

T.C.

GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

HEŞT-BEHİŞT
(İNCELEME-TRANSKRİPSİYONLU METİN-SÖZLÜK)

Hazırlayan

Harun AKAR

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

Yeni Türk Dili Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Danışman

Doç. Dr. Hanifi VURAL

TOKAT – 2010

T.C.

GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

HEŞT-BEHİŞT
(İNCELEME-TRANSKRİPSİYONLU METİN-SÖZLÜK)

Hazırlayan

Harun AKAR

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

Yeni Türk Dili Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Danışman

Doç. Dr. Hanifi VURAL

TOKAT – 2010

HEŞT-BEHIŞT
(İNCELEME-TRANSKRİPSİYONLU METİN-SÖZLÜK)

Tezin Kabul Ediliş Tarihi: 05 / 02 / 2010

Jüri Üyeleri (Unvanı, Adı Soyadı)

Başkan : Doç. Dr. Hanifi VURAL

Üye : Yrd. Doç. Dr. Ali Osman SOLMAZ

Üye : Yrd. Doç. Dr. Tuncay BÖLEK

Üye :

Üye :

İmzası

Dr. Vural

Ali Osman Solmaz

.....

Bu tez, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun 05 / 02 / 2010 tarih ve 04-07 sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Mustafa BALOĞLU

Enstitü Müdürü

Enstitü Müdürü:

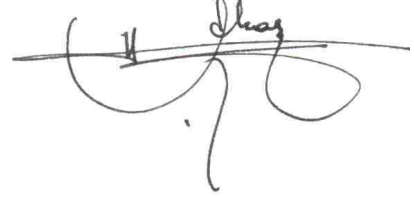

T.C.
GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Bu belge ile, bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak toplanıp sunulduğunu, bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçlara atıf yaptığımı ve kaynağını gösterdiğimi beyan ederim.

05/02 /2010

Harun AKAR

TEŞEKKÜR

Türk diline bir nebze olsun katkı sağlamak düşüncesiyle hazırlamış olduğumuz bu çalışmanın ortaya çıkma safhasında yardımlarını, engin bilgi ve birikimini benden esirgemeyen ve sürekli destekçim olan saygıdeğer hocam Doç. Dr. Hanifi VURAL'a ve engin bilgileriyle beni donatan kıymetli hocam Prof. Dr. Recep TOPARLI'ya sonsuz minnet ve şükranlarımı sunmayı bir borç biliyorum.

ÖZET

Eski Anadolu Türkçesi, Osmanlı Türkçesi ve Türkiye Türkçesi olmak üzere üç devreye ayırdığımız Batı Türkçesi'nin, net çizgilerle belirtemezsek bile, XII.-XV. asırlar arasındaki dönemini Eski Anadolu Türkçesi , XV. asrın ikinci yarısından XX. asır başlarına kadar olan dönemini Osmanlı Türkçesi, XX. asır başlarından günümüze kadar olan dönemini ise Yeni Türkçe dönemi oluşturmaktadır.

Eski Anadolu Türkçesi'nin XV. asır sonlarına doğru yerini, Osmanlı Türkçesi'ne bıraktığı görülür. Dolayısıyla XVI. asırdaki Türk dili, Osmanlı Türkçesi'nin ilk ürünlerinin verildiği geçiş dönemi olarak kabul edilebilir. Eski Anadolu Türkçesi'nden Osmanlı Türkçesi'ne geçiş devresi olan XVI. asır başlarındaki Türk dilinin özelliklerinin bilinmesi, dilimizin tarihi gelişiminin daha iyi kavranmasını sağlayacaktır. Bu amaçla Anadolu sahasında yazılmış ilk tezkire olan Sehî Bey'in Heşt-Behişt adlı eseri incelenerek, Türk dilinin XVI. asır başlarındaki özelliklerinin belirlenip, anlaşılması amaçlanmıştır.

Eser üzerinde yaptığımız çalışma, bizlere Eski Anadolu Türkçesi ile Osmanlı Türkçesi arasındaki geçiş döneminin (XV. ve XVI. asır) dil ve üsluptaki özelliklerini gösterecektir.

Osmanlı Türkçesi döneminde yazılan ilk nesir örneği olan eser: İnceleme, Transkripsiyonlu Metin ve Sözlükten oluşmaktadır. Giriş bölümünde Sehi Bey ve Heşt-Behişt hakkında bilgi verilmiştir. İnceleme bölümünde eser gramatikal olarak irdelenmiş, eserin kapsadığı dönemlerin dil özellikleri tespiti çalışılmıştır.

Transkripsiyonlu Metin bölümünde metin transkripsiyon işaretleriyle latin harflerine çevrilmiştir. Sözlük bölümünde, eserde geçen sözcükler-*metindeki anlamları esas alınarak*- ait oldukları diller bildirilmek suretiyle alfabetik sırayla dizilmiştir. Ayrıca eserde geçen kişi ve kitap adları alfabetik sırayla, geçtikleri varak ve satırlar numaralandırılarak verilmiştir.

Sonuç olarak eser; Türk Dili'nin geçirdiği değişim ve gelişmelerin, Eski Anadolu Türkçesi ile Osmanlı Türkçesi arasındaki geçiş döneminin dil ve üslup özelliklerinin tespiti için hazırlanmıştır.

SUMMARY

Old Anatolian Turkish, Ottoman Turkish and Turkish of Turkey to divide the three circuits of the western Turkish, clear lines can not specify, even XII.-XV. century, the period between the Old Anatolian Turkish, XV. the second half of century XX. century until the beginning of the period of Ottoman Turkish, XX. the period of the early centuries to the present has formed the new Turkish period.

The XV Old Anatolian Turkish place towards the end of the century, the Ottoman Turkish had left to be seen. Therefore XVI. century, the Turkish language, Ottoman Turkish is the first product of the transition period could be considered given. Old Anatolian Turkish circuit with the transition from the Ottoman Turkish XVI. knowledge of the characteristics of early centuries of Turkish language, language history of our development will provide a better understanding.

For this purpose, written in Anatolian area Sehi Bey's first tezkire the deflection of Heşt-Behişt examined his work, the Turkish language XVI. determine whether features of early centuries, is intended to be understood.

Works on the work we do, us Old Anatolian Turkish period of transition between the Ottoman Turkish (XV. and XVI. Century) will show the features in the language and style.

Written in Ottoman Turkish period as the first example of prose works: Review, with text and Dictionary consists of transcription.

In the introduction I was given information about In the introduction I was given information about Sehi Bey and Heşt- Behişt. Review section has been discussed as

gramatikal works, works of the period covered by the language features have been trying to determine.

Transcription in the text with the text transcription of marks has been translated into latin letters.

Glossary section, the last words of works-in text-based meaning they belong by language in alphabetical order are lined to be reported.

In addition, the last person works and books with names in alphabetical order, they are not given leaf and lines numbered.

As a result of works, his changes and developments in the Turkish language, Old Anatolian Turkish and Ottoman Turkish language and stylistic features of the transition period between the detection has been prepared for.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ETİK SÖZLEŞME	i
TEŞEKKÜR	ii
ÖZET	iii
SUMMARY	v
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR LİSTESİ.	xiv
GİRİŞ	1
1. GİRİŞ	2
1.1. Sehî Bey'in Hayatı, Eserleri ve Heşt-Behişt'i	2
1.1.1. Hayatı	2
1.1.2. Eserleri	4
1.1.3. Heşt-Behişt'in Yazmaları ve Çalışmamıza Esas Aldığımız Yazması	6
1.1.4. Heşt-Behişt ve Özellikleri	7
1.1.5. Heşt-Behişt'in Dili ve Fonolojik Değeri	15
İLGİLİ ÇALIŞMALAR	18
İNCELEME	19
2. İNCELEME-ŞEKİL ÖZELLİKLERİ	20
2.1. Yapım Ekleri	20

2.1.1. İsimden İsim Yapım Ekleri	20
2.1.2. Fiilden İsim Yapım Ekleri	21
2.1.3. İsimden Fiil Yapım Ekleri	22
2.1.4. Fiilden Fiil Yapım Ekleri	23
2.2. İsim Çekimi	24
2.2.1. Çokluk Eki	24
2.2.2. Hal Ekleri	25
-1. İlgi Hâli Ekleri	25
-2. Yükleme Hâli Ekleri	25
-3. Yönelme Hâli Ekleri	25
-4. Bulunma Hâli Ekleri	26
-5. Ayrılma Hâli Ekleri	26
-6. Eşitlik Hâli Ekleri	26
-7. Yön Bildirme Hâli Ekleri	27
-8. Karşılaştırma Hâli Ekleri	27
-9. Vasıta Hâli Ekleri	27
2.2.3. İyelik Ekleri	27
2.2.4. Bildirme	29
-1. Geniş Zaman	29
-2. Hikâye	30
-3. Şart	31

2.3. Sıfatlar	31
2.3.1. Niteleme Sıfatları	31
2.3.2. Belirtme Sıfatları	32
-1. İşaret Sıfatları	32
-2. Sayı Sıfatları	33
-2.1. Asıl Sayı Sıfatları	33
-2.2. Sıra Sayı Sıfatları	34
-3. Belirsizlik Sıfatları	35
-4. Soru Sıfatları	36
2.3.3. Unvan Sıfatları	36
2.3.4. Pekiştirme Sıfatları	37
2.4. Zamirler	37
2.4.1. Şahıs Zamirleri	37
2.4.2. İşaret Zamirleri	38
2.4.3. Soru Zamirleri	39
2.4.4. Dönüşlülük Zamirleri	39
2.4.5. Belirsizlik Zamirleri	40
2.4.6. İlgi Zamirleri	41
2.5. Zarflar	42
2.5.1. Durum Zarfları	42
2.5.2. Yer Zarfları	43

2.5.3. Zaman Zarfları	43
2.5.4. Azlık Çokluk Zarfları	45
2.5.5. Soru Zarfları	46
2.6. Edatlar	46
2.6.1. Çekim Edatları	46
2.6.2. Kuvvetlendirme Edatları	47
2.6.3. Denkleştirme/Karşılaştırma Edatları	48
2.6.4. Gösterme Edatları	48
2.6.5. Tekrarlama Edatları	48
2.6.6. Seslenme Edatları	48
2.6.7. Bağlama Edatları	49
2.6.8. Benzetme Edatları	52
2.6.9. Sebeb Edatları	53
2.6.10. Sorma Edatları	53
2.6.11. Cevap Edatları	53
2.7. Fiil Çekimi	53
2.7.1. Basit Kipler	53
-1. Geniş Zaman	53
-2. Şimdiki Zaman	55
-3. Görülen Geçmiş Zaman	55
-4. Belirli Geçmiş Zaman	56

-5. Anlatılan Geçmiş Zaman	56
-6. Gelecek Zaman	57
-7. İstek Kipi	58
-8. Şart Kipi	59
-9. Gereklilik Kipi	59
-10. Emir Kipi	59
2.7.2. Birleşik Kipler	61
-1. Hikâye	61
-1.1. Anlatılan Geçmiş Zamanın Hikâyesi	61
-1.2. Geniş Zamanın Hikâyesi	61
-1.3. İstek Kipinin Hikâyesi	61
-1.4. Şartın Hikâyesi	62
-2. Rivayet	62
-2.1. Geniş Zamanın Rivayeti	62
-3. Şart	62
-3.1. Geniş Zamanın Şartı	62
-3.2. Bilinen Geçmiş Zamanın Şartı	62
2.7.3. Birleşik Eylemler	62
2.7.3.1. Kurallı Birleşik Eylemler	62
2.7.3.1.1. Özel Birleşik Eylemler	63
2.7.3.1.2. Yardımcı Eylemlerle Yapılmış Birleşik Eylemler	63

2.7.3.2. Anlamca Kaynaşmış Birleşik Eylemler	64
2.8. Sıfat-Fiiller	64
2.8.1. Geniş Zaman Sıfat Fiilleri	64
2.8.2. Geçmiş Zaman Sıfat Fiilleri	64
2.8.3. Gelecek Zaman Sıfat Fiilleri	65
2.9. Zarf-Fiiller	65
2.10. Ses Olayları	66
2.10.1. Ses Düşmesi	66
2.10.1.1. Ünlü Düşmesi	66
2.10.1.2. Ünsüz Düşmesi	67
2.10.2. Hece Düşmesi	67
2.10.3. Ses Türemesi	67
2.10.3.1. Ünsüz Türemesi	67
2.10.3.2. Ünlü Türemesi	67
2.10.4. Ses Değişmeleri	67
2.10.4.1. e-i/i-e Değişimi	67
2.10.4.2. u-i Değişimi	67
2.10.4.3. Ünsüz Değişmesi	68
2.10.4.4. Ünsüz Tonlulaşması	68
2.10.4.5. Ünsüz Sızıcılaşması	69

2.10.5. Hece Kaynaşması	69
2.11. Ses Uyumları	70
2.11.1. Ünlü Uyumu	70
2.11.1.1. Dil Uyumu	70
2.11.1.2. Dudak Uyumu	71
2.11.1.2.1. Kelime Tabanlarında Dudak Uyumu	72
2.11.1.3. Eklerde Uyum	73
Transkripsiyon Alfabetesi	75
Metin	76
Sözlük	221
Kişi Adları İndeksi	425
Kitap Adları İndeksi	443
Sonuç	447
Kaynakça	449
Özgeçmiş	451

KISALTMALAR

age.:	adı geçen eser
Ar.:	Arapça
Ar. Far. :	Arapça Farsça
Ar. T.:	Arapça Türkçe
bk.:	bakınız
Far.:	Farsça
Far. Ar.:	Farsça Arapça
Far. T.:	Farsça Türkçe
H.:	Hicri
is.:	İsim
İt.:	İtalyanca
M.:	Milâdî
mec.:	mecazî
öz.:	Özel
Rum.:	Rumca
s.:	sayfa
T.:	Türkçe
T. Ar.:	Türkçe Arapça
T. Far.:	Türkçe Farsça

TDK : Türk Dil Kurumu

Yay.: Yayınları

Yun. Yunanca

GİRİŞ

1. GİRİŞ

1.1. SEHÎ BEY'İN HAYATI , ESERLERİ VE HEŞT-BEHİŞT'İ

1.1.1. HAYATI

Fatih Sultan Mehmet zamanında Edirne'de doğan Sehî Bey'in gerçek adı, nerelerde tahsil gördüğü, nasıl yetiştiği ve doğum tarihi belli değildir. Latîfi tezkiresindeki kayda dayanarak doğum tarihinin 873-875 (1466-1468) yılları arasında olduğu söylenebilir. Latîfi doğum yerinden bahsetmezken Müverrih Âlî, Sehî Bey'i "Abdullah oğludur." diye zikreder ve devşirme olduğunu söyler.¹ Sehî Bey, şair Necatî Bey'in yanında yetişmiş ve Necatî'nin ölümüne kadar onu üstadı olarak anmış ve onun yanından ayrılmamıştır. Sehî Bey'in Necatî ile arasındaki münasebetin nasıl başladığına dair bir kayıt bulunmamaktadır. Evliya Çelebi'ye göre (Seyâhatnâme 1, 347) Necatî Bey'in damadıdır. Evliya Çelebi, Sehî Bey'in Necatî'nin şiirlerini ele geçirip kendine mâl etmek için Necatî Bey'in kızıyla evlendiğini rivayet etse de (Seyâhatnâme 1, 343) Sehî Bey'in tezkiresinde Necatî'nin divanının ne kadar yaygın ve meşhur olduğunu anlatan ifadesi (Heşt-Behişt, 71a12, 72a.), Necatî'nin şiirlerinin henüz hayatta iken meşhur olup tanınması ve Sehî Bey'in Vezir-i âzam Hersek-zâde Ahmed Paşa'ya 1497 yılında yazdığı kaside (Divan, 339) ile şair kimliğini ortaya koyması bu rivâyetin gerçek dışı olduğunun kanıtıdır.

Sehî Bey, ilk resmî hizmetini katip olarak Şehzâde Mahmud'un yanında yapmıştır. Sehî Bey, Necatî'nin vesilesiyle şehzadenin maiyetine dahil olup Manisa'ya

¹ İslâm Ansiklopedisi, C. 10, s. 316, Milli Eğitim Basımevi, Ankara 1966.

gitmiştir.1507’de Şehzâde Mahmud’un vefatıyla Necâtî Bey gibi o da İstanbul’a döner.

Âşık Çelebi, Sehî’nin dönüşte İstanbul’da divan katibi olduğunu bildirir.

Necâtî’nin ölümüyle Sehî, Şeyh Vefâ Tekkesi civarında bir mezar inşa ettirmiş ve kitabesine üstâdının vefâtına dair söylediği şu tarih beytini yazdırmıştır.

Nakl-i Necâtî âleme târih olmagın

Târihini Sehî didi gitdi Necâtî hây

(Heşt- Behişt, 72a4.)

Sehî Bey,daha sonra şehzadelîği ve valilîği sırasında Kanunî Sultan Süleyman’ın divan katipliğini yapmıştır. Sehî, Kanunî nâmına yazdığı kasidelerde sık sık kendisinin uzun yıllar ona hizmet etmiş, onun kapısında bulunmuş bir kulu olduğunu söyler. Sehî, divan katipliği münasebetiyle valiliğinden tahta çıkışına kadar (1520) Kanunî ile Manisa’da kalmıştır. Yine bu yıllar arasında Yavuz Sultan Selim’in İran ve Mısır seferleri esnasında Sehî Bey, Kanunî ile birlikte Edirne’de de bulunmuştur.

Latîfî, Sehî’nin Kanunî padişah olduktan sonra divan katipliğinden ayrılıp tevliyet hizmetine geçtiğini, Âşık Çelebi ise önce kapı kulu süvari bölüğüne çıktığını sonradan tevliyete geçtiğini söyler. Manzumelerinden anlaşıldığı üzere o, Kanunî’nin yanından isteği dışında uzaklaşmıştır. Kanunî’ye yazdığı kasidelerde onun eski bir kulu olduğunu dile getirip ondan daim yardım istemiştir. (Divan; 16a, 29b - Heşt-Behişt 7b8) 1538’de kaleme aldığı tezkiresinde yer alan ve Kanunî’ye hitaben mesnevî şeklinde yazdığı medhiyesinde, Kanunî’nin kapısından yaşlılık çağında günahsız yere

uzaklaştırıldığını söyler (Heşt-Behişt, 6a9-7b11.). Bu durum, Sehî'nin Kanunî'nin padişahlığı esnasında fazla rağbet görmediğini göstermektedir.

Sehî Bey, Edirne'de bazı imaretlerin mütevelliliğinden sonra son olarak Dâr-ül-hadis mütevellisi olmuştur (Âşık Çelebi, Tezkire, 190b). Sehî Bey, Dâr-ül hadis mütevellisi iken 1538'te tezkiresini tamamlayarak Karaboğdan seferi dönüşü Kanunî'ye sunar ve ihtiyarlık döneminde sebepsiz yere onun kapısından uzaklaştırılmasından şikayet eder. (Heşt-Behişt, 7b4-7b8.) Âşık Çelebi; Sehî Bey'in, tezkiresini sunduktan sonra Kanunî'den nişancılık, defterdarlık gibi yüksek bir makamda görev istediğini söyler. Artık iyice yaşlanan Sehî Bey'in istediği mevkiye nâil olamadığı daha sonra Lütfi Paşa'ya sadrazamlığı sırasında (1539-1541) yazdığı kasidede şikayetlerinin devam etmesinden anlaşılmaktadır (Divan, 47a).

Latîfi Tezkiresi'nde seksen yaşlarında olduğundan bahsedilen Sehî Bey, 955 yani 1548 yılında seksen veya sekseni aşmış bir yaşta Edirne'de vefât etmiştir. Hemen hemen herkesçe kabul gören bu tarihi Evliya Çelebi 951, Âlî ise 950 olarak gösterir.²

1.1.2. Eserleri

Sehî Bey , döneminde pek ilgi uyandırmamasına rağmen şiirler yazmış ve bu şiirlerini Muhiddin Fenârî Çelebi'nin isteğiyle Divan'ında toplamıştır. Şâirliğinden ziyâde Sehî Bey nesir alanındaki eseri Heşt-Behişt ile anılmıştır.

1. Divân

² İslâm Ansiklopedisi, C.10, s. 318, Milli Eğitim Basımevi, Ankara 1966.

Şâir hüviyetiyle de karşımıza çıkan Sehî Bey'in şiirleri ve şâirliği gerek kendi devrinde gerekse vefatından sonra rağbet görmemiştir. Sehî Bey, zaman içerisinde yazdığı şiirleri Kazasker Muhiddin Fenârî Çelebî'nin isteği üzerine toplayarak divânını oluşturmuştur (Divân, 4b-5a). Muhiddin Fenârî Çelebî'nin Rumeli kazaskerliğinin 942-945 yılları arasında olmasından dolayı (Mecdî, Şakayık Tercümesi, İstanbul, 1269, s. 388.) Sehî Bey'in divânını bu yıllar arasında tertîb ettiğini söyleyebiliriz.

Bir ön sözle başlayan divân; kasideler, gazeller, kıt'alar, murabba'lar, tarihler ve çeşitli latifelerden oluşmaktadır. Sehî Bey'in divânındaki kasideler şu şahsiyetlere yazılmıştır: 2. Bâyezid (1), 1. Selim (1, Farsça), Kanûnî Sulatan Süleyman (10, biri Farsça), Dâvud Bey (1), Hersek-zâde Ahmed Paşa(1), Pîrî Paşa (1, Farsça), İbrahim Paşa (2), Lütî Paşa (1), Ferhâd Paşa(1), Defterdâr İskender Çelebî (1), Tevkiî Mustafa Çelebî (1). Bu kasidelerin yanı sıra divânın başında Hz. Ali ile Akyazılı Dede ve Hacı Dede adlı iki mutasavvıfa yazdığı ve "Na't" adını verdiği üç manzûme ve Necâtî ile ilgili dibâce niteliğinde nazım nesir karışık bir parça (Divân,3b-4a) göze çarpar.

Sehî Bey'in şâirliği ve şiirleri pek rağbet görmediğinden Divân'ının nüshası yok denecek kadar azdır. Günümüzde Divân'ın bilinen bir nüshası Paris'te Bibliotheque Nationale, Mss. Turcs, Supplement, nr.360'ta bulunmaktadır.

2. HEŞT-BEHİŞT

Osmanlı ülkesindeki şâirlerin unutulmaması için yazılan ve türünün ilk örneği olan bu eser 945 (1538) yılında tamamlanmıştır. Sehî Bey, sekiz tabakaya ayırdığı

eserinde ilk tabakayı devrin padişâhı Kânûnî Sultân Süleymân'a ayırmış, sonraki tabakalarda ise; şâir sultan ve şehzâdeleri, şâir devlet adamlarını, şâir âlimleri, kendinden önce yaşamış olan şâirleri, son dönemlerine yetiştiği şâirleri, çağdaşı olan şâirleri ve gelecek vaad eden şâirleri belirgin özellikleriyle, şiirlerinden kısa örnekler vererek kısaca tanıtmıştır.

Heşt-Behişt, gerek yazıldığı dönemde gerekse önceki asırlarda Osmanlı coğrafyasında yaşamış olan şâirlerin, yazarının ifadesiyle maruf olanlarının, belirgin özellikleriyle kısaca tanıtıldığı bir eserdir:

1.1.3. Heşt-Behişt'in Yazmaları ve Çalışmamıza Esas aldığımız Yazması

Prof. Dr. Mustafa İsen, Heşt-Behişt'in yurt içindeki ve dışındaki kütüphanelerde bilinen on dokuz yazması olduğunu söylemekte ama bu yazmaların tek tek nerelerde bulunduğu bahsetmemektedir.³ Heşt-Behişt, Amidî Matbaası sahibi Mehmed Şükrü tarafından Asâr-ı Eslâfdan Tezkire-i Sehî adıyla basılmıştır (İstanbul, 1325/1907). Daha sonra ise Günay Kut tarafından tenkitli (Heşt-Behişt, The Tezkire By Sehî Beg, Harvard, 1978), Prof. Dr. Mustafa İsen tarafından ise sadeleştirilerek yayınlanmıştır (Sehî Bey, Tezkire, İstanbul, 1980).

³ İSEN, Prof. Dr. Mustafa, Sehî Bey Tezkiresi-Heşt-Behişt, Akçağ Basım Yayım Pazarlama A.Ş., Ankara 1998, s. 25.

Sehî Tezkiresi, O. Rescher ve Necati Lugal tarafından Almanca'ya çevrilmiştir. (Sehî Bey's Tezkere, Türkische Dichterbiographien aus dem 16. Jahrhundert, Tübingen, 1941)

Tezkirenin yazma nüshaları ise şunlardır:

İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, TY, No: 733, 2540, 3732; Süleymâniye Kütüphanesi, Hamidiye 1503, Ayasofya 3544; Millet Kütüphanesi Ali Emîrî, Tarih, No: 768

Çalışmamızda eserin Süleymâniye Kütüphanesi Ayasofya Bölümü'nde 3544 numarayla kayıtlı olan nüshası esas alınmıştır.

1.1.4. Heşt-Behişt ve Özellikleri

Şiirde pek başarılı olamayan, şâirliği rağbet görmeyen Sehî Bey'in zamanımıza kadar isminin süregelmesini sağlayan yegâne eseri Heşt-Behişt adını verdiği tezkiresi olmuştur. Sehî Bey, tezkiresiyle Anadolu ve Osmanlı edebiyatı sahasında bir ilki gerçekleştirmiş yeni bir türün ilk örneğini vermiştir. Eser tezkire türünün Anadolu sahasında bilinen ilk ve en eski örneği olma özelliğini taşır.

Sehî Bey, eserinin ilk şâirler tezkiresi olduğunu bizzat söylemiş değildir.⁴ Fakat bu iş için kendini yeterli görmemiş, uzun yıllar böyle bir eser yazılmasını beklemiş olması ve eserindeki örnekleri Herat ekolü tezkirelere benzetmesi Heşt-Behişt'in türünün ilk örneği olduğunun işaretidir. Sadece eserinin ön sözünde, Câmî'nin

⁴ İslâm Ansiklopedisi, C. 10, s. 318, Milli Eğitim Basımevi, Ankara 1966.

Bahâristân (Haş̄t-ravza)'nın şairlere ayrılmış kısmıyla Devletşah Tezkiresi ve Ali Şir Nevâî'nin Mecâlisü'n-nefâ'is'inin kendisine Osmanlı ülkesi içinde yetişmiş şairler için, bu şairlerin unutulmasını engellemek için böyle bir eser yazma fikrini verdiğini söyler (Heş̄t-Behişt, 4b13, 5a, 5b, 6a). Uzun süre bu düşüncesini uygulayamadığını söyleyen Sehî (Heş̄t-Behişt 5a9,10,11) eserini Edirne'de 945 (1538)'te tamamlar (Heş̄t-Behişt, 123a 9, 10) ve eserine Heş̄t-Behişt adını verir (Heş̄t-Behişt, 9a1). Esere Heş̄t-Behişt adını vermesi eserin sekiz tabakadan oluşmasından kaynaklanmaktadır.

Heş̄t-Behişt, alfabetik sırayla değil -İran tezkireleri gibi- şâirleri buldukları makam-mevki, yaş, zaman, yer gibi niteliklere göre sınıflandıran *tabaka* tarzıyla oluşturulmuştur.

Sehî, tezkiresinde şâirlerin adını, memleketini, akarabalık derecelerini, tahsil hayatını, mesleğini, statüsünü, yaşadığı yeri, şahsi özelliklerini, yeteneklerini, bazen şâirin hayatı ile ilgili anekdotları, ölüm yerini, eserlerini ve eserlerinden seçilmiş bazı beyitleri verir. Tezkire kısa bir ön sözle başlar. Medhiye ve kıt'alarla süslenen bu bölümde Sehî, Allah'a şükreder, peygamber efendimize ve ashabına salât ü selâm eder, şiir ve şâir hakkındaki görüşlerini dile getirir, etkilendiği kişileri zikreder ve en nihayetinde uğrayacağı olumsuz eleştirilere karşı, mesnevi biçimindeki bir mehdiye ile Kanunî Sultan Süleyman'a sığınır (Heş̄t-Behişt, 6a9, 6b, 7a, 7b). Daha sonra ise Sehî, eserinin çerçevesini çizerek bir rübâî ile eserinin padişahça değerli bulunması için dilekte bulunur: Yâ Rab bu benüm şi'rümi pââyâna yitişdür

Lütf ile sözüm gâyet-i imkâna yitişdür

Hâlümden ana yanmaga iy âsaf-ı devrân

Ben mûr-ı meded şâh-ı Süleymân'a yitişdür

(Heşt-Behişt, 8b11-12.)

Ön sözün son kısmında ise tezkirenin Semaniyye medreselerinde olduğu gibi her tabakaya tetimme adı verilen bir ek ilave ettiğini dile getirir (Heşt-Behişt, 8b13, 9a1) ve hatalarının hoş görülmesini dileyerek (Heşt-Behişt, 9a4, 5, 6, 7) padişaha dua niteliğinde bir rübâi daha yazar (Heşt-Behişt 9a8, 9).

Sehî, Mecâlisü'n-nefâ'is'teki gibi sekiz tabakaya ayırdığı tezkiresinde her tabakada anlatacağı şâirlerin özelliklerini o tabaka başına koyduğu küçük bir bölümle izâh eder. Daha sonra ise her tabakanın sonuna ilave ettiği *tetimme* adı verilen ek bölümlerde o tabakada anlattığı şâirlerin özelliklerini kısaca tekrar anlatır.

Sekiz tabakadan oluşan eserin her bir tabakası şu şekilde tasnif edilmiştir:

1. Kanunî Sultan Süleyman.
2. Şair padişahlar ve şehzadeler.
3. Sadrazam,kazasker,defterdar,nişancı vb. gibi devlet erkanından olan şairler.
4. Şiirle uğraşan âlimler.
5. Sehî Bey'in zamanında yaşamayan eski şairler.
6. Sehî Bey'in yetiştiği evvelki nesillere mensup eski şairler.
7. Çağdaşı olan şairler.
8. Yeni yetişen şairler.

Bu sekiz tabaka ve bu tabakalarda yer alan şâirler:

1. TABAKA (Heşt-Behişt, 9a10-12a4): Bu tabaka, elif gibi tek olan (Heşt-Behişt, 11b9) devrin padişahı Kanunî Sultan Süleyman'a ayrılmıştır.

2. TABAKA (Heşt-Behişt,12a4-20a12): Bu tabakada ise Kanunî Sultan Süleyman'dan önceki şâir padişahlardan ve şehzadelerden bahsedilmektedir. Bu tabakada; 2. Murad, Fatih Sultan Mehmed, Sultan Bâyezîd, Sultan Selim, şehzâde Cem, şehzâde Korkud yer alır.

3. TABAKA (Heşt-Behişt, 20a12-38a11): Bu tabakada ise devlet adamlarından; vezirlerden, kazaskerlerden, defterdarlardan, nişancılardan, beylerden bahseder. Bu tabakada şu isimler yer alır: Ahmed Paşa, Mahmud Paşa, Karamanî Mehmed Paşa, Kasım Paşa, Pîrî Paşa, Zeynel Paşa, Lütfî Paşa, Hacı Hasanoğlu, Abdurrahman Çelebi, Ca'fer Çelebi, şah Çelebi, Abdü'lvasî Çelebi, Muhyiddin Çelebi, Kadri Çelebi, Hoca Çelebi, Mehmed Çelebi, Abdulvahhab Çelebi, Ebu'lfazıl Çelebi, Nişancı Mustafa, Rüstem Bey, şamlıoğlu Mustafa, Çâkerî Sinan, Ahmed Rıdvân Bey, Ali Bey, İdris Bey, Ahmed Bey.

4. TABAKA (Heşt-Behişt, 38a11- 49a13): Bu tabakada şâir olan ulemalardan bahsedilir. Zikredilen isimler şunlardır: Hızır Bey, İzârî Çelebi, Lütfî, Kutbî, Ahmed (Kemal Paşa-zâde), Hasan Çelebi, Mehmed Çelebi, Hafız Acem, İşhak Çelebi, Abdülaziz Çelebi, Sa'dî Çelebi, Fahrî Çelebi, Sürûrî, Râzî, Emirî, Hamdî Çelebi, Lamiî Çelebi.

5. TABAKA (Heşt-Behişt, 49a13-70b4): Heşt-Behişt'in genel olarak şâirler tezkiresi olan kısmı bu tabakadan itibaren başlamaktadır. şâir bu tabakada kendisinin

yetişemediği, vefât etmiş olan şâirlerden bahseder. Bu şâirler şunlardır: şeyhî, Ahmedî, şeyhoğlu, Ahmed-i Dâî, şirâzi, Hümâmî, Atayî, şemsî, Hassan, Sâfi, Zaifi, Ezherî, Nücümî, Baba Nedîmî, Melîhî, Ruşenî, Halîlî, Nizâmî, Fakih-i Karamanî, Ulvî, şehdî, Aşkî, Serezli Sa'dî, Haffî, Hayâtî, Alî, Fenâyî, Nahîfi, Mecdî, Safâyî, Sabâyî, Le'âlî, Kivâmî.

6. TABAKA (Heşt-Behişt, 70b4- 97a7) : Bu tabakada yazar gençliğinde bizzat gördüğü, tanıdığı kendisinden önceki kuşağa ait şâirlerden bahseder. Bu şâirler şunlardır: Necâtî, Vafî, Kemal, Zülâlî, Nihânî, Kâtip şevkî, Revânî, Amrî, Tâli'î, Sa'yî, Afitâbî, Sakî, Nihâlî, Gazâlî, Ma'nî, Sadrî, Subhî, Riyâzi, Kebîrî, Sevdâyî, Visâlî, Gubârî, Gulâmî, Kerîmî, Kadîrî, Niyâzi, Cefâyî, Du'âyî, Baba Hasan, Behiştî, Tûrâbî, Sehâyî, La'lî, Haydar, Kandî-i Siruzî, Cinânî, Ahdî, şehidî, Sâgarî, Likâî, Ferîdî, Habîbî, Nasûhî, Kâtibî, Hadîdî, Resmî, Sıdkî, Fehmî, Nihânî, Hevesî, Muhyî, Tâlibî, Hâkî, Hıfzî, Makâmî.

7. TABAKA (Heşt-Behişt, 97a7- 110b2): Bu tabakada yazarın çağdaşı olan şâirlerden bahsedilmiştir. Ayrıca bu tabakanın sonunda, “*Kadın şâirler Hakkında* (109a11)“ başlığıyla iki kadın şâirden (Zeyneb Hatun ve Mihrî Hatun) bahsedilmiştir. Bu tabakada yer alan şâirler şunlardır: Zâtî, Ahî, şem'î, Mesîhî, Refîkî, Sücûdî, Keşfi, Ferrûhî, Sun'î, Sûzî, Atâ, Nâmî, Penâhî, Cemâlî, Yakınî, Celîlî, Kâtip Hasan, Vahdî, Garîbî, Katip Dâvûd, Basîrî, Sezâî, Sıhrî, Serîrî, Cevânî, Cihânî, Nigâhî, şebâbî, Meylî, Nizârî, Bezmî, Zencirî, Süvârî, Safâyî, Çakşırcı şeyhî, Zeyneb Hatûn, Mihrî Hatûn.

8. TABAKA (Heşt-Behişt, 110b2-121b12) : Bu tabakada genç ve yetenekli şairlerden bahsedilir. Bu şairler şunlardır: Remzî, Bahârî, Nikâbî, Kâmî, Fikrî, Hayâlî, Figânî, Arifî, Rûhî, Niyâzî, Rahmî, Bâkî (Dellâkoğlu), Farsî, Yetîm, Selîkî, Mahvî, Ulûmî, Meşrebî, Nigâhî, Ferdî, Emrî, Nûşî, Sebzî, Zemînî, Mu'îdî, Nazmî, Sûbûtî, Kudsî, Vecdî, Hitâbî, Kandî, Hâfız, Hilâlî, Helâkî, Aşkî, Yahyâ, Derûnî, Râhikî, Cemîli, Kurbî, Latîfî, Sun'î.

Sehî Bey, sekizinci tabaka tetimmesinde din ve devleti sevenlerin mutlu, mülk ve memleket düşmanlarının ise kahrolmasını diler (Heşt-Behişt, 121b 7, 8) ve Kânûnî'ye dua niteliğinde bir kıt'a yazarak (Heşt-Behişt, 121b9, 10) sekizinci tabakaya son verir.

Sehî Bey'in Heşt-Behişt'i ne gibi çalışmalar yaparak ve nasıl oluşturduğu malum değildir. Sadece kendilerine yetişemediği eski şairler hakkındaki bilgileri çok yaşlı kimselerden dinleyerek topladığını belirtir. (Heşt-Behişt s.7 ve 52)

Eserinden risâle (Heşt-Behişt, 5b9, 8b13), muhtasar (Heşt-Behişt, 9a4) diye bahseden Sehî'nin sahasında ilk olarak görülen tezkiresi içerik bakımından doyurucu değildir. Tezkirede şairler hakkındaki bilgiler gayet kısa tutulmuştur. Sehî, eseri yazmasındaki gâyesinin şairlerin unutulmamasını sağlamak olduğunu söyler (5b1-10).

Yazar şairleri kısaca tanıtmış, sözü uzatmaktan kaçınmıştır. Anadolu'da şiire yatkın, yetenekli insanların çok olduğunu, bunların hepsini yazmanın çok yer kaplayacağını ve fazla sözün baş ağrısına ve sıkıntıya neden olacağını, bu şairlerden sadece meşhur olanları ve tanınanları eserine aldığını söylemiştir (Heşt-Behişt,

122b,123a1). Eserine sadece tanınmış veya eserine almaya lâyık gördüğü şâirleri alan ve bu şâirlerle ilgili bilgileri de gâyet kısa tutan Sehî'nin, eserindeki yüzeyselliği belirttiği şâir sayısının çokluğuna bağlasak da eseri yazdığı sıralarda yetmiş yaşlarında olan Sehî'nin bir mevkî elde edebilmek için eseri acele bir şekilde yazdığı da söylenebilir. Dâima yakınında olduğu ve gayet iyi tanıdığı Necâtî hakkında bile detaylı bilgi vermeyişi bu görüşü kuvvetlendirir.

Eserde bir iki istisnâ dışında Sehî, şâirlerin vefât tarihlerini bile vermemiştir. Dolayısıyla Sehî Bey'in eserini oluştururken detaylı araştırmalar yapmadığı, bu konuyla ilgili kaynaklardan istifade etmediği âşikârdır. Sehî Bey, eserinde şâirlerin edebî vasıflarını dile getirirken de her şâiri aralarında bir fark gözetmeksizin benzer ifâdelerle tanıtmış ve bu hususta da yüzeysel davranmış ve başarılı olamamıştır. Sehî Bey'in tezkiresinde Süleyman Çelebi, Gülşehrî, Nesimî gibi şöhretli şâirlere yer vermemesi onun Fatih Sultan Mehmet öncesi dönem ile 1. Bayezid, Şehzade Süleyman devri ve Anadolu beylikler döneminde yetişmiş şâirlerden bir kısmı hakkında yeterli bilgiye sahibi olmadığını veya bu dönemlerde yetişen şâirlerle ilgili gerekli araştırmaları yapmadığını göstermektedir. Ayrıca, Âzerî sahasında yetişen ve Türk edebiyatının en kudretli şâirlerinden biri olan Fuzûlî'nin bile tezkirede yer almaması Sehî Bey'in Osmanlı İmparatorluğu'nun geniş coğrafyasında yeteri kadar dolaşmadığını veya bu geniş coğrafyadaki şâirleri tam olarak tanıyamadığını göstermektedir. Bu sebepten olsa gerek tezkirede Anadolu ve Rumeli sahası dışında yetişmiş olan Osmanlı şâirlerine yer verilmediğini görmekteyiz. Yukarıda zikrettiğimiz nedenlerden dolayı, tanıyıp duysa da

Sehî, her şâiri tezkiresine almamıştır. Yüzeysellikte itham edilmesine rağmen eserde bazı şâirlerin nitelikleri verilirken Sehî'nin kişisel değerlendirmeler, karşılaştırmalar ve eleştiriler yaptığını görüyoruz (bk. Heşt-Behişt, Mevlânâ Ahmedî, 52a8-53a6; Mevlânâ Necâtî, 71a11-72b3; Mevlânâ Melihî, 59b10-60b13).

Heşt-Behişt'in edebiyatımızdaki önemi Osmanlı sahasında yetişmiş olan şâirleri ilk defa tespite çalışmış olmasıdır. Heşt-Behişt kendisinden sonra yazılan tezkirelere öncü olmuş ve daha mükemmel tezkirelerin yazılmasına vesile olmuştur. Yazıldığı andan itibaren büyük ilgi gören ve beraberinde yüzeysel oluşu ve hazırlanışındaki kusurlar nedeniyle çeşitli tenkitlere maruz kalan Heşt-Behişt, başka yazarlarda bu türü daha mükemmel bir şekilde ortaya koyma ihtiyaç ve arzusu uyandırmıştır. Heşt-Behişt yazıldıktan dört beş yıl sonra 950(1543)'de Latîfî ve daha sonra Âşık Çelebi daha mükemmel tezkire yazmak için çalışmaya başlamışlardır. 953 (1546)'te Latîfî, daha sonra ise Âşık Çelebi ve Hasan Çelebi gibi müelliflerin Heşt-Behişt'in açtığı çığırdan hareketle daha iyi ve kapsamlı tezkireler yazmaları Heşt-Behişt'e olan ilginin azalmasına ve dolayısıyla eserin nüshalarının çoğalmamasına neden olmuştur. Zira 974(1566)'te Âşık Çelebi'nin "Meşhûr-ı devrândır." dediği Heşt-Behişt'in Riyâzî'de 1018(1609)'de nâm ve nişânı kalmadığından bahsedilir. Tüm bunlara rağmen Heşt-Behişt'in önemini kaybettiğini söylemek büyük yanlış olur çünkü Heşt-Behişt vasıtasıyla diğer tezkirelerde olmayan şâirlere ve bu şâirler hakkındaki bilgilere ulaşırız. Heşt-Behişt , Sehî Bey'in kendilerine yetişemediği şâirler hakkındaki bilgileri çok yaşlı kimselerden dinleyerek öğrenmesi,derlemesi (Heşt-Behişt, 5b1,2,3) neticesi edinilen

bilgileri barındırması ve yine bizzat yaşadığı 2.Bayezid ve Kanûnî devri şâirleri hakkındaki bilgileri bizlere sunması bakımından vazgeçilmezdir. Eser ayrıca bu devirlerden önceki şâirler hakkında da bilgiler içermesi bakımından diğer tezkirelerden ayrılır. Örneğin başka tezkirelerde görme şansına sahip olamadığımız, yeni keşfedilmiş olan Ahmedî (Heşt-Behişt, 52a8)'nin Cemşîd ü Hurşîd(Heşt-Behişt, 52a13) mesnevisini bizlere ilk haber veren, yine Ahmed-i Dâî (Heşt-Behişt, 54a5-55a6)'nin eserleri ve şahsiyeti hakkında bize en net bilgiyi veren Heşt-Behişt'tir. Sonuç olarak diğer tezkirelerde göremediğimiz veya gerekli bilgiye sahip olamadığımız şâirleri Heşt-Behişt vesilesiyle idrâk etmemiz eseri bizler için vazgeçilmez bir kaynak kılmaktadır.

1.1.5. Heşt-Behişt'in Dili ve Fonolojik Değeri

Eserin dil ve anlatımı 16. yüzyılda Arapça ve Farsça kelimelerin sıkça kullanıldığı Osmanlı Türkçesi'ne göre oldukça sadedir. Eserde sadece ön sözde, tabaka başlangıçlarında, tetimmelerde ve hatimede pek ağır olmasa da secîli nesir kullanılmıştır. Heşt-Behişt, Eski Anadolu Türkçesi ile Osmanlı Türkçesi arasındaki geçiş döneminin (15. ve 16. yy.) dil ve üslûp özelliklerini ihtivâ eder. Eski Anadolu Türkçesi'nin 15. asırda yerini Arap ve Fars diline ait dil birliklerinin daha yoğun olarak kullanıldığı Osmanlı Türkçesi'ne bıraktığı görülür. Bu sebeptendir ki 16. asırdaki Türk Dili, Osmanlı Türkçesi'nin ilk ürünlerinin verildiği bir geçiş dönemi olarak addedilebilir. Klasik üslûbun başlangıcı olan bu dönemde nesirle yazılmış olan ilk eser Heşt-Behişt'tir.

Türk dilinin özelliklerinin ve bu dönemde yazılan eserlerin dil özelliklerinin bilinmesi, dilimizin tarihi gelişiminin daha iyi kavranmasını, anlaşılmasını sağlayacaktır. Bu amaçlar doğrultusunda Anadolu sahasında yazılmış ilk tezkire olan Heşt-Behişt'in dil ve üslûp özelliklerinin incelenmesi, bilinmesi 16. asır başlarındaki Türk dilinin özelliklerinin daha iyi belirlenip anlaşılmasını sağlayacaktır.

Heşt-Behişt, Eski Anadolu Türkçesi'nin izlerini taşıması ve Osmanlı Türkçesi ile oluşturulan ilk nesir örneği olması bakımından bizlere Eski Anadolu Türkçesi ile Osmanlı Türkçesi arasındaki geçiş döneminin (15. ve 16. yy.) dil ve üsluptaki özelliklerini gösterir.

Eserde Sehî Bey, şâirlerin vasıflarını anlatırken sık sık aynı sözcükleri kullanmıştır. Bunun yanı sıra eserde Sehî Bey'in kendisinden önce yetişmiş şâirlerin şiirlerinden verdiği örnekler, kendisinden önceki dönemdeki dil ve anlatımın nasıl olduğunu görmemiz bakımından önemlidir.

Eserde Eski Anadolu Türkçesi'nde ayrı bir eki bulunmayan, dilek-şart kipine *gerek* sözcüğünün eklenmesiyle çekimlenen gereklilik kipinin (bilse gerek idi 14a12, olsa gerek 119b3) *-malu / -melü* ekiyle üç defa kullanıldığını görüyoruz: - almalı 65b13, çekmelü 81b13, yazmalıdır 93a12. Eski Anadolu Türkçesi'nin son dönemlerinde ortaya çıkan ve Osmanlı Türkçesi döneminde kullanılmaya başlanan bu ekin eserde kullanılması eserin bu iki dönem arasındaki geçiş döneminin ürünü olduğunu ve her iki dönemin de özelliklerini taşıdığını göstermektedir.

Dil uyumuna uygun bir şekilde eklerin kök ve gövdelere ulandığını, dudak uyumunun ise eserin yazıldığı dönemde uygulanmadığını, eklerin kullanımından anlamaktayız. Eserde ünsüz benzeşmesinin bir iki örnek dışında (benzettüm 22b8; bilişte, görüşte 119b12) olmadığı da görülmektedir.

Döneminin imlâ kurallarına uygun olarak oluşturulan eserde genel olarak Eski Anadolu Türkçesi'nin dil özelliklerini görüyor ve 16. asrın başlarında Eski Anadolu Türkçesi'nin etkisinin sürdüğünü anlıyoruz.

İLGİLİ ÇALIŞMALAR

Türk edebiyatında ikinci, Anadolu sahasında ise ilk tezkire örneği olan Heşt-Behişt ile ilgili yaptığımız literatür taramasında; Mehmet Şükri'nin *Âsâr-ı Eslâfdan Tezkire-i Sehî* (İstanbul 1325) adıyla, eseri kendi matbaasında bastığı ve eserin başında Faik Reşad'ın Sehî Bey ile ilgili bir etüdü olduğu, Prof. Dr. Mustafa İsen'in eseri sadeleştirerek "*Sehî Bey Tezkiresi Heşt Behişt*" adıyla yayınladığı, Prof. Dr. Günay KUT'un bir değerlendirmeye eseri tenkitli yayınladığı (*Sehî Bey, Heşt Behişt*, Harvard, 1978) tespit edilmiştir. Ayrıca Murat Kılıç, yüksek lisans tezi olarak eser üzerinde ilk 650 cümleyi kapsayan bir sentaks çalışması yapmıştır. (*Sehî Tezkiresi Üzerine Bir Sentaks Çalışması*, Yüksek Lisans Tezi, KSÜ 1999) ve yine 2000 yılında Emine Seymen, "*Sehî Beg ve Latîfî Tezkirelerinde İstitrâd*" (Çukurova Ü. 2000) adlı yüksek lisans çalışmasında eserde asıl konu dışında anlatılan Hikâyeleri irdelemiştir.

İNCELEME

2. İNCELEME-ŞEKİL ÖZELLİKLERİ

2.1. Yapım Ekleri

2.1.1. İsimden İsim Yapım Ekleri

İsim köklerine, isimden yapılmış isim gövdelerine, fiilden yapılmış isim gövdelerine gelir.

+CA: Dil, lehçe ve şive isimleri yapar. Çekim eki olarak da kullanılır ve bu durumda eklendiği sözcüğe göre, birlikte, gibi anlamları katar.

Çin+ce 92a7, hoş+ca 104a10, hayli+ce 119a9

+cAk: Küçültme ve sevgi ifade eden isimler yapar.

küçü(k)+cek+den 75a6, altun+cuç 76a9, engiz+cük+ler 107a9

+CI: Eski Türkçe döneminden beri kullanılmaktadır. Yapanı bildirir, meslek isimleri yapar.

Nişân+cı 20b8, Cendere+ci 32a2, gemi+ci+lik 68a8, gemi+ci+ler 68a8, muqâbele+ci 81a1, hammâm+cı+lar 92a12, aş+çı+lar 92b3, buğur+ci+si+dür 101a1, taqyâ+cı+lıq+da 102b12-13, çağşur+cı 108b7, zağar+cı 116a4

+ CIIAyIn: Eski Anadolu Türkçesi'nde yaygın olarak kullanılan, günümüzde işlekliliğini yitiren bu ek genelde zamirlere gelip eklendiği sözcüğe "*gibi, kadar*" anlamı katar. Eserde üç örneğine rastlanmıştır.

bun+cılayın 25b11, mür+çileyin 59a1, sen+cileyin 84b6.

+dAş <da+eş: Beraberlik, ortaklık, bağlılık bildirir.

karın+daş 15b10, karın+daş+ı+dur 86a1, yol+daş 89b1.

+düz: İşlek bir ek değildir.

gündüz 7a12.

+IIk: Ünlü uyumuna giren bu ek Eski Türkçe' den beri kullanılmagelmiştir. Alet isimleri, soyut isimler ve sıfat yapar. Bu ekle yapılan yer isimleri yapıldıkları ismin gösterdiği nesnenin bulunduğu yeri ifâde ederler.⁵

⁵ ERGİN, Prof. Dr. Muharrem, Türk Dil Bilgisi, Bayrak Basım / Yayım / Tanıtım, İstanbul 1998, s.155

bāz+lık+da 10a8, küstāh+lıg+a 10b1, kağı+lık 13b6, bahādur+luğ+ı 16b10, dilāver+lik 37a10, vezīrlık, defterdār+lık 37b3, beg+lik+ler+e 37b6, dilāver+liğ+i 17a2, şūrīde+lik 18a10, kāfir+liğ+in 22a1, Pīšekār+lıg+ı 27a11, şen+lik+de 35b2, yigit+lig+in+de 36b6, gemi+ci+lik 68a8, çift+lig+i 74a7, āşinā+lık 85a7, sīpāhī+liğ+e 99b6, merdüm+lik 100b12, ilçi+lik 105a12, cerrāh+lık+dur 108b2, çağşur+cı+lık 108b10, server+lik 112b8, er+lik 112b9, alçağ+lıg+ın 120a1.

+IU: İsimlerden sıfat yapar. Sahiplik bildirir.

Edirne+lü 24b4, Bergama+lu 74a4, dirlik+lü 36a8, ad+lu 43a5-6, 53b12, yüz+li 73b9.

+sUZ: Yokluk, olumsuzluk bildiren bu ek, -lı, -li, -lu, -lü ekinin olumsuzudur.

Sünnet+süz+lük, sünnet+süz+dür 84a13, devlet+süz+ün 84b2, nihāyet+süz 107a11, şübhe+süz 108b6,

+Iz İşlek bir ek değildir.

Yaluñ+uz 89b5

2.1.2 Fiilden İsim Yapım Ekleri

Fiil köklerine, isimden veya fiilden türetilmiş fiillere gelerek onları isim yapan eklerdir.

-An (y+An): Fiillerden sıfat yapan bir ektir.

aç-ıl-an 2a13, es-en 2b2, sal-ın-an 9a2, id-en+ler+de 47b5, dak-ıl-an 28a5, id-en+ler+dür 38a2, ol+-an+lar+un 38a4, di-y+en+ler 76b13, ağla-d-an 77a11, ol-ma+y+an 100b1, gör-ün-en 101a12, di-n-il-en 111a12.

-ce

eğlen-ce 33a5,

-kün: Yapılan işi bildiren, aşırılık bildiren bir ektir.

düş-kün 75b4

-I: Yapılan eylemlerin sonucu ortaya çıkan adlar yapar.

yaz-ı-l-ub 122b11, 123a1, ölç-ü+si+n 92b2

-mA: İsim-fiil ekidir. İş isimleri yapar. Sıfat da yaptığı olur.

çiz-il-me+si 5b6, al-ma, şat-ma 92b1, dik-me+si+dür 102a1, sür-me 102b4.

-mAK: Masdar ekidir. Fiillerin hareket ismini yapar.

yaz-mağ+a 5a9, kal-mağ+ıla 5a13, it-mek+lig+e 7a5, yit-iş+mek 7b12, söyle-meg+e 14a13, vir-mek+den 14b1, ol-mağ+ıla+dur 14b9, oku-n+mağ+a 17a11, çal-mağ+a 19b1, di-meg+e 19b4, al-ın+mag+ıla 35b1, aç-ıl+mag+a 37b8, agla-mak 74a13, irgür-meg+in 76a10, oku-mağ+ı 107b11, yan-mağ+a 108a1, oy(u)n+a-mağ+ı 108a2, it-meg+e 117b5,biş-ir-mek+de 118a9,öp-mek+den 118a12.

-mİş Fiillerden sıfat yapar.

şar(ı)+ar-mış bir kurı berg-i hazānem 29b8

ört+ül+miş bir köhne biz 41a1.

-İş : Fiilden fiil ismi yapar. Oluş ve hareket ismi yapar.⁶

bağ-(ı)ş+lar / aç-(ı)ş+lar 30b9, bil-(i)ş+te/gör-(i)ş+te 109b12.

-K: Fiilin bildirdiği hareketi karşılayan adlar yapar.

aç-uğ 64b3, art-uğ 103a6, böl-üg+i+n+e 106b4, döse-k 108a8, böl-üg+i+nde 119b7.

-z : İşlek olmayan bir ektir.⁷

Sö-z+i 114b12

2.1.3 İsimden Fiil Yapım Ekleri

İsim köklerine, isimden veya fiilden yapılmış olan isimlere gelerek yeni fiiller yapar.

+Ar: Genellikle renk isimlerini fiilleştirir. Yapma bidirir.

şar(ı)+ar+mış 2b4, şar(ı)+ar+ub 123a7, kara+r+mış 2b4

+IA: Yapma ve olma bildiren en işlek eklerden biridir.

bağ+la+du+m 28a1, bağ+la+y+ub 48a5, 92b10, 96a10, av+la+mış+am 63a11, uğur+la+dı 67b1.

⁶ VURAL, Doç.Dr. Hanifi, Çoban-nâme, GOPÜ Fen-Ed. Fak. Yay., No:15, Tokat, 2004, s. 12.

⁷ VURAL, Doç.Dr. Hanifi, age. s. 12.

+lAn : Yapma ve olma bildirir. –lA ekinden türemiştir.⁸

sikke+len+üb5b5, hizmetlen+üb 37b2, şofi+len+üb 74b1, zibā+lan+ma+sun 86b12, ğarrā+lan+ma+sun 86b13, nāz+lan+ub 87a13, tāze+len+üb 117b10.

+t: Yapma bildirir.

berk+i+d+üp 65a5

2.1.4. Fiilden Fiil Yapım Ekleri

-DUR: Oldurma ve yaptırma ekidir.⁹ Ünlü uyumuna uymadığı olur. Eserde Eski Anadolu Türkçesi' ne uygun olarak yalnız d'li ve yuvarlak ünlülü şekliyle (-dur, -dür) kullanılmıştır.

it-dür-ür-di 14a1, deĝiş-dür-üb 14a16, yaz-dur-ub 15a6, yaz-dur-dı 15b13, bil-dür-mek 16b12, begen-dür-üb 24a8, yit-iş-dür-miş-dür 33b10, dön-dür-üb 37a1, gey-dür-di 50b5,74a2, yit-iş-dür-üb 54a3, it-dür-miş-ler 58a1, yit-iş-dür-me-y-üb 63b6, di-dür-d-ir 66b4, yaz-dur-du-m 72a6, ulaş-dur-mağ-a 73a7, öt-tür-se 73a10, it-dür-üb 81a10, karış-dur-an 87a10, in-dür-üb 90b4, yan-dur-dum, uyan-dur-du-m 96a3, boya-n-dur-du-m 96a4, boya-n-dı 115b7.

-l: Özne almayan edilgen çatılı fiiller yapar.

göster-(i)l-e-y-di 5a11, çiz-il-me-si 5b6, sür-(ü)l-dü-m 7b6, yaz-(i)l-dı 11b4, yaz-(i)l-miş-dur 15a9, tut-(u)l-ub 17a7, dak(i)l-an 28a5, biç-(i)l-miş 31a2, di-n-(i)l-en 34b9, 111a12, añ-(i)l-ur-ken 35b3, añ-(i)l-duğ-ı-n-a 35b4, aç-(i)l-mağ-a 37b8, ört-(ü)l-miş 41a1, aç-(i)l-ur 42b1, di-n-(i)l-ecek 60b7, duy-(i)l-ıcağ 69b7, çek-(i)l-ür 73a7, yaz-(u)l-duğıçün 78b2, vir-(i)l-üb 80a2, unud-(i)l-miş 84a12, yık-(i)l-dı 92b6, an-(i)l-ur-dı 95a9, tut-(u)l-dı 100b1, dük-(ü)l-miş 101a12, çek(i)l-di 114a6, aç-(i)l-ub 123a5.

-n: Dönüşlülük eki de denir. Kendi kendine yapma bildiren bir ektir.

şal-(i)n-an 9a12, söyle-n-üb 9b3, bul-un-maz 10b3, ol-(u)n-dı 12b6, 113a1, çal-(i)n-ur 13a2, oğu-n-mağ-a 17a11, 101a10, ol-(u)n-ur 22b12, 31a7,72b13,73a5, geç-(i)n-miş

⁸ ERGİN, Prof. Dr. Muharrem, age. s. 251.

⁹ ERGİN, Prof. Dr. Muharrem , age. s. 324.

31b3, id-(i)n-üb 32a12,80a10, al-(i)n-mağ-ıla 35b1, kıl-(i)n-ub 38b4, id-(ü)n-dük-ler-ince 49a7, inci-n-üb 60b3, 76a12, 81a5, ger-(i)n-dük-ce 73a6, inci-n-düg-in 76a13, ol-(u)n-duğ -da 78a6, soy-(i)n-dı 80b8, yu-n-ur-ken 80b9, taya-n-dı 93a3, id-(i)n-ür 95b1, boya-n-dur-du-m 96a4, sev-(i)n-ün 101b5, gör-(ü)n-di-y-se, päre-le-n-miş 106a, bürü-n-me-sün 110b1, dak-(i)n-ur 113a9, döğ-(ü)n-di-n 114b4, id-(i)n-miş 116a2, taze-le-n-üb 117b10, bul-(u)n-ub 120a13, şal-(i)n-ub 120b13, gör-(i)n-ür 122a10.

-mA: Olumsuzluk bildirir. Yapma ve olma bildirir.

gel-me-miş-dür 26a12, ol-ma-mış-dur 33a13.

-r: Oldurma ve yaptırma bildiren bu ek geçişli çatılı fiiller yapar.

kaç-(u)r-dı 28b10, düş-(ü)r-miş-dür35b13, kaç-(u)r-ub 65a8, art-(u)r-ur 94b1-2, biş-(i)r-ür-di 95a8, çık-ar-ub 99a2, biş-(i)r-mek-de 118a9.

-ş: Karşılıklı yapma, birliktelik ve oluş bildirirler. İşteş çatılı fiiller yapar.

yit+iş-miş 3a11, 70a2, ir-(i)ş-üb 6a, yit-(i)ş-mez 11a9, çek-(i)ş-di-ler 15a10, yit(i)ş-üb 16a4, 24a10, 61a8 ,75b1,103a13,113a6, qar-ış-mış 36a13, tut-(u)ş-a-y-ım 40a11, yap-(i)ş-mak 73b4, ir-(i)ş-mez-se 81a12, 94b7, tola-ş-du-ñ 119a3.

-t /-d: Oldurma ve yaptırma bildirir. Geçişsiz fiilleri geçişli yapar.

Eyle-t-üb 34a3, ditre-t-ür 58b5, di-dür-d-ür 66b4, yumuşa-d-a-sın 77b11, ağla-t-dı 78a13, inci-d-e 95b8, çürü-t-dü-m 99b1.

2.2. İsim Çekimi

2.2.1. Çokluk Eki -lAr

İsimlerin çokluk şekillerini yapar. İyelik ve hâl ekleri çokluk ekinden sonra gelir. hizmet-ler-in-de 3a4, an-lar-ı 5a5, an-lar-uñ 8b6, mevfuru'l-ħubür-lar-ı-n-dan 9a3, 'aziz-ler-uñ 11b3, ħazret-ler-i-n-e 20a6, pır-ler-den 49b6, güzār-lar-ı-n-a 57b11, sakîfe+ler+i+n+e 61a6, mektub-lar 65a9, gazel+ler+i 75b5, mülāzim+ler+i+n+den+dür 77b12, od+lar+a 79b6, monlā-zāde+ler+de 82a5, çemen+ler+i+n+de 96b12, yaz-(i)l-ma+lar+ı 109b1, işid-en+ler 115b1, 'aşık-lar-uz, gedā+lar+uz, 119a8.

2.2.2. Hâl ekleri

-1. İlgî hâli ekleri +Uñ / +nUñ: Tamlama kuran bu ek iki isim arasındaki ilgiyi gösterir. milk+i+nüñ 2b9, meydân+i+nuñ 3a1, fen+nüñ 4a9, an+uñ 4b8, azîz+ler+üñ 5b1, mezbûre+nüñ 8b7, şadef+i+nüñ 9b6, bir+i+nüñ 13b5, peygamber+lerüñ 14a8, göz+üñ 16b2, hatt+uñ 16b3, fırça+nuñ 21a1, ğarib+üñ+dür 33a8, hazret+ler+i+nüñ 33b12, Şeyhî -nüñ 52a6, bu+nuñ+la 52b9, anlar+uñ 70b9, kimesne+nüñ, ‘âşık+uñ 88b9, hizmet+ler+i+nüñ 106b3, Güre Kedi+nüñ 109a10, cümle+nüñ 110b10, burc+i+nuñ 110b11, kendi+nüñ 112b5, şâne+nüñ 102b4, bağ(i)r+um+uñ 118b10, kalb+üñ 122a7, halk+i+nuñ 122b7, eczâ+nuñ 123a13

-2. Yükleme hâli ekleri +I /+(y)I: Eylemin bildirdiği işten etkilenen varlığı, nesneyi gösterir.

meclîs+i 4b4, fakîr+i 6b8, ğarb+ı 7b3, hayâl+i+n+i 16b3, bahâ+dur+lığ+ı 16b10, fesâd+ı 19a3, hazret+ler+i+ni 19a9, bir+i+ni 20a7, maşlahât+ı 25b10, ebyât+ı 37a2, söz+i 37b8, göz+i 37b9, top+ı+nı, vaşf+ı+nı 43b9, milk+i+ni 55a4, kendü+(y)i 56b7, muhtedâ+(y)ı 69a5, kelîsâ+(y)ı 69b4, ev+i+ni 81a12, lezzet+i+ni 82a11, kaddüñ+i 86b12, kıs(i)m+ı+nı 95a8, nakd+i+ni 116a1.

İyelik 3. tekil kişiden sonra +n şekliyle kullanılır.

Muhaşşal-lar+i+n 2a6, zübde+(s)i-n 4a7, zülf+i+n 21b12, hisâb+ı+n 32a5, günâh+ı+n 60b9, cübbe+si+n 79b5, dünyâ+sı+n 96a1, gözyaş+ı+n 111b13, yüz+in 113a, sefer+in 116a6, kendi+n 116a11

-3. Yönelme hâli ekleri +A, /+(y)A /+(n)A: Yaklaşma, yönelme ifâde eder.

hürâmân+a 2a1, gülistan+e 2a10, sa‘âdet+e 3a11, küstâh+lığ+a 6a3, bezm+e 7a1, cihân+a 7b1, hüner+e 13a12, Bursa+ya 15b12, bahâdur+lığ+ı+na 18a2, beyt+e 18b10, ısı-t+ma+ya 23b4, deryâ+ya 28a2, Türk+e 28a7, mu‘ammâ+ya 31a6, kal‘a+ya 34a6, kendü+ye 61b7, pâdişâhî+ye 65a10, merhûm+a 72b9 âhir+e 75b, muhaddere+ye 81b8, müsvedde+ye 81b10, göz+ler+üm+e 85b12, di-meg+e 92b8, meyhâne+ye 94b2, bañ+a 99b3, böl+üg+i+ne 106b4, müjgân+u+na 108b1, Selim+e 109b8, kebâb+a 102a8.

İyelik 3. Tekil kişiden sonra +na/+ne şeklinde görülür.

Zümre+si+ne 4a12, laṭifler+i+ne 5a9, ok+lar+i+na 6a1, kadr+i+ne, ‘āşık+i+na 26a4, yol+i+na 27b5, ihyā+sı+na 34b11, nazm+i+na 51b8, od+i+na 68b7, kul+lar+i+na 74a6, mesnevî+si+ne 82b8, yağmur+i+na 84b8, hücre+si+ne 87a6, gör-düg-i+ne 120a11.

-4. Bulunma hâli ekleri +dA / +tA: Bulunma ve yer bildirir.

Nefes+de 1b3, devrân+da 8b1, yürek+de 10a11, ṭabaḳa+da 11b10, aşıl+da 21a9, dil+de 39a8, şaḥn+da 39b12, Germiyân+da+dur 52a7, derece+de 56b4, ğurbet+de 65a4, nihâyet+de+dür 68b1, ḥalâvet+de 70b, 76a11, ḳaşaba+da 81a13, nihâyet+de+dür 82b9, şu+da 85b12, evḳât+da 91a3, it-mek+de 96a10, bil-(i)ş+te, gör+(i)ş+te 109b12.

İyelik teklik üçüncü kişiden sonra +nda/+nde şeklinde karşımıza çıkar.

meydân+i+nda, münif+ler+i+nde, ḳapu+sı+nda 16a8, öñ+i+nde 17a12, iç+i+nde 19b4, şî‘r+i+n+de ,tekye+si+nde+dür 24a12, behişt+i+nde 38a12, ḳabağ+i+nda+dur 39b7, ḳapu+ñ+da 47a9, it-dük+ler+i+n+de 78a5, üslûb+i+n+da 81a3, il+i+nde 91b13, işiğ+i+nde 123b8.

-5. Ayrılma hâli ekleri +dAn : Uzaklaşma, ayrılma, çıkma bildirir.

‘adem+den 1b10, baş+dan 2b4, kimesne+ler+den 8a2, vir-mek+den 14b1, öl-dür-mek+den 22a5, zülf+üñ+den 22b9, felek+den 49a12, pîr+ler+den, şūrîde+den 69a9, dil+üm+den 74b7, Anaṭolı+dan+dur 94b8, ben+den+dür 111a6, kendü+den 115b2, öp-mek+den 118a12, ata+ñ+dan 122b1.

İyelik teklik üçüncü kişiden sonra +ndAn şeklini alır.

gülistân+i+ndan 4a2, avāze+si+nden 7a2, icād+i+ndan 11a2, ‘âlem+i+nden 21a3, vilâyet+i+nden 27b5, nesl+i+nden+dür 30b11, eş‘âr+i+ndan+dur 47b8, sa‘âdet+i+n+den+dür 57b12, ḳorḳu+sı+ndan 60b8, uc+i+ndan 66b6 , taḳvîm+den+dür 92a9, muşâhib+ler+i+nden+dür 94b9, târiḥ+ler+i+nden 103b11, ebyât+i+ndan+dur 120a9.

-6. Eşitlik hâli ekleri +cA: Kadar, gibi anlamları taşır.

bu+n+ca 52a11

gör+düg+üm+ce

Şaru+ca 74a3

hoş+ca 104a10

hayli+ce 119a9

-7. Yön bildirme hâli ekleri +rA/+ArU

Çok işlek olmayan bu ek genellikle ulandığı sözcükle kalıplaşmıştır.Fiilin gerçekleştiği yönü bildirir.

İç+re 17a12,66a13, 108b5

İç+erü 92a12

-8. Karşılaştırma hâli ekleri +rAk: İşlek olmayan bu ek karşılaştırma bildirir.

Kiçi+rek 19a2

-9. Vasıta hâli ekleri -(y)İA

İsmi fiile bağlayan bu ek fiilin neyle ve nasıl yapıldığını bildirir.

lûtf-ile sözüm gâyet-i imkâne yitişdür 8b11

taşıyla 27b3

iki barmağı ucı+(y)la 41a4

sen güneş yüzlü+(y)ile 47a10

ğayrī+ler+le 48b7

ķuvvetiyle 65b9

şevķiyle 83a2

devletlerüledür95a8

2.2.3. İyelik Ekleri

1. Teklik Şahıs: +m /+Im /+Um

pīr+lüg+üm+de 7b

gör+düg+üm+ce 23b10

giryān+ım 27b1

ħayvān+um 27b2

sīn+im+e 27b4

göz+üm 39b7

āh+um+dan 40a2

cevāb+um 48b7

sö+z+üm+de 53a3

gö-z+ler+üm 85b12

mezār+um 90b11

hāl+üm 90b12

2. Teklik Şahıs: + ñ / +Uñ

söz+ler+üñ 9b4

gö-z+üñ 16b2

ğam+uñ 16b5

cemāl+üñ 25a7

maḥlaş+uñ 26b7

el+üñ+den 30a11

köy+üñ 65b1

boy+uñ 65b1

baş+uñ 89b6

ğamze+ñ 103a10

3. Teklik Şahıs: +I /+sI

sulṭān+ı 2b9

ravza+sı 4a1

sīne+si+n 6a1

söz+i, yüz+i 6b1

defter+i+ne 13b7

emr+i+ne 16a4

baba+sı 19a5

diz+i 41a6

boy(u)n+i+n 41b4

mevlid+i 111b3

1.Çokluk Şahıs: +mUz / +UmUz

ābile+müz 44b11

cām+umuz 45b6

şūrīde+müz 59b1

yüz+ümüz 66b1

şoḥbet+ümüz 100a1

ķarār+umuz 117a5

3.Çokluk Şahıs: +lArI

ḥizmet+leri+nde 3a4

söz+leri 10b3

cülūs+ları+nda 33b12

2.2.4. Bildirme

-1. Geniş Zaman

1. Teklik Şahıs: -Am/ -Um

şāh-ı ıṣṣ+am 77a2

mest+em 77a2

ķul+i+(y)am 7b8

emīn+em 113b2

şāhī+(y)em 113b2

yasag+um 113b2

güzel+üm 115b7

ehl+i+(y)em 117b1

ben+üm 118b4

2. Teklik Şahıs –sIn

şūfi+sin 79b8

güzel+sin 80b11

sen+sin 11a7

dil-rübā+sın 22b9

‘ālem+sin 95b2

3. Teklik Şahıs -durur ;-dUr

ķul+ı+dur 11a5

müstağnī+dür 42b12

müderriş+dür 46a11

maḥbūb+dur 54a2

mevşūf+dur 56a6

mütetebi‘+dür 56b4

kimesne+dür 60a1

velī+dür, deli+dür 81b13

meşhūr+dur 98a11

İzniķ+lü+dür103a11

yigit+dür 114b2, 115b12

1. Çokluk Şahıs -Uz/ -(y)Uz

ķul+ları+ndan+uz 46a13

hāl+de+(y)üz 110a

ķul+ı+(y)uz 116b5

‘āşık+lar+uz, gedā+lar+uz 119a8

ķul+ları+ndan+uz 46a13

-2. Hikâye

1. Teklil Şahıs -IdIm

toprağ+ıdı+m 22b9

3. Teklik Şahıs +IdI

kişi idi 37b6, 48a8

yog+ıdı 73b4

kimesne idi 83b1, 96b3

-3. Şart +sA

2. Teklik Şahıs

uşlu iseñ 113a8

3. Teklik Şahıs

yoh+sa 102a2

2.3. Sıfatlar

2.3.1. Niteleme Sıfatları

ağır

ağır sancaqlar 37b5

biñ dürlü

biñ dürlü derdüm vardur 106b7

büyük

bir büyük gemi deryâyâ batup 28a

hoş

hoş tertib 52b12

hoş-âyende

hoş-âyende gazeller 8b8

ķābil

ķābil yiğit idi 99b10

ķara

ķara bıyığı 109a10

ķara bağrumuñ üstinde 118b10

ķara bahtuñ var imiş 119a3

ben ķara toprağıdım

kiçi

kiçi qarındaşıdır 30b11

māhir

māhir şā'irdür 103a4

meşhūr

meşhūr kelīsayı 69b4

mübārek

ve mübārek devrānda 8b1

mükemmel

mükemmel kimesnedür 72b1

nāzük

nāzük kimesne idi 27b12

nāzük maṭla'lar 8b8

şovuk

şovuk söz 100b8

tāze

tāze sünbül 2a9

Türkī

Türkī sözleri yok 18a1

ulu

ulu devlet 59a7

yeşil

örte bir yeşil ḥārā 117a10

2.3.2. Belirtme Sıfatları

-1. İşaret Sıfatları

bu

bu firḩa 3b2

bu azizlerüñ 5b1

bu ğazel 16b1

bu ebyāt 23b9

bu rubā'ı 76b11

bu tezkireye 86a7

işbu

işbu beytdür ki zıkr olunur 28a4

işbu resme 52b12

işbu beytden 75b3

işbu nakşı 114b8

o/ol

ol şāh 7a6

ol mevki'e 9b5

ol maḥbūbı soydı 50b8

ol zamāndan 56a12

ol işret-nāmedendür 76b11

o taş 40b12

şu

şu yaprak 2b4

şu deñlü 11b1

şol

şol vaqt 6a6

şol mertebede pehlüvāndur 67b5

neyleyem şol gönli 102b8

şol bezme 102b9

-2. Sayı Sıfatları

-2.1. Asıl Sayı Sıfatları

beş

beş pāre kitāb 76b9

beş yüz

beş yüz nefer 61b1,2

bir

bir aqçe 14a9

bir ayağ 83a2

bir döşek 108a8

biñ

biñ müride ve muhibbe kıadir olub 61b1

biñ ayağ 83a2

iki

iki 'aşā 60b12

on biñ

on biñ beyt 68b2

on iki bin

on iki bin beyt meşnevīdür 97b12

on beş biñ

on biş biñ beyt 69a2

on beş biñ beyt 112a5

otuz

otuz nāmedür 55b13

sekiz

sekiz ravzası 4a1

üç yüz yigirmi dört biñ

üç yüz yigirmi dört biñ peygamber14a8

yüz on

yüz on yaşında iken 68b3

-2.2. Sıra Sayı Sıfatları

altıncı

altıncı tabaka 96b9

dördüncü

dördüncü tabaka 38a12

beşinci

beşinci tabaka 49b1

sekizinci

sekizinci tabaka behiştinde 110b2

toğuzuncu

toğuzuncu atadan milke vâriş 122a12

üçüncü

üçüncü tabakada 37b11

yedinci

yedinci behişte 97a7

yedinci tabaka behiştinde 110a3

-3. Belirsizlik Sıfatları

ba' zı

ba' zı cevâb 35b13

ba' zı şikâyetçileri 76a11

ba' zı şu' arānuñ 76b4

bir

şu' arā-i ' azizlerüñ adına dağı bir risâle

anuñ devrinde cem' olan şu' arā bir vaqtde dağı 13b12

bir kitâb dimişdür 16b7

bir münâsebet ile bu beyti dimiş 27b13

bir gün 60b4

bir dem 67a7

bir kâfir 107a1

birkaç

ve bu birkaç beyt 25a5

bir niçe

bir niçe yıl 65a4

birkaç

bu birkaç ebyât

cümle

cümle nazardan 56a3

cümle eşyâdan 58b12

cümle eş'ârından 74a12

her

her fenne 37b6

her lahẓâ 53b8

her gice 53b9

her vakt 63b6

her kişinüñ 88b9

hir gece 15b9

-4. Soru Sıfatları

niçe

niçe cevâb 23a8

niçe söz 53a4

niçe müddet 81a6,7

niçe çilleler 99a3

2.3.3. Unvan Sıfatları

Baba

Baba Hasan

Paşa

Maḥmūd Paşa 23a2

Pilavcı

Pilavcı Muḥyî 95a8, 9

Sulṭān

Şulṭān Cem 15b10

2.3.4. Pekiştirme Sıfatları

biñ biñ

biñ biñ şükürler olsun 123a2

ulu

ulu ulu monlālar 13b3

ulu ulu dirlikler 13b13

2.4. Zamirler

2.4.1. Şahıs Zamirleri

ben

sürüldüm apudan ben pirlügümde

yā Rab bu benüm şif rümi 8b11

ben var iken gerek baña bu zevk 13a6

ben de bir bir sana açe vireyin didi 14a11

eşmüñ baalıdan baña hışm ile baışlar 30b9

benüm üstüme 41a7

baña sen yār idersin 67a6

beni ıřkuñ řānemā eyledi ālemlere fāř/ sen şalın iller ile ben başayın bağruma řāř
118b11

sen

sen ol peygāberlerüñ 14a10

bir bir sana açe vireyin didi 14a11

ger birin al deseler saña 65b13

senüñ mihrüñi cān eylemişüz 66a13

ne cevri kim baña sen yār idersin 67a6

sen andan ıraqsın 86b7

sensin baña devlet saña bend iledür şöret 111a7

o / añ

aña Heşt-Ravza dirler 3b12

baht u devlettür aña yār

anuñ re‘ y-i müniri 6b6

o kıldı zühd diyārını ‘ ışkıla ma‘ mūr 47a3

o bir peridür 80b10

ol

ol bize iki elinün 41a3

ol bizi getürüb 41a4

ol cümleden müstağnidür 42b12

anuñdur ki zıkr olunur 117a4

biz

ol bize iki elinün 41a3

ol bizi getürüb 41a4

biz ki cism içre senün mihrüni cân eylemişüz 66a13

anlar

anlaruñ ve anlardan gayrı 8b6

anlara nisbet 86a6

2.4.2. İşaret Zamirleri

bu

bunuñ bir ravzası 4a1

bu ki her meclisi bir cennet 4b4

yā Rab bu benüm şı‘ rümi 8b11

buña müyesser olan 13a9

derviş bunı bilmiş 14a7

bu dağı 18b12

buña olan rağbet ü ‘ izzet ve bunda olan fikr ü firāset 23a11

bunı benüm üstüme 41a7

budur ki nakl olundı 78a12

bunlar

bunlaruñ ismi rüziğâr-ı 5a2

bunlaruñ eş'ârı 17b10

pür-nür kılmışlardur bunlar 48b13

ol

ol dağı 4a6, 76a12

ol ki cismânîdür ağacdandır / ve ol ki rûhânî 60b13

bâ' iş oldur 79b10, 86b10

ol ulu der-gâhuñ 123a4

Şunlar

şunlar 10a6

2.4.3. Soru Zamirleri

kim

benefşe kim 2a11

kim gördi 64b12

ne

ne olduğu 17a4

ne ise cümle anlaruñ emrine müfevvezdür 33a11

nedür iy dil 34b6

nedür iy bād-ı şabā 43a13

ne bilür 78b1

nideyim neyleyeyim ne kılayım çâresi ne 84a6

dünye için bunca taleb ne 15b4

kara haberden dağı neñ var

2.4.4. Dönüşlülük Zamirleri

kendü

kendü zamânında 4b2

kendü hâline 10a10

kendüye ihtisâşî olan 22b11

kendüsi binâ itdügi 29b1

kendülerinüñ ‘azâmetin 34a1

kendünüñ icâdı 34a5

kendüsi hakîm 42b4

gönül kendüden geçer 103a10

kendinüñ tarz-ı hâşşî var 112b5

2.4.5. Belirsizlik Zamirleri

bir

bunuñ itdügi bahâdurlığı ve dilâverliğı bir padişâh itmemişdür 17a2

biri

biri de bu aşıl bir beyte mâlik degül 18b10

ol cümleden biri 49b8

biri rûhânî biri cismânî 60b13

birisi

birisi ‘âlem-i ma‘nide şöhre-i âfâk 46b13

her biri

görinür her biri 2b3

her birinüñ 8b9

cümle

cümlenüñ hakânı 11b11

ol cümleden müstağnîdür 42b12

ol cümleden biri 49b8

cümleden güzel 80b10

cümlenüñ serdârı 110b10

ķamu

şamuya pişvā olan 2b13

dere-i ma' nīdür şamu fazlında pür 53a2

şıl tefahhūs şamusın 53a5

şamu ucdan uca serv-i revāndur 55b2

şamu yamān oldu 100a12

kimi

kimi defterdār ve kimi nişāncı ve kimi şāhib-tabl 20b7

kimi şonar kimi göçer 105a6

kimisine devlet ü iqbāl virür 105a9

kimse

görmeye kimse türābumı 13a6

kimseye müyesser olmuş degüldür 42a11

kimesne

kimesneleri buldurub 14a2

kimesnelerden semā' ile tevātüre 49b6

müte' ārif kimesnedür 74b12

kimesnenün maḥkūmı 75a13

üstād kimesne idi 100b5,6

her kişi

her kişinün ḥaqqında 41b1

2.4.6. İlgı Zamirleri

kim

şu yaprak kim şolup başdan kararmış 2b4

kim dırahte şaruben gezdürirler bāzārda 23b12

şākülün kim şafḥa-i gülzāre yaşdanmış 34b3

gün mi vardur kim şaçun gönlüm perişān eylemez 36b8

ne cevri kim baña sen yār idersin 67a6

neyleyem şol gönli kim ' ışkuñla ḥayrān olmaya 102b8

neyleyem şol cānı kim sen cāna urbān olmaya 102b8

kime kim bir kıya basañ 107a6

ki

azeliyyātındandır ki zıkr olunur 47a8

bülea ‘azızler ki her biri fazilet göginüñ 48b10

eş‘arındandır ki zıkr olunur 57a3

ol ki cismānīdür aacdandır / ve ol ki rüānī 60b13

budur ki nal olundu 78a12

ikāyet iderler ki 79a4

2.5. Zarflar

2.5.1. Durum Zarfları

bī-bedel

bī-bedel yazmışdur 98b9

bilece

deryāya bilece sefer kılub 65a4

böyle

böyle yaş itmek 34b6

böyle oş tertīb ile buldı 52b10

eyü

āyet eyü dışmış 55b13

güzel

āyet güzel eylemişdür 52b2

hi

hi āzād olmasun 63b12

hi yirde gökde zerrece yodur arārımız 117a5

oş

biz anı oş görelüm 94b7

hüb

ğâyet hüb eylemişdür 54a5

lañif

hoşca lañif itmişdür 104a10

pek

pek çekene uz atana āferin 73a8

uz

pek çekene uz atana āferin 73a8

yañşi

yañşi itmişdür 37a1

yaluñuz

yaluñuz görüb 24a10

yek

yākutdan yek yazdı 75a8

yine

çapaķu yir yine 66b11

yandurdum yine 96a3

2.5.2. Yer Zarfları

içerü

dellâklar içerüde 92a12

içre

şic' r içre 84b2

cihân içre neyledüm 90b12

ç' âlem içre 108b5

2.5.3. Zaman Zarfları

ani

düşüb mest oldı ani 111b1

(-dan/-den) berü

ol zamāndan berü ol kıuyıya mezbele dökerler

bir gün

bir gün mest buldılar 60b4

bugün

sultān-ı ‘ālemsin bugün 95b2

(-a/-e) dek

haşre dek tā bende kıl 49a11

şubha dek15b9

dün

dün gice 35a3

evvel

evvel yazılsa nola 12a2

gice

hir gice 15b9, dñn gice 35a3

hemān

hemān babası ismine nisbet ile 79b10,11

hemān anı aşaydı 27a7

hemīşe

dilberā derdüñ hemīşe cānuma hem-dem durur 88b4

hemīşe tāze vü ter hürrem eyle 110a13

kış u yaz

bāğ-ı iremdür kış u yaz açılır 42b1

müdām

cihānda müdām ola 9a8

gözinden müdām aķar havıyār 66b11

şāh Süleymān müdām ola 123b7

öñdin

bundan öñdin niçe söz söylediler

şoñra(-dan)

ammā şonra Şulţān Bāyezīd 19a7

sonradan şāhib-devletler gördiler 45a2

şubḥ

şubḥa dek 15b9

şimdi

şimdi mi kıydı begüm ‘ aşık olanlar cānına 70a2

2.5.4. Azlık Çokluk Zarfları

artuḳ

andan artuḳ olmak 22b4

biraz

biraz telyīn itmek için 10a1

çoĝ /çoḳ

çoĝ itdi şāh himmet 7b4

çok mahāreti ve ziyāde mümāreseti var 23a5

ĝāyet

ĝāyet güzel dimiş 18b9

ĝāyet meşhūr olan eş‘ arındandır 73b10

ķadar

ol kadar olur 22b4

mikdār

bir mikdār 15b13

nice

nice taḥrīr ideyin 43b9

bundan öñdin niçe söz söylediler 53a4

tā

tā kim görelī ṭal‘ atunı 94b13

tā ki girdi dost düşmen ile muḥabbet bāĝına 118b6

ziyāde

çok mahāreti ve ziyāde mümāreseti var 23a5

2.5.5. Soru Zarfları

kaçan

māh-ı ʿ iyşümden kaçan kaçʿ ola mīg 58a8

ne kadar

ne kadar şemʿ getürdiyse 47a10

neye

neye bī-ḥuzūr olursız 41a8

ne zamān

ne zamān ğuşşaları defʿ ine dermān bulur

nice

murġ-ı baḥtumdan nice dūr ola dām 58a8

nice olur 74a2

nice medḥ eylesin 122a11

niçün

beni niçün yaratdı yaradan 120a10

niçün içdüñ 60b5

niçün gedāyı gözlemez 95b2

2.6. Edatlar

2.6.1. Çekim Edatları

berü

ol zamāndan berü ol kuyıya mezbele dökerler 56a12

Seveliden berü sen ḥulkı ve ḥüsni ḥaseni

birle 2a4,12b1,4

dek

ḥaşre dek tā bende kıl 49a11

umarın haşre dek ola bākī 123b5

içün

levāzımātı için ve cihān milkine nizām u intizām virmek için 10b13,11a1

dünye için bunca taleb ne 15b4

ğayrı

benüm çün kimse ğam yir yok dil-i ğam-h̄'ārden ğayrı

döner yok üstüme bu çarh-ı keĵ-reftārdan ğayrı 118b4

göre

zamānelerine göre tertīb olub yazıldı 11b4

dāiresine göre defter itdürüb 13b6

şahsuñ mertebesine göre kendü dā'iresine lāyık 54b3

öñdin

Bundan öñdin niçe söz söylediler 53a4

özge

ķurtulmuş yokdur elüñden özge āfetsin 30a11

üzre

Tertīb üzre görmiş 79b11

2.6.2. Kuvvetlendirme Edatları

daĵı

bu ebyāt daĵı anuñ 13a3

ben daĵı bir ucında 59b8

anlar daĵı dileklerin ķabül eyleyüb 87b8

hezle mā'il lākin ĵüsniyyātı daĵı mislüdür 90a12

hem

hem mūrçileyin olduĵumu 59a1

baña hem hū durur bir nāza biñ dürlü niyāz itmek 93b8

ise

ta'rif ü zem ne ise elķāb u zıkr eyleyüb 54b4

2.6.3. Denkleştirme / Karşılaştırma Edatları

hem.....hem

hem vezîrlik hem defterdârlık hizmetin ider 37b3

ne.....ne

ne namâzında ne orucunda 59b9

ya

ya ben biçâre 106b11

2.6.4. Gösterme Edatları

işte

açdı yüzün didi gör işte

tâ

tâ va^c de-i Hâk yitişüb 24a10

âfitâb-ı tal^c atın tâ haşre dek tâ bende kııl 49a11

uş

uş helâl olsun harâmî gözüne kanum meded

2.6.5. Tekrarlama Edatları

yine

sâkî getir yine dünki şarâbumı 13a5

Aydın ilinde yine kendü vilâyetinde 91b13

yine kan oldu kara bagrumuñ üstindeki baş 118b10

2.6.6. Seslenme Edatları

a

a zâlüm 107a6

âferîn 73a8

âh

gönlümi divâne kıldı âh bu sevdâ 74b6

bir âh itmedi 82a12

ay

güzelsin ay iki gözüm 80b11

yalabursın kıati ay oğlancuğ / yoğsa güneş misin ay oğlancuğ

eyā

eyā hırşīd-i meh-peyker 55a1

iy

iy isteyen ‘ ışka niřān derd ‘ āřıkuñ dermānidur 57a4

eyit iy gözleri ahū 63a7

hā

gözedürem hā seni 83b12

hey

şive-i nāz ile öldürdin bizi hey ğamzekār

yuf

yuf felek bünyādına 88a6

yā/hū

yā Rab 123b7

biz ‘ adem milkine mađmil bađladuđ yā hū saña 98a6

2.6.7. Bağlama Edatları

ammā

ammā bu řā’ifenūñ 7b12

bā’ is olmuşdur ammā řoñra 19a7

ancağ

tařsīn ü lařīf ancağ olur artuğ olmaz 72b8

bāri

ölürem bāri řayāl-i yār ile cān vireyin 94a7

bir şolu iĉ bāri

bigi

benüm bigi belā-keş 105b9

çü

şemâ'îl-i mütenâhî degül çü her birinüñ 47a4

çü ħarf-i ilâhî bir ad ħalem / çü zehre ħalem-râ ki gerde ħalem 64b1

çün

anuñçün didiler 7a10

çünkim

gönül ol mâha çünkim müşterîdür 64b11

eger

iy eşk eger yumuşadasın gönlini 77b11

‘aceb midür eger biñ küşte görseñ 107a6

egerçi

murâdı külli olmuşdı egerçi bu 5a6

istiĥkâk yoğıdı egerçi ‘avâmü’n-nâs anlara 17b11

ger

ger suya bakmağıla bilinseydi sır-ı ğayb 24a1

ger şorarşañ günümü sensüz şaçuñ gibi ħara 27b2

gerçi

gerçi uşşâkuñ olur derd-i nihân eglencesi

ĥattâ

eş‘arı mezbûrdur ĥattâ Pârsî dilde 3b9

ebyât didürdir imiş ĥattâ Tevârih-i Âl-i ‘Oşmân’ı 66b4

hele

dilemezdüm hele ben senden üzilem kesilem 83b13

ile

‘ışkıla memlû 17b1

bu beyt sebebiyle tevliyetden ĥalâş oldu 22a8,9

derdüñ ile öldüğümde 27b4

ger şuya bakmağıla bilinseydi 24a1

āh ile cihan halkını bīmār edeyin mi 96b6
 Ğazzāz ‘ Alī dimek ile meşhūr 90a11
 neyleyem şol gönli kim ‘ ışkuñla hayrān olmaya 102b8
 ise
 dervīş ise bunca peygāamberlerüñ adın14a12
 ne ise 33a11, 78b6
 itdüm ise 58a10
 ki
 felegüñ yazdı çaķ burucında ki dönem ben daķı bir ucında 59b8
 ol ki cismānīdür 60b13 ki
 men ki dervīş olmışam 62a13
 kim
 Ka‘ be-i kūyuña yol vir aña kim yol varamaz
 tūalum kim serverā şultān-ı ‘ ālemsin 95b2
 neyleyem şol gönli kim ‘ ışkuñla hayrān olmaya 102b8
 lākin
 dürr-i meknūn-mişāl idi lākin nā-peydā vü nā-yābdur 23a2
 hezle mā‘ il lākin hūsniyyātı daķı mislūdür 90a12
 Nihānī’ye Nacaķ dirler velīkin girçek eydürler 75a3
 pes
 itmekdür pes bu taķdırce 6a1
 pes bu mā‘ nī 10b8
 şāyed
 şon nefes tuş ola şāyed gözüm ol bī-bedele 31b12
 ve
 tertīb ve terġīb virüp 3b4
 nāmı mezkūr ve eş‘ arı mezbūrdur 3b8
 ve bu ebyāt daķı anuñ 23b9

velī

‘ iŝqdan perhīz idüm şabr eyleyem dirdüm velī

şabrumı yağmaya virdi bir büt-i ra‘ nā yine 104b1

velīkin

göçdi velīkin odı ocağındadır39b6

vu

niŝāt vü sürür ü messeret ü ħubūrı 6a6

lāle vü sünbülleri 53a1

u

bāğ u rāğı 2a12

fażl u kemāl 32b12

nazm u inŝāya qādir 37a2

ħūr u ğilmānıla 96b12,13

Yūsuf u Zelīħā: 36a1, 43a1, 47b3, 47b5

ü

nergis ü sünbül 2a1

müzeyyen ü muħallā olmışdur3b2

zirā

ķuluñam zirā ħükmüñ var idersin 67a6

2.6.8 Benzetme Edatları

deñlü

şu deñlü itdi 6b10

şu deñlü itdi ķadr ü rif at virdi7b2

gibi

penhān ider gibi zülfini külāh içinde nihān idüb 21b10

ger ŝorarŝañ günümü sensüz ŝaçuñ gibi ķara 27b2

Mecnūn gibi ķuŝlar āŝiyān 63a1

kadar

Türki dilde andan artuk olmak ol kadar olur 22b4

şanki

‘āşıkına şanki berāt ile yürür 26a4

girmiş şanki cānān koynına 120b13

2.6.9. Sebeb Edatları

içün

imtiḥān için 50b1

biñ mikdārı beyt yazup çāşnıçün 51a12

ğarib olduğum için ‘ār idersin 67a7

gör nenüñ gibi gün için şakladı 73b7

çün

çün gönüldür ḥazāne-i esrār 53b2

ayağa düşdüm anuñçün baña el virdi peymāne 117b1

2.6.10. Sorma Edatları

‘aceb

‘aceb midür eger biñ küşte görseñ 107a6

mİ

çalayın mı 41b8, yā miyem, degül misin 77a11, 77a12, güneş misin 82a9, bu mı 85a7,

bilmez mi 92a3, esirgemez mi 95b7, ideyin mi 96b6,7

2.6.11. Cevap Edatları

yok

yok çü liyākāt iteler i‘tizār 115a3

2.7. Fiil Çekimi

2.7.1. Basit Kipler

-1. Geniş Zaman

1. Tekil Şahıs: -rAm / -ArIn

um-arın 31b4, 123b5

yürü-rem 47a9

dil-erem 110a1

Olumsuz Çekim

iç-mezem 74b1

bil-mezin 83a10

gözed-ürem 83b12

2. Tekil Şahıs –Arsın

cūd id-er-sin 22a10

şan-ur-sın 43a13

id-er-sin 67a6

ezer-sin 77b10

Olumsuz çekim

dur-maz-sın 77b10

3. Tekil Şahıs -r/-Ar/-Ur

eyle-r 2b1

um-ar 31b4

gör-in-ür 2b8

ur-ur 6b3

ıtut-ar 7a1

bağış-la-r 6b9

ol-un-ur 64a7

esirge-r 95b7

Olumsuz Çekim

ol-maz 6b5

bul-un-maz 10b3

berek-mez 24b1

esirge-mez 95b7

Olumsuz soru

yit-mez mi 35b7

1. Çokluk Şahıs –Uz

şata-ar-uz 92b2

2. Çokluk Şahıs: -ursız

olursız 41a8

3. Çokluk Şahıs –rlar/-ArlAr/-UrlAr

id+er+ler 3b7, 42b7

var-ur-lar 31a9

şakla-r-lar 54b5

di-r-ler 75a3

-2.Şimdiki Zaman

Eski Anadolu Türkçesi'nde şimdiki zaman için bir kip eki olmadığından, şimdiki zaman çekimi geniş zaman ekiyle(-Ur) karşılanmıştır.

yat-ur 41a3, neye bî-ḥuzūr olursız 41a8

-3. Görülen Geçmiş Zaman

1. Teklik Şahıs –DUm

sür-ül-dü-m 7b6

benzet-tü-m 22b8

bağ-la-du-m 28a1

um-du-m 52a3

di-dü-m 76b7

Olumsuz çekim –mAdUm

bil-me-dü-m 22b8

iç-me-dü-m 60b6

toy-ma-du-m 90b13

gör-me-dü-m 113a2

2. Teklik Şahıs –dUn

şan-du-ñ 31a8

eyle-dü-ñ 31a8

Olumsuz –mAdUn

İrgür-me-di-n 113b7

3. Teklik Şahıs –dI

vir-di 2a1

eyt-di 2a8

tol-dı 6b10

it-di 7b3

düş-di 26b1

di-di 77a12

Olumsuz Çekim –mAdI

ko-ma-dı 74a10

eyle-me-di 75b1

3. Çokluk Şahıs –dIIAr

di-di-ler 7a10

çek-iş-di-ler 15a10

as-dı-lar 17a12

-4. Belirli Geçmiş Zaman

3. Teklik Şahıs –ubdur(ur)

tut-updur 2a12

tut-ubdur 7b3

şal-ıbdur 7a3

ol-ubdurur 100b2

-5. Anlatılan Geçmiş Zaman

1. Teklik Şahıs –mİşAm

ol-mış-am 62a13

bul-mış-am 62b1

çek-miş-em 74b7

2. Teklik Şahıs –mİşIn

di-miş-sin 80b11

3. Teklik Şahıs –mİş / -mİşdUr

vir-miş 4b4

ol-miş 2b1

kara+r-miş 2b4

ışmarla-miş 60b3

-dUr eki ile

ol-miş-dur 3b2

it-miş-dür 4a8

Olumsuz Çekim

ol-ma-miş 22a1

ol-ma-miş-dur 13b13

şal-ma-miş-dur 16a7

1. Çokluk Şahıs –mİşUz

eyle-miş-üz 66a13

3. Çokluk Şahıs –mİşlAr(dUr)

Buyur-miş-lar 26b3

dUr ile

bul-miş-lardur

it-miş-ler-dür 12b2, 22b6

Olumsuz Çekim

di-me-miş-ler-dür 17b13

-6. Gelecek Zaman

Eserde tek örneği vardır.

3. Teklik Şahıs -ısar

ol-ısar 106a1

-7. İstek Kipi -A

1. Teklik Kişi -Am /- AyIn

bul-am 7b5

id-em 15b9, medh ide-m 69a7

ol-ayın 19b7

ol-a-m 89b12

id-e-yin 43b9

üzil-e-m, kesil-e-m 83b13

göster-e-yin 74a2

Olumlu soru

id-e-yin mi 96b6

Olumsuz Çekim

aldan-ma-yum 58b4

ol-ma-ya-yın

var-ma-yam, gir-me-yem, iç-me-yem 102b9

2. Teklik Kişi -sın

yat-a-sın 15b6

aç-a-sın 43a13

ol-a-sın 110a1

3. Teklik Şahıs -A

ol-a 6a8, 123b8

seyr id-e 7b9

idivir-e 20a9, 70a13

ört-e 117a10

Olumsuz Çekim

ol-ma-ya 52a5, 116b6

it-me-ye 87b13

3. Çokluk Şahıs –alar/-eler

ol-a-lar 21a4, 92a13

al-a-lar 92b1

bul-a-lar 92b2

-8. Şart Kipi -sA

1. Teklik Şahıs –sAm

bil-se-m 7b6

2. Teklik Kişi –sAñ

gör-se-ñ 6b7, 107a6

bağ-sa-ñ 107a6

3. Teklik Kişi –sA

otur-sa 7a1

gör-se 6b11

it-se 7b4

3. Teklik Şahıs

Olumsuz çekim –mAsA

ol-ma-sa 5a4

3. Çokluk Şahıs –sAlAr

it-seler 17b9

-9. Gereklilik Kipi –sA gerek / -mAlI

Eski Anadolu Türkçesi'nde gereklilik kipi dilek-şart kipi ekinden sonra *gerek* sözcüğü getirilerek yapılırdı. (-sa gerek, -se gerek) -malı, -meli ekleri Eski Anadolu Türkçesi'nin son zamanlarında kullanılmaya başlamış ve Osmanlı Türkçesi döneminde işlerlik kazanmıştır. Eski Anadolu Türkçesi'nin sonlarında Osmanlı Türkçesi'nin ilk dönemlerinde yazılmış olan Heşt-Behişt' te iki kullanımda örneklerine rastlıyoruz.

bilse gerek 14a12, olsa gerek 119b3

almalı 65b13, çekmelü 81b13, yazmalıdır 93a12.

-10. Emir Kipi

2. Teklik Kişi

eyle 9b12, 122b4

İt 9b1314a11

gör 19b6

kı1 49a11

giç 61b13

Olumsuz

şanma 31b2

gider-me 34b7

doğun-ma 61b13

it-me, al-ma 111b13

3. Teklik Kişi -sUn

ol-sun 2b8, 27b5

oğu-n-sun 26b4

gel-sün 78a8

eyle-sin122a11

Olumsuz -mAsUn

koyma-sun 35a8

ra' nā-lan-ma-sın 46a12, ra' nā-lan-ma-sun 86b12

bil-me-sün 57a5

bürü-n-me-sün 110b1

1. Çokluk Kişi -Alum

iç-elüm 29a1

gör-elüm 50a13

bil-elüm 59a6

2. Çokluk Kişi -nüz

eyle-ñüz 94a6, 94a7

2.7.2. Birleşik Kipler

-1. Hikâye

-1.1. Anlatılan Geçmiş Zamanın Hikâyesi

3. Teklik Kişi –mİş idi

kal-mış idi 4a6

ol-mış-dı 17b2, 67b13

ol-mış-ıdı 21a11

bul-mış-dı 50a3

di-miş idi 87b11

-1.2. Geniş Zamanın Hikâyesi

1. Teklik Şahıs –ArdUm

di-r-dü-m 7b5

çık-ar-du-m 103a1

2. Teklik Şahıs –UrdUñ

yit-ür-dü-ñ 100a1

3. Teklik Şahıs –rdı / –ArdI

id-erdi 4b13, 86b1

şakla-rdı 13b6

Olumsuz Çekim

çekebil-mez-di 14b13,15a1

çek-mez-di 107b9

3. Çokluk Şahıs –lAr IdI

ol-ur-lar-dı 71a5

id-er-ler-idi 75a1

3. Çokluk Şahıs

-1.3. İstek Kipinin Hikâyesi

3. Teklik kişi –A idi / -AydI

aş-a-ydı 28a7

ol-a-ydı 73a9

gör-e-ydi 116a1

-1.4. Şartın Hikâyesi

3. Teklik Kişi -sAydI

bil-in-seydi 24a1

-2. Rivâyet

-2.1. Geniş Zamanın Rivayeti

3. Teklik Şahıs -r imiş / -ermiş

id-er-miş 26b8

iste-r-miş 84b3

-3. Şart

-3.1. Geniş Zamanın Şartı

1. Teklik Kişi -UrsAm

kurtar-ur-sa-m 29b7

2. Tekil Kişi -ür isen /-ursañ

ol-ursañ 106a1, 119a4

gir-ür isen 32b8

3. Teklik Kişi -rse /-ArsA

söyle-rse

eyle-rse 6b13

bin-erse 7a1

ıtut-ar-sa 44a2

-3.2. Bilinen Geçmiş Zamanın Şartı

3. Teklik Kişi -di ise / -diyse

gör-ün-di-yse 101b6

2.7.3. Birleşik Eylemler

2.7.3.1. Kurallı Birleşik Eylemler

2.7.3.1.1. Özel Birleşik Eylemler

-Sürerlik Eylemi

-ı gel-

olıgel- 30a2

-ı koy-

alıḳoy- 37a11, 66a10,

-Yeterlik Eylemi

-ı bil-

Olıbil- 30a7, ulaşıbil- 100a6

Olumsuz

duramaz 83b3

Tezlik Eylemi

-i ver-

İdivir- 70a13

2.7.3.1.2. Yardımcı Eylemlerle Yapılmış Birleşik Eylemler

eyle-

ḳalk eyle- 1b7, kāim eyle- 9b12, ṣebt eyle- 10a3, kesb eyle- 21b2, ḳatıl eyle- 29b1, terk eyle- 30b5, inṣā eyle- 34a5, emr eyle- 35b1, ḡamz eyle- 41b3, derc eyle- 43a8, ‘ arz-ı ḥāl eyle- 58a4, ḳabul eyle- 87b8, meyl eyle- 103a12, ceḥd eyle- 122a5,

ol-

ḳul ol- 7a13, mūnis ol- 4b11, ta‘ yin ol- 8b10, müyesser ol- 12b10, ḳābil ol- 20b3, zıkr ol- 27a13, fevt ol- 28a8/9, işlāḥ ol- 33a12, ‘ afv ol- 35b2, ḥaṣıl ol- 36b4, müdāvim ol- 38a4, mā‘il ol- 46b5, müṣerref ol- 49b4, meṣḡūl ol- 51b8, ḳādir ol- 61b1, mā‘il ol- 62a10, ‘ arz ol- 76a11, meṣḥūr ol- 89b3, ḥizmet eyle- 92b13, mübtelā ol- 104a13, mest ol- 111b1,

it-

rıḥlet it- 8a1, iltifāt it- 13a13, ceng it- 14b7, feryād it- 15b9, ta‘ aṣṣuḳ it- 21b8, cūd it- 22a10, ḥükm it- 26a4, rehberlik it- 28b6, ṣuḡl it- 28b10, bāzār it- 31a9, ḥarc it- 31b13,

nazm it- 36b13, hizmet it- 38a2, şöhet it- 39b7, beyân it- 46a9, naql it- 46b3, tercüme it- 48a4, derc it- 48a13, murâd it- 50a11, taḥallüş it- 59a9, muşâḥabet it- 60a10, cem^ç it- 61b11, âzâd ol- 63b12, müşâhade it- 66a10, ‘âr it- 67a7, cülûs it- 77b4, ihsân it- 77b5, taḥşîl it- 79b4, ibrâ it-81b5, isnâd it- 84a13, tercîh it- 86a6, arz it- 86b12, raḥm it 88b5, i‘timâd it- 99a8, meyl it- 102a4/5, heves it- 105b6, tevbe it- 103a7, terceme it- 112a9, sa^ç y it- 117a6, ferâgat it- 117a6, heves it- 119a6

bul-

iştihâr bul- 41b11, imtiyâz bul- 44b4, zühûr bul- 45b4/5, ḥalâş bul- 51b5, iştihâr bul- 54b10/11, raġbet bul- 64a1,

kal-

ḥacil kal- 96a9,

2.7.3.2. Anlamca Kaynaşmış Birleşik Eylemler

el vir- 98a1/123b3, kendüden geç- 103a10, cân at- 111b2, barmak baş-113b7, göz aç- 115a9, baş қо- 118a1, başayın bağruma taş 118b11

2.8. Sıfat- Fiiller

2.8.1. Geniş Zaman Sıfat-Fiilleri

-An

olan 2a2, olanlar 7b1, gösteren 9a11, şalınan 9a11, diyenler 18b10, gözleyen 35a11, görinen 44b11, geçürenlerdendir 88b13, koyan 94b2, görünen 101a12

-r

yarar 35a6

2.8.2. Geçmiş Zaman Sıfat-Fiilleri

-miş

şararmış 2b4, yitişmiş 3a11, kırtulmuş 30a11, tutmuş 95a4, urmuş 100a1, yanmış 102a8, itmiş 105b6, eylemiş 116a7,

-duġ

olduğı 3a9, 17a4, çekdüği 14b13, didükleri 18a11, itdükde 28b12, geldükde 30b3, virmedüği 31b2, olduklarında 40a4, oturduğı 41a5, didüği 46b10, itdüklerinde 78a5, olunduğda 78a6, gönderdükleri 78a9, olmaduğ 99b10, olmuş 111b5

2.8.3. Gelecek Zaman Sıfat-Fiilleri

-ecek

ulaşıbilecek 100a6, görecek 37b9

2.9. Zarf-Fiiller

-A

şuta şapa 79b2, düşe yürüye 56a4

-AlI

Olalı 26a4, yaşal(ı)dan 115b7, göreli 24b2

-dukda

var-dukda 76a8, ol-(u)n-dukda

-ı

ulaşıbilecek

-U

diyü 4a8, 15b4,

-UB

olup1b5, eyleyüp 1b7, kı1up 1b9, idüp 2a9, irüb 4b12, olmayub 5a4, sikkelenüp 5b5, eyleyüb 10b13, olub 11b4, getürdüb 14a, alub şaçub 15a12, varup 16a4, şutup 17b1, düşüb 20b9, idüb 21b8, yitişdürüb 54a3, şomayub 79b2, idemeyüb 81b11, yazılıb120b2, 123a10, yazub 123b4

-IncA

varınca 35a12, olduklarınca 70a10, olduğınca 70b2, görince 74a13, idince 93a10

-IcAķ

olıcaķ 15a12, idicek 16a, 19a3,uğrayıcaķ 27b4, işidicek 28a6, göricek 32a1, bařlayıcaķ 66a4, oturıcaķ 88a5,

-ken

olurken 4b1, 7b5, otururken 19b12, bulmuşken 38b10, ağarken 40a3, dimişken 64a5, yunurken 80b9, geçinürken 81a11, tutarken 101a5

iken

var iken 13a6, sultān iken 15b11, içinde iken 19b4, elde iken31b13, müderris iken 98a13

-madan

olmadan 38a7

-dUğça

durduğça 9b13, bulduğça 35a7, тұrduğça 38a9, umduğça 51b13, döndükçe 70b3, gerindükce 73a6, añduğça 103a10, girdükçe 120b13

-mek için

itmek için 10a12, virmek için 11a1, olmağičün 41b10

-UbAn

idüben 63b9, bulmayuben 85a1, oluben 85a1, diyüben 96b7, koyuben 108a8, ilenüben110a2, gelüben 114b11, buluben 114b13,

-dan sonra

olduğdan şoñra 87b5

2.10.SES OLAYLARI

2.10.1. SES DÜŞMESİ

2.10.1.1. ÜNLÜ DÜŞMESİ

sar(i)armış2b4, sīnesin(i) 6a1, bul-a-(yı)m 7b5, ol(u)nursa 11a8 , ey(i)tdi 2a8, ey(i)tmiş 14a7, oğ(u)lıdur 16b10, 36b10, yal(u)ñuz 31b3, göñ(ü)lümün 33a4, bağ(i)rı, ay(i)rıldum, boy(u)nuz 52a3, buy(u)ruk 52a5, boy(u)nına 59b1, bir(i)biriyle 61a5, bilürdi 64b10,ey(i)dügin 78b1, Oğlanlar < oğul an 77b13, oğlancuk < oğulancuk, bur(u)nını 91a6, oğ(u)lı 109a2, yan(i)lış 98b3, ay(i)ru 120b1,diler(i)señ 122a3, sarı(i)arub, ağ(i)zuma 94b1.

Yükleme durumu eki -ı/-i'nin düşmesi

zülfi+i+n 21b12, hisâb+n 32a5, günâh+i+n 60b9, cübbe+si+n 79b5, dünyâ+sı+n 96a1, gözyaş+i+n 111b13, yüz+i+n 113a, sefer+i+n 116a6, kendi+n 116a11.

2.10.1. 2. ÜNSÜZ DÜŞMESİ

sek(k)iz 8b13, yükse(k)cek 40b8, otur- <oltur- 66b8, 81a9, 8a5, kamu < kamuğ 55b2, 100a12

2.10.2. HECE DÜŞMESİ

şalıbdur(ur) 7a3, olubdur(ur) 59a13

2.10.3. SES TÜREMESİ

2.10.3.1. ÜNSÜZ TÜREMESİ

kamu(y)a 2b13, olma(y)ub 5a4, dünyâ(y)ı 12b2, kendü(y)e 22b11, bu(n)uñ 4a1, vaşfi(n)da 9a12, hazretleri(n)uñ 9b1, evi(n)e, ravza(s)ı 4a1, sine(s)i 6a1

2.10.3.2. ÜNLÜ TÜREMESİ

Bur(u)cında 59b8

2.10.4. SES DEĞİŞMELERİ

2.10.4.1. e-i / i-e Değişimi

Metinde *i* ile yazılan, günümüzde ise *e* ile kullanılan kelimeler.

it- 17b9, idivire 20a9, iy 35b7,95a10 it 38a9, virildi 45a6, yir 55b2, ,103a4, el 60a9,117b1, biş 69a1, , girçek 75a3, yire 87a6, giç 61b13, iyvâh 89b5, ideyin 96b6, sini 99b4, yiryüzi 117b10, işiginde 123b8, gimî 35a13

Eserde *e* ile günümüzde *i* ile yazılıp söylenen kelimeler: geydürdi 74a2, eyü 55b13

2.10.4.2. u-i Değişimi

işbu < uşbu 52b12, 72a2, 75b2

işte < uşda 109b11

i-ü

dükülmiş 101a12

2.10.4.3. ÜNSÜZ DEĞİŞMESİ

z-y değişimi eserde sadece bir kelimedede görülmektedir.

söylerse 6b3,söylenür 19a1,84b4, söylediler 53a4

2.10.4.4.ÜNSÜZ TONLULAŞMASI

t- > d-

t- >d- değişimi Eski Anadolu Türkçesi' nde görülmeye başlanmıştır. Eski Türkçe'deki bazı *t*'ler Eski Anadolu Türkçesi'nde *d* olmuştur.¹⁰ Bu değişme bütün *t*'li sözcüklerde görülmemektedir. Özellikle kalın vokalli sözcüklerin bazılarında *t*'nin korunduğu görülür.

dimiş 18b9, dimege 19b4, dağ 23b6, doğmuşdur 40b12, durmaz 42b1, dürüşmiş 44a9, düzetdi 50b10, düşmiş 55b13, dökerler 56a12, ditretür 58b5, doğunma 61b13, dinilen 64a7, döndi 68b7, dağlar 74a2, düşkün 75b4, duyup 76a13, dir dir ditrer 88a12,13, durur 88b4, dikmesidür 102a1, dönderdi 103b1, düşdi 108b1, dağınur 113a9, dilincedür 114b, dilersen 122a3, unıdılmış 84a12

-Tonlulaşmaya uğramayan örnekler

Tağlara 37a5, toptoludur 54a12, tobtolu 71a3, togru 77a12, toymadum 90b13, temürcılık 93a7, tatalum 95b2, tut 11b8

k > g-

görünür 2b3, gör 16b2, gel 16b3, getir 16b3, gördi 19a3, gidermüş 22a1, gerekmez 24b1, gönül 31b4, gönderdiler 37a9, göge 40a3, geçürmiş 40b5, güneşi 48b11, gösterürler 54b8, gölgesi 55b2, gönlinü 58b5, gün 60b4, götürür 60b12, giç 61b13, günü 67b2, gezmişdür 67b5, gönlegüni 68a6, göginüñ 71a10, gelüb 87b9, gülmedüm 120a10, girmeyem 102b9

¹⁰ ERGİN, Prof. Dr. Muharrem, age., 91.

ķ>ğ

toprağ 2a2, olmağ 14b8, yoğıdı 17b11, yatağ 63a7, ayağ 83a2, çoğ 92b1, ağ 123a8

Kelime ortasında -t->-d- ve -k->-g- tonlulaşmasının sebebi tonsuz olan *t* ve *d* 'nin iki ünlü arasındakalmasıdır.

Çalmağa 19b1, dimege 19b4; idinüb 32a12, idenlerdür 38a2

2.10.4.5. ÜNSÜZ SIZICILAŞMASI

Patlayıcı ünsüzlerin sızıcılaşmasıdır.

-ķ- > -ħ-

Türkçe'de kelime başında h ünsüzü yoktur. Eski Anadolu Türkçesi'nde kelime başında ve ortasında bu değışim görölmeye başlanmıştır.

oğşar 2a11

dağı 18a10,19b1

ağşam 47b9

yoğsa 82a9

ğatun 109b1,109b7

b- > v-

viridi 27b1, var 29b4, varurlar 31a9, virmedi 37a11, virmişdür 51a7, varduğda 76a8, varmayam 102b9, virmekde 108b13

-b > -v

evine 15a12, suvarılıb 110a7

b- > m-

men 18b3, 62a13

-g-> -v-

şovuk 100b8

2.10.5. HECE KAYNAŞMASI

birle < bir ile 2a4

olurken < olur iken 4b1

kimesne < kim ise ne 23b8, 86a4

nola < ne ola 30a11, 85a13

nidelüm < ne idelüm 43a12

bilece < bu öyle+ce 65a4

nideyim < ne ideyim 84a6

neyleyeyim < ne eyleyeyim 84a6

nitdüm < ne itdüm 90b12

neyledüm < ne eyledüm 90 b12

böyle < bu öyle 90b11

niçün < ne için

2.11. SES UYUMLARI

Dilimizde kelime köklerinde ve kelimeler ile üzerlerine gelen ekler arasında çeşitli uyumlar vardır. Bu durum Türkçeye has bir ahengi oluşturur.

Türkçe kelimelerde görülen bu uyumların temeli asimilasyon, yani benzeşme hadisesidir.¹¹

2.11.1. ÜNLÜ UYUMU

Bir kelimedeki ünlülerin birbirine uyması demektir. Türkçe bir kelimedeki yer alan ünlüler uyum içerisindedir. Yani bir kelimenin ilk hecesindeki ünlüden sonra gelen ünlüler kendinden önce gelen ünlü ile uyumludurlar. Bu durum kelimeye eklenen ekler için de geçerlidir. Ekler de kök veya gövdedeki ünlülerle uyumludurlar.

2.11.1.1. DİL UYUMU

Kalınlık-incelik uyumu olarak da bilinen bu uyuma göre, Türkçe bir kelimenin ünlüleri kalınlık incelik bakımından birbirine uygun olmalıdır. Türkçe bir kelimenin bütün ünlüleri ya kalın ya da ince olur. Kökler ya ince ya da kalın sesli olmak üzere taktır. Bu durum aynı ekin hem kalın hem ince ünlülü olmasını sağlamıştır(-lık,lik).

¹¹ ERGİN. Muharrem, age., s.70.

Kalınlık –incelik uyumu Türkçe'nin diğer dillerden ayrılmasını sağlayan en önemli ses özelliği olup Türkçe'nin başlangıcından günümüze kadar süren kuralıdır.

İnce ünlüyle oluşan sözcükten sonra getirilen –*yor* eki (*sev-iyor*), –*ki*, –*ken*, –*leyin*, –*imtrak*, –*ile* gibi ekler ve *anne*, *inan-*, *hangi*, *dahi* gibi bazı Türkçe kelimeler bu uyuma uymaz lakin tüm bunlar birer istisnâ teşkil eder. Çünkü bunların hepsi sonradan şekillenmiştir. Örneğin, –*yor* eki *yorır*, –*ken*, *iken* kelimesinin ekleşmesinden, *anne* kelimesi *ana* kelimesinin ağızlardaki bozulmasından, *hani* ve *dahi* ise *hangı*, *kanı*, *dahı*<*dağı*<*tağı*'dan oluşmuştur.

Birkaç istisnâ dışında bu kurala uymayan Türkçe sözcük yoktur. Türkçe bir kelimenin ilk hecesi kalın ünlüyle başlamışsa sonraki hece ünlüleri de kalın, ince ünlüyle başlamışsa sonraki hece ünlüleri de ince olmalıdır.

Yabancı sözcüklerde ise sözcüğün son hece ünlüsü ile sözcüğün üzerine gelen Türkçe ek arasında bu uyum gerçekleşir.

Metnimizde kalınlık-incelik uyumunun bazı örnekleri:

kiçirek 19a2, *eylemeyüb* 19a8, *dimege* 19b4, *beline* 19b6, *olayın* 19b7, *itmişlerdür* 20b13, *gidermüş* 22a1, *benzettüm* 22b8, *karasın* 22b8, *toprağıdım* 22b9, *gördüğümce* 23b10, *kendüyi* 24a12, *yitişüb* 24a10, *‘aşıkına* 26a4, *içelüm* 29a1, *alurlar* 31a9, *şoñradan* 32a13, *yaşdanmış* 34b3, *varınca* 35a12, *karışmış* 36a13, *yüksecek* 40b8, *kullarındanuz* 46a13, *kimesnelerden* 49b6, *kuşlağıla* 52a5, *toptoludur* 54a12, *dimemişdür* 54b12, *döndürmedün* 58b5, *dahı* 98a5, *bürünmesün* 110b1

Yabancı Sözcüklerde

Garībüñdür 33a8, *cülüslerinde* 33b12, *cāniblerine* 33b13, *eş‘ārındandır* 35b8, *kabiliyyetine* 37a12, *paşalanmasın* 46a13, *istifādelenürler* 54b6

Uymayanlar

İşbu 72a2, 75b3, *meşgül* *iken* 99a9, *anuñçün* 117b1

2.11.1.2. DUDAK UYUMU

Türkçe kelimelerde ve bu kelimelere ulanan eklerde düz ünlüden (a,e,ı,i) sonra düz ünlü(a,e,ı,i), yuvarlak ünlüden(o,ö,u,ü) sonra ise düz-geniş(a,e) veya dar yuvarlak

ünlü(u,ü)nün gelmesiyle oluşan uyumdur. Bu uyum Batı Türkçesi'nin son dönemlerinde ortaya çıkmıştır. "Eski Anadolu Türkçesi'nde böyle bir uyum mevcut değildi."¹² Düzlük ve yuvarlaklık bakımından ses uyumu bugünkü Türkiye Türkçesi'ne has bir niteliktir. Türk dilinin her devre ve lehçesini kavrayamadığı için bundan "küçük ses uyumu" diye bahsedilir.¹³

Bu uyum bir ekin dört şekilde kullanılmasını sağlamıştır.(-lık, -lik, -luk, -lük vb.)

Uymayanlar

olmuşdur 3b2, kirpügi 78b10 ,dimemişlerdür 17b13, eylemeyüb 19a8, gidermüş 22a1, yitişüb 24a10, içelüm 29a1, alurlar 31a9, komış 85b8, bürünmesün 110b1, dağınur 113a9

Uyanlar

gemiye 16a3, s̄neme 16b3, türbesi 17a5, yoğıdı 17b11, egerçi 17b11, dinilmiş 18b2, beşinci 70a5, oğlanlar 77b13, işiginde 123b8, toğru 77a12, dimişsin 80b11, güzelsin 80b11

2.11.1.2.1. Kelime Tabanlarında Dudak Uyumu

UYANLAR

toprağ 2a2, sekiz 4a1, tokuz 7a9, yalın 5b13, kıoca 7b7, söyle- 14a11, gemi 16a3, gönül 31b4, barmağ 32a5, güneş 82a9, yüksek 49a12, kıuyruk 52a5, boynuz 52a3, yedi 67b2, ancak 72b8, toğru 77a12, ayak 79a9, oğul 86b9, ciger 85a2, ırak 86b7, ırmağ 94b13, şovuk 100b8, döşek 108a8, yine 104a13, güzel 113a9, turna 113a9, yeşil 117a10, kıara 119a3

UYMAYANLAR

girü 37a5, kıamu 2b13,55b2, artuğ 22b4, içün 50b1, degül 50b7, berü 56a12, işbu 72a2, yılduz 75b4, altun 76a9, gümüş 78b3, kirpük 78b10, kendü 96a8, ayru 120b1, kıapu 123b8

¹² ERGİN, Prof. Dr. Muharrem, age., s. 72.

¹³ BİLGEĞİL, M. Kaya, Türkçe Dilbilgisi, Dergâh Yayınları, İstanbul 1984, s. 303.

2.11.1.3. Eklerde Uyum

Eski Anadolu Türkçesi'nde tam bir ünsüz uyumu, benzeşmesi olmadığından ve küçük ünlü uyumunun bu yıllarda tatbiki tam gerçekleşmediğinden Eski Anadolu Türkçesi ile Osmanlı Türkçesi arasındaki geçiş döneminde yazılan eserde, eklerin dudak uyumuna pek uymadığını, bunun yanında dil uyumuna bağlı olarak eklerin kalın ünlüden sonra kalın, ince ünlüden sonra ince ünlü ile devam ettiğini görmekteyiz. Eserde ekler, dil uyumuna bağlı olarak kalın ve ince vokallerle uyum içerisindedir. Lakin dudak uyumunun ve ünsüz uyumunun, benzeşmesinin eserin yazıldığı dönemde tam gerçekleşmediği görülmektedir.

“Eski Türkçe’de ve Eski Anadolu Türkçesi’nde kelime içinde uyum sayılabilecek bir konsonant benzeşmesi yoktu. Bazı kelimelerde ve bilhassa köklerde görülmesi mümkün benzeşmeler o devirlerde henüz mahdut ölçüde olup umumîlik vasfını taşımaktan uzak bulunuyorlardı. Baştaki konsonant bakımından bugün çift şekilleri bulunan bir çok eklerin o devirde tek şekilli olmaları bunu açıkça göstermektedir. Sedalı veya sedasız konsonantla başlayan bu tek şekilli ekler, sonu sedalı veya sedasız sesle biten her köke aynı şekilde eklenmekte; böylece köklerle eklerin birleşmesinde herhangi bir konsonant benzeşmesi olmamaktaydı. Meselâ *-dı, -di; -da, -de; -dan, -den* eklerinin Eski Anadolu Türkçesi’nde *ʔ*li şekilleri yoktur. Bu durum Eski Anadolu Türkçesi’nden sonra Osmanlıca’nın ilk devirlerinde de bir müddet devam etmiş ve konsonant uyumu ancak Osmanlıca içinde belirmeğe başlamıştır.”¹⁴

Dudak ve ünsüz uyumunun etkin olmadığı Eski Anadolu Türkçesi ile Osmanlı Türkçesi arasındaki geçiş döneminin bir ürünü olan eserimizde Türkçe ve Türkçe ekli sözcükler istisnâlar dışında dil uyumuna uymakta, köklerde dudak uyumuna uyan muhtelif sözcükler görülmekte lakin genel olarak eklerin dudak uyumuna ve ünsüz uyumuna, benzeşmesine uymadıkları görülmektedir. Eserde *benzettüm* 22b8, *bilişte*, *aşçı* 92b3, *görüşte* (119b12) kelimelerinde eklerin benzeştiğini görmekteyiz.

Metnimizden bazı örnekler:

¹⁴ ERGİN, Prof. Dr. Muharrem, age., s.77.

Dil Uyumuna Uyan Ekler

Üzerine 2b8, meydânının 3a1, unutulmasun 5b2, bulmuşlardır 8b6, icādından 11a2, tabakanın 12b6, meşābesindedür, yazılmışdur 15a9, karındaşıdur 15b10, getürdiler 16a5, dimemişlerdür 17b13, gidermiş 22a1, benzettüm 22b8, söyledüm 22b8, oldıça 54b6, aldanmayum 58b4, gönlinü 58b5, döndürmedün 58b5, korkusından 60b8,

Dudak Uyumuna Uymayan Ekler

Gidermiş 22a1, bilmedüm 22b8, dimişdür 23a8, yitişdürmişdür 33b10, leblerün, dişlerün 34b10, itmişdür35a2, hāzretlerinün 33b12, geçürmiş 40b5, doğmuşdur 40b12, açılır 42b1, elün 43a13, senün 43a13, adlu 48a8, benüm 48b5, görelüm 50a13, deñülmiseydi 52b6, süriyelüm 59a7, eylemişüz 66a13, kıyruğındadır 68a5, geydürdi 74a2, evümden 75b9, yılduzı 75b4, yunurken 80b9, incinüb 81a5,

Ünsüz Uyumuna, Benzeşmesine Uymayan Ekler

İtdi 7b3, aşdılar 17a12, okutdı 24b5, sa'âdetde 27a3, çıkdı 27b1, ahretde 29a2, olmuşdı 29a9, olduğdan 29a10, itdükde 29a10, yokdur 30a11, yitişdürmişdür 33b10, virmişdür 50b6, ölmekden 51b5, tutduñ 55a4, olmuşam 62a13, itdürdi 66b6, evkâtda 91a3, kitâbetden 100a5, dimişdür 103a5, Aşcı 43b1.

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

ا (ā)	a, ā	ص	ş
ا (ā)	a, e, ı, i, u, ü	ض	z, d
ب	b, p	ط	t
پ	p	ظ	z
ت	t	ع	‘
ث	ṯ	غ	ğ
ج	c, ç	ف	f
چ	ç	ق	q
ح	h	ك	k, g, (ñ)
خ	ḫ	ك	ñ
د	d	ل	l
ذ	z, d	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	و	v, u, ū, ü, o, ö
ژ	j	ه	h, a, e
س	s	لا	la, lā
ش	ş	ی	y, ı, i, ī
		ء	’

METİN

1b

1. bismillāhirrahmānirrahīm

fātiḥa-i fetḥ-i kitāb-ı ‘ aẓīm

2. rābıta-i rahmet-i tuḡrā-şebīh

levḥa-i ser-nāme-i *lā-reybe fih*¹⁵

3. mecma‘ -i ser-rişte-i tevḥīd-i rāz

silsile-i rāh-ı hidāyet nūvāz

4. dibāce-i şuver-i insān-ı kerīm ve zāyice-i fihrist-i aḥsen-i taḡvīm 5. *ve şavvereküm fe aḥsene şuvereküm*¹⁶ ‘ ünvanı ile mu‘ anven olup şāni‘ -i 6. şānāyi‘ -i şun‘ -ı ḡadīm ü ibdā‘ i bedāyi‘ -i bedī‘ -i ḡakīm vücūd-ı insān-ı şuver-i 7. aḥsen ile ḡalk eyleyüb ve *leḡad kerremnā*¹⁷ tevkī‘ i ile nişānlanub 8. *ve kāne ḡaḡken ‘aleynā menşūrın*¹⁸ şafḡa-i ruḡsārında ve levḡa ‘ izārında 9. meşūr u menzūr ḡılıb baḡçe-i ḡül-zār-ı irem ve būsītān-ı benefşe- 10. zār-ı ‘ ademden ḡülistān-ı çehre-i ḡübāna lāle vü ḡül ü şaḡısār

2a

1. serv-i ḡaddi ḡırāmāna nerges ü sünbül ile zīb ü zīnet virdi ḡıt‘ a

2. şol yirde ḡara ḡopraḡ olan dil-rubālarun

zūlf ü ruḡından uş ḡül ü sünbül nümūnedür

3. ḡülzār-ı ḡüsne ‘ işḡ eylesün bülbül eyleyüb

her bir nefesde zārlıḡı ḡüne ḡünedür

4. enīn-i zemzeme-i ‘ aşıḡān ve ḡanīn-i demdeme-i müştāḡān birle ter ü tāze 5. ve ḡandān vü ḡüb-rū vü şādān idüb şāḡīb-naẓm olan şikeste- 6. dil ve ehl-i faẓl olan ‘ ilm ü ma‘ rifet muḡaşşalların vādī-i muḡabbetde 7. ḡayrān mānend-i hezār destān-nālān ve beriyye-i ḡayretde ser-gerdān 8. mişāl-i ‘ andelīb-i ḡoş-elḡān ḡazel-serā ve naẓm-ārā eytdi meşnevī

¹⁵ "(Onda) şüphe yoktur." Bakara 2, En‘am 12, Yunus 37, İsrā 99, Kehf 21, Secde 2, Mü‘mīn 59, Şura 7, Cāsiye 26, 32

¹⁶ "Size suret vermiş ve suretinizi güzel yapmıştır." Tegabun 3.

¹⁷ "ve and olsun ki,..." İsrā 70

¹⁸ "İnanlara yardım etmek bize hak olmuştur." Rum 47.

9. idüp bir lâle-ruḥ yüzinden ol gül
bitürdi zülf-i mūdān tāze sünbül
10. gülümsedükçe ḡonca gülistāne
dehān-ı yārdan virür nişāne
11. benefşe kim per-i tāvusa benzer
‘aceb ḡanḡı nigāruñ zülfin oḡşar
12. semenler kim tütubdur bāḡ u rāḡı
anuñ her biri bir şeh yüzi aḡı
13. açılan küşelerde nergisi tāc
niçe şehzāde çeşmidür gözün aç Paşa

2b

1. dil olmuş her çemen eyler ḡikāyet /güzeller ḡüsn ü ḡaḡtından rivāyet
2. esen bād-ı nesīm olub seḡer-ḡāh
hevā-yı zülf-i dilberden keser rāh
3. şalınan gülsitānda serv ü şimşād
görinür her biri bir merd-i āzād
4. şu yapraḡ kim şolub başdan ḡararmış
bir ‘āşık çeḡresidür ol şararmış
5. hezār olub iden zārī vü feryād
şorarsañ anı Mecnūndur yā Ferhād
6. ve şıla-i şalavāt gül-i zibā gibi ḡüb-rū ve teslimāt-ı nāmiyāt 7. sünbül-i muḡarrā gibi
semen-bū ol server-i dü-cihān ve meḡḡār-ı ins ü cān 8. üzerine olsun ki nübüvvet
gülistānına bülbül-i naḡme-i serā ve risālet 9. būsānına serv ü cihān-ārā olub fazīlet
milkinūñ sulḡānı 10. taḡt-nişini ve feşāḡat ikliminūñ pādişāh-ı celālet-āyīnüdür 11.
rubā‘ī milk-i fesāḡata şeh-i kişver-ḡüşā olan
12. iki cihān memālikine pādişā olan
ḡavl-i faşih ile fuşeḡa efşāḡı olub

13. dünyā vü ahîret amuya pişvā olan

ve ‘alā ilāhi ve aṣḥābihi¹⁹ ki her biri

3a

1. fāzilet meydānınuñ apük-süvārı ve vilāyet gülistānınuñ bülbül-i 2. nağme-güzārıdur *rađiyallāhu‘anhüm vece‘ale‘-l cennetü meşvāhüm*²⁰ nüktedān-ı 3. ‘ālem ve süḥan-dān-ı benī Ādem ki mudakḳik-i ḥurde-bīn ve muḥakḳik-i ḥurde-āyīn 4. ḥizmetlerinde olub eṣ‘ār-ı nazmına māyil olan nazm ehl-i kāmilleri 5. ve söz veznine ādir olan şu‘āra vü füṣḥā ābilleridür kelām-ı 6. mu‘ciz-nizām nüzülü ile anlara rütbet ü rif‘at yitişüb *ve-mā* 7. ‘*allelnahü‘ş-şire ve-mā yenbaği leh*²¹ āyeti taṣḥīḥ-i nisbet-i şı‘r ü şā‘ir 8. itmişdür aña binā‘en zümre-i şu‘ārā ve fırqa-i füṣḥā imtiyāz bulub 9. eṣ-şu‘ārā‘-i umerāi‘l-kelām olduğı ḥaysiyyetile şı‘r-i ilhām 10. ve şā‘ir-i ḥuceste-fercām olub bu tabaadan mertebe-i velāyete 11. ve derece-i sa‘ādete yitişmiş ‘azizler çodur dürer-i ğurer-i şı‘r ki 12. zāde-i şādef-i sīne-i güher-bār ve perverde-i baḥr-ı zehḥār-ı ikbār-ı 13. efkārduz ziver-i nev-‘arūs bedi‘ü beyān ve arāyiş-i muḥaddere-i

3b

1. ma‘āni-feyzān ile ḥilye-i cemil-i cemāl ve ziyet-i celil ü celāl 2. bulub müzeyyen ü muḥallā olmuşdur ‘ulemā-i ‘izām ve fużalā-i kirām 3. ḥuzūr-ı şeriflerinde bu fırqa mergüb ve eṣ‘ār-ı matlüb düşüb 4. kütüb-i mu‘teberelerine nazm ehl-i kelāmı ile tertib ve terğib virüb 5. evāi‘l-i dībācelerinde taḥsin-i kelām ve şaḥāyif-i kitāb-ı kirāmlarında 6. istişhād-ı belāgat ve istimdād-ı feşāḥat için füṣḥā vü büleġā 7. eṣ‘ārın irād iderler bu sebeb ile her zamānda şaḥāyif-i rüzigār 8. ve şaḥāyif-i naḳş u niġārda bunlaruñ nāmı mezkūr ve eṣ‘ārı 9. mezbürdur ḥattā Pārsi dilde şeyḥü‘l-islām zübdetü‘l-kirām 10. ‘ıṣḳ-ı kāşānesinüñ rind i dürd-āşāmı Ḥazret-i Mevlānā ‘Abdurrah 11. mām-ı Cāmī-i *ḳuddise*

¹⁹ Ailesine ve arkadaşlarına selam olsun

²⁰ Mekānı cennet olsun.

²¹ Kur‘ān’da āyet:"Biz ona (Muhammed’e) şiir öğretmedik, zaten ona gerekmezdi" Yāsın 69.

*sırruhu*²²nuñ Bahāristān adlu kitābı ki 12. aña Heşt-Ravza dirler anuñ bir ravzası şu‘arā-i müteḳaddimīn 13. zıkrinde olub ol ṭā‘ifei bir veḫ-ile tertīb ve bir resm-ile teḫzīb

4a

1. idübdür ki bunuñ bir ravzası ḫicābından cennetüñ sekiz ravzası 2. muḫtefi ve irem bāḡı gülzārı bu Bahāristān’uñ gülistānından ḫafi 3. olmuşdur ve Ḥorāsān mīr-zādelerinden sa‘ādet-penāh 4. vilāyet-i bār-gāh Emīr Devletşāh ki zīver-i dāniş ü fazīlet 5. ile ārāste veḫle-i faḫr u ḫanā‘at ile pīrāste olup teḫā‘ud 6. iḫtiyār idüb ḫalmış idi ol daḡı bu tāifenüñ 7. zübdesin ve bu fırḫanuñ güzīdesin cem‘ idüb Tezkīretü’ş- 8. şu‘arā diyü ad virüb kitāb itmişdür ba‘dehū Mīr ‘Alī Şīr 9. ki bu fennüñ mişeyistānında bebr-i pelenk-efgen ve bu ṭarīḫuñ 10. meydānında şeh-süvār-ı ḫarb-i süḫanıdur Sultān Ḥüseyn Bayḫarā’nuñ 11. raḫmetullāh-i ‘aleyh vezīr-i a‘zamı ve muşāḫib-i hem-demi iken 12. kendüni şu‘arā zümresine münḫirāt ḫılub Nevāyī teḫallüş 13. itmişdür vizāret meşgalesi arasında meşāliḫ-i ‘avām

4b

1. ve ḫavāş ve umūr-u ḫizmet-i pādīşāh iḫtişāş içinde olurken 2. kendü zamānında vaḫt‘ olan şu‘arā ve nefsi-i nefisi ile cemi‘yyet iden 3. zürefāyı cem‘ idüb kitāb yazmış ve bu cümle‘i sekiz meclīs idüb Mecālīs 4. ü‘n-nefā‘is diyü ad virmiş inşāf bu ki her meclīsi bir cennet ve her 5. beyti nigār-ḫāne-i çinī gibi pūr-naşş-ı şüret ḫılub bir veḫ-ile arāyiş 6. ve bir şüret-ile işler itmişdür ki ‘aḫl u mudaḫḫik-i müşīkāf anuñ 7. taşavvurında ḫayrān ve ḫired-i ḫürde-bīn ḫılı ḫırk yarmaḫda māhir 8. iken anuñ taḫayyülünde ser-gerdāndur bu fakīr ü ḫaḫīr şikeste- 9. ḫāṭır kütib ü mezkūre-i mütedāvil ve mütetebbi‘ olub 10 Mecālīsü‘n-nefā‘is 10. ile dil-i gam-gīn-i enīs ve Bahāristān-ı dil-sitānile dīde-i nem-gīn 11. mūnis olub her birinüñ müṭālī‘ asından cāna rāḫāt vü dil-i 12. bīmāra şıḫḫat irüb ḫāṭır-ı fātıra ḫuṭūr u ḫalecān ve dil-i nāşāda 13. mūrūr u güzerān iderdi ki Memleket-i Rūm’da izḫār vü iştihār

²² Sırrı mukaddes olsun. (Enbiyā ve evliyādan mübarek şahıslar anılırken kullanılır.)

5a

1. bulan fuḫalā' ve ū'arā-i 'azīzlerūñ adına daḫı bir risāle ki 2. mūrūr u zamānıla bunlaruñ ismi rūzīgār-ı ğaddār ve çarḫı sitem-kār 3. eliyle zamāne defterlerinden ḫakk ve devrān-ı cerīdelerinden münfekk 4. olmayub nesyen mensiyyen ferāmūş olmasa diyü bu ma' ni gönül levḫinde 5. merkūz ve ūḫāfe-i dilde mermūz olub bī-ḫasebi'ṭ-ṭāka anları 6. yazub ūebt-i evrāk itmek murādı külli olmuşdı egerçi bu 'abd-i 7. za'if-i ḫalilü'l-bizā'a ve bende-i naḫīf-i eḫallü's-şinā'ada çok ol mertebede miknet ve ol derecede ḫudret yoğıdı ki bu 'azizlerūñ 9. nām-ı ūerīflerine ve ism-i laṭīflerine münāsib bir risāle yazmağa iḫdām 10. ü ihtimām gösterileydi ol ecilden bu emr niçe zaman 11. te'ḫīr olub iğmāz olmuşdı āḫirü'l-emr bu te'ḫīrden ḫaḫiyye-i 12. ma'ḫūdede tekāsül ve emr-i müşammemde tesāḫül fehm olub nāğāḫ 13. bu ihmāl-i pūr-melālden aşl-ı murād olan fevt olub ḫalmağıla

5b

1. levḫ-i ḫāṭır-ı rūzigārdan ve defātir-i çarḫ-ı nā-hem-vārdan bu 'azīzlerūñ 2. nāmı maḫv olub bi'l-küllıye unudulmasun diyü zārūri 'ac-zu kuşūrıla 3. ḫurāzā-ı ḫıl ü ḫāl pūte-i bāl maḫāl-i beyānda sızub ḫāl olub 4. feşāḫat iḫlīmıne taḫt-nişın olan selāṭın-i nām-dār ism-i 5. keremleri ile sikkelenüb bāzār-ı mi'yār-ı belāğatde rāyicü'l-vaḫt 6. olub 'irfān defterlerinde ve rindān tezkirelerinde yazılıb çizilmesi 7. lāzım gelüb *ez-zārūrāt u tebhü'l-maḫzūrāt*²³ feḫvāsı ṭümār-ı 8. zamīrden fāyih ü velāyih olmağın ḫādimü'l-fuḫarā muḫıbbü'z-zu'afā 9. aḫḫar rehi Dervīş Sehī bu risālenūñ tedvīnine mübāşeret 10. ve bu evrāḫuñ tertībıne müdāvemmet gösterdi fuḫalā-yı 'ālī-şān 11. ve büleğā-i ma'ālī-nişān kelāmı muḫābelesinde 'arz-ı 12. fezāyil idüb bu muḫaddirenūñ taşnīfine şürü' itmek *men annef* 13. *ḫad-istehdef*²⁴ feḫvāsı mūcibince ḫişi kendüni yalın ḫılıca ḫarşu

²³ "Zaruretler haramları mübah kılar." Genel kabul görmüş bir ifade olmakla beraber uydurma bir hadis olarak kabul edilir. Bkz. Ali el Kari, el Mesnu'fi Hadis'il- Mevdu, Kahire, 1984, s.121. no: 182

²⁴ Yolunu tanıyan hedefini bulur.

6a

1. kalkān ve çarḥ oqlarına sīnesin nişān itmekdür pes bu taḳdīrce 2. bu faḳīr ü ḥaḳīr daḥı kendüyi hedef-i tīr-i melāmet ve evmāc-ı 3. ṭa‘ne-i seng-i nedāmet idüb bu küstāḥlıḡa cür‘et 4. ve bu emre iḳdām-ı ḳudret gösterüb mübāşiret itmekte 5. iken sürüş-ı ‘āṭıfet ve nevīd-i raḥmet irişüb bu cem‘iyyete 6. nişāt vü sürūr ü messeret ü ḥubūrı şol vaḳt olur ki ḥazret-i ḥudā 7. vendigār sultān-ı kām-kār sāye-i perverdigār pādişāh-ı 8. dīndār ü ism-i kirāmları ve nām-ı hümāmları ile mu‘aven ve müdevven ola

9. DER-MEDH-İ PĀDİŞĀH-I ‘ALEM-PENĀH

10. pes ez tevḥīd-i Ḥaḳ na‘t-ı Muḥammed

revādur medḥ ü sultān-ı mü‘eyyed

11. ne sultān pādişāh-ı heft kişver

cihān ḥusrevleridür aña çāker

12. felek ḳadrinden a‘lā himmeti

sa‘ādet baḥt u devlettür aña yār

13. serāy-ı ḳadrine bir şemsedür gün

duḡānī lāle olmuş çarḥ-ı gerdün

6b

1. sözi gencine-i esrār-ı şāhī

yüzi āyīne-i nūr-ı ilāhī

2. dem-i isādur enfās-ı nefisi

meger rūḥullāh olmuşdur enīsi

3. dirilür öli söylerse sözinden

sa‘ādet nūrı berḳ urur yüzinden

4. ḳamu ‘ilmiledür ‘ālemde fāzıl

zehī ehl-i hüner her fende kāmīl

5. aña ‘ilmiyle olmaz kimse hemtā

fāzilet baḥrınadur dürr-i yektā

6. anuñ re' y-i münîri mihr-i enver
zamîridür çırâğ-ı nûr-perver
7. sehâ vaqtinde görseñ Hâtem-i Tay
degüldür bahşîşi katında bir şey
8. ğani eyler ' aţâsı her faķîri
olur her bir za' ifüñ dest-gîri
9. kime kim etse bir kez medh u taĥsîn
bağışlar aña hep dünyâ ĥarâcın
10. şu deñlü itdi ĥalka adl ü inşâf
ki taldı ' adl ü inşâfından etrâf
11. yol üzre görse bir dervîş-i şâmi
ögürdür aña lütf-ile selâmı
12. ' acâyib lütf gösterdi cihâne
ki gelmez lütf ü iĥsânı beyâne
13. şikâr için ile alduķça şehbâz
ķılur sîmurġı sayd eylerse pervâz

7a

1. otursa bezme câm-ı cem tatar ol
binerse rezm için Rüstem tatar ol
2. kaçınur na' râsından şîr-i şerze
düşer avâzesinden çarĥa lerze
3. tûğ-ı nuşret hümâsınuñ yuvâsı
şalıbdur aña sâye dîn livâsı
4. çözüp sancaķ ġazâ edinse sevdâ
olur rehber aña *inna fetehnâ*²⁵
5. ġazâ itmeklige ķaldursa sancaķ

²⁵ " (Biz sana apaçık bir) fetih verdik." Fetih 1.

- tutar ucdan uca dünyâyı bayrāk
 6. kılıcın kangı yaña şalışa ol şāh
 yazılır üstine *naşrun minallāh*²⁶
 7. süvār olup eline alsa nīze
 felek zırhını eyler rīze rīze
 8. semendi bād-pā vü küh-peyker
 yürimek istedükçe yiri şarşar
 9. olur sür' at deminde berķ-i ra' d ol
 tokuz eflāke bir demde keser yol
 10. muşahhardur aña insān ile cān
 anuñçün didiler Sulţān Süleymān
 11. nice sulţān ki hānlar hānıdur ol
 cihān cismine cānlar cānıdur ol
 12. işiginde cihān beğleri düpdüz
 yüz urub hizmet eyler gice gündüz
 13. cihān hüsrevleri vü tādārı
 kapusunda kul oldı cümle varı

7b

1. cihāna şāh olanlar gerçegidür
 en ednā bendesi begler begidür
 2. şu deñlü kadr ü rif'at virdi sübhān
 ki bir alçaķ kulıdur Mışra sulţān
 3. tutubdur hükmi cümle şarķ u ğarbtı
 cihān sulţānlarun kul itdi darbtı
 4. kul olana çoğ itdi şāh himmet
 nola itse Sehīye dahı şefķāt

²⁶ "Allah'tan bir yardım." Saf 3.

5. olurken pādişāhuñ hizmetinde
bulam dirdüm sa'adet devletinde
6. günāhım noldı bilsem dirliğümde
sürüldüm kapudan ben pīrlüğümde
7. ne var bir himmet etse yine sulṭān ḳoca ḳül ḳapusunda olsa derbān
8. ḳadīmī ḳulıyam bu bārgāhuñ
nola lütfını görsem pādişāhuñ
9. nitekim devr ide bu çarḫ-ı devvār
nice kim seyr ide bu necm-i seyyār
10. hemīşe devlet-ile pādişāhı
cihān tahtında ḳaīm ḳıl ilāhı
11. cihān turduḳça sulṭān-ı cihān it
cihānuñ cismine sen anı cān it
12. ammā bu tāifenuñ ba'zı muḳaddem gelüb bu faḳīr anlaruñ muşāhibet-i 13. şerīfi ve
muvāneset-i laṭiflerine yitişmek müyesser olmayub anlara

8a

1. dār-ı fenā'-i ğurūrdan dār-ı beḳā-i sürūra rıḫlet idüb tevātür ile 2. sāliḫurde ve umūr-
dīde kimesnelerden her birinuñ 3. evşāfi ve eş'arı zāhir ve āşarı bāhir olub ve ba'zınuñ
4. evāḫir u evānı ve bu faḳīrūñ ibtidā'-ı zamānı olmağın onlar 5. ile mülāḳāt mümkün ve
muvāşilat müte'ayyin olmadı anlaruñ 6. daḫı beyne'n-nās eş'arı ma'lūm ve āşarı
merḳūmdur 7. ve ba'zı hoş-tab' şu'arā ve nāzūk-mizāc zūrefā ki bu bende anlaruñ 8.
mülāzimet-i hizmeti ile müşerrefü'l-ḫāl ve muşāḫabet-i feşāḫat 9. baḫşları ile mesrūru'l-
bāl olup eşnā'-i muşāḫabetde 10. anlardan şadır olan ebyāt ü eş'ar ki evrāk-ı şāḫāyif-ı
11. rūzigārda naḳş-ı nigār olmuşdur anuñ gibileruñ 12. daḫı ismi ve resmi ile eş'ar-ı
mezḳūr ve şifātları maştūr 13. olmaḳ lāzım ve lā-büdd olub ve el-ān iş bu ferḫunde-
zamān

8b

1. ve mübârek devrânda zühûr bulan zevk-i selîm ve zihni müstakîm 2. hoş-ıtab' ve nev-niyâz şu'arâ ve zürefâ yigitlerki hâzret-i pâdişâh 3. şâhib-ı kırân zıll'üllâh-ı cihângîr-i zamân yümn-i himmetleri ile 4. neşv ü nemâ vü imtiyâz bulup tarz-ı gâzel ve tarîka-ı meşelde kemâl 5. derecede kesb-i selâset ve lefâfet idüb ve nihâyet mertebede 6. mağâret ü mümâreset bulmuşlardur anlaruñ ve anlardan ğayrı 7. dağı tãyfe-i mezbûrenüñ netâyic-i tab'larından şâdir olan 8. nâzük maţla'lar ve hoş-âyende ğazellerinden ba'zı ebyât vü maқта' 9. yazılıb mümkün olduĝça her birinüñ keyfiyyet-i ahvâlleri tesvîd 10. olub tebeyyin vü ta'yin olundu rubâ'î

11. yâ Rab bu benüm şî'rümi pâyâna yitişdür

lüt'f ile sözüüm ğâyet-i imkâna yitişdür

12. hâlümnden aña yanmaĝa iy âşaf-ı devrân

ben mür-ı meded şâh-ı Süleymân'a yetişdür

13. ve bu risâlenüñ esâsı sekiz tabaĝa üzre tertîb ve Şemâniye mişâlinde

9a

1. sekiz tetimme ile tehzîb olub Heşt-Behişt diyü tesmiye olundu 2. şarrâfân-ı me'âdin icâd ü ibtidâ' ve nâkıdân-ı nuĝre-i çâr-sü-yı 3. ihtirâ' huzûr-ı mevfüru'l-ıhubûrlarından mütereccî ve mütevaĝĝa' 4. oldu ki bu muhtaşaruñ safha-i cebhesine nevk-ı kalem-i i'tirâz 5. ile haţı-ı nâ-maĝbûl ü nâ-ma'kûl çekmeyüb memhâ emken 'uyübün 6. zeyl-i şefâ' atleriyle mestûr ve haţası 'ayn-ı rızâları ile 7. ıslâh ve manzûr buyrula rubâ'î

8. şâhib-ı kırân 'ömr-i cihânda müdâm ola

devr-i zamâne 'ömri gibi müstedâm ola

9. olsun hemîşe gül gibi handân hürrem ol

bir elde mühr-i hâtemi bir elde câm ola

10. *Tabaĝâ-i nuĝustîn*

11. evvelki behişt taķrİR-i devrān gÜlistānında yÜz gösteren gül ü ruḡsār 12. ve semen sīmā dil-rubālar vaşfinda ve cihān sebze-zārında şalınan 13. serv ü ḡoş-reftār ve lāle-
 ʿizār mehlīkālar medḡinde pādīşāh-ı

9b

1. şāhib-kırān şehinşāh-ı gītī-sitān ḡazretlerinüñ tabʿ-ı şerīflerinden 2. şudür ve zihni latīflerinden zuḡūr iden ebyāt ü zībā ve ḡazeliyyātı 3. raʿnā ki her biri bir münāsib-nāzük vaḡtde bī-iḡtiyār söylenüb 4. dinilen sözlerüñ birer mevķīʿi ve birer mevridi var ol mevride 5. ve ol mevkiʿe ḡöre vārid olan eşʿār-ı bülend ve ḡüftār-ı sūd-mend 6. ol salḡanat baḡri şadefinüñ dürr-i ezheri ve celālet sipihrinüñ 7. ḡürşīd-enverī şehāvet bezmigāhınüñ gevher-efşānı şecāʿat 8. rezmigāhınüñ rüstem-i destānı ʿadālet taḡtınüñ nüşin-revānī 9. mürüvvet kānınüñ şāh-ı cihānı ḡürşīd-tekvīn Süleymān-niḡīn 10. Yūsuf-ı Mışr ḡilāfet şāhib livāʿ-ı kerāmet pādīşāh-ı zıllʿullāh 11. ḡazret-i Sulḡān Süleymān Şāh rubāʿī

12. ilāhi devletini dāʿīm eyle

cihān milkinde zātın kāʿīm eyle

13. cihān durduḡça sulḡān-ı cihān it

cihān taḡtında anı dāʿīm eyle

10a

1. dīvān-ı münīflerinde rism olub yazılmışdur ol yeʿ kelimātı 2. ve ol cins ebyātı evrāķ-ı muḡabbet-siyāķ eczāsına nām-ı 3. kirāmları ile şebt eylemek bu muḡtaşara ḡadr ü rifʿat ve bu faķīre 4. mertebe vü rütbet virmekdi ol celālet āsımānınüñ maḡlaʿından 5. ḡulūʿ iden ʿāşīķāne eşʿār ü matlaʿ ve rindāne ḡüftār vü 6. maḡtāʿlarını şunlar ki ʿāşīķ-ı şürīde-ḡāl āşufte vü müşevveşü 7. ʿ-ı aḡvāl ʿışķ āteşine cān ve dili sipend idüb ʿışķ- 8. bāzlıkda ser-āmed ve müstemend olmuşlardur her biri ol 9. eşʿardan veyā ol ḡüftardan bir ḡazel veyā bir beyt 10. tekrār itmek ile kendü ḡāline münāsib ḡöñli tesellisin bulub 11. şuʿleʿ-

i âteş-ı ‘ışık bir miqdâr teskîn ve yürekde olan 12. harâreti biraz telyîn itmek için idi pâdişâh zıll’ullâh 13. hazretlerinin fazileti ve ma‘rifeti hesab ü nesebi artıktır

10b

1. anlara şi‘r isnâd itmek terk-i edeb ve küstâhlığa sebebdür 2. gâyet feşâhat vü belâgatlarından rûz u merre söyleyen her bir 3. sözleri vezn olsa bir harf artıktır eksük bulunmaz degül 4. kelimâtı mevzûndur anların ‘azimet ü haşmetin ve fazilet-i 5. feşâhâtın hâme’-i seşun-güzâr ve tîz-reftâr nice biñ yıl 6. şahrâ’-ı kâfûrda ve kalemi dü-zübân seri‘ü’l-beyân ve bedi‘ü’l-lisân 7. mânendi lülü’ mensûr tahtîr ve tahtîr eylese ‘ayân u beyân eylemege 8. mecâl bulmak ve i‘lân kıl ü kâl itmek emr-i muhâldür pes bu mâ‘nî 9. beyin bedîhîdür ki anların fazlına nisbet huzûr-ı şerîflerinde Arestö 10. tıfl-ı ebced- hân ve kem hîred ü nâdândur ve İskender-i Zülkarneyn 11. seyyâh-ı ‘âlem vü cihângîr müsellemlen iken ednâ bir Rûmî bendesidir 12. ve Cemşîd-i Key dahı pâdişâh-ı rûy-ı zemîn olup nice yüz yıl 13. cidd ü cehd eyleyüb cihân halkı mihmânı ve levâzımâtı için

11a

1. ve cihân milğine nizâm u intizâm ve zîb ü zînet vermek için 2. kendü icâdından envâ’-ı şanâyî‘ zühûra getirüb gün-â-gün 3. taşarrufât-ı garîbe ve ihtirâ‘ât-ı ‘acîbe gösterüb ve bunca âşâr 4. izhâr itmiş iken âsitân-ı sa‘âdet âşiyânlarında hizmet 5 iden ehl-i harfdan bir Türkî kılıdır ol hazretün ahlâk-ı 6. kerîmeleri ve eltâf-ı ‘amîmeleri *lâ-yu‘add ve lâ-yuhsâdur*²⁷ 7. anların büzürg-vârlığı ve seşun-güzârlığı ve feşâhat vü belâgat 8. cihetinden şerh ü evşâf itmek murâd olursa haşre dek 9. itmâma yitişmez tahtîl-i kelâm ve itnâb-ı merâm mücib-i kelâl ve 10. bâ‘is-i melâldür bu sebebden anların eş‘ârından bu evrâka 11. nesne şebt itmeyüb bu muhtaşara teberükken ve teyemmünen nâm-ı hümâyûnları 12. ile ibtidâ idüb tesvîd olundı hüve’llâhü’l-müste‘ân 13. ve aleyhi’t- tûklân *tetimme-i tabaka-i nuhustîn*

²⁷ Sayısız, pek çok.

11b

1. evvelki abaa tetimmesi maalātı oldur ki bu divānda 2. cem‘ olub zıkr olan selātin-i ‘adālet-āyın ve 3. havākın-i Süleymān-nigın vesāyir ‘azizlerüñ her biri geldükleri 4. zamānelerine göre tertīb olub yazıldı ğayrı pādişāhlar 5. zamānına nisbet sulţān-ı şāhib-kırān hazretlerinüñ zamānı 6. ‘ādetā mu‘ahhir ve rütbetā muğaddem olub sulţān-ı selātin hazret-i 7. emirü’l-mü‘ minin *e’azzā’llāhu enşārehu*²⁸ na‘t-ı şerifleri ile bu risāle 8. ibtidā olub dünyā pādişāhları içinde bir vechile müteferrid 9. olmuşdur ki el-vāhidü ke’l-elf meşābesindedür ol 10. ecilden bunlar dağı bu abaada ferd ü vāhid yazılıb küllü 11. cihān sulţānlarına mukābil vāki‘ oldı virāset ile cümleñüñ 11. haanı ve her birinüñ sulţānı olmağıla bu muhtaşara pādişāh-ı 13. şāhib-kırān zıllu’llāh-ı zamān nām-ı kirāmları ile ‘ünvān yazıldı

12a

1. *bi-avni’llāhi te‘ālā ve ğusn-i tevfiķih*²⁹ rubā‘ı

2. evvel yazılsa nola bu meclisde pādişāh

zāt-ı şerifi cümleden öñdür ne iştibāh

3. şehzādelerle kendü vücūd-ı şerifini

tā haşre dek bu cümle’i sen şala sen şala yā ilāh

4. *abaa-i düvüm*

5. salţanat deryāsında zāhir olan lülü’-i güher-bār ve hilāfet 6. şahrāsında şüret gösteren ezhār-ı cevāhır-nişār zıkründedür ki 7. fihrist-i mekārim-i ahlāķ ve ķānün-ı menāzım-ı āfāķ eṭvār-ı 8. selātin nāmdār ve sünen-i havākın-i ‘ālī miğdār ile zīb ü 9. zinet bulmuş tādār-ı taht-nişin ü şehriyār eyālet-āyın 10. pādişāhlar ve şehzādelerdür ki ğilye-i şerif atı nebevī ile ārāste 11. ve ğuliyi-yi sünnet-i Muştafavī ile pīrāste mizmār-ı ğazāda

²⁸ İnananlara, din için çalışanlara Allah yardım etsin.

²⁹ Alah’ın yardımıyla eserin yazılması.

her 12. biri Rüstem-i destân ve bihâr-ı zehhâr-ı fütüvvette yekdâne-i dürr-i şadef-i 13.
 ‘ummân olub vâsıta-i tîg-i âteş-efşân ve râbıtâ-i sinân-ı

12b

1. fitne-nişân birle rûy-ı zemîni hûn-ı a‘ dâyle māl-â-māl ve 2. ve küffâr kanı ile bütün dünyâyı deryâ mişâl itmişlerdür iktisâb-ı 3. ‘ulûm ve fezâyil ve intihâb-ı umûr-ı haşâyıl kılub tabi‘at kuvveti 4. ve zihin takviyyeti birle nazma kâdir olub anlardan şâdır 5. olan garrâ maṭla‘lar ve zibâ gâzeller ve ra‘nâ ebyât yazılıb 6. tezkire olmaḡ lâ-büdd ve lâzım olmaḡın tesvîd olundu bu tabakanuñ 7. cedd-i a‘lâsı ve bu firkanuñ muḡtedâ-yı pîşvâsı sultân 8. Murâd Hân-ı Ğazî ‘aleyhi‘r-raḡmetü‘l-bâris Sultân Yıldırım Bâyezîd’üñ oḡlı Sultân 9. Muḡammed oḡlıdur Tevâriḡ-i Āl-i ‘Osmân’da ebu‘l-ḡayr yazılır buña 10. müyesser olan ḡayrât bir pâdişâha daḡı müyesser olmuş degül 11. ḡâyet mertebede ‘ayyâş ve nihâyet derecede evbâş ḡoş tab‘ 12. nâzük-nihâd ve eş‘âr dimege mu‘tâd eş‘ârı vâfir vü nazma 13. kâdir pâdişâh idi eşnâ-i şoḡbetde ‘ale‘l-fevr didüḡi

13a

1. maṭla‘laruñ biri bu maṭla‘dur maṭla‘
 2. çalınur çengler ayâlar karşılır
 rakş urur rakḡâs çardaḡ şarşılır
 3. ve bu maṭla‘ seḡl-i mümteni‘ kısmındandır mümteni‘ü‘n-nazîredür ve bu ebyât daḡı
 4. anuñ eş‘ârındandır şi‘r
 5. sâḡî getür getür yine dünki şarâbumı
 söyle dile getür yine çeng ü rübâbumı
 6. ben var iken gerek baña bu zevḡ bu şafâ
 bir gün gele ki görmeye kimse türâbumı
 7. merḡûm Sultân Muḡammed Hân ‘aleyhi‘l-ravzâtı ve‘l-rıḡvân
 8. Tevâriḡ-i Āl-i ‘Osmânda ebû‘l-feth yazılır taḡallüşin ‘ünvânı itmişdür 9.
 muḡaddemâ zıkr olan Sultân Murâd oḡlıdur buña müyesser olan 10. feth vü ḡazâ Āl-i

Osmān'dan bir pādişāha daḥı müyesser olmuş degül 11 Ebu'l – fetḥ dimege daḥı sebeb oldur her cins laṭīfeye ḳāyil ve 12. her nev' hünere māyil ḥuṣūṣā ehl-i 'ilm ṭāyifesine bir mertebede 13. raġbet ve bir veḥ ile iltifāt iderdi ki bir pādişāh daḥı itmemişdür

13b

1. ol şevḳıla İstānbul'ı fetḥ itdükde Yeni Cāmi' i bünyād idüb 2. çevresine sekiz medrese yaptı dānişmendler aña Şemāniye diyü 3. añarlar ve içine ulu ulu monlālar getürüb müderris eyleyüb şuġl 4. itdürdi ol zamānda ehl-i 'ilme şol derecede 'itibār var idi ki 5. medārisde ne deñlü ḳābil adına dānişmendler var ise her birinüñ dāyresine 6. göre defter itdürüb yanında şaḳlardı medrese veyā ḳadıllık 7. düşicek defterine bakub kendü münāsib gördüğine virürdi 8. bunlardan ġayrı işfaḥāncı ḳābil adına olan sūhteleri bile 9. defter itmiş idi bu sebeb ile her kişi 'ilme ṭālib ve rāġib olub 10. oḳumaġa cānlar virürdi ve şu'arā zümresine ol itdüġi 11. 'itibārı ve ol virdüġü iştiḥārı bir pādişāh daḥı 12. itmemişdür anuñ devrinde cem' olan şu'arā bir vaḳtde daḥı 13. olmamişdur her birine ulu ulu dirlikler eyleyüb her-gāh

14a

1. ḥuzūr-u şerīfine getürdüb müsā'ere itdürürdi 'Ārab'dan ve 'Ācem'den 2. ehl-i ma'rifet adına olan kimesneleri buldurub getürdüb fevḳa 3. '1 - ḥad ri'āyet itdürürdi el-ḥaşıllı ḥoş-ṭab' nāzük şāḥib-hüner 4. ve her dürlü hünere raġbet ider hüner-perver ve muḥāvere ister andan 5. çok leṭāyif naḳl iderler tenḥā-rev ve leṭāyif sever pādişāh idi 6. rivāyet iderler ki bir gün tenḥā şūret deġişdürüb giderken bir derviş 7. bunu bilmiş yanına varmış eytmış Allāhu tebāreke ve te'ālā üç yüz 8. yigirmi dört biñ peyġamber yaratdı ol peyġamberlerüñ her birinüñ 9. 'ışḳına baña bir aḳçe vir dimiş Sulṭān Muḥammed daḥı görmüş ki 10. istedüġi çok aḳçe olur dervīşe eytmış ḥoş sen ol peyġamberlerüñ 11. her birinüñ bir bir adın söyle bende bir bir saña aḳçe vireyin didi 12. derviş ise bunca peyġamberlerüñ adın ḳanda bilse gerek idi beş 13. on peyġamberüñ adın ancak söyleyibildi artuḳ söylemege ḳādir olmayub

14b

1. ol dağı aqçe virmekden berī oldı vāfir eş‘arı var sözleri 2. merdāne ve ğazeliyyātı ‘aşıqāne vādī’-i ā‘lāda cevlan ider 3. bülend-pervāz ve üslub-ı ğazelde mümtāz nazmı bī-bedel ve eş‘arı meşel-āmiz 4. dūr bu ebyāt anuñ eş‘arındandır şi‘r

5. şākıyā mey vir ki bir gün lāle-zār elden gider

irişür faşl-ı hāzān bāğ-ı bahār elden gider

6. ğarra olma dilberā hüsñ ü cemāle kııl vefā

bāķi kalmaz kimseye naqş u nigār elden gider

7. yār için ağıyār ile merdāne ceng itsem gerek

it gibi murdār raķib olmazsa yār elden gider

8. ve bu beyt dağı anlaruñ eş‘arındandır beyt

9. benüm sen şāh-ı meh-rūya kıl olmağıladur fahrüm

gedā-yı dilber olmağ yek cihānuñ pādişāhından

10. merhūm Sulţān Bāyezīd rahmet‘ullāhi ‘aleyh Sulţān Muhammed ki Ebu’l-fetihdür anuñ 11. oğlıdur taħallüşin ‘Adlī itmişdür ‘ulümü tertīb üzre görmiş fazil 12. ve kāmil eş‘arı vāfir zū-fünün her fende māhir ve oğ ‘ilminde 13. ser-āmed mümtāz tır-endāz kendü zamānında ol çekdügi yayı kimse çeke

15a

1. bilmezdi şālih ve mütedeyyin ve mütedeyyin muhibbü’s-şulehā vü ‘ulemā şi‘r ü inşāya ve ehl-i 2. ma‘rifeti māyil ‘adāletde sehvāvetde ‘adimü’l-mişli şāhib-ħayr pādişāh 3. idi Monlā İdrīs-i Biţlisī rahmet‘ullāhi‘aleyh rağbet ile diyār-ı ‘Ācemden 4. getirüb ‘ālī himmetler ve ziyāde iltifatlar idüb ta‘yīn olınan 5. dirlikden ğayrı pādişāhuñ in‘ām-ħāşı ile muğtenem olub 6. ğanī olmuş idi bu tārīķile Tevārīķ Āl-i ‘Oşmān’ı yazdurub aña inşā 7. Şerefe’d-dīn yazduğı Tevārīķ-i Timur Gürgānī 8. tārīķi ile hiç münāsibet ve nisbet yok ħaķķa’l-inşāf ki ğāyet 9. bī-bedel güzel yazılmışdur babası Sulţān Muhammed fevt olduķda 10. karındaşı Sulţān Cem ile pādişāhlık çekişdiler ‘ināyet-i

bāri 11. mu‘āvin ve muḳārin olub taḫt-ı rŭm Sulṫān Bāyezīd’e müyesser 12. ve müḳerrer olıcaḳ Sulṫān Cem başın alub ḳaçub ‘Arab evine 13. girüb andan Ka‘be Őerrefehā‘llāh ziyāretine varub andan gelüb

15b

1. andan gelüb Ḳaraman vilāyetinde oturub tekrār salṫanat da‘vīsın 2. itdükde nesne başarmayub Sulṫān Bāyezīd bu beyti diyüb 3. ve yazub Sulṫān Cem’e gönderdi ol beyt budur beyt

4. Ḥacce‘l-ḫaremeynem diyü ben da‘vī ḳılursın

bu salṫanat-ı dŭnye iḫün bunca ṫaleb ne

5. Sulṫān Cem daḫı ol beyt muḳābelesinde bu beyti gönderdi

6. sen pister-i gülde yatasın Őevḳıla ḫandān

Cem hicr ile bālīn idine ḫāri sebeb ne

7. Sulṫān Bāyezīd’üñ eş‘ārı vāfir ve ḡazeliyyātı mütekāŐir beyne‘n-nās 8. meŐḫŭr bu maṫla‘ anuñdur maṫla‘

9. Őubḫa dek hir gice iy ḫurŐid-ruḫ sen māhdan

nice bir feryād idem ḳorkmaz mısın Allah’dan

10. merḫŭm Sulṫān Cem rahmet‘ullāhi aleyh Sulṫān Bāyezīd’üñ kiḫi ḳarındaŐıdur 11 Ḳaraman vilāyetinde ḫelebi sulṫān iken babaları Sulṫān Muḫammed fevt 12. olub Ḳaraman’dan Bursa’ya gelüb kendü adına ḫuṫbe oḳudub sikke 13. yazdurdı bir miḳdār anda pādīŐāhlıḳ idüb Őoñradan sulṫān

16a

1. Bāyezīd ile muḳābil olub ceng idicek cenge müteḫāmmil olmayub diyār-ı 2 ‘Arab’a ḫıḳub gidüb varub Ka‘be Őerrefehā‘llāh ziyāretin idüb tekrār 3. gelüb salṫanat da‘vīsın eyleyüb Őŭret bulmayıcaḳ gemiye girüb 4. deryā yüzine ḳaçub Rīmpo’ya varub anda Allāh emrine yitiŐüb 5. meyyitin Burūsa’ya getürdiler mezārı Burūsa’dadur Őecā‘atde vü 6 Őehāvetde bī-mānend zeber-dest hŭner-mend ol Őalduḫı 7. gŭrzi kendü zamānında

kimse şalmamışdur bi'l-fi' il maḥrūse-i 8. İstānbul'da İskele kapusunda gürzi aşılımış
 тұrur şāhib-i 9. ma' rifet ve ehl-i fazilet şu' arā ṭāyfesine ziyāde raġbet ve iltifat 10. iderdi
 ve bu ṭāyfadān yanında çok kimesne olurdi her birin 11. ḥaddinden ziyāde ri' āyetler
 idüb şefkat ve merḥamet gösterürdi 12. eş'ār ü inşāya ḳādir ve kendüsi bī-bedel şā'ir
 eş'arı 13. ḥayāl-engiz ü ġazeliyyātı emşāl-āmiz 'ale't-tertīb dīvānı

16b

1. var ve bu ġazel anuñ eş'ārındandır şi'r
2. dil helāk eyler gözüñ ḥançer çeker cān üstine
 gör ne ḥünīdür gözüñ kim ḳan ider ḳan üstine
3. gel getir ḥaṭṭuñ ḥayālını bu yanmış sīneme
 sebze 'ādettür ḳonar çün tāze büryān üstine
4. didüm iy cān çün lebüñ cāndur bana bir būse vir
 gül gibi ḳıldı tebessüm didi kim cān üstine
5. dilde ġamzeñ oḳı var iken ġamuñ gönderme kim
 ḳonmaġ olmaz dostum mihmān mihmān üstine
6. didü iy cān ḳaçma Cem'den ḥācıdur güldi dedi
 gerçi ḥācıdur velī cān virür oġlan üstine
7. ve meşneviye tetebbu' idüb Ḥurşid ü Ferāḥşād adlu bir kitāb dimişdür ġāyet 8. ġüzel
 itmişdür içinde çok ḥāşşa ma'ānī var nazmı selīs ve üslūbı 9. nefis kitābdur Selīm Şāh
 Sulṭān' aleyi'r-raḥmetü ve'l-cinān 10. Sulṭān Bāyezid'üñ kiçi oġlıdur anuñ bahādurlığı
 ve şecā'ati şol 11. mertebededür ki babası āḫir vaḳtında taḫtını büyük oġlı Sulṭān
 Aḫmed'e 12. bildürmek murād idindi 'aḳıbet çeri cem' idüb gelüb babasıyla 13. ceng-i
 'azīm ü ḳıtāl-ı delīm idüb ḍarb u dest ile taḫtı babası

17a

1. elinden alub taḫt-nişin pādişāh oldı devr-i İskender'den berü 2. bunuñ itdüġi
 bahādurlığı ve dilāverliġi bir pādişāh itmemişdür 3. Şāh İsm'āil ile muḳābele idüb bi-

izni'llāh şark pādişāhı 4. İsmā'ıl Şāh münhezim olub aḥvāli ne olduğı ma'lūmdur ve andan 5. ğayrı Mıŝır üstine varub Dāvūd peygāmbere 'aleyhi's-selām türbesi 6. üstinde Sulţān-ı Mıŝır olan Kaŝşu Gavri ile muḳābil olub ol dağı 7. anda münhezim olub kaçaarken tutulub baŝını pādişāh-ı 'ālem-penāh Sulţān 8. Selim Şāh hazretlerinüñ ayağı toprağına getürdiler āhir bağiyye-i 9. süyüf olub kalan Çerkes tayıfesi Tuman Bay nām çerkesi 10. sulţān naŝb idüb merreten ba'de uhrā Mıŝra gelüb ceng idüb 11. anlar dağı ŝinub Sulţān Tuman Bay tutulub Mıŝır'da bāb-ı 12. züveyle öñinde boğazından aŝdılar tevāriḥ içre külli mezkūr 13. ve meŝturdur luţf-ı ŝab'ı nihāyetde ve zihn-i pāki ğāyetde nihādında

17b

1. 'ıŝı u muḥabbet müvāneset ü ülfet tutub derūni vü birūni 'ıŝıla 2. memlū ve ma'ārif ile toptolu olmuŝdı bi'z-zarūri 'ıŝı āteŝin 3. eŝ'arı ābdār bir miḳdār teskīn itmek için anlardan ŝadır 4. olan vāridāt-ı İllāhi ki eŝ'arı ğarrā ve ebyāt-ı ra'nādur yazub 5. dīvān itmiŝlerdür vāki' olan cümle 'āŝıḳāne ve merdāne vāki' 6. olmuŝdur ŝöyle ki meŝgale-i pādişāhi sevdāsında olmayub 7. maŝāliḥ-i 'avām u havāŝ ve umūr-ı memleket ğavgāsına iḥtiŝāŝ 8. göstermeyüb fāriğü'l-bāl ferāgat üzerine hoŝ-ḫāl olub 9. ŝafā-yı hatır ile ŝi're teveccüh-i külli itseler Hüsrev-i Dehlevi'nün 10. eŝ'arı ki bunca söz ile meŝhūr-ı āfāḳ olmuŝdur bunlaruñ 11. eŝ'arı öñinde oğunmağa istiḫkāk bulmağ yoğıdı egerçi 'avāmü'n- 12. nās anlara Türkī eŝ'ar isnād iderler ammā anlar aŝlā 13. Türkī ŝi'r dimemiŝlerdür külli eŝ'arı anlaruñ Pārsidür dīvānlarında

18a

1. bir Türkī sözleri yoğ cümle eş'arı yek-dest ü hem-vārdur ve bu 2. ğazeli ŝecā'atine ve baḫādurluđına münāsib dimişdür şi'r
3. leşker ez taḫt-ı sitanbül süy-ı irān tāḫtem
surḫ-i ser rāğrağa'-i ḫün-ı melāmet sāḫtem
4. şod ğulām-ı himmetem ez cān u dil vāli-i Mışır

- tālivāyı hüsrevī ber nu felek akrāhtem
5. gerd ez milk-i ‘ Irākīn müjde aheng-i hicāz
ceng-i nuşret rā çūd re bezm-i zafer binū ahtem
6. Māverāi’ n-nehār ez tiğem şüde garķāb-ı hūn
çeşm-i düşmen rāz-ı gühl-i Isfahān perdāhtem
7. āb-ı āmu ez serī her mürevān şod haşm-ı rā
şod ‘ arak rīzāz teb-i gam çün nazār endāhtem
8. şāh-ı hind ez leşker-i ferzāne em şod pīl-i māt
ber bisāt-ı milk çün şatırīh devlet yāhtem
9. iy Selīmī şod benāmem sikke-i milk-i cihān
tā çūzerü pūte-i mihr ü vefā bigudāhtem
10. ve bu ebyāt dahı şūrīdelik sevdāsı ve aşüftelik belāsı ile 11. didükleri eş‘ arı sūz-nāk
ve ebyāt-ı derd-nākdür ki zıkr olunur şi‘ r
12. an ki der pāy-i gam eftādest āmān-ı menest
ve eng-i üftādest bedre emin giryān menest
13. ze hūmihā-i sīne em ez ğayrı mī pūşem bedağ
ze eng-i enhā yādigār-ı tīğ cānān-ı menest

18b

- 1 ve maţla‘ lar āteş-i ‘ ışık ile āmīhte olmuş ve derd-i derūnī ile peyveste 2 dinilmiş
maţla‘ lardur zıkr olunur maţla‘
3. mürde em der vādī-i hicrān bemāned azā-yı men
dāghā-i tāze zāğāted sertā pāy-i men
4. şūhī ki mey nehūrde dil-i hūn güned
vāy ān zamān ki çehre zi mey-i lāle gūn güned
5. egerçi hūsta Mecnūn şahane-i deşt-i belā būdest
ne Mecnūn men ba‘ şık māh rūyān mübtelā būdest

6. eş‘ār-ı serī‘ü’l-fehmdür talṭīf-i kelām ve diḳḳat-i ma‘ānī bābında 7 bir mertebede ihtimām itmişlerdür ki ḳābil-i taḳrīr ü tahrīr degüldür Ḥallāḳu’l-ma‘ānī 8 Kemāl-i İṣfahānī didügi “ber-ser” redīf ḳaṣīdesine cevāb dimişdür 9 ve inṣāf ki gāyet güzel dimiş ve bu beyt ol ḳaṣīdedendür 10 ol ḳaṣīdeyi diyenler biri de bu aṣıl bir beyte mālīk degül beyt

11. der ṣafı ḥādīm sā‘i tükenir nist –i sihr

ki ze ḥurṣīd-zede suzen-i lertzān bir ser

12. Sulṭān Ḳorḳud raḥmetu’llāhi ‘aleyh bu daḳı Sulṭān Bāyezīd’üñ oḳıdır 13 ve Sulṭān Selīm ḥazretlerinüñ büraderidür dedeleri Sulṭān Muḥammed ki

19a

1. Ebu’l-feth dimek ile söylenür fevt olduḡında Sulṭān Ḳorḳud 2 kiçirek olmaḡın eski sarāyda bulunub yeñiçeri tayfesi içinde fetret 3. olub ṣehri yaḡma idicek İṣhāḳ Paṣa bu fesādı gördi Sulṭān Ḳorḳud’ı getirüb taḥta geçürdi İstānbul’uñ 5 feterātı bir mikdār teskīn olub babası Sulṭān Bāyezīd gelüb 6. taḥta geçince on sekiz gün pādiṣāhlık eyledi yeñiçerinüñ 7. külli ‘ulūfesi terāḳḳi itmesine bā‘iṣ olmuşdur ammā ṣoñra 8 Sulṭān Bāyezīd gidicek yeñiçeri anı ḳabūl eylemeyüb Sulṭān 9. Selīm ḥazretlerini getirüb taḥta geçürüb pādiṣāh itdiler 10. Ḥarīmī ṭaḥallūṣ itmişdür ‘ālim ü fażıl zū-finūn pādiṣāh idi 11 anuñ kemālātına nihāyet yoḳ fetevādan Ḳorḳudiyye adlu 12. bir kitāb te‘lif idüb mevālī-i ‘iṣām ve ahālī-i kirām 13. ḥuzūr-ı ṣerīflerinde maḳbūl u merḡüb vāḳi‘ olmuşdur ve ‘ilm-i

19b

1. edvārda daḳı māhir ve her nev‘ sazı çalmaḡa ḳādir ḥaṭṭā 2. kendünüñ iḥtirā‘ātından ḡidā-yı rūḥ adlu bir sāz taṣnīf 3. itmişdür ehli ḳatında mu‘teber vü maḥbūb ḥoṣ-āvāz düṣmişdür 4 bu deñlü ma‘ārif ü fażāyil içinde iken ṣi‘ir dimege mā‘il 5 idi ve cümle eş‘ārından bu ebyāt anuñdur

6. ḥasret-i derd-i ruḥuñla lāle-i nu‘mānı gör

baş açuk abdāl olub beline yaprağ bağlayan

7. t̄ac u abāyı terk idüb üryān olayın bir zamān

urbetde seyrān eyleyüb mihmān olayın bir zamān

8. tetimme-i abaa-i dū-vüm ikinci abaada meclis idüb 9. yād olan selāṭin-i encüm-sipāh vü ifrīdūn-āyīn ve avāin 10. felek-bārgāh Cemṣīd-temkīn ki her biri pādīṣāh-ı Nūṣīnrevān- 11 dād ve ṣehinṣāh-ı İskender isti dād olub salṭanat 12. bezm-gāhında iṣ ü iṣret idüb otururken arḫ-ı āddār 13. ve rūzigār-ı hem-vār cām-ı cem olusun bunlara daḫı iirüb gözlerine

20a

1. geldükde bu kār-gāhdan ferāḡat yüzün gösterüb *inde melīkin 2 muḫtedirin*³⁰ vaṭan utub bu cihānda taḫt-niṣīn ü t̄ac-dār 3. olduqları gibi ol cihānda daḫı muarreb-i cenāb-ı arṣ-ı azīm 4. ve bār-gāh-ı ḫāzret-i Rabbi'r-rahīm olub bunlaruñ serīr ü taḫt-ı 5. salṭanatı vü mülkü vü asker ü ṣevketi ṣafā-yı ḫāṭır ile pādīṣāh-ı 6 ṣāḫīb-ırān ḫāzretlerine ebede'l-ābād müselleme ve mü'ebbed müstaḫkem 7. vü mü'eyyed olsun ve ṣehzādelerinuñ her birini Allāḫ tebāreke 8. ve te'āla ataları devletine lāyıḫ eyleyüb ömr-i avīl ile rūzigār-ı 9 cemīl müyesser ü muadder idivire *āmīn yā mücibe's-sāyilīn*³¹ ıt a

10. yirde yatduḫa yād olan cihān sulṭānları

ḫāḫ te'āla eylesün ṣāḫīb-ırān-ı ser-firāz

11. ṣāḫlasın zāt-ı ṣerīfini ḫāṭardan ḫāṣre dek

devlet ile eylesün ṣehzādeler ömrin dirāz

12. *abaa-i sī-vüm*

13. üçüncü abaa beḫiṣtinde vāi olan vüzerā'-ı i zām ve ümerā'-ı

20b

³⁰ (Kudret sahibi) melikin huzurunda." Kamer 55.

³¹ İsteyenlerin icabetine cevap veren (Allah.).

1. zevî'l-ihtirâm ki hilye-i fezâyil ve ziver-i haşâyil ile muhallâ 2. ve müzekkâdur bunların her biri luḡ-ı ṭabʿ sebebi ile nazma mâyil 3. ve eşʿâre kâbil olub fikr-i ʿamîk ile baḡr-ı zehḡâr ve zihn-i 4. pāk ile şadef-i gevher-bâr deryâ-dil ʿâkl u fâzıl 5. kişilerdür selâṭîn-i nâmdâr ve havâḡîn-i ʿâlî-miḡdâr 6. hizmetlerinde terbiyyetler bulub bunların kimi vezîr ve kimi ḡâdîʿ-asker 7. ve kimi defterdâr ve kimi nişâncı ve kimi şâḡib-tabl vü ʿalem-i memleket 8. begleri olub her biri vizâret ve şadâret ve emâret 9. menzilesinde ʿizzet ve rifʿatlere muḡârin düşüb baʿzı 10. selâṭîn-i mâziye luḡ u inʿâmı hazînesi reşḡâtından 11. ḡanî ve baʿzına daḡı ḡazret-i pâdişâḡ şâḡib-ḡırân 12. seḡâb-ı himmetinden feyzân ü iḡsân yitişmek ile müstaḡnî 13. olub murâdât-ı dünyevî ve maḡâşid-ı uhrevî taḡşîl itmişlerdür

21a

1. bu fırḡanuñ baʿzı kenz-i maḡfî gibi taḡteʿl-arz muḡtefî ve baʿzı bezm-i 2. hayâtda cām-ı mey-i şadumâniden müstevfidür fânî olub 3. fenâ ʿâleminde civâr-ı ḡaḡḡa naḡl idenler Allâḡ raḡmeti ile âsûde- 4. ḡâl olalar ve biʿl-fiʿl zâviye-i hayâtda pâdişâḡ-ı gerdün- 5. iḡtidâr u Süleymân-vaḡâr ḡazretlerinüñ ʿâṭıfet-i ḡüsrevânesinden 6. müstefâd olub fâriḡüʿl-bâl olanları ʿatabe-i ʿulyâ vü südde-i 7. semâ-simâlarında ḡizmet-i mülâzemetde ilâḡî pâyidâr u üstüvâr eyle 8. ve bu cümleñ mihteri ve bu ṭabaḡanuñ ser-defteri merḡûm 9. Aḡmed Paşaʼdur raḡmetuʿllâḡi ʿaleyh aşılda Edirnelüdür fikirde 10. vü firâsetde ziyâde müdaḡḡik-i müşikâf olmaḡın ḡapu ḡalkı arasında 11. sipâḡi müftisi dimek ile meşḡur olmuş ıdı merḡûm Sulṭân Murâdʼuñ ḡâdîʿ-askeri olan Mevlânâ Veliyyüʿd-dînʼuñ oḡlıdur Âl-î Resûldür kendüsi ʿulüm-ı zâhiri kesb itmiş zü-fünûn

21b

1. şâḡib-fezâyil ehl-i dil merḡûm Sulṭân Muḡammed *saḡâʿllâḡu şerâḡu*³² 2. ḡâcesini olub andan maʿrifet ve niḡe fazîlet kesb eylemiş 3. ḡâce iken bunuñ idrâk-ı pâkin ve rây-ı şâyibin görüb 4. vezîr idindi sâde-rû maḡbûb yigitler muşâḡabetinden şafâlar 5. ve

³² *Geçmişine Allâḡ rahmet etsin.*

maḥzūz olmağın ašlā te'ehhül itmeyüb 'ömrin tecerrüd ile 6. geçirmişdür rivāyet iderler ki Sulṭān Muḥammed'e vezīr olduğı 7. maḥalde pādişāhuñ ḥarem-i ḥāşına maḥrem olan maḥābibinden 8. birine ta'aşşuḳ idüb evzā' dan pādişāh mütenebbih olub 9. bu aḥvāli imtiḥān itmek için ḥarīre misk-i ezfer şarub 10. penhān ider gibi zülfini külāh içinde nihān idüb oğlan 11. yine evvelki üslüb üzre ḥizmetinde iken Aḥmed Paşa'nuñ 12. gözi nā-gāh oğlana tüş olub yüzinde zülfin görmeyicek 13. 'ale'l-fevr bu beyti hemān ol maḥalde didi beyt

22a

1. zülfin gidermiş ol şanem kāfirliğın ḳomaz henüz

kesmiş velī zünnārını daḥı müselmān olmamış

2. Sulṭān Muḥammed aḥvāli tamām ma'lūm idindi şāyibe-i şübhe ḳalmayıcaḳ 3. Aḥmed Paşa'yı öldürmek isteyüb *āḥir men 'allemenī ḥarfen fe-ḳad* 4. *şayyaranī 'abden*³³ ḥadışinüñ fehvāsın mülāḥaza eyleyüb ḥ'āceliḳ 5. ḥaḳḳını zāyi' eylemeyüb öldürmekden beri olub oğlanı 6. Aḥmed Paşa'ya viridi vizāretten 'azl idüb Bursa'da Murādiyye 7. tevliyetin virüb gönderdi bu beyti tevliyetde iken diyüb pādişāhuñ 8. semi'-i şerīfine yitişüb yine merḥamet ü şefḳat idüb bu beyt sebebiyle 9. tevliyetden ḥalāş oldu beyt

10. cihāna cūd idersin her cihetden

ḥalāş it ben kuluñı tevliyetten

11. Sulṭān Muḥammed fevt olduḳda Burūsa sancağında bulunub 12. merḥūm Sulṭān Bāyezīd taḥta geçdükte çok ri'āyetler ve ziyāde 13. 'ināyetler eyleyüb Burūsa sancağında iken fevt olup Allāh emrine

22b

1. vardı mezārı Burūsa'dadur faşih ü belig şā'irdür bunuñ 2. şı'rinde olan selāset ü leṭāfet bir şā'irüñ daḥı şı'rinde yok 3. 'ale'l-ḥuşuş kaşāyidinde ḥalāvet ve melāḥat ve metānet bir 4. mertebededür ki Türkī dilde andan artuḳ olmaḳ el-ḥāşıl ol ḳadar 5. olur

³³ “*Bana bir harf öğreten, beni kendine köle yapmıştır.*”

bülend-pervāz ve seḥūn-perdāz olduğu ḥayṣiyet ile emīr-i 6. nazm diyü laḳab itmişlerdür
dīvānı müretteb ve eş‘ārı beyne’n-nās 7. meşhūr ve mezkūrdur ve bu beyt daḫı anuñ
eş‘ārındandır beyt

8. çīn-i zūlfūñ miske beñzettüm ḥaṭāsın bilmedüm

key perīṣān söyledüm bu yüz ḳarasın bilmedüm

9. ben ḳara toprağıdım cān virdi zūlfūñden ṣabā

hey ne cān-perver ḳıyāmet dil-rübāsın bilmedüm

10. ḳadd ḳıyāmet ḡamze āfet zūlf fitne ḥaṭṭ belā

āh kim ben ḥüsnüñüñ bunca belāsın bilmedüm

11. bu beyt daḫı ma‘āni yüzinden kendüye iḥtiṣāşı olan ḡazelden 12. ḥayāl-i ḥāṣıdur
diyü zıkr olunur beyt

13. zūlfūñ ṣebinde virdüm dil ḥüsnüñe gören der

maḡribde bir ḳalender āyīne ṣunmuş aya

23a

1. ve meşnevī tarzında daḫı Leylī Mecnūn nazmına çok kūṣıṣ idüb 2. nazmı dürr-i
meknūn-miṣāl idi lākin nā-peydā vü nā-yābdur Maḥmūd Paṣa 3. raḡmetu’llāhi ‘aleyh
‘Adnī taḥallūṣ itmişdür ‘Abdu’llāh oḡlıdur 4. merḥūm Sulṭān Muḥammed mürebbāsıdur
‘ulūmı tertīb üzre görmiş 5. fāzıl u kāmil ṣi‘r ü inṣāda çok mahāreti ve ziyāde
mümāreseti 6. var çokluk ḥāṣṣa ma‘āniyeye mālīkdür ḥoṣ ṭab‘ zū’l-iḳtidār 7. Pārsi vü
Türkī dilde eş‘ār diyübdür zahīr-i Fāryābī ḳaṣāyidine 8. ve Ḥāce Ḥafız-ı Şirāzī
ḡazeliyyātına niçe cevāb dimişdür 9. eş‘ārı maṭbū‘ ve ḡazeliyyātı maṣnū‘ bikir sözleri
çok 10. ve ḥāṣṣa ma‘nilerine nihāyet yok bu bulduğı i‘tibārı ve iṣtiharı 11. ve buña olan
raḡbet ü ‘izzet ve bunda olan fikr ü firāset 12. ve re‘y ü tedbīr ü fiṭānet nesl-i ‘Oṣmānda
bir vezīre daḫı müyesser 13. olmamışdur ṣāḫib-hüner ve hüner-perver vezīr idi
āṣārından

23b

1. iktidārı ma‘lūm ve hayrātı gāyet çok tevārīhde merķūmdur 2. āhır Sultān Muḥammed gāzabına mazḥār düşüb ‘adem-i diyār-ı 3. cānibine sefer idüb dünyādan güzēr kıldı mezārı İstanbul’da 4. kendü cāmī‘inde olan türbededür toprağın ısıtmaya kefāret için 5. alurlar mücerrebdür ve cümle eş‘ārından bu bir kaç beyt anuñdur beyt

6. ol serv-i māh çehre ki gülden yañağı var

cān u gönülde lāleyin mihr-i dāğı var

7. dil-murgı ḥālī dānesi şaydıdadur velī

bilmez anı ki zülf-i siyāhında ağı var

8. beñzetme mihr ü māhı felekde cemāline

nāgeh kimesne işide yerün kulağı var

9. ve bu ebyāt daḥı anuñ eş‘ārındandır beyt

10. gördüğümce ‘anberin zülfin ruḥ-ı dil-dārda

mār-ı mişk-fişān yatıbdur şanuram gülzārda

11. zülfün iy mehrü yüzünde olduğı pür-tāb bu

günde yatduqça olur kuvvet ziyāde mārda

12. lāle ḥaddünden meger gül-rengü bu uğurladı

kim dıraḥte şaruben gezdürirler bāzārda

13. ve bu beyt-i taḥallüs daḥı anuñ eş‘ārındandır beyt

24a

1. ger şuya bakmağıla bilinseydi sır-ı gayb

‘Ādnī baḥub yüzüne bilürdi dehānuñı

2. Ḳaramānī Muḥammed Paşa raḥmetu’llāhi ‘aleyh Ḳonevīdur Monlā Ḥünkār 3.

raḥmetu’llāhi ‘aleyh neslindendür fāzıl zekī kişi idi Maḥmūd Paşa 4. medresesine müderris iken Maḥmūd Paşa terbiyeti ile merḥūm Sultān 5. Muḥammed’e nişāncı oldu

bu cihetden taḥallüş Nişānī itmişdür gāyet 6. ‘ākıl ü dānā şāhib-i idrāk monlā olub

soñradan vezirāt 7. şadrına geçüb fikr ü tedbīrin ve re‘y ü taḥrīrin pādişāha 8.

begendürüb tek ü tenhâ şadr-ı vizâretde yektâ kıalub hizmet-i vizâreti 9. ve meşgale-i umûr-ı memleketi ve meşâlih-i ‘âm u hâşı yaluñuz görüb 10. vizâret iderdi tâ va‘de-i Hâk yitişüb Sulţân Muħammed 11. Allâh emrine varduķda yiñiçeri tãyfesı evin başub 12. kendüyi kıatl itdiler mezârı Şeyh Vefâ tekyesindeür ve bu ebyât anuñ eş‘ârındandır şı‘r

24b

1. sensiz bu cihânda şanemâ cânı gerekmez
hüsñüñ güneşi tığmasa devrân gerekmez
2. kıaddüñle haddüñ zülfüñü hıttuñ görelide
serv-i semen ü sünbül ü reyhân gerekmez
3. ‘ışkıñda Nişâñi ne şafâ buldı kim iy cân
derdüñ gerek ol ‘âşıkâ dermân gerekmez
4. Kıasım Paşa rahmetu’llâhi‘aleyh Şafî taħallüş itmişdür Edirnelü 5. bir pîrezenüñ kıalıdır oğlı gibi besleyüb okutdı taħşil ü 6. fazl u kemâl eyleyüb ‘ilme iştiğâl gösterdi tãlib-i ‘ilm olub 7. okurken Maħmûd Paşa’ya rabt olub anuñ terbiyeti ile neşv ü nemâ 8. bulub merhûm Sulţân Bâyezîd Amasiyye’de çelebi sulţân iken 9. defterdârı olub şöñradan sa‘âdet ile taħta cülüs 10. itdüklerinde vezîr idindi niçe müddet vezîr olub âħir 11. Selânik’e gönderüb anda beglik iderken fevt oldı mezârı 12. Selânik’dedür Vilâyet-i Rûm’uñ mu‘teber şâ‘irlerindendir 13. tarz-ı hâş kıullanur güzel edâsı var kıâ‘ide-i şı‘r-i hûb

25a

1. ve üslûb-ı nazmı mergûb bilür hoş-tâb‘ meşel-güy 2. hayâl-engîz ve emşâl-âmîz ğarrâ ğazeliyyâtı ve ra‘nâ ebyâtı çok 3. eş‘ârı iştiħâr-ı tamâm ve sözleri i‘tibâr-ı mâ-lâ-kelâm
4. bulmuş beyne’n-nâs dîvânı meşhûr ve mezkûrdur 5. ve bu bir kaç beyt anuñ eş‘ârındandır şı‘r
6. boyuñ bir serv-i ra‘nâdur güli var

semen üzre perîşân sünbülü var

7. ne nâzûkdür cemâlûñ gülşeni kim

gül-i ter üzre miskîn kâküli var

8. inanma zülfinüñ ‘ahdına Sâfi

kim anuñ bir başı vü biñ dili var

9. hayli medâris ve mesâcid binâ idüb çok hayrâta mâlikdür 10. şulehâya ve ‘ulemâya vesâ’ir fuqarâya her zamânda şadaqâtı 11. ve ihsânı bî-dirîg idi ‘Osmânlu beglerinde bu deñlü 12. şâhib-hayır beg var idügi ma’lûm degüldür dirler 13. Pîri Paşa rahmetu’llâhi ‘aleyh Konevidür Hâzret-i Ebû Bekr rağiya’llâhu

25b

1. ‘anhu neslindendür taḥşîl-i ‘ulûm ve tekmîl-i ruḳûm idüb 2. şâhib-i ma’rifet ve ehl-i faẓîlet olub Ğalaṭa ḳâḍisi 3. iken dârü’s-salṭana İstanbul’da vâḳi’ olan Sultân Muḥammed 4. câmi’-i şerîfine mütevellî olub andan Sultân Bâyezîd zamânında 5. hazîne defterdârı oldı merḥûm Sultân Selîm gelüb 6. maḳarr-ı salṭanata cülûs itdükde gördi erkân-ı devlet arasında 7. her ḥuṣûsda bundan ḳâbil sözde ve kelecide andan kâmil 8. yoḳ yanına alub vezîr ü müşîr idindi fi-nefsi’l-emr anda 9. olan zekâvet ü fitânet ve firâset ve nizâm umûra memleketi 10. ve ‘âm u ḥaş arasında olan maşlahâtı görmekte ve başarmaḳda 11. nesl-ü ‘Osmânda buncılayın bir vezîr müyesser olmuş degüldür ḥûb- 12. idrâk ve zihni-pâk Büzercimihri-sânîdür dirler idi 13. ḥoş-ṭab’ nâzûk-dil fâzil kişi idi ve bu ebyât anuñ

26a

1. eş’ârındandır ki zikr olunur

2. şeb-i zülfinde ḳalanlar zulumât ile yürür

irişen lebleri âbına ḥayât ile yürür

3. zâhidî ḥasret-i mey şöyle za’if eyledi kim

elde tesbîh ü ‘aşâsı şalavât ile yürür

4. hüsni ser-nâmesine kaşları olalı nişân

hüküm ider ‘aşığına şanki berât ile yürür

5. tarz-ı şî‘ri gâyet laţif añlamış idi ve kendü zînüñ 6. vâdîsi dağı ʔarîk-i meşelde güzel cevelân-ı ʔab‘ı maĥbûb 7. ve elfâzı mergûbdur Zeynel Paşa rahmet‘ullâhi ‘aleyh 8. merĥûm Sulţân Selîm’üñ kendü kılıdır kendü terbiyeti ile 9. ĥâşıl olmışdur hüsni ü tedbîrde bî-naẓîr ve fikr ve 10. firâset milkinde emîr maĥâdir-i nâsı ve aĥvâl-i ‘âm 11. u ĥâşî fehm itmekde ve vüzâret üslubın bilmekde bu deñlü 12. vezîr gelmemişdür dirler ĥoş-ʔab‘ nazmı laţif ve kendüsi 13. zarîf kişi idi bu faĥîrden bir ĥazel şâdir oldu

26b

1. ve bu beyt-i maĥʔa‘ ittifaĥ bu nev‘e düşdi

2. bülbül şadâsı gibi şî‘r-i Sehî güzeldür

eş‘ârî ĥayrılar hep aña göre ʔoyuĥdur

3. anlar dağı bu beyte cevâb buyurmuşlar ol beyt budur beyt

4. efsâne-i cününüm destân olub oĥunsun

hengâme-i bâlâda şî‘r-i Sehî ʔoyuĥdur

5. ehl-i mezâk meşrebi şâf ve ‘inde‘l-inşâf eş‘ârî güzeldür 6. ammâ her kişinüñ eş‘ârına daĥl itmek istediği çün 7. merĥûm Sulţân Selîm “senüñ maĥlaşuñ“ Daĥlî olsun diyü 8. laţife idermiş Lüţfi Paşa *yessera ‘llâhu mâ-yeşâ*³⁴ merĥûm Sulţân 9. Selîm Şâh *ʔâbe şerâhü* ĥazretlerinüñ terbiyeti ile ĥâşıl olmuş 10. mürebbâlarındandır ĥuzûr-ı şerîflerinde ĥâyet maĥbûlinden olmuş idi 11. şerî‘ât-şî‘âr ‘adâlet-dişâr şâĥîb-fazîlet ve nîk-ĥaşlet 12. melek-sîret ü Yûsuf şûret ĥayâ vü edeb ĥad-i bâlâsına ĥil‘at-i 13. devlet-nüvâz zekâvet ü firâset libâs-ı sa‘âdetine ‘alem ü ʔırâz

27a

1. olmuşdur ĥilye-i şalâh ile ârâste ve zîver-i diyânet ile 2. pîrâste ‘ilm ü ma‘rifet ayasını sever ve hünere-perver bir vezîrdür 3. âstân-ı sa‘âdetde ĥadîmden ĥadîş olan ba‘zı 4.

³⁴ Allâh dilediğini hafif kılar.

bid'ât var idi ki 'âdet olub cümle 'âlem halkı 5. andan bî-ḥuzûr olmuş idi şadâret şadrına şudûr 6. itdükde külli bid'atleri ref' itdi memleket 7. halkı ḥuzûr idüb ḥayır du'âlar iderler her vech ile 8. aḥlâk-ı ḥamîdeleri güzel ve evşâf-ı pesendîdeleri 9. bî-bedel nihâyet derecede 'âlî-şân şeci'-i devlet 10. issi ṭab'-ı selîm ve zîhn-i müstakîm olub ṭab'ı 11. bîdârlığı ve zîhni pîşekârlığı cihetinden 12. ğarrâ eş'ârı ve zîbâ güftârı var zâde-i ṭab'larından ṭulû' 13. iden ğazeliyyâtdan biri budur ki zîkr olunur ğazel

27b

1. firḳatuñdan çıqđı cân verd-i ḥandânum meded
garḳa virdi 'âlemi bu çeşm-i giryânım meded
2. ger şorarşañ günümü sensüz şaçuñ gibi ḳara
zulmet içre ḳalmışım iy âb-ı ḥayvânım meded
3. müdde'iler ṭaşladılar ṭa' n ṭaşıyla beni
vaḳtidür kim raḥm idesin şâh-ı sulṭânım meded
4. derdüñile öldügümde sînime uğrayıcaḳ
işidesin ṭoprağumdan dürlü efgânım meded
5. Lüṭfi daḡı dilberinüñ yolına oldı şehîd
uş ḥelâl olsun ḥarâmî gözine ḳanım meded
6. Mevlânâ Hâcî Ḥasan Oğlı raḥmetu'llâhi 'aleyh 7. Câmî taḥallüş itmişdür Ḳarâsî vilâyetinden Bâlî 8. kesreliğür sâbıḳâ vâḳi' olan mevâlî-i 'izâm 9. ve ahâlî-i kirâm cem'iyetinden ḳalmış *bakıyye-i selef ü aḥsen-i ḥalef*³⁵ 10. sâl-ḥurde ve rûzigâr dîde yüz yaş yaşamış fezâ'îli 11. ve ḥaşâyili ma'lûm ve mefhûmdur merḥûm Sulṭân Bâyezîd'e 12. ḳâđî-'asker olmuş ḥoş-ṭab' nâzûk kimesne idi ḳâđî- 13. 'asker zamânında ittifaḳ bir münâsebet ile bu beyti dimiş

28a

1. keştî-i dil bulmağâ deryâyı ḥayretten necât

³⁵Sonrakilerdense öncekilere mutabakat edilmelidir.

kākül-i dilber hayâliyle resenler bağladum

2. ol eşnâda Ğalaṭa Boğazı'nda bir büyük gemi deyâya batub anı 3. çıkarmak tedârük olunmışdı ol maḥalde ' arifüñ birisi bu beyti 4. dimiş işbu beytdür ki zıkr olunur beyt

5. şol batan barçaya daḳılan yoğun urğanlar

luṭf-ı ṭab' indan efendüm kākül-i dilber dimiş

6. bu beyti işidicek ol daḳı muḳâbelede bu beyti dimiş beyt

7. dil keşṭisine barça diyen Türk'e ne dersin

urğanı daḳup anda hemân anı aşaydı

8. eş'ârı laṭifine nihâyet yok ğazeliyyâtı inen çok ḳâdî-' asker iken fevt 9. oldu mezârı İstâbul'da kendüsi binâ itdügi câmi' i şerîf 10. ve medrese-i laṭif ḥaremindedür ve bu ebyât anuñ eş'ârındandur şi' r

11. râh-ı ğamuñdan olalı gönülüm revân saña

ḳaṭ' itdi ten ' alâḳasını gitdi cân saña

12. mihrüm ki oldu ' âleme rüşen güneş gibi

bir zerre gelmez meh-i nâ mihrübân saña

13. Mevlânâ ' Abdu' rrahmân Çelebiyyü'l-mü'eyyedî rahmetu'llâhi ' aleyh

28b

1. Amasiyyelidür Mü'eyyed oğlu dimekle meşhürdür fazlı ve ehliyeti beyne 2. 'l-mevâlî mezkûrdur merḥûm Sulṭân Bâyezid Amasiyye 2 de çelebi 3. sulṭân oldukları târiḥde anda çok muşâḥabet ve müvâneset 4. itmişdür ḥattâ Sulṭân Muḥammed'e münâfik nifâk idüb Sulṭân 5. Bâyezid'i nâ-mülâyim ve nâ-fercâm yollara sevḳ ü nâ-ma'kül ü nâ-maḳbûl 6. birlere rehberlik iden biri Fenârî oğlu Aḥmed Paşa ve biri 7. Mü'eyyed oğlu ' Abdurrahman Çelebi'dür diyü ğamz idüb Sulṭân 8. Muḥammed def'-i ḥışm idüb anları helâk itmege âdem gönderüb 9. Sulṭân Bâyezid bu ḳaziyyeden âġâḥ olub Fenârî oğlu Aḥmed Paşayı 10. Hind'e ve Mü'eyyed oğlını ' Acem2e ḳaçurdu ' Acem'de şuġl idüb ' ulümü 11. anda taḥşil ü tekmil eyledi anuñ fazlına ve kemâline kimse lâ dimez 12.

şoñradan Sultān Bāyezīd gelüb tahta cülüs itdükde kâdî-‘ asker 13. idindi ve bu ebyāt anuñ eş‘ arındandur şi‘ r

29a

1. içelüm içelüm şarāb içelüm

niçe bir gāv gibi āb içelüm

2. āhiretde olur şarāba hisāb

biz anı bunda bī-hisāb içelüm

3. Mevlānā Ca‘ fer Çelebi rahmetu‘llāhi ‘aleyh Tācī Beg oğlı dimekle söylenür 4. Sultān Bāyezīd Hāzretleri Amasiyye’de çelebi sultān iken babası 5. Tācī Beg defterdārı olmuş anda mināsebet kesb idüb gelüb tahta 6. cülüs itdükde ol münāsebet ile terbiyet idüb nişāncı itdi 7. şi‘ re ve inşāya mütetebbi‘ ehl-i fazıl ve şāhib-ma‘ rifet kişi idi 8. Sultān Bāyezīd’üñ evāhirinde feterāt olub nişāncılığdan 9. ‘ azl olmuşdı Sultān Selīm hāzretleri gelüb yümn ü iqbāl ile 10. tahta cülüs itdükde yine rağbet ile getirüb nişāncı olduğdan 11. şoñra kâdî-‘ asker olub kâdî-‘ asker iken Amasiyye’de yeñiçeri 12. ğavğā idüb Paşalar evin başub çok fesād itdiler bu 13. müşāverede Ca‘ fer Çelebi biledür diyü sū-i zann idüb

29b

1. katl eyledi mezārı İstānbul’da Bilāṭ cānibinde kendüsi binā 2. itdügi mescidedür eş‘ arı vāfir ve kendüsi nefis şā‘ ir 3. dīvānı elsine-i ünāsda mütedāvil ve meşnevī tarzında Heves- 4. nāme adlu bī-bedel bir kitābı var hayli çok ma‘ ānī cem‘ itmişdür 5. nazmı latīf ve kendüsi ziyāde zārīf kimesne idi ve cümle 6. eş‘ arından bu ebyāt anuñdur şi‘ r

7. tutuşdum ‘ aşk ile bir nātüvānem

eger cān kırtarursam pehlüvānem

8. bahār-ı nāz-perverdemden ayru

şararmış bir kıru berg-i hāzānem

9. Mevlânâ Şâh Çelebi El-Fenârî rahmetu‘llâhi ‘aleyh

10. Monlâ Fenârî oğlu ‘Alî Çelebi oğludur kâdimî Burūsalıdur babası 11. merhûm Sulţân Muḥammed zamânında hem Rûm iline ve hem Anaṭolı’ya bir 12. yirden kâdî-‘asker olmışdı Sulţân Muḥammed ḥuzûr-ı şerîfinde 13. ziyâde i‘zâz ü ikrâm i‘tibâr ve ihtirâm bulmuşdı aña

30a

1. olan ‘izzet ü ḥürmet bir kâdî-‘askere daḥı olmamışdur *eben ‘an ced*³⁶2. Monlâ Fenârî nesli ‘Osmânîlere kâdî-‘asker olıgelmişdür 3. ve kendüsi daḥı merhûm Sulţân Selîme ve pâdişâh-ı şâhib- 4. kırân ḥazretlerine kâdî-‘asker olmuş ‘ilm ü faẓl ile müselleme ve 5. kemâl ü ma‘ârif ile mükerrem şâhib-luṭf envâ‘ı faẓâ‘il ile 6. muttaşîf vecîh ve iḥsân u birr ile mevşûf elṭâf-ı 7. ‘âm ile aña kimse şebîh olıbilmek yoḡıdı zihni rûşen 8. ve ḥulḳı ḥâsen leṭâfet-i ṭab‘ı bî-mânend ve ṭurmâr-ı nazmı bî-kand 9. elfâzı pâk ve ḥüb-idrâk ḥayli nâzûk kimesne idi 10. ve bu beyt anuñ elfâz-ı dürer-bârından şâdir olan eş‘ârındandır

11. nola geldi ise ḥaṭṭuñ didüm daḥı kıyâmetsin

eyitdi ḳurtulmuş yoḳdur elüñden özge âfetsin

12. Mevlânâ ‘Abdü’l-Vāsî Çelebi rahmetu‘llâhi ‘aleyh Dimetokâlıdur ‘aşere-i muḥabbeşendür merhûm Sulţân Bâyezîd ol ṭâ‘îfeye ḥışm itdükde her biri perâkende

30b

1. olub terk-i diyâr idüb ḡıybet itmişdi ol zamânda bu daḥı 2. diyâr-ı ‘Acem’e ḳıkub niçe zamân şuḡl idüb kesb-i feẓâyil tehzîb-i 3. ḥaşâyil ḳılub bunda Rûm’a geldükde raḡbet ile müderris olub 4. âḥir pâdişâh-ı şâhib-kırân zamânında kâdî-‘asker oldı 5. kâmil ü fâzıl kişidür ḥâliyâ cümle menâşıbı terk eyleyüb 6. Ka‘be şerrefehâ‘llâhü cânibine gitdi anda mücâvir olub ḳalmaḳ murâd 7. idindi ḥoş-ṭab‘ nâzûk âdemdür ve bu maṭla‘ anuñ zâde-i 8. ṭab‘ından şâdir olan eş‘ârındandır maṭla‘

³⁶ *Kuşaktan kuşağa, babadan oğula.*

9. çeşmün baçalıdan baña hışmile bakışlar

Ceyhün u Furat'a gözüm öğretti akışlar

10. Mevlânâ Muhyi'd-dîn Çelebî El-Fenârî bu dağı Monlâ Fenârî 11. neslindendir merhûm Şâh Çelebi'nün kiçi qarındaşıdır pâdişâh-ı 12. şâhib-ķırân hâzretlerine ķâđi-
' asker olmışdır envâ'-ı 13. fezâyil ile ma' rûf ve eşnâf-ı hâşâ' ille mevşûf

31a

1. ahlâķ-ı hamîde ve eķvâr-ı pesendîde edeb ü hayâ ve hilm ü vefâ 2. ile müzeyyen ve muhallâdur şalâh-ı nefsi ve zühdü taķvâsı bir mertebededür ki 3. kalem-i dü-zebân vü muharrir-i seri' ü'l-beyân tahrîrinde ' aciz ve taķrîrinde 4. ķaşırđur ve tarîķ-i taşavvufda niçe menâzil kaķ' itmiş 5. râh-ı Hâķķ'a vâşıl leķâfet-i tab' ı ve nezâket-i zihni ziyâdedür 6. şî' r ü inşâya ve üslûb-ı mu' ammâya mütetebbi' dür ve bu ebyât 7. anuñ eş' ârındandır zîkr olunur ebyât

8. reyhân u benefşeyle idüb bâg-ı ruĥuñ zeyn

şanduñ ki bahâr oldı hâzân eyledüñ iy dost

9. alurlar cân u dil naķdini bizden

varurlar ğayrıla bâzâr iderler

10. Mevlânâ Kâdri Çelebi pâdişâh-ı şâhib-ķırân hâzretlerine 11. ķâđi-
' asker olmuş şâhib-fazilet ve ehl-i ĥimmet hilm ü seĥâ 12. ve ' ilm ü hayâ vücûd-ı şerîfine ve zât-ı münîfine biçilmiş hil' atdür 13. eş' âri ĥûb ve ğüftârı mergûb tab' ı leķâfeti ve zihni

31b

1. istikâmeti fevkâ'l-ĥad maĥbûbdur ve bu ebyât anuñ eş' ârındandır

2. ĥançerüñ üzre düşüb virmedügi cânsuñ

cânı andan şaķınur şanma şaķınursuñ

3. deşt-i ğam peyki geçinmiş nice yıllar Mecnûn

iy dirîĝâ yalnız buldı deli meydânı

4. iy Mesîhâ dehenünden umarın yine şifâ

derdi virenden umar hasta gönül dermânı

5. Mevlânâ Hocâ Çelebi pâdişâh-ı şâhib-kırân hazretlerine 6. kâdî asker olmuşdur Şeyh Yavsi' nün oğlıdur babasından 7. Sulţân Bâyezîd merhûm tâ'ib olmuşdı 'ilm içinde zû-fünün 8. ve kelimâtı dürr-i meknûn elfâzıl-ı ruzigârûn efdali ve kümmel-i 9. çarh-ı gaddârûn ekmel-i hoş-tab' nâzük-mizâc 'ilm ü şalâha 10. ziyâde revâc virmiş şâhib-idrâk ve zihni pâkdur 11. ve bu ebyât anuñ eş'ârındandır şi'r

12. iy ecel bi'llâh amân vir baña kılma 'acele

şoñ nefes tuş ola şâyed gözüm ol bî-bedele

13. yolına harc ideyin naqd-i şebât elde iken

ki geçer fırsat u 'ömr-i güzerân girmez ele

32a

1. kalb-i meyyâlüm elinden nice dem yâ Râb kim

göricek âb-ı revân gibi akar her güzele

2. Muhammed Çelebi rahmetu'llahi 'aleyh Cendereci oğlı dimekle ma' rûfdur 3. Şemsî taḥallüs iderdi merhûm Sulţân Bâyezîd'e defterdâr 4. olmuşdı ziyâde muḥâsib idi ḥisâb-ı 'aqd bâbında bi-naẓîr 5. 'ale'l-fevr barmaq ḥisâbın bir bir idüb cevâb virmekde nihâyet 6. derecede kâdir ve cevâhir bilmekde 'adimü'l-mişl şâhib-ma'rifet 7. cevheri mâhir kimesne idi ve bu beyt anuñdur beyt

8. boldı raķîb kız ile 'âlemde iştiḥâr

dir vaşfin işiden kişi la'net yalancıya

9. Mevlânâ 'Abdü'l-vehhâb Çelebi rahmetu'llâhi 'aleyh Monlâ 'Abdü'l-kerîm'ün 10. oğlıdur Ḥayâlî taḥallüş iderdi ehl-i 'ilmdendür çok mu'teber yirlere 11 kâdî olmuşdur merhûm Sulţân Selîm raġbet ile getirüb defterdâr 12. idinüb yiñiçeri tâ'îfesi Amâsiyye'de ġavġâ itdükde defterdâr 13. lıķdan 'azl olub şoñradan İzmir kâdîsi iken fevt oldı

32b

1. mezârı Edirne’de babası mekteb-hânesindedür kuzât t̄ayfesinde 2. ol deñlü müstaķīm olmaz cānib-i haķķa mā’ıl ve her fenne duĥūli 3. var zū-finūn ķābil kimesne idi Leylī vü Mecnūn ĥikāyesin 4. nazm idüb ġāyet laťif itmişdür leťāfet-i řab’ı ziyāde ve zihni 5. nihāyetde küşāde ser-āmed ra’ nā ġazeliyyātı ve müntehā bī-bedel ebyātı 6. çoķdur ve bu ebyāt anuñ eş’ārındandır ebyāt

7. merķadı řaşını Mecnūn’uñ ‘alāmet řanmañuz

seng-i miĥnetdür ki yaġdurdı zamāne başına

8. şürete girürisen siĥr idersin illere

bu cihān mecmu’asında bir güzel taşvirisün

9. Mevlānā Ebu’l-fazl Çelebi Tevārīĥ-i Āl-i ‘Oşmān’ı tedvīn idüb 10. yazan mevle’l-mevālī ekremü’l-e’ālī merĥūm Mevlanā Şeyĥ İdrīs 11. oġlıdur ki Sultān-ı şāĥib-ķırān ĥazretlerine defterdār olmuşdur 12. taĥallüşü Fazlī diyübdür fazl u kemāl ile memlū ve envā’-ı ma’ārif ile toptolu 13. eş’ār u inşā tufeyl-i küşāde-dil *el-veledü sırru ebīh*³⁷ maķūlesinden

33a

1. faşĥ ü belīġ mevleviyyet derecesin bulmuş ehl-i fazıl şāĥib-himmet 2. meķārim-aĥlāķ ve merāsım-eşvāķ ile mutaşşıf emr-i haķķa ķāyıl munşıf 3. kimesnedür ve bu birkac beyt eglence redīf ķaşīdesindendür şi’r

4. gerçi ‘uşşāķuñ olur derd-i nihān eglencesi

oldı şeydā gönümün āh u fiġān eglencesi

5. gitmesün ‘unnāb-ı la’lün fikri bir dem dīdeden

kim o sevdādur bu çeşm-i ĥün-fişān eglencesi

6. zıkr-i yāķūt-ı lebün sermāye-i tefrīĥ-i dil

yād-ı la’l-i rüh baĥşuñ ĥasta cān eglencesi

7. muşĥaf-ı ķadrüñdedür āyāt u ķaĥr u merĥamet

³⁷ Çocuk babanın sırrıdır.

tıfl-ı ıtab' uñ süre-i nür u dühân eglencesi

8. âsitânuñda umar dil ülfet-i hübbü'l-vaıan

çün garîbüñdür ümîd-i hanımân eglencesi

9. Nişâncı Muştafa Çelebi pâdişâh-ı zıllu'llâh hazretlerinüñ 10. dîvân-ı 'âlî-şânında şâdir olan aḥkâm-ı fermân kazâ cereyân 11. ne ise cümle anlaruñ emrine müfevvezdür anlaruñ nazar-ı şerîfleri ile 12. işlâḥ olub nişânlanur hazret-i pâdişâh-ı şâhib-kırân ḥuzûr-u şerîfinde bunlara olan i' tibâr nesl-i ' Oşmânda bir nişâncıya olmamışdur

33b

1. eline kalem-i sihir-nigâr ve hâme-i kebk-i reftâr alub yazub vaşf-ı evşâf 2. itmek istese fuzalâ-i cihân inşasına âşüfte vü hayrân 3. münşî-i dîvân sipihr-i felek eyvân imlâsına şüküfte vü ser-gerdân 4. olub devât-ı şîfât barmağı ağızında ḳalub kendüden gide 5. ve Vaşşâf bunca ma' ânî-i bedî' ve letâyif-i menî' cem' idüb lâf ü 6. güzâf urub leffâf-ı cihân iken anuñ ḥuzûrında inşâf ki 7. mânend-i kürek-i destân ve tevârîḥ Tâcü'l-me'âşir ve Kelîle-i 8. Dinme ve Ḥallakânî şâhibleri ki her biri ' ilm ü ma' rifet toḫın 9. feşâḥat ü belâḡat çevgânı ile meydân-ı beyânda evc-ü fazl ü 10. kemâl ve zirve-i felek-iclâle yitişdürmişdür anuñ öñinde 11. ıfl-ı ebced ḥân meşâbesinde degül Sulṫân Süleymân Şah 12. hazretlerinüñ taḥt-ı salṫanata vâḳi' olan ibtidâ'-i cülûslarında 13. şark u ğarb ve Hind vü ' Arab câniblerine itdükleri ğazâları

34a

1. ve her diyâra itdükleri seferleri ve kendülerinüñ ' azâmetin 2. ve ḳudretin beyân itmek içün bir kitâb te'lîf idüb ve yazub 3. târiḥ taşnîf eyletüb Ṭabaḳâtü'l-memâlik ve Derecâti'l-mesâlik 4. diyü tesmiye olunur taḥt-ı salṫanatda olan *ḳılâ'dan* biñ bir ḳal' anuñ 5. evşâfında inşâ eyleyüb kendünün icâdı ve iḥtirâ' ından 6. her bir ḳal' aya bir nev' a elḳâb yazub birine yazduğı elḳâbı 7. birine daḫı yazmayub bunda olan ḳudret ve *müknet* bir kimseye 8. daḫı müyesser belki maḳdûr u nev' beşer olmuş degüldür feşâḥat u 9. belâḡat anda ḥatm olmuşdur ve nazm-ı bâbında bir mertebededür ki ḳaşîdesin 10.

Mevlānā Zāhīr ü Selmān görse müteḥayyir ḳalub ma‘ānī-i cevāhir-nizām 11. ve elfāzı le‘ālī irtisāmını teḡaffül ü taḥayyül eylemeye ve Ḥüsrev-i Dehlevī 12. ve Ḥāce Ḥāfız-ı Şīrāzī daḡı ḡazeliyyātınıñ aşla ḡayāline 13. ırmeye eş‘arı muḡayyel ve ebyātı mükemmel luṭf-ı ṭab‘ına söz yok

34b

1. ve zihni istiḳāmeti artuḡdur ve cümle eş‘arından bu bir *ḳaç* 2. beyt anuñdur ki zıkr olunur şi‘r

3. semensā ḳākülüñ kim şafḡa-i ḡülzāre yaşdanmış

iki Hindū‘ya beñzer kim yatub ḡülzāre yaşdanmış

4. kelīsāda şanem şanma büt-i meh-pāreler şeklin

cemālüñ naḡşınıñ ḡayrānıdır dīvāre *yaşdanmış*

5. ve bu ebyāt-ı muḡayyele daḡı anuñ eş‘arındandır inşāf ki ḡāyet ḡüzel dimişdür

6. nedür iy dil bu āh u nāle ‘ışḡı böyle fāş itmek

sana mı ḳaldı iy dīde cihānı böyle yaş itmek

7. giderme şafḡa-i ḡüsnüñde ḡaṭṭuñ sünbül-i terdür

zarardur bu *muḡaḳḳaḳ* al evrāḳı tirāş itmek

8. bu üslūbda kimesne şi‘r dimiş degüldür ḡāyet ḡüzel dimişdür egerçi ki bu şi‘re ḳoḡ

cevāb 9. dinilmişdür lākin dinilen eş‘ardan biri daḡı buña cevāb olmaz

10. leblerüñ yādına cānā şehd ü şekker bār şi‘r

dişlerüñ nazmıyla olur lūlū‘-yı şehvār şi‘r

11. nuṭḡ-ı ‘İsī şanur dil mürdeler iḡyāsına

nāz ile ol ḡonca leb kim oḡuya her bār şi‘r

12. Rüstem Beg raḡmetu’llāh-i ‘aleyh İsfendiyār oḡlı Ḳasım Beg oḡlıdur 13. Ḳasimī

taḡallüş iderdi şāḡib-ma‘rifet ve ehl-i firāset kāmil ü fāzıl

35a

1. zihni pāk ve hoş-ṭab‘ pür-idrāk güşāde-dil beg kişi idi 2. eş‘ārın tertīb üzre dīvān itmişdür ve bu ebyāt anuñdur

3. virdi elüme zülfüñ dün gice bir berātı

hicrūñ güninden ol dem buldı göñül Necātı

4. sermāye-i muḥabbet olduğına ḥaṭṭuñuñ

yazmış ‘izāruñ üzre kudret eli berātı

5. Şamlu oğlı Muştafā Beg rahmetu’llāhi ‘aleyh Şāmī taḥallüş iderdi 6. vilāyet-i Rūm’uñ gāyet serdār u nihāyet mertebede yarar dilāverlerinden 7. sancağa mutaşarrıf şāhib-ma‘rifet şā‘ir idi Mütūn seferinde 8. deryādan küffār-ı bed-girdār gemileri gelüb ḳal‘aya ādem ḳoymasun 9. diyü niçe yarar begler ile anı gemiye bile ḳoyub deryā yüzün gözetmege emr 10. olundu bunlar deryāda yatub Mütūn ḳal‘asınuñ öñin bekler iken 11. kāfir donanması zāhir olub deryā yüzünde gözleyen begler tedārük 12. idüb gelen donanmaya ḳarşu varınca rüzigār-ı nā hemvār kuvvetiyle keferenüñ 13. *gimisi* ḳal‘aya girdi anda olan beglerüñ adı muḥanneş adına *daḳılub*

35b

1. pādişāh ğazab idüb *ḥabs* emr eyledi āḫir ḳal‘a alınmağıla günāhları 2. ‘afv olub ol şenlikde ḥabsden ḥalāş oldılar Rūm ili 3. begleri arasında Şāmī dilāver *ḳılıc* añılurken adı muḥanneşlıđıla 4. añıldıđına ‘ār u nāmus çeküb ğayretinden helāk oldu güzel 5. ğazeliyyātı ve bī-bedel emşāl-āmiz ebyātı var edāsı laṭif ve nazmı 6. leziz zarif beg kişi idi ve bu maṭla‘lar anuñdur maṭla‘

7. yitmez mi temāşā-yı nigār elde şunarsın

iy ‘āşık-ı miḥnet-zede bulduḳça bunarsın

8. ve bu maṭla‘ dağı anuñ eş‘ārındandır maṭla‘

9. yine iy cām-ı Muştafā seni gördük silme

şoḥbetüñ revnaḳısın dünyede art eksilme

10. Çäkeri Sinân Beg ‘aleyhi’r-raḥme Sulṭân Bâyezîd zamânında İstanbul 11. subaşı olub şoñra sancaga çıkmışdur şâhib-ma‘rifet ve ehl-i 12. mürüvvet Pârsî vü Türki eş‘ârı var zahîr-i fâriyâbi kaşâyidine 13. ba‘zı cevâb dimişdür gâyet hûb düşürmişdür ve meşneviye daḥı

36a

1. çok nisbeti var Leylî vü Mecnûn ve Yûsuf u Zelihâ hikâyelerin nazm 2. itmiş meşnevîsi güzel el virmişdür ikisi daḥı bî-bedel kitâblardur 3. hoş ṭab‘ zihni pâk şâ‘ir meşnevîsi gâzeliyyâtına gâlibdür ve 4. bu bir kaç ebyât anuñ eş‘ârındandır şi‘r

5. saḳî piyâle şun ki zamân bî-amân imiş

ol daḥı dilberüm gibi nâ mihrübân imiş

6. çarḥ-ı felek kemân u havâdişdür oḳları

derdâ ki âdem oḳlanı miskîn nişân imiş

7. Aḥmed Beg ‘aleyhi’r-raḥme Tütünsiz Aḥmed Beg demek ile meşhûrdur ve mezkûrdur 8. Rıdvan taḥallüş iderdi pâdişâh sancaḡın çeker ağır dirliklü 9. beg idi mihr-i sipihr dâniş mâh bürc-binîş şâhib-ḥamse meşnevîse mütetebbi‘ 10. idi çok ma‘ârifet kâdir ve üslûb-ı şi‘irde mâhir kâmil ü 11. ‘âḳil kişi idi ve Ḥamse-i Nizâmî’i Türki’ye tercüme itmişdür meşnevîsi 12. gâzeliyyâtına gâlibdür ve bu bir kaç beyt anuñdur şi‘r

13. saçuñ miski ile ‘anber qarışmış

leb-i la‘lünle şeker qarışmış

36b

1. şanasın ergevândur la‘l-i bâlî

ten-i siminine aḥmer qarışmış

2. ‘Alî Beg ‘aleyhi’r-raḥme Şirî taḥallüş iderdi Hersek Oḳlu 3. Aḥmed Paşa’nun oḳlıdur merḥûm Sulṭân Selîm’ün nazar-yâftesindendir 4. anlaruñ hizmetinde ḥâşıl olmuş fâzıl u kâmil meşneviye çok tettebbü‘ itmiş 5. aḥlâḳı güzel ve kendüsi bî-bedel maḥbûb yigit idi

pâdişâh-ı 6. şâhib-kırân hazretleri sancağ virmişdi yigitliginde maraza 7. mübtelâ olub tâze cüvân iken fevt oldı ve bu ebyât anuñdur

8. dem mi vardur bağrumı la' l-i lebün kıan eylemez

gün mi vardur kim şaçun gönlüm perışân eylemez

9. iy müsülmânlar helâk eyler beni zülf-i nigâr

anı kim ol kâfir eyler bir müsülmân eylemez

10. İdris Beg Turhân Beg oğlu 'Ömer Beg oğlıdur dedesi 'Osmâniler 11. ile bile hâşıl olmışdur taħallüşü Maħvî'dür çok ma'ârife mâlik 12. şâhib-kemâl ve ehl-i maķâl pâdişâh-'âlem-penâh sancağın çekmiş 13. kişidür Mevlânâ 'Abdu'r-raħmân Hâtifi'i nazm itdügi Hüsrev ü Şirîn'i

37a

1. ve Leylî Mecnûn'ı Türkî'ye döndürüb gâyet eyi ve nihâyet mertebede yahşi itmişdür

2. gazeliyyâtı ğarrâ ve ebyâtı müstesnâ nazm u inşâya kâdir ve üslûb-ı 3. şi'irde mâhirdür ve bu maţla'-ı murabba' anuñ eş'ârındandır şi'r

4. bir şaçı Leylâ kaşı yâ kirpigi oķ nâgihân

aldı benden 'aql u fikr kıalb ile irâm-ı cân

5. ğam beyâbanında Mecnûn ile oldum hem 'inân

dostlar şimden girü tağlara düşmemdür hemân

6. Aħmed Beg 'aleyhi'r-raħme Kıaraca Paşa dimek ile meşhûrdur Ergene 7. 'imâretine mütevellî idi merħûm Sulţân Selim'e Tırabizon'da defterdâr 8. olmuşdı niçe zamân defterdâr olub şoñradan dergâh-ı 'âlem-penâh 9. dan bir defterdâr gönderdiler Sulţân Selim merħûm Kıaraca Paşa'da 10. hayli dilâverlik ve kıabiliyyet ve ziyâde-idrâk ve zekâvet fehm itmegin 11. yanında alıķoyub kıapuya gitmege icâzet virmedi anuñ ehliyyetine 12. ve kıabiliyyetine temâm i'timâd itmişdi el-hâşılı aña çok i'tikâdı 13. var idi babası Sulţân Bâyezid ile muķâbele idüb ceng

37b

1. itdükde yanında olan yararca âdemleri düşüb Karaca Paşa 2. kalub her ne hizmete olursa Karaca Paşa'yı hizmetlenüb 3. hem vezîrlık ve hem defterdârlık hizmetin ider yarar maşlahat 4. güzâr her hizmetüñ 'uhdesinden gelürdi sa'âdet ile gelüb 5. mağarr-ı salţanata cülüs itdüklerinde ağır sancağlar virüb ulu 6. begliklere mutaşarrıf olmuş fâzıl u kâmil her fenne tettebbü' itmiş kişi idi 7. ve bu ebyât anuñ eş'ârındandır şi'r

8. gül kıatında açılmağa yüzi yok

lebi vaşında göncanuñ sözi yok

9. öginür diyü çeşmüne bādām

nergesün anı görececek gözi yok

10. *Tetimme-i Tabaka-i Sivüm*

11. üçüncü tabakada derc olub yād olan vüzerā'-i 'izām 12. ve ümerā-i kirām ki selāţin-i māzīye huzūr-ı şeriflerinde ve hāliyā 13. pādīşāh-ı şāhib-kırān hazretlerinüñ şeref-i rikāb-büsları

38a

1. ile müşerref olub şeb ü rüz südde-i 'ālem-penāhlarına yüz sürüb 2. hizmet idenlerdür Allāh tebāreke ve te'ālā emri ile firdevs-i a'lāda 3. mekān tutub rahmet-i rahmān ile āsūde-cān olduklarınca ve el'ān 4. hizmet-i pādīşāhīde müvāzıb ve müdāvim olanlarıñ huķūk-ı 5. hizmeti mūcib-i 'āţifeti hüsrevānī ve müstevcib-i himmet-i sultānī 6. olduğı hayşiyet ile ravażāt-ı amāllerine ve nesemāt-ı 'ināyet-i 7. pādīşāhī her ān dehr-i zamān mütenessim olmadan hālī olmayalar 8. *in-şā'-e'allāhu te'ālā*³⁸ kıt'a

9. ilāhī hüsrev ü şāhib-kırānı

cihān turdukça sultān-ı cihān it

10. sağ olan beglerin luţfiyla toyla

öleni bülbül-i bāğ-ı cinān it

11. *Tabaka-i çehārüm*

³⁸ Allāh'ın izniyle.

12. dördüncü tabaka behiştinde meclis idüb fazîlet gülistânında ma'ânî 13. güllerin çin iden ve 'ilm ü ma'rifet bûsitânında ezhâr-ı fazâ'il-i

38b

1. riyâhîn diren fuzelâ vü 'ulemâ ki *el-'ulemâ' veresetü'l-enbiyâ*³⁹na'tı ile 2. rif'at ü rütbet bulub anlaruñ 'uluvv-i şâni ve sümüvv-i mekâni sâ'ir nâsdan 3. refi' ü menî'c olub *'ulemâ-i ümmeti ke enbiyâ-i benî İsrâ'il* vaşfi ile 4. zât-ı şerîfi ve şifât-ı münîfleri müzeyyen ve muhallâ kılnub ma'ârif 5. çevgâni ile mevleviyyet topını evc-i sipihri-i a'lâ ve kımm-i kubbe-i felek- 6. mînâya iletmişlerdür bu tãyfanuñ ba'zınuñ evşâf-ı hamîde 7. ve ahlâk-ı pesendîdeleri ve tab'-ı latîf ve zihni-i şerîflerinde 8. şâdir ve lâyh olan eş'ârî dil-pezir ve ebyât-ı hüsn-i ta'birleri 9. ve bunlardan gayrı ba'zı şulehâ ki 'ilme mübâşeret idüb mevâlî-i 10 'izâm ve ehâlî-i kirâm derecesin bulmuşken şalâhiyyet cânibine 11. meyl eyleyüb ol tarîkde dağı mehmâ emken sa'î belîg ve cehd-i bî- 12. dirîg idüb sülûklarında niçe ma'ârif ve fazâ'il ve envâ'-ı 13. fevâ'id ve haşâ'il kesb itmiş müntehî-i sâlik-râh-ı hidâyet ve mu'tekif

39a

1. gûşe-i bâr-gâh-ı vilâyet olub bunlar dağı tã'ife-i 'ulemâdan 'add oldukları 2. hayşiyet ile bu tabaka fâzılları zeylinde yazılıb bunlaruñ kendü qarîhalarından 3. vârid olan hüsn-i ma'tla' ve ebyât ü ma'tta' dağı yazılıb zıkr 4. olundu *hüve mülhem bi's-şevâb ve 'aleyhi merci'ü'l-mâb*⁴⁰ Mevlânâ 5. Hızır Beg Çelebi rahmetu'llâhi 'aleyh İstanbul kâdîsi olmuş 6. fâzıl u kâmil her fenne kâdir ve her 'ilmde mâhir kimse idi hoş 7. tab' gazeliyyâtı güzel ve ebyâtı bî-bedel nazmı selîs vü edâsı nefîs 8. 'Arabî ve Pârsî vü Türkî dilde eş'ârî var İstanbul kâdîsi 9. iken yazduğı hüccetlere imzâ yazduğda ekşer nazm idüb 'Arabî ebyât ile 10. yazardı bu üslûb üzerine ki zıkr olunur imzâ

³⁹ Âlimler peygamberlerin vârisidir. Hadis

⁴⁰ O, iyiliği daha iyi bilir ve dönüşümüz yine O'nadır.

11. şahh-ı imzâ-ı bikavl-i ' adul

şehd ü işm kavblü abkûl

12. hasretin celâl imzâ

ķâziyâfi diyâr İstanbul

13. mezârı İstanbul'da Şeyh Vefâ ķurbında Necâtî merhûm merķadi olduğı

39b

1.tekyededür Türkî ğazeliyyâtı ve müntehâ ğarrâ ebyâtı bî-nihâyedür ve bu 2. ğazel anuñ eş'ârındandır şi' r

3. kı l lâle şöhetini ki çağındadır dağı

var gül müsâfirine ki bāğındadır dağı

4. gül leşkeri haberlerini lâleden işit

kim şimdi geldi tozı ayağındadır dağı

5. virmiş şabâ benefşeye peygâm zülfi dost

ol ' izzetüñ hevâsı dimâğındadır dağı

6. ğünlümde ķonmuş idi ğamuñ seni göricek

göçdi velikin odı ocağındadır dağı

7. zülfün hayâli ile gözüm şöhet itdi şeb

gör şubh-ı dem ki cur' a ķabağındadır dağı

8. Mevlânâ ' İzârî ' aleyhi'r-raħme Hüsrev-i Şirin şahibi Mevlânâ 9. Yûsuf Şeyhî

hizmetlerinüñ akrabâsındandır beyne'l-mevâlî ve 10. 'l-ahâlî kemâl ü fazl ile mu' ayyen

ve mübeyyendür zekâvet ü feţânet 11. ile ma' rûf ve mevşûfdur hoş-ţab' kimesne idi

şemâniyede 12. olan müderrislerindendir şahnda müderris iken fevt olub mezârı 13.

İstanbul'da hâzret-i Eyyüb-ı Enşârî civârındadır ve bu ebyât

40a

1. anuñ eş'ârındandır ki zıkr olunur şi' r

2. şaķın âhumdan iy nigâr şaķın

kīnecūdūr bu rūzigār şaķın

3. göge ağarken ejder-i āhum

yaķmasun dāmenüñ şerār şaķın

4. ve şaķında Monlā Lutffī ile cem' olduklarında mābeyinlerinde bir miķdār 5. şeker-āb vāķi' olub Monlā Lutffī'den şādır olan şekil redīf 6. ķaşıdesine cevāb diyüb Monlā Lutffī'ye zem tārīķi ile zeyl-i 7. ķaşıdede bu beyti dimiş beyt

8. şimdi 'ālem benüm aġyār ile destānum oķur

ķışşa-i heşt-behişt ādem ü şeytān şekl

9. ve cümle eş'ārından bu rubā' i anuñ eş'ārındandır rubā' i

10. bir yaña küştġir-i 'ışk-ı nigār

bir yaña āteş-i ġam-ı dildār

11. bilmezem ķankısıyla tūtüşayım

ve ķınā rabbenā 'azābe'n-nār⁴¹

12. Mevlānā Lutffī rahmetu'llāhi 'aleyh dīvāne-reng ķişi idi beyne 13. 'l mevālī Deli Lutffī demek ile belli olub dāri's-saltāna İstanbul'ı

40b

1.feth iden merħūm Ġazī Sulţān Muħammed Ĥān 'aleyhi'l-cenneti ve'r-rızvān⁴² dārü's-saltānalarında olan kitāb-hānelerinde hāfız naşb 3. itmiş Sulţān Muħammed Ĥān ile ekşer evķātda ĥuzūr-ı şerīflerinde 4. muşāħabet ve ĥāk-i pāy-ı ķimyā-yı sa'ādet-baĥşlarında münāsebet 5. idüb mābeynlerinde çok mülātefe ve ziyāde muħāvere geçürmiş 6. rivāyet iderler ki bir ġün Sulţān Muħammed bir kitāb murād idinüb 7. kitāb-hāneye gelmiş Monlā Lütffī'ye ĥitāb idüb baña şol kitābı alıvir 8. diyü emr eyledi kitāb bir yüksecek yirde bulunub eli kitāba irmedi 9. kitāblar öninde yirde bir mermer pāresi taş yaturmuş Mevlānā Lütffī 10. ol taş başub kitābı alub pādişāh eline vireyin dimiş 11. iken Sulţān Muħammed merħūm incinüb hāy neyledüñ ol taş 12. 'İsā 'aleyhi's-selām

⁴¹ " (Allah'ım) Bizi cehennem azabından koru." Bakara 201.

⁴² Cennete giresin ve Allāh'ın rızası üzerine olsun.

mevlididür o taş üstine doğmuşdur didi Monlâ Luţfi dağı nesne dimeyüb kitâb-ĥānede
ĥizmetine meşġul

41a

1. olub ĥizmet iderken kitāblar üstine örtülmiş bir köhne biz 2. pāresin görür güveler
yimiş delük delük eylemiş üsti ħabħara 3. toz olmuş yatur nāzüklik ile ol bize iki elinüñ
iki barmaġı 4. ucıyla edeb ü iĥtirām birle yapışub ol bizi getürüb 5. i' zāz u ikrām
üslübında Sultān Muĥammed'ün oturduġı yirde 6. dizi üstinde ħor Sultān Muĥammed
bunu göricek bī-ĥuzūr olub 7. bunu benüm üstüme neye getürdüñ diyicek Monlâ Luţfi
devletlü pādişāh 8. neye bī-ĥuzūr olursız bu biz ' İsa peygāberün beşigi bezidür deyü
9. cevāb virdi merĥum Sultān Muĥammed ĥuzūrında itdügi bu cins 10. laţifelere ve bu
nev' şaħifelere nihāyet yokdur şāĥib-muĥāvere 11. olmaġıla bu aşıl küstāĥlıġa cür'et ve
bu deñlü laţifeye ħudret 12. gösterüb Sultān Muĥammed ile muşāĥib olmışdı şoñradan
13. şemāniye müderrislerinden olub laţife bābında iĥtiyārı olmayub

41b

1. kimi gerekse donadub her kişinün ħaħķında ġarāyibāt söyledi 2. ol ecilden
mevāliden ba'zı ittifāħ idüb münāfiħa şūreti 3. ile şāĥib-devletlere ġamz eyleyüb küfür
söyledi diyü şehādet 4. itdiler İstanbul'da At Meydanı'nda boynın urub ħatlı eylediler 5.
mezārı Ĥazret-i Eyyüb Enşārī raĥmetu'llāhi 'aleyhi cānibindedür 6. dīvāne-veş ādem
olduġı eş'ārından ma' lūmdur ve bu ebyāt 7. anun eş'ārındandır ki zikr olunur şi'r
8. ' ışķuñ ħopuzın yine çalayın mı ne dersin
' ālemlere āvāze şalayın mı ne dersin
9. nālişler idüb ney gibi ġavġāsını ' ışķuñ
başuma yine şatun alayın mı ne dersin
10. rüsvā-yı cihān olmaġiçün şīşe-i 'ārı
ne olsa gerek taşā çalayın mı ne dersin

11. Mevlânâ Kûṭbî rahmetu'llâhi 'aleyh Paşa Çelebi dimek ile iştiḥâr bulmuşdur 12. İzniklüdür Şeyḫ Kûṭbe'd-dîn oğludur âl-i resûldür fazîlet ü 13. ḥikmet bâbında bî-naẓîr vü külli fûnûna vâkıf u ḥabîr şâhib-fazîl

42a

1. ve ehl-i ma'rifet fâzîl ve nihâyet mertebede şalâḥa ve taşavvufa 2. mâ'il faşîḥ ü belîğ kişi idi faşâḥatde seḥbân-ı şânî ve belâğatde 3. ḥazret-i ḥâkânî kendüsi idi ve bu ebyât anuñdur şî'r

4. ne dil-i ḥaste-i mecrûḥuma merḥem bulunur

ne zamân ğuşşaları def' ine dermân bulunur

5. ne perîşanlıĝımı ḥâṭır-ı sevdâ-zedenüñ

şefkat u rahm idüben bir şorar âdem bulunur

6. âşinâlıkda şebât üzre ne bir kimse olur

bu cihân içre karar üzre hemân ğam bulunur

7. ve bu beyt daḫı anuñ meşhûr olan eş'ârındandır beyt

8. çıkdı gözümde hevâ-yo sebze-i bâĝ-ı irem

biteli ğülşen-i yüzünde şuşan-ı 'anber-fişân

9. ve Enîsi'l-'uşşâk üslûbında Heves-nâme adlu bir kitâb yazub te'lîf 10. ve anda niçe bâb taşnîf idüb ğarâyib teşbîhât ve 'acâyib 11. ıtlâkât bulmuşdur ki andan ğayrı kimseye müyesser olmuş degüldür 12. ve muḥayyel ra'nâ eş'ârı ve ğarrâ ğazliyyâtı var ve bu maṭla' daḫı 13. anuñ eş'ârındandır ki zîkr olunur maṭlâ'

42b

1. ruḥlarında yüzünüñ gülleri durmaz açılır

ğülşen-i bâĝ-ı iremdür ki kış u yaz açılır

2. Mevlânâ Şemsü'l-millet ve'd-dîn Müftî Ahmed Çelebi rahmetu'llâhi 'aleyh 3.

Kemâl Paşa oĝlı dimek ile ma'rûf ve mevşûfdur Edirnelüdür 4. dedesi merḥûm Sulṭân

Muḥammed'e vezîr olmuş idi ve kendüsi ḥakîm 5. ve fâzîl faşîḥ ü kâmil anuñ fazlı vü

ma'rifeti şu'le-i āfitāb ve eşi' a-i 6. māhitāb gibi rūşen ve mübeyyendür Mevlānā Sa' de' d-dīn-i Taftāzānī 7. ve Seyyid Şerīf Cürċānī ḥāzretlerinden tercīḥ ve terġīb iderler şöyle ki 8. anlar merḥūm Kemāl Paşa-zāde zamānında vāķi' olsalar gelüb 9. andan taḥşil fazl u kemāl ü kesb ma'rifet ü maḳāl itmek cā'iz idi 10. dirler bir kimesnei ki Mevlānā Sa' de' d-dīn ile Seyyid Şerīf'den tercīḥ 11. ideler añā medḥ ü ta'rīf ü taḥsīn ve tavşīf ḥācet degül 12. ol cümleden müstāġnīdür taşnīfātı bī-nihāye ve mü'ellifātı 13. bilā ġāyedür eş'ārı vāfir ve ġazeliyyātı mütেকāşir on biñ beyt

43a

1 miḳdār-ı Yūsuf-ı Zelīḥā ḥikāyesin nazm idüb ġāyet laṭif ve 2. maṭbū' mergüb ve maşnū' itmişdür ve Tevārīḥ-i Āl-i 'Oşmān'ı Türkī 3. dilde inşā idüb yazub be-ġāyet güzel bī-mānend ü bī-bedel 4. yazmışdur ve Mevlā Şeyḥ 'Abdu'r-raḥman-ı Cāmī raḥmetu'llāhi 'aleyh 5. Bahāristān adlu kitābına ki heşt ravza dirler añā daḥı Nigāristān 6. adlu bir kitāb nazīre diyüb Pārsī dilde inşā idüb yazmışdur 7. inşāf ki ġāyet bī-naẓīr idüb laṭif ḥikāyeler ve nāzūk 8. laṭifeler cem' idüb derc eylemişdür münāsibet ile 'Arabī ve Pārsī 9. ebyāt ile mānend-i nigāristān-ı çin-i ve naḥl ü ġülbün ü ḥuld-berīn zīb ü zīn 10. virmişdür ammā kem-yābdur ve bu bir kaç beyt Monlā ḥāzretlerinüñ 11. eş'ārundandır ki zıkr olunur şi'r

12. kimse aġyāruñ elinden kesmez yār etegin

ḳosa olmaz nidelüm tāze ġülün ḥār etegin

13. dāmen-i ġül mi şanursın nedür iy bād-ı şabā

ne elüñ var senüñ kim açasın yār etegin

43b

1. Mevlānā Ḥasan Çelebi 'aleyhi'r-raḥme Geliboluludur Aşcı oġlı dimek ile 2. ma'lūmdur ehl-i fazıl şāḥib-ma'rifet ve ḳā'ide-i 'ilm ü ḥikmeti ḥüb 3. bilür faşih ve belīġ ve her fenne tetebbū' itmiş ḥulķı laṭif ve luṭfi bī-dirīġ 4. seḥā-yı nefsi ġālib ve

sāde-rūlar meclisine ʔālib hoş ʔab^ʕ 5. elfāzı güzel ve kendüsi bī-bedel kimesne idi ve bu bir iki 6. maʔla^ʕ anuñ eş^ʕ arındandır ki zıkr olunur maʔla^ʕ

7. geldükçe tiri sīneme dil murğı şād olur

şād olmasun mı her biri ʔol ʔanād olur

8. ve bu maʔla^ʕ dağı anuñdur ki zıkr olunur maʔla^ʕ

9. nice taḥrīr ideyin vaşfını derd-i elemūñ

bağrı yufka kağıduñ gözleri yaşlu kalemūñ

10. Mevlāna Muḥammed Çelebi raḥmetu'llāhi ^ʕ aleyh Piri Paşa oğlıdur Edirne 11. ʔāḍisi iken fevt oldı Rāzī taḥallüş iderdı anuñ luḥf-ı 12. ʔab^ʕ ı ve istikāmet-i zihni ziyāde idi şāḥib-luḥf ehl-i hüner 13. ve gūne gūne ma^ʕ ārif ile muşavver meḥar-ı nās seḥa vü luḥf ile pür-kerem

44a

1. pür-kerem yigit idi ve bu ebyāt anuñ eş^ʕ arındandır şı^ʕ r

2. dilber ʔutarsa ^ʕ aşıka nola cefā yolın

irmez bisāt-ı ʔurba ʔutanlar vefā yolın

3. gül gūşe gūşe şoḥbet ider nā maḥalle

iy ^ʕ andelīb durma fiğān eyle hā yolın

4. Ḥāfız'ı-l-millet ve'lid-dīn zū-fünūn ^ʕ ālim Mevlānā Ḥāfız ^ʕ Acem

5. fazlı ve mevleviyyeti beyne'l-mevālī-i ve'l-ahālī ma^ʕ lūmdur ḥilye-i 6. ḥikmet ve ziyinet-i fazilet ile mümtāz anda olan fazilet ve 7. mevleviyyet degme kimsede olmaz ^ʕ aşruñ meşhūrı ve zamāne ḥalkınuñ 8. manzūrı şāḥib-fazıl ^ʕ aziz-i^ʕ ulemā arasında ehl-i temiz her fende 9. gūşiş itmiş ve her ^ʕ ilme dürüşmiş fazıl u kāmīl eş^ʕ arında 10. ma^ʕ ānī-i ḥāşşa çok bunuñ eş^ʕ arında olan ḥāşşa ma^ʕ ānī 11. niceler eş^ʕ arında yok ve bu maʔla^ʕ lar anuñdur maʔla^ʕ

12. ez ʔaddümçün kemān-ı āhı çū yiter endāḥtem

çarḥ-rā gördüm mükāfāt ü mu^ʕ allak sāḥtem

13. ḥoşā ki meygede güncide bür yatağum ola

elüm ayağum ola kâsedden ferâğum ola

44b

1. Mevlânâ İshâk Çelebi ‘aleyhi’r-rahme Üsküblidür Şâm kâdîsi 2. olmuşdı anda kâdî iken fevt oldu şâhib-fazıl hoş- 3. tab‘ kimesne idi emâşil-i ‘aşır ve efâzıl-ı dehrîde mümtâz 4. ve ehl-i ‘ilm arasında envâ‘-ı fazâ‘il ile imtiyâz bulmuş selâset-i 5. sühanda ve metânet-i elfâzda ve ma‘ânî bâbında bir vech ile diğğat 6. ve himmet itmişdür ki kâbili vaşf degül nâzük rindâne eş‘ârı 7. ve bî-bedel ‘âşıkâne güftârı var ve cümle eş‘ârından bu bir kac 8. beyt anuñ eş‘ârındandır ki zıkr olundu şi‘r

9. zâdumuz ğuşşa vü ğam derd ü belâ rañilemüz

çekilüb Ka‘be-i kûyuña gider kâfilemüz

10. geçmişiz tâc u kabâdan oluben ‘ışka esîr

ger şorarsañ bizi Mecnûn’a çıkar silsilemüz

11. peyk olub yüğrişirüz ‘ışk beyâbânında

zengdür ayağumuzda görinen âbilemüz

12. Mevlânâ ‘Abdü’l-‘Azîz Çelebi Ümmü Veled oğlunuñ oğlıdur 13. Monlâ-zâdedür mütekkaddimîn efâzıl-ı ‘Arab kaşâyidîn ve eş‘ârın ki

45a

1. her biri dürr-i semîndür hâtırında bi’l-fi‘ilî olub faşih ü belîğ 2. kişidür muğeddemâ kâzîlik virilüb şoñradan şâhib- 3. devletler gördiler ki bunda hayli kâbiliyyet ve zâtında niçe ehliyyeti 4. var zâyi‘ olmanuñ vechi yok diyüb götürüb mañrûsa-i 5. Edirne’de dârü’l-ğadîş medresesine müderris eyleyüb niçe zamân 6. anda şugul eyledi andan Haleb kâdîlığı virildi ğarrâ eş‘ârı 7. ve zîbâ güftârı var muğeddemâ Ma‘nisa kâdîsi iken virdüğü 8. hücece yazduğı manzûm imzâ budur ki zıkr olunur imzâ

9. hâzihi hüccetü mebâyinehâ

üssiset bi’l-vüşûğ-ı te’sisâ

10. şahğa ‘indi cemî‘ fehvîhâ

len terey fi süfūr telbīsā

11. şāre ‘ Abdü’l-‘ azīz kābitihā

ķāziyyen fi diyār-ı Ma’nisa

12. Mevlānā Sa’dī Çelebi ‘ aleyhi’r-raħmetī Maķtūl Nişāncı 13. Ca’fer’ūñ bürāderidür Tācī Beg ođlı dimek ile añılır

45b

1. merħūm Sultān Bāyezīd Amasiyye’de çelebi sultān iken babası 2. defterdār idi ve kendüsi şemāniyede müderris olmış ehil 3. kişi idi ‘ Arabī vü Pārsī vü Türkī dilde eş‘arı var ħayli 4. i’tibār u iştihār ehliyyet ile meşhūr ve fazilet ile zühūr 5. bulmuş fāzıl u kāmil kişi idi ve bu maṭla‘ anundur maṭla‘

6. rüz-ı rüşenden nola rüşen olursa şāmumuz

mıhr-i ‘ ālem tābdab yaķar çırāđı cāmumuz

7. Mevlānā Faħrī Çelebi ‘ aleyhi’r-raħme Ecezāde ki Burūsa ķāđisi 8. olmışdı anuñ oğlıdur şemāniyede müderris iken fevt oldı 9. ğāyetde ķābil ve ehl-i ma’rifet fāzıl netāyic-i ṭab‘ı laṭif ve vāridāt-ı 10. zihni münif her vech ile mi’yār-ı kelāmda sūħan-perdāz 11. ve şāhib-fazl arasında mümtāz nāzük-ṭab‘ bir ħoş yigit idi 12. ve bu bir iki maṭla‘ anuñ eş‘arındandır maṭla‘

13. cemāluñ muşħafın eṭfāl-ı eşk-i çeşmüm iy dilber

oķurlar mekteb-i ħüsnüñde dā’im şu gibi ezber

46a

1. her-dem ol sım tenüñ ṭurre-i ‘ anber şikenī

ķıldı dem beste vü sevdā-zāde müşk-i ħatemī

2. Mevlānā Surūrī ismi Muşlaha’d-din’dür ħacce’l-ħaremeyndür Gelibolılıdır 2. fazl u kemāl ile ārāste ve ma’ārif ü ħaşā’il ile pırāste üslūb u 4. şi’r ü fenn-i ma’āni ve bedī’ ü beyāni bilmekde bī-nażir ve cemī’ 5. umūrda fikr-i şā’ib ile müşteri tedbir pür-ma’rifet ve nık-ħaşlet 6. ğüşāde-dil kişidür Mevlānā ‘ Abdu’r-raħman-ı Cāmī ve Seyyid-i 7. Ĥüseyn Aħlāṭī mu‘ammā fenninde yazduķları risālelere şerħ yazub 8. muđlaķ yirlerni

hall idüb beğāyet āsān ve müşkil maḥallerin 9. açub ‘ayān u beyān itmiş çok ‘ilme kâdir
ve her fende 10. mâhir Güzelce Kâsım Paşa’nuñ Ğalaṭa yaqasında vâkı‘ olan 11.
medresesine müderrisdür ve bu ebyāt anuñdur şi‘r

12. germ olub meh yüzüñe igende hemtālanmasın

bilsin eksikligini igende ra‘nālanmasın

13. biz de kullarındanuz ol şāhuñ ayduñ kim raķīb

ululanub dilbere igende paşalanmasın

46b

1.Mevlānā Emīri ‘aleyhi‘r-raḥme merḥūm Sulṭān Bāyezīd ve Sulṭān 2. Selīm
zamānında naķībū‘l-eşrāf olub sulṭān şāḥib-ķırān 3. ḥāzretlerinüñ zamānında āḥirete
naķl iden Mevlānā Seyyid Maḥmūd’ 4. dur Sulṭān Bāyezīd’üñ ḥā‘acesi oğlıdur ‘ilme
meşĝül iken şalāḥa 5. mā‘il olub zühd ü taķvā silkine sülūk itdi şalāḥiyyet şi‘ār 6. ve
fazīlet-dişār ‘ābid ü zāhid şalāḥ-ı ‘ilm ile mu‘tād müslümānlar 7. du‘āsından istimdād
iderler müstecābü‘d-da‘ ve bir ‘azīz idi 8. muşāḥibeti şafā baḥş u kelimāti revān u dil-
keş leṭāfet-i ṭab‘ı 9. bī-nihāye ve nezāket-i sūḥanı bī-ĝāye idi ve bu bir kaç beyt 10.
Sulṭān Bāyezīd vaşfinda mev‘ize üslūbında didüĝi kaşīde 11. dendür ki taḥrīr olub taķrīr
olundu şi‘r

12. iki cihānda iki Bāyezīd’e itdi ṭufeyl

ḥudā kılub nazīr luṭfa her birin manzūr

13. birisi ‘ālem-i ma‘nīde şöḥre-i āfāk

birisi şūret-i ma‘nīde ĝün gibi meşḥūr

47a

1. birisi meḥbiṭ-i envār-ı feyż-i rabbānī

birisi rehber-i cumhūr-ı ĝāziyān-ı ĝayur

2. anuñ fazā‘ili ḥaķ fazlı gibi nā-maḥdūd

bunuñ ḥaşāyılı ḥaķ luṭfi gibi rā-maḥşūr

3. bu verdī şer^ç asābīsine şıdķıla aḥkām
o kıldı zühd diyārını ^ç ışķıla ma^ç mūr
4. şemā'il-i mütenāhī degül çü her birinüñ
gerek birisine şarf ola *mā hüve'l-maḳdūr*⁴³
5. zehī merāsım-i cūduñ mürebbiyü'l-fuzalā
levāyih-i himmemüñ feyz-baḥş-ı ehl-i ḥuzūr
6. beyāz-ı ğurre-i esbüñ sevād dergāhuñ
ḥaḳ itdi reşk-i beyāz u sevād-ı dīde-i ḥūr
7. olur yoluñda iki dillü tīre-ḥāṭır olan
midād gibi siyeh-rū ḳalem gibi meksūr
8. ve bu bir iki beyt daḥı anuñ ğazeliyyātındandır ki zıkr olunur şı^ç r
9. ben itüñ gibi ḳapuñda yürürem ḥūr u zelīl
āsitānuñda ne bilsün benī ādem şanur il
10. sen güneş yüzlüyile da^ç vī-i ḥüsn eylemege
mülzem oldu ne ḳadar şem^ç getürdiyse delīl
11. Mevlānā Hamdī raḥmetu'llāhi ^ç aleyh Şeyḫ Akşemse'ddīn' üñ oğlıdur 12. ^ç ilim
sevdāsında olub şeb u rüz şuğul üzerine iken babası 13. silkine münselik olub zühd ü
şalāḥ ile zīver bulmuş ve fazl u

47b

1. ma^ç ārif ile pür-hüner olmuş şāfi dil ḥāk-nihād kendü ḥālinde 2. eş^ç ārile mu^ç tād ḥoş-
tab^ç eş^ç ārında ḥayli leṭāfet ve nazmında 3. çok ḥalāvet var Yūsuf u Zeliḥā ḥikāyesin ve
Leylī vü Mecnūn 4. ḳışşasın nazm itmişdür nazmı hem-vār ve esāsī üstüvār ğāyet zībā
5. itmişdür ehl-i zevḳ olanlar Yūsuf u Zeliḥā nazmın idenlerde 6. bundan yek nazm
itmiş yokdur dirler eş^ç ārı laṭif ve kendüsi 7. nāzük zārif faḳr u fāḳa ile faḥr ider dervīş
kişi idi 8. ve bu ebyāt anuñ eş^ç ārındandır şı^ç r
9. dervīş sāde dillere dībā ^ç abā yiter

⁴³ Takdir olunan budur.

pehlûlerine nakş eṣeri bûriyâ yiter

10. dervîşe terk ü meskenet vü fakr u faḥr olur

dervîşe ḳanda aḥşam olursa serâ yiter

11. dervîşe ḳâḏî ḥükmi ḳazâ-yı ḥudâ olur

dervîşe nefsi ile savaş itmek ğazâ yiter

12. Mevlânâ Lâmi'î raḥmetu'llâhi 'aleyh defterdâr 'Oşmân Çelebi oğlıdur 13. ismi Maḥmûd'dur 'ulûm u zâhire sa'y idüb meşğül iken Emîr

48a

1. Buḡârî ḥazretlerine muḥibb olub Nakş-bendî sülûkına sâlik ve 'ilm-i ledün 2. memâlikine mâlik olmaḳ ümîdine taşavvufa meyl eyledi Şüfiyyün 3. ṫarîḳına tâlib ve ehlu'llâh mezhebine zâhib olub zühdi şi'âr 4. ve taḳvâ-yı dişâr idindi bir vech ile 'ibâdete mâ'il ve zühd ü 5. şalaḡâ dil bağlayub teḳâ'üd iḫtiyâr itmişdi dünyâ begleri 6. anuñ ḥizmetine varub yüz sürüb du'âsın almağa cânlar virürlerdi 7. müte'aḡḡirinde ol aşıl şüret-i şalaḡda zâhid ü 'âbid az 8. bulunur řâḡib-fazıl kişi idi Faḡr-i Cürçânî'nün Veys-i Râmin adlu 9. kitâbını tercüme idüb Türkiye döndürmişdür ve Ferḡad-nâme ve Vâmıḳ 10. 'Azrâ nâm kitâbları nazm idüb ve Ḥüsn ü Dil adlu bir kitâbı ki 11. şebistân-ı ḡayâl řâḡibi Mevlânâ Fettâḡi Niřâbüri inşâ 12. itmişdür anı daḡı tercüme idüb yazmışdur 'inde'l-inşâf 13. anda çoḡ ma'ârif ü fazâ'il ḡarc u derc itmişdür ki ḡadd ü

48b

1. vaşfdan birün ve efzündür diyâr-ı 'Acem'de Mevlânâ Şeyḡ 'Abdu'r-raḡman-ı Câmî
 2. müte'aḡḡirinde vâḳi' olduğı gibi diyâr-ı Rûm'da daḡı bunlar vâḳi' 3. olmişdur taşnîfâtına nihâyet yoḡ ğazeliyyâtı vü eş'ârî çoḡ 4. ve bu eş'âr anuñ ebyâtındandır şi'r
 5. bir meh-i pür mihre öokdan intisâbum var benüm
 işiginde rûz u şeb çoḡ fetḡ ü bâbum var benüm
 6. on sekiz biñ 'âlemi rûşen ḳılur her pertevi
 'arş u kürsiden yüze bir âfitâbum var benüm

7. mîr-i aqdi bendesiyem mezhebümdür hubb-i âl

ğayrilerle ne su'âlüm ne cevâbum var benüm

8. baña bu devlet iki 'âlemde besdür Lâmi'î

kâsitân-ı naqş-ı bende intisâbum var benüm

9. Tetimme-i Tabaka-i Çehârüm dördünci tabaka behiştinde vâki' olan 10. mecma'-ı fuzalâ ve fırka-i büleğa 'azîzler ki her biri fazîlet göginüñ 11. güneşi ve belâgat çarhınuñ sitâre-i mâh-veşi olup 'ilm ü ma'rifet 12. ile dîn ü dünyâ-yı ma'mûr ve şerî'at meş'alesi ile cihân yüzün 13. pür-nûr kılmışlardır bunlar medrese-i nuh-ķubbe-i çarh-ı devvâr ve mekteb-hâne-i

49a

1. sipihr-i 'âlî mikdâr ders-hânesinde cem'iyet idüb beyne'l-havâş 2. ve'l-'avâm ders-i 'âm-ı temâm eyleyüb ba'zı Hâk emrine vâşıl olup 3. mağrifet ravzasında nûra müstağrağ olduklarıncâ ervâh-ı 4. tayyibelerinden pâdişâh zıllu'llâha meded ve yârî ve hâliyâ hayât 5. bâğında mevcûd bulunub dergâh-ı felek-mertebet ve bârigâh-ı sipihr-i 6. menzilet türâbına yüz sürüb du'â-yı kıvâm-ı saltanat ve şenâ'-ı nizâm-ı 7. memleketlerin bi'l-'aşıyyi ve'l-ibkâr evrâd u ezkâr idündüklerince 8. ol hâzretüñ gülistân-ı bâğ-ı salţanatı enhâr-ı cüyübâr nuşret 9. ve bûsitân-ı gülbün-i sa'âdeti çeşmesâr-ı ebr-i bahâr-ı şevket ile 10. ser-sebz ü handân ve şâdân ola şî'r

11. pâdişâhuñ devlet ü iķbâlini pâyende kııl

âfitâb-ı tal'atın tâ haşre dek tâ bende kııl

12. pâye-i kâdrin felekden yüksek eyle yâ İlâh

bu cihân hüsrevlerini ķapusında bende kııl

13. *Tabaka-i Pencüm*

49b

1. beşinci tabaka behişte mensûb olup bûsitân-ı faşâhatde hezâr 2. destân ķıfl-güşâ-yı penc-i genc ü gülistân-ı belâgatde bülbül-i ğazel 3. sirây seĥun senc olan 'azîzlerüñ

zıkrindedür ki bu kemîne 4. anlaruñ şeref-i muşâhabetleri ile müşerref olub mülâkât itmek 5. müyesser olmayub evşâf-ı hamîde ve ahlâk-ı pesendîdeleri 6. pîrlerden ve rûzigâr-ı dîde kimesnelerden semâ' ile tevâtüre 7. yitişüb tahtır ü taşvîr olundı ve 'I- 'uhdetü 'r-râvî'⁴⁴ 8. ol cümleden biri Mevlânâ Şeyhî rahmetu'llâhi 'aleyh ismi Yûsuf'dur 9. şa'ir ü fâzıl ve haķim-kâmil şî'ri fazlına nisbet gülistân-ı 10. faşâhatden bir berg-i gül ve nazm-ı laţîfi bûsitân-ı belâgatden 11. bir şâh-ı sünbüldür kaşîde vü ğazel ve meşnevî vü rubâ'î ve kıt'a 12. dimekde mütefennendür Germiyân memleketinde olurdu diyâr-ı 'Acem'de 13. Mevlânâ Seyyid Şerîf Cürcânî hazretleri ile şerîk olub

50a

1. şugul itmişdür tabî'atı tıbbâ mâyil ve hikmete kâbil olub ilm-i tıbda 2. ziyâde maĥâret ve fenn-i hikmetde temâm ü mûmâreset bulub Hâkî Sinân 3. dimekle iştiĥâr-ı tām ve i'tibâr-ı mâ-lâ-kelâm bulmuşdı nesl-i 4. 'Oşmân'dan merĥûm Mîr Selmân hazretleri ile muşâhib düşüb 5. bunda tab'-ı hoş ve elfâz-ı dil-keş görüb tabî'at-ı şî'riyye fehm 6. itmegin şî're sevķ itmiş ğarrâ vü müntehâ ve bu fende bilâ-nażîr ü 7. mâhir kimesnedür Mîr Selmân fevtinden soñra merĥûm Sulţân 8. Murâ Hân-ı Ğazî rahmetu'llâhi 'aleyhi muşâhabet-i şeref ü baĥşlar ile 9. münâsebet idüb anlar daĥı Mevlânâ Şeyhî'de ziyâde zekâvet 10. fiţânet ve idrâk-ı pāk görüb beĝenüb vezîr idinmek 11. murâd idindi reşkten müfsid ifsâd idüb ittifaķ 12. nifaķ şûreti ile Ğamse-i Nizâmî gibi bir kitâb dimege irtikâb 13. eylesin görelüm ba' dehu vezîr idesin diyü ilķâ ve iĝvâ idüb

50b

1. Sulţân Murâd hazretleri imtiĥân için Şeyĥ Kirâmî hazret-i 2. Nizâmî Penc Gencin Şeyhî hizmetlerine virüb ol daĥı alub 3. içinden Ğüsrev ü Şîrîn tercümesin ihtiyâr idüb bu bî-bedel 4. ĥübuñ enginden köhne 'Acem libâsın giderdi Türkî kisvet 5. ve yeñi ĥil'at biçüb geydürdi inşâf ki bir şîve ile zîb 6. ü ziyet ve bir naķşıla tarâvet ve leţâfet virmişdür ki andan 7. artuķ olmaķ mutaşavver degül meşnevî

⁴⁴Doĝru olup olmama mes'uliyeti, rivâyet edene aittir.

8. ‘ Acem ʔonından ol maħbūbı Őoydı
hemān-dem Rūmī ũslūbına Ɣoydı
9. Őoyub enginden ol kōhne palāsın
dūzetdi Rūmī atlasdan libāsın
10. boyına ħil‘ at-ı ħūsnī biçūb rāst
virūb endāmı dūzetdi çeb ũ rāst
11. virūb sōzden cemāl-i ħūsnine tāb
kemend zūlf ũ ħaṭṭın itdi pertāb
12. yūzinden çōzdi çıƔardı niƔābı
alub açdı cemālinden ħicābı

51a

1. cemāl-i ħūsnin irgürdi kemāle
hemān ‘ ālemde ‘ ışƔ olsun cemāle
2. bu libāsuñ bir vechile arāyişin ħūb ve endāzesin mergūb itmişdür ki 3. Őoñradan gelen zamāne fāzılları ve devrān kāmilleri 4. ħamse tercümesin çok sa‘ y-ı belig ve cehd-i bī-dirig itmişlerdür lākin 5. elfāz vū ma‘ ānī bābında ve ħikāye başı ħuşūsında ve cā-be-cā 6. münāsebetle emşāl irād itmekde Mevlānā Őeyħī sōze bir mertebede 7. selāset ve ħikāyeye bir reng ile leṭāfet ve Őūret virmişdür ki 8. kimseye müyesser degül bel ki maƔdūr u nev‘ i beşer olmuş degül el-ħāşılı 9. sōzi ħadd-i a‘ cāze iletmiş beyne‘ l-mevālī ve‘ l-ehālī kitābı 10. maƔbūl ve eş‘ arı menƔūldur rivāyetdür Mevlānā Őeyħī 11. varub ħamse-i Nizāmī’ den ħūsrev ũ Őirīn kitābı tercümesine 12. mübāşiret idüb biñ miƔdārı beyt yazub çāşniçün 13. Sulṭān Murād ħān ‘ aleyhi‘ r-raħme ve‘ l-ğufrān ħazretlerine

51b

1. iledüb ‘ arz itdükde ğāyet mertebede çeşide ve nihāyet derecede 2. pesendide dūşüb muƔābelede vāfir in‘ ām u iħsān 3. itmām bulub dönüb yine vaṭan-ı ma‘ rūf ve mesken-i mā‘ lūfi 4. olan Germiyān memleketine giderken yolda ħarāmiler başub 5. elinde

olancasın alub kendüsi ölmekden hâlâş buldı 6. varub kendü vâkı‘asına münâsib Hâr-nâme nâm bir hikâye 7. nazm idüb pâdişâha gönderdi ve kendüsi Hüsrev ü 8. Şîrîn nazmına meşğûl oldı ve bu bir kaç beyt ol Hâr-nâme 9. dendür ki zıkr olundı meşnevî

10. çıkdı Çîn ü Hıfâ’ya avâze

kacdı Rûm içre ‘adl dervâze

11. zevk içinde cihân meger Şeyhî

yatur uş miñnet ü belâda dahı

12. bahtı rengi yüzi tek ağarmaz

işi başmağlayın başa varmaz

13. rahat umduqça gördi rahmetler

devlet isteyü buldı miñnetler

14. benem ol ğam yükinde ki hâr-i leng

ğuşşalar balçığında vâlih ü deng

52a

1. ne yüküm bir nefes giderici var

ne biraz çekmegile yarıcı var

2. hâr gedâ iken arpaya muhtâc

gözedürem ki urıla başuma tâc

3. bâtıl isteyü Hâk’dan ayrıldum

boynuz umdum kulağdan ayrıldum

4. ister iken helâldan rûzî

varın itdüm hâramiler rûzî

5. eger anlara olmaya buyruk

âh gitdi kulağıla kuyruk

6. Mevlânâ Şeyhî’nün tâli‘i nâ müsâ‘id ve bahtı nâ muvâfiğ olub Hüsrev ü 7. Şîrîn’i temâm itmedin Allâh emrine yitişüb kabri Germiyân’dadur 8. Mevlânâ Aḫmedî rahmetu’llâhi ‘aleyh envâ‘-ı fazâ‘il ile ma‘rûf 9. ve eşnâf-ı haşâ‘il ile mavşûf fâzıl-ı

cihân ve kâmil-i devrân 10. penc genc-i Nizâmî'den İskender-nâme adlu bir kitâb
Sultân-ı 11. Mîr-i Selmân adına tercüme idüb Türkî'ye döndürmüşdür bunca 12. ma'ârif
ve lefâ'if ki ol kitâba derc ü harc eylemişdür 13. degme kimseye müyesser olmamışdur
ve Cemşid ü Hurşid adlu bir kitâb dahı

52b

1. nazm itmişdür adet İskender-nâme'de olan ma'rifet ve lefâfet 2. anda yokdur
İskender-nâme-i gâyet güzel eylemişdür her-gâh-ı Mîr Selmân 3. Şeyhî ile müşâ'are
itdürüb eş'âr didürdür idi anuñ ibrâmı 4. ve içdâmı ile Mevlânâ Aḫmedî şugulden
ferâgat ve 'ulûm u 5. mübâhâşeden berâ'at gösterüb tarîkden çıkub şi' re heves 6. idüb
buḫûr-ı nazma dest-i re buldı eger eyle deñülmiseydi Monlâ 7. Sa'de'd-dîn ve Seyyid
Şerîf hazretleri gibi bir Monlâ olurdu diyü 8. rivâyet iderler ve bir kaç beyt İskender-
nâme' dendür ki Monlâ 9. Aḫmedî bunuñla mübâhât ider meşnevî

10. şükür kim bir defter-i gevher-i nizâm

böyle hoş tertib ile buldı nizâm

11. Ḥaḫḫ'a minnet kim bu silk-i gevheri

tuḫfe itdüm aña ki oldur cevheri

12. işbu resme derc ü pür-naḫş-ı nigâr

Çin içinde yazamaz gevher-nigâr

13. luḫf-ı zîbâ vü 'ibâret-i laḫîf

nazmı mevzûn u işârât-ı şerîf

53a

1. gülistândur açılmış gülleri

tâze olmuş lâle vü sünbülleri

2. derc-i ḫikmetde leb-â-leb ḫoludur

derc-i ma' nîdür ḫamu fazlında pür

3. her birin bir nesneye ḫıldum meşel

- tā ki sözümdə bulunmaya hāl
4. bundan öndin niçe söz söylediler
dürlü destānlar beyān eylediler
5. kıl tefahhüş kāmūsın önden şöna
hiç birini gör ki beñzer mi buña
6. buña inşāf ile kılursañ nazār
göresin kim niçedür silk-i gevher
7. eş‘ārı vāfir ve ğazeliyyātı mütekāşir beyne‘n-nās dīvānı 8. meşhūr ve ebyātı
mezkrürdür Mevlānā Şeyh oğlu ‘aleyhi‘r-rahme 9. merhūm Şeyhī’nüñ bürāder-zādesidür
Germiyānoğlu’nuñ 10. huzūrında olub nişāncılık ve defterdārlik hizmetin iderdi 11.
tertīb üzre ‘ulūmı görmüş fāzıl u kāmil taşavvufa māyil kimesnedür 12. çok eş‘ārı ve
mev‘ize üslūbında vāfir kaşīdeleri 13. var ve işbu ebyāt anuñ mev‘ize tarzında vāki‘
olan rā‘iyye

53b

1. adlu kaşīdesindendür şī‘r
2. çün gönüldür hazīne-i esrār
taleb it ol hazīne-i iy yār
3. sīneñi rüşen eyle yoqluğdan
ki saña rüşen ola her ne ki var
4. devlet iqlimine ‘azīmet için
himmet atına fikri eyle süvār
5. yār idin i‘tikādıñ u fikrūñ
ki yoluñdan ayırmaya deyyār
6. niçe bir hezl ü niçe bir kingel
niçe bir lehv niçe lu‘b u kımār
7. niçe bir sāz u niçe bir avāz
niçe bir ĩr ü niçe bir eş‘ār

8. niçe her sâ'at esrük ü bengî

niçe her laḥzâ deng ü köhne ḥumâr

9. her-dem âşüfte her zamân bî-ḥûd

her gice mürde her seḥer murdâr

10. 'âlem içinde bu ise dirlik

ölmek andan saña yek ola hezâr

11. ve meşnevîye çok küşîş itmîşdür merḥûm Sulṭân Yıldırım Bâyezîd 12. adına Ḥürşîd ü Feraḥşâd adlu kitâbı nazm itdi içinde 13. niçe ma'ânî-i bedî' ve letâ'if-i menî' cem' eyleyüb yazub beyân

54a

1. ve 'ayân eylemiş kitâbı her vechile maḳbûl ve mergûb 2. eş'ârı her cihet ile ḡarrâ vü maḥbûbdur Mevlânâ Şeyḥî'nüñ 3. vefâtından soñra Ḥüsrev ü Şîrîn'i itmâma yitişdürüb beyâza 4. bu çıkarmışdur Şeyḥî sözlerinden fark olmaz ḥaḳḳa'l-inşâf 5. ḡâyet ḥûb eylemişdür Mevlânâ Aḥmed-i Dâ'î raḥmetu'llâhi 'aleyh 6. ismi Aḥmed'dür bu daḡı Sulṭân Mîr-i Selmân şâ'irlerindendir ḡoş 7. ṭab' seḡundân rind ü nâzûk laṭîf ve cerb ü zübân zarîf 8. bu fennüñ kâmilî bu 'ilmüñ ḳa'îlî olub ehl-i ilm ḳismındandır 9. ḳâdıḳ itmîş ḳişîdür meşnevî vü ḳaşâyîd ve ḡazeliyyât dimekte 10. mâhir ve her nev' ḡüftârı vü eş'ârı vâfir şâḡîb-dîvân 11. dîvânı müte'ârref ve diyâr-ı Rûm'da her ṭaraf ebyâtî 12. ṭoṭoludur Mîr-i Selmân ismine Çeng-nâme nâm bir kitâb 13. yazmışdur anda çok emşâl-i 'acâyib ve letâyîf-ı ḡarâyib derc

54b

1. eylemişdür ve bundan ḡayrı 'ilm ü inşâya müte'âllîḳ bir teressül 2. cem' idüb ḡalk mâbeyninde gerek olan muḳâtebât ve her 3. şaḡsuñ mertebesine ḡöre kendü dâ'iresine lâyıḳ mürâselât 4. ve berevât ta'rîf ü zem ne ise elḳâb u zîkr eyleyüb yazub 5. tedvîn itmîş ṭâyfa-i küttâb ol teressülü yanlarında şaḳlarlar 6. maşlaḡatları vâḳi' olduḳça andan istifâdelenürler ve kitâbete 7. şürû' iden mübtedilere t'alîm idüb üslûb u inşâyı 8. andan

gösterürler ‘avām u havāş arasında mergüb 9. ve ehl-i kalem t̄ayfası katında maṭlūbdur ‘Arabī ve Pārsī vü 10. Türkī dilde eş‘arı var fāzıl u kāmil temām iştihār 11. bulmuş kimesnedür ve kendü ihtirā‘atından bu ğazel anuñdur 12. bu tarzda vilāyet-i Rūm’da kimse şî‘r dimemişdür ve ol 13. didügi ğazel budur ki zıkr olunur şî‘r

55a

1. eyā hurşid-i meh-peyker cemālūñ müşteri manzar
ne manzar-tāli‘ ne tāli‘ tāli‘-i enver
2. yüzüñdür āyet-i rahmet özüñdür mazhar-ı kudret
ne kudrete kudret-i şāni‘ ne şāni‘ şāni‘-i ekber
3. Süleymān sīreti sende Sikender şūreti sende
ne şūret şūret-i Yūsuf ne Yūsuf Yūsuf-ı serv
4. felek şatrancını ütdüñ sa‘ādet milkini tutduñ
ne milket milket-i devlet ne devlet devlet-i kayşer
5. kapuñda kullaruñ bī-ḥadd velī kemter kuluñ Aḥmed
ne Aḥmed Aḥmed-i Dā‘ī ne dā‘ī dā‘ī-i çāker
6. Mevlānā Şirāzī ‘aleyhi‘r-rahmet meşāyihinden ‘add olunur zihni 7. pāk ve ṭab‘ı çālāk sözi nāzük vü mevzūn ve eş‘arı mānend-i 8. dürr-i meknūn elfāzı rüşen ve edası müstaḥsen hoş āyende bī- 9. bedel nazmı ğarrā ve ğazelleri güzel bunuñ eş‘arında olan selāset 10. ve elfāz-ı nazmında silk olan leṭāfet degme şā‘irüñ şî‘rinde 11. yok ve cümle ğazellerinden işbu bir ğazeline ğāyet çok nazīreler 12. dimişlerdür dinilen eş‘aruñ biri daḥı bu ki nazīr olmışdur 13. bu ğazel anuñ ser-āmed ğazelidür şî‘r

55b

1. ‘izārında ḥaṭṭı mektūb-ı cāndur
muḥabbet-nāme-i āḥir zamāndur
2. boyuñuñ gölgesi düşdügi yirler
kamu ucdan uca serv-i revāndur

3. kendüsi fâzıl ve taşavvufa mâ'il sözleri var meşâyih 4. ilminden Gülşen-i Râz adlu bir yarar kitâb yazub içinde ma'ârif-i 5. haķâyık ve leṭâyıf-ı daķâyık cem' eyleyüb niçe taşarrufât vü 6. ihtirâ'ât idüb ḫayli ma'ânî derc eylemiş vilâyeti zâhir 7. olmuş şâhib-vilâyetdür Mevlânâ Hümâmî raḫmetu'llâhi 'aleyh 8. İzniklödür ehl-i 'ilm kısmındandır elfâzı pâk ve kendüsi ḫüb- 9. idrâk şâhib-fazîlet ve kemâl-eyesi pür-ma'rifet nazmı 10. laṭîf vü maşnû' ve eş'arı nefis vü maṭbû' sözinde 11. ziyâde selâset ve nazmında çok leṭâfet ve ḫâlet var 12. edâsı rengin ve gâzeliyyâtı şîrin ve Sî-nâme adlu bir kitâbı 13. var otuz nâmedür firâķ-nâmeleridür gâyet eyü düşmiş

56a

1. cā-be-cā münâsebetle ğarrâ gâzelleri irâd idüb yazmışdur 2. ve bu ebyât ol Sî-nâme'dendür şî'r

3. cān cemālünî senün cümle nazardan göniler

görmesin diyü cemālînü başardan göniler

4. dilemez gölgeñi kim yanuña düşe yürüye

bu gönül seni daḫı gör ki nelerden göniler

5. 'Aṭâyî Çelebi 'aleyhi'r-raḫme babası Sulṭân Murâd Ğâzî'nün 6. vezîr-i müşîri olmuş Hâcî 'İvâz Paşa dimek ile ma'rûf ve mevşûfdur 7. maḫrûse-i Edirne'de Deliklükaya nâm mevzi'ede bir kuyı kazub 8. Tunca şuyından ol kuyıya su getürüb dolabile ol suyu 9. çeküb Edirne şehrinün içine tevzî' idüb yir yir çeşmeler 10. bünyâd itse gerek idi ol kuyuya şu çıkmak mümkün olmadı 11. ol işden ferâğat idüb ol eṭrâfda olan maḫalle 12. ḫalkı ol zamândan berü ol kuyıya mezbele dökerler Hâcî 13. 'İvâz ḫayrı dimek ile meşhûr olub ḫalk içinde ḫarb-ı

56b

1. meşel olmuşdur kendüsi gâyet hoş-ṭab' nâzük yigit ğarrâ 2. gâzelleri ve ra'nâ eş'arı var memleket-i Rûm'da Türkî gâzelde 3. emşâl irâd itmegi evvel ol eylemişdür bu bâbda muḫteri' 4. ve her fenne mütetebbi'dür nihâyet derecede maḫbûb zamân ve bî-

bedel 5. nev-cüvân yigit idi Sulţân Murâd halvet-i hâşına alub 6. muşâhib idinmek Murâd idinmişler râzı olmayub bu beyt 7. sebebi ile kendüyi ol muzâyıkadan halâş itmiş beyt

8. ‘adline şıgınurdı zulm-ı zamâneden

şimdi güci ‘Aţâyî’ye sulţân ider dirîğ

9. ve bu beyt ü maqtâ‘ı dağı anuñ eş‘ârındandır beyt

10. göz ucından nidelüm yandı ‘Aţâyî dil ü cân

bu meşeldür ki yanar kırısı katında niçe yaş

11. Mevlânâ Şemsî rahmetu’llâhi ‘aleyh Sulţân Murâd şâ‘irlerindendir 12. iclâs-ı ‘âliyelerine nedîm ve halvet-i hâşlarına muķîm 13. olub kavâ‘id-i şi‘ri hûb ve fûnûn-ı ‘ulûmı mergûb taşşil

57a

1. itmiş hizmet –i mülâzimet pâdişâh ile ‘ömri âhîre yitişüb serây-ı 2. gurûrdan dâir beķâ-i sürûra rihlet itdi ve bu ebyât 3. anuñ eş‘ârındandır ki zıkr olunur şi‘r

4. iy isteyen ‘ışka nişân derd ‘âşıkunı dermânıdır

kâfir dimeñ ‘âşıklara kim ‘ışk anuñ imânıdır

5. bilmedi bilmez derdümi bî-derd olanlar bilmesün

Eyyüb’a derdi neylesin derdi anuñ dermânıdır

6. Mevlânâ Hâssan rahmetu’llâhi ‘aleyh bu dağı Sulţân Murâd şâ‘irlerindendir 7. üslûb-ı nazmı ğazelde müselleme ve kâ‘ide-i eş‘ârda mütahkem faşih 8. ve belîğ kimesne olub tetebbü‘ kaşâyid ü ğazeliyyât ve mümâreset-i münşiat-ı 9. ve mükâtibât itmişdür ğazelde bî-bedel ve her cins nazımda mükemmel 10. güzel ebyâtı çok ve ğarrâ muntelhâ ğazeliyyâtı artuķdur 11. Sulţân Murâd Hân ‘aleyhi’r-rahmeti ve’l-ğufrân mülâzimetinde 12. müddet-i ‘ömrini nihâyet ve va‘de-i ruzigârı ğâyet bulub 13. dünyâdan âhîrete naķl itdi ve bu maţlâ‘ anuñdur maţla‘

57b

1. bugün iy dil nigāra hemdemsin

*ḥamdülillāh*⁴⁵ ki şād u hürremsin

2. Şafî rahmetu'llāhi 'aleyh Bursevîdür üstād naḳḳāş idi 3. resm idüb naḳş itdükte Erjeng anuñ naḳşına ḥayrān ve 4. māni-i çin taşvîrinde ser-gerdān olurdu ḳaşāyidi 5. laṭîf ve dil-pezîr ve ḡazeliyyâtı hoş-âyende ve bî-naẓîr 6. dîvānı meşhûr ve ebyâtı ehli arasında mezkûrdur 7. Sulṭān Murād ḥazretlerinüñ muşāḥibet-i nefîslerine 8. enîs ve meclis-i şerîflerine celîs olub müvāneset kesb 9. itmişdi pâdişāh ḥizmetine ḳadîm ve hem-dem-i nedîm olan 10. şā'irlerden ba'zı reşk idüb cevî-i dimāḡlarına 11. ḥıḳd u ḥasened ḥulûl ve ḥâtır-ı kîne güzârlarına kibr ü nifāḳ 12. yol bulub âsitâne-i sa'âdetindendür ve ḥizmet-i muşâ 13. ḥabetinden meḥcûr itmek için küfr söyledi diyü bir şüret ile

58a

1. telbîs-i iblîs idüb ḥabs itdürmişler bir niçe gün ḥabsde 2. yatub ol zamānda ḳāzî- 'asker olan Monlā Velî 3. 'ddîn adına bir ḳaşîde diyüb gönderüb ol ḳaşîdede 4. 'arz-ı ḥāl eyleyüb Monlā Velî'ddîn aḥvāle vāḳıf 5. ve esrāra ḳāşîf olub mihr ü eşfāḳ gösterüb ḥabsden 6. if 5. ve esrāra ḳāşîf olub mihr ü eşfāḳ gösterüb ḥabsden 6. itlāk eylemiş ve bu ebyāt ol ḳaşîdedendür şî'r

7. kâr-ı baḥtum kim perîşāndur bugün

rahmetüñden nola ger balsa niẓām

8. mäh-ı 'iyşümden ḳaçan ḳaṭ' ola miḡ

murḡ-ı baḥtumdan nice dūr ola dām

9. bükdi serv-i ḳaddümi belden belā

tutdı mäh-ı devletüm ḡamdan ḡamām

10. her ne bedel fi'l itdüm ise 'âḳıbet

aldı benden ṭalı'-i bed intikām

⁴⁵ Allah'a şükür.

11. gāh āteş-veş yirüm bisyār çüb

gāh ḥabs oldı baña cāy-u maḳām

12. sāye-perver nāzük-mizāc zindān hevāsına müteḥammil olmayub 13. çıkdığı gibi bir kaç günden şoñra mizācı münḥarif olub

58b

1. vücūd-ı şerīfine ecel ‘inān mevtā mün‘atıf kılub Allāh 2. emrine vardı mezārı Edirne’dedür ve bu bir iki beyt 3. anuñ eş‘arındandır ki zıkr olunur şi‘r

4. va‘desine ol cefākāruñ nice aldanmayum

kim yemīn ile zemīn ü āsmānı ditredür

5. göñlinü cānā cefādan āh kim döndürmedüñ

yaşum anuñ anuñ gibi sel oldu ki mermer ditretür

6. Zā‘ifī raḥmetu‘llāhi ‘aleyh ismi Muḥammed’dür vaṭanı Geliboli’dür 7. ḥüb eş‘arı ve laṭif ebyātı var merḥūm Sulṭān 8. Murād’uñ itdügi ğazāları nazm idüb kitāb eyledi fi 9. ‘l-vāki‘ ra‘nā nazm itmiş şāḥib-ma‘rifet ve kemāl eyesi ehl-i 10. ḥaḳīḳat kimesnedür ve bu bir kaç beyt anuñdur

11. Zā‘ifī saña bu ma‘nī ne yüzden ḥāşıl olmuşdur

meger maḳşūduñı bulduñ ḥaḳīḳat cümle eşyādan

12. ve bu ebyāt daḫı anuñ meşhūr olan eş‘arındandır şi‘r

13. iy bād-ı şabā luṭf idüb ol cāna ḥaber vir

bu ben ḳulınuñ ḥālını sulṭāna ḥaber vir

59a

1. hem mürçileyin olduĝumı ḥāke beraber

ol taḫtı yüce baḫt-ı Süleymān’a ḥaber vir

2. Ezherī raḥmetu‘llāhi ‘aleyh bu daḫı şu‘ārā-i müteḳaddimīndendür ki 3. kendüsi zārīf ve eş‘arı laṭif ve kendü zamānında üstād 4. ve dervīş-nihād ehl-i dil ve kāmīl kimesnedür ve aḫvāli ve keyfiyeti 5. eş‘arından ma‘lūmdur ve bu ebyāt daḫı anuñdur şi‘r

6. fırsat elde var iken vakti ğanîmet bilelüm

‘ömrümüz hâşılını mihr ü muḥabbet bilelüm

7. her ‘azîzüñ ayağı tozına yüz süriyelüm

ger ḳabûl ide anı bir ulu devlet bilelüm

8. Nücûmî rahmetu’llâhi ‘aleyh babası müneccim olmağın Nücûmî 9. taḥallüş itmişdür

kendüsi dağı ‘ilm-i nücûmı ḥüb bilürdi 10. eş‘arı hoş-âyende ve ğazeliyyâtı pesendide

üslûb-ı ğazelde 11. mâhir ve şanâyî‘-i şî‘re ḳâdir kimesnedür ve bu zü’l-ḳâ 12. fiteyn

olan şu‘arânuñ eş‘arındandır şî‘r

13. mihr ü vaḥdetden yüzüñde maṭla‘-ı envâr var

cân aña ḥayrân olubdur gerdiş-i devvâr var

59b

1. ‘ışḳa manşûr olalıdan bu dil-i şûrîdemüz

oldı cân boynına zülfüñ iy büt-i dildâr var

2. Baba Nedîmî rahmetu’llâhi ‘aleyh şâhib-kisve dervîşdür Sulṭân 3. Hâcî Bektâş

rahmetu’llâhi ‘aleyh kisvesin çikerdi ‘ilm-i remilde 4. meşhûr ve üslûb-ı şî‘irde ma‘mûr

tarz-ı ğazelde mergûb ve ḳâ‘ide-i 5. nazmı ḥüb bilür muşâhibeti laṭîf bî-mânend ve her

nesneden 6. fâriğ lâübâlî derd-mend kimesne idi ve bu ebyât anuñ 7. eş‘arındandır ki

zîkr olunur şî‘r

8. felegüñ yazdı çâḳ burucında

ki dönem ben dağı bir ucında

9. ne zekâtına idem ṭama‘ mâlik

ne namâzında ne orucında

10. Mevlânâ Melîḥî rahmetu’llâhi ‘aleyh ehl-i ‘ilimdendür ‘ulûm u zâhiride 11. cidd ü

cehdi bî-ḥadd ü vâfir ve sa‘y-i medîd-i bî-‘add ü mütevâtire 12. idüb kendüsi belîğ ü

faşîh vü eş‘arı laṭîf ü melîḥ 13. fâzıl u kâmil eş‘arı nâzûk vü şîrîn ve ğazeliyyâtı

60a

1. dil-pezîr ve rengîn kimesnedür fenn-i bedî' ü beyân 'azîmü'l-ıqadir 2. ve refî'ü'l-mekân olmağın 'ilm-i şî're bir vechile mümâreset ve bir 3. şüret ile rağbet gösterüb tetebbü'-i 'ilm şî'r itmişdür ki kendü 4. zamânında olan cümle şu'arâdan fenn-i şî'irde bî-mânend ve 5. üslûb-ı ma'ânide ser-âmed olub Monlâ Velî'd-dîn oğlı 6. Aḥmed Paşa'nun şî'rde üstâdı ve pîşvâsıdur ve bu 7. ebyât anuñ eş'arındandır şî'r

8. micmer göríben sūzumi oda yandı

şem' ağladuğum gördi yaşı kıana boyandı

9. öpüb lebüni zülfüne el urub uzandım

güyâ ki ḥayât âbın içüb 'ömrüm uzandı

10. merḥûm Sulṭân Muḥammed Ğâzî ile muşâḥabet itmişdür nihâyet 11. derecede 'ayyâş ve ğâyet mertebede evbâş olduğı ecilden 12. pâdişâh ḥizmetindendir ve âsitâne-i sa'âdetlerinden mehcûr 13. düşüb felâket ile fevt olub Ḥaḳ emrine vâşıl oldu rivâyet

60b

1. iderler ki merḥûm Sulṭân Muḥammed'ün buña ḥayli nazarı olub bunuñla 2. tenhâ muşâḥabetden maḥzûz olmuş aslâ bir laḥza bulunmaz 3. imiş âḥirü'l-emr bir gün incinüb şerâba yesâğ idüb ışmarlamış 4. mest bulduğunuzda baña getirün ittifaḳ bir gün mest buldılar 5. pâdişâh ḥuzûrına iletdiler niçün içdün diyü su'al itdi 6. yemîn idüb içmedüm diyü cevâb virdi sen ḥod bi'l-fi'il 7. mestsin niçün yemîn idersin dinilicek pâdişâh-ı 'âlem-penâh 8. ḳorḳusından şerâbı ḥuḳne itdürdüm didi cevâbı bu oldu 9. Sulṭân Muḥammed daḥı bu söz sebebi ile günâhın 'afv itdi 10. ayruḳ yanına getirmedi ve bu kıt'a Mevlânâ Melîḥî'nün 11. şıfât-ı meyde olan eş'arındandır kıt'a

12. bu Melîḥî iki 'aşâ götürür

biri rûḥânî biri cismânî

13. ol ki cismânîdür ağacdandır

ve ol ki rûḥânî la'l-i rümmânî

61a

1. Mevlânâ Şeyhî Rüşenî rahmetu'llahi 'aleyh Aydın ilindendir Rüşenî 2. maḥlaş dimege daḥı bā'ış oldur Ḥalvetiyeler zümresinden olub 3. Ḥalvetiyelerün ser-ḥalkası olan Şeyh Monlâ 'Alî' nün bürâderidür 4. lâübâlî 'âleminde Monlâ Melîhî ile şeb u rûz bir yirde bile 5. olub belice şugul itmişlerdür bunlaruñ birbiriyle olan laṭifeleri 6. çok ve evsâfa gelmez şakîfelerine nihâyet yok il içinde 7. bu eginüñ aḥvâli ma'lûm ve mefhûmdur Rüşenî diyâr-ı 8. diyâr-ı 'Acem'e çıkub Şeyh Seyyid Yahyâ hizmetine yitişüb anda 9. müddet-i medîd ve rûzigâr-ı ba' hizmetine yitişüb anda 9. müddet-i medîd ve rûzigâr-ı ba'id ile riyâzet çeküb şeyhüñ 10. terbiyetlerine muḳârin olub âyîne-i ṭabî' atı mücellâ ve mirât-ı ḳalbi 11. muşaffâ olub âḥir 'inâyet-i sübhâni mu'ayyin ve hidâyet-i rebâbı 12. ḳarîn düşüb şâhib-ḥâneḳâh şeyh oldı beyt

13. yek zerre 'inâyet-î ilâhî

bihter zi-hezâr pâdişâhî

61b

1. nice biñ mürîde ve muḥibbe ḳâdir olub kendü mürebbâlarından beş yüz 2. nefer miḳdârı şâhib-seccâde ḥalîfeleri var cümleden 3. biri diyâr-ı Mışır'da olan Şeyh İbrâhim'dür ki Gülşenî 4. taḥallüş itmişdür Şeyh Rüşenî 'ulûm-ı 'arabiyyeti bi't-temâm tertîb 5. üzre görüb eş'ârı meşhûr u 'âm olub taşavvufa mâyil 6. ilâhî sözleri vâfir ve kendüsi kesr-nefs vü ḥatır itmek için 7. zem ṭarîḳii ile kendüye bir ḳaşîde dimişdür anda laṭife 8. yüzinden nice ma'ânî cem' itmişdür diyâr-ı Rûm'da ol 9. ḳaşîdeye kimse cevâb dimemişdür ve mev'ize üslûbında 10. bir terci' ḳaşîdesi daḥı var anda çok ḥakâyıḳ u daḳâyıḳ 11. ve nice ma'ârif cem' idüb söylemişdür ve ol terci' üñ 12. bendi budur zıkr olunur bend terci'

13. tinme gözet bakma çalar püşme hiç

rind-i cihân ol yüzi doḳunma giç

62a

1. vaṭan-ı aṣlısı Aydın ili kızāsında Yeñiceköy'dendür bu beyti 2. ol münāsibetle dimişdür ki zıkr olunur beyt

3. şorarsañ tuhfesi Mısr'uñ şekerdür

velī Aydın ilinüñ rüşenīdür

4. Tebrīz'de civār-ı haḫda teveṭṭun idüb Allāh rahmetine vāşıl oldu 5. *rahmeten vāsi'aten*⁴⁶ Mevlānā Ḥalīlī rahmetu'llāhi 'aleyh aşılda diyār-ı 6. şarkdan gelüb Anotolı cānibinde olan İznik nām şehirde 7. şugul idüb ol yirde bir maḫbüb ile münāsebet idüb 8. iştıyāk-ḫāmesi ile anuñ adına bir Türkī Firāk-nāme 9. yazmış ḫalk içinde Firāk-nāme-i Ḥalīlī demek ile meşhūr ve 10. mezkūrdur şoñradan taşavvufa māyil olub şāhib-ḫaneḫāh 11. oldu sözleri şūfiyāne ve eş'arı meşāyiḫāne 12. ve bu ebyāt anuñ eş'arındandır şi'r

13. men ki dervīş olmışam şāh-ı cihāndan fāriḡam

bende-i sulṭān-ı 'ışkam in ü andan fāriḡam

62b

1. şöhretinden geçmişem dünyā-yı fānīnūñ temām

bī-nişānī bulmuşam nām u nişāndan fāriḡam

2. Mevlānā Nizāmī rahmetu'llāhi 'aleyh vaṭan-ı aṣlısı Karaman'dur mevlidi 3. Konya şehridür babasına Monlā Velī dimekle añılır vā'iz kimse idi 4. ve kendüsi ehl-i fazıl şāhib-ma'rifet yigit olub eş'arı selīs 5. ve ḡazeliyyātı nefis diyār-ı 'Acem'e çıkub taḫşil-i 'ulūm ve tekmīl-i 'umūm 6. idüb her fende māhir ve her 'ilme ḫādir 'Arabī vü Fārsī vü 7. Türkī dilde eş'arı var temām murād üzre şugul idüb 8. yine vaṭan-ı aṣlı ve mesken-i mā'lūfī olan Konya şehrine geldi 9. bāḫī 'ömrin anda geçürüb āḫirete naḫl itdi ve bu ebyāt anuñ 10. eş'arındandır ki zıkr olunur şi'r

11. itmedin siyl-i fenā 'ömr diyārını ḫarāb

⁴⁶ Geniş bir rahmet olsun.

hüz mine 'l- 'iyy-i naşiben ve mine 'l- 'ömri nişāb⁴⁷

12. feth-i bāb-ı harem-i 'iyy zi meyḥāne ṭaleb

rahimallāhü limen 'allemeni fethü 'l-bāb⁴⁸

13. ve bu beyt daḥı anun meşhūr olan eş' arındandır beyt

63a

1. şöyle ḥayrān itdi serv-i ḳaddūn iy leyli ḥırām

kim başında yapıdı Mecnūn gibi ḳuşlar āşiyān

2. Ḥā'ce Faḳīh Ḳaramānī 'aleyhi'r-raḥm Ḳonya şehrendendir ehl-i ilimdendir 3. şānāyi' -i eş' arda ve bedāyi' -i küffārda bī-mānend ḥayli ḥāşşa ma' āniye 4. mālik pürderd kimesnedür 'Arabī vü Pārsī vü Türkī dilde sözlere 5. ve ḡarrā bī-bedel ḡazeliyyātı var ve bu ebyāt anuñ meşhūr olan 6. eş' arındandır ki zıkr olunur şı' r

7. eyit iy gözleri āhū kimūn ağında idūn

gelmedūn yataḡā şeb kimūn otāḡında idūn

8. ser-firāz itmiş özüni kime hem-kāse idūn

leb fikār eylemiş anuñ ki ḳucaḡında idūn

9. dün gice 'ālem içi ṭolmuş idi būy-ı kebāb

iy dil-i ḥaste meger miḥnet ocaḡında idūn

10. sūnbülūn tābe varub nergis-i mestūn ḥā'ba

ḳoḳlamış gülūn ol kimse ki bāḡında idūn

11. bir Faḳīh avlamışam dir imiş ol Türk-nejād

dil-i avāre meger zülfi duzaḡında idūn

12. Mevlānā 'Ulvi rahmetu'llāhi 'aleyh ismi Şāh 'Alī'dür 'ulūm u zāhiri 13. taḥşiline iştiḡāl gösterüb ḳoḳ ma' ārife ḳādir şāhib-kemāl

⁴⁷ Yaşamından da nasibini al, ömründen de nasibini al.

⁴⁸ Bana bir kapıyı açana Allāh rahmet eylesin.

63b

1. ve fenn-i şi'ri gāyet hūb ʔarīk-i ma'ānisi nihāyet mertebede merġūb iḥāte 2. itmiş Sulṭān Murād ve Sulṭān Muḥammed zamānında her-gāh dergāh-ı 'ālem 3. penāh hīzmetine gelüb ʔaṣīde 'arz idüb in'ām-ı 'āmlarına lāyık ve iḥsān-ı 4. ḥāşlarına müsteḥaḳ olub şadaḳāt-ı pādişāhīden ve 'āṭıfet-i 5. şāhinşāhīden behr-mend ve muġtenem olurdu āḫir pīr olıcaḳ 6. südde-i sa'ādete gelmege ʔudret yitişdürmeyüb her vaḳt ʔaṣīdesin gönderür 7. olmışdı eş'ārından rāyiḫa-i taşavvuf gelür bu beytden anuñ
8. aḫvāli ma'lūmdur zıkr olunur beyt
9. söyleyen kendüsidür esrār-ı ḥüsninden ḫaber
töhmet idüben günāhın şoñra 'Ulvī'den sorar
10. ve bu ebyāt daḫı anuñ meşhūr olan eş'ārındandır şi'r
11. cān ki ġuşşañ çekmedi 'ālemde şādān olmasun
dil ki virāne degül 'ışḳuñuñ ābādu olmasun
12. şād olub herk'olisa āzāde servüñ bendesi
tā ebed bend-i ġamuñdan ḫiç āzād olmasun
13. Mevlānā Şehdī 'aleyhi'r-raḫmet merḫūm Sulṭān Muḥammed zamānında

64a

1. raġbet bulmuş fāzıl rüzigār ve kāmil-i pür i'tibār seḫun 2. güzār belig ve ʔab'ı sitig nāzük kimesne idi ḫatta merḫūm 3. Sulṭān Muḥammed Ḥan Tevāriḫ-i Āl-i 'Oşmān'ı Şāh-nāme baḫrinde 4. nazm itmege emr itdi Şāh-nāme'ye ibtidā idüb on biñ 5. beytden ziyāde dimişken 'ömrü vefā itmeyüb dünyādan 6. āḫirete rıḫlet idüb bu bir ʔac beyt ol Şehnāme ibtidāsında 7. dinilen beytlerdendir ki zıkr olunur meşnevī
8. benām-ı ḫudāvend-i dādār pāk
berre ārende-i āteş ü bād ü ḫāk
9. ḫudāvend-i cān u ḫudāvend-i hüş
ḫudāvend-rüzīde vü rāz püş
10. ḫudāvend-i rüz u ḫudāvend-i rāz

hudāvend-i söz ü hudāvend-i rāz

11. ez vü táb kıandıl-i hāver fūrüz

ez vü kıismet-i rüzī ŧem‘ ü rüz

12. ŧafā bahŧ halvet niŧinān rāz

ŧeħun-senc-i merdān-ı meydān-ı rāz

13. bir bahŧiŧā vü nedāred sūtūh

kule-dār-ı çarħ ü kemer-hā’i kūh

64b

1. çü ħarf-i ilāhī bir ad kıalem

çü zehre kıalem-rā ki gerded kıalem

2. aŧılda Mevlānā-yi mezbūr Rūmī’dür Türkī eŧ‘ārı ziyāde 3. ve kendüsi ŧāfī vü sāde dil
açuk meŧreb ŧāħib-dīvān 4. kimesnedür ve bu beyt-i maħta‘ anuñ eŧ‘ārındandır beyt

5. dürr diŧlerüñüñ neŧrini nazm ideli ŧeħdī

pür kııldı cihān gūŧını lülü-yi ‘Aden’den

6. Mevlānā ‘Aŧkı rahmetü’llāhi ‘aleyh merħūm Sultān Muħammed ŧā’irlerindendir 7.
ol zamānda ziyāde raħbeti var idi her-gāh-ı pādīŧāhuñ 8. mülāzimetini ile müŧerref olub
muŧāħib düŧmiŧ fāzıl 9. kıavā’id-i eŧ‘ārı güzel zabı itmiŧ tarz-ı ħazeli ħüb ve üslüb-ı 10.
nazmı maħbūb bilürdi ve bu ebyāt anuñdur ŧi’r

11. gōñül ol māha çünkim müŧerīdür

fiħānum göklere irse yiridür

12. ħaıtuñ ħaddüñde her kim gördi didi

ki Rūm’a gelmiŧ ol kıara çerīdür

13. Sa‘dī-i Sirozī ‘aleyhi’r-rahmeti faŧiħ ü belīħ ŧā’ir ve ŧanayi’

65a

1. ŧi’irde māħir Sultān-ı Cem ŧā’irlerindendir merħūm Sultān 2. Bāyezīd gelüb taħta
cülūs itdükde vüzerā vü ümerā dest-i būs 3. idüb maħarri saltānata muħarrer olduħda

Sultān Cem ile deryāya 4. bilece sefer kılub bir niçe yıl diyār-ı ğurbetde ve vādī-i miḥnetde 5. beline ḥizmet kemerin berkidüb hem-dem-i sefer-i baḥr ü ber iken tebdīl 6. şūret ve taġyīr kisvet kılub dervīş şeklinde İstanbul'a 7. gelüb ba'zı eşḥāşıla taḥşīl-i münāsebet eyleyüb eşnā'-i müvāneset 8. ve muşāḥabetde söz kaçurub ğamiz-ġammāz ile keşf-i rāz olub 9. ve kendü de daḥı mektūblar bulunub ḥıyānet feḥm olmaġın 'azāb-ı 10. ğazab-ı pādīşāhīye mazḥar ve 'ıķāb-ı ḥiddet-i şehinşāhīye 11. manzar u vāķi' olub Ğalaṭa Boġazı'nda deryā-yı 'amīkā ğarķ 12. ve lücce-i belā-yı 'azīme müstaġraķ itdiler ve bu ebyāt anuñ 13. eş'ārındandur ki zıkr olunur şi'r

65b

1. didüm Ka'be midür köyüñ didi bāġ-ı cināndur bu
didüm tūbīmüdüür boyuñ didi serv-i revāndur bu
2. ruḥī üstinde zülfinden şabā gibi olurken bu
didigim milket-i ruha ḥaṭādan armaġāndur bu
3. ve bu beyt daḥı anuñ meşhūr olan eş'ārındandur beyt
4. ruḥlarıñ şevķi nola sīnemde eylerse vaṭan
bu cihāndur vaķt olur gülḥanda tūr-ı sultānlar
5. Ḥafī raḥmetu'llāhi 'aleyh Edirnelüdüür kifāf-ı nefsi için dükkān 6. yüzinde oturur ḥaffāf idi 'ulūmdan çendān bahremend ve fenn-i 7. ma'ānī ve bedī' kısmından ol deñlü sūd-mend degül 'ulūm u mektebīden 8. 'ārī ve fūnūn-ı ma'ārif-i eş'ārdan berī kimesne idi selīķi 9. ṭab' olub ṭabī'at kuvvetiyle didüġi eş'ārī laṭīf vü dilkeş 10. ve ekşer ebyātı ve maṭla'ları ġāyet ḥoş vāķi' olmuşdur şanāyi'den 11. tecnīs şan'atın kıllanur nazmı şīrīn ve elfāzı rengīn ve bu 12. birkaç maṭla' anuñ meşhūr olan eş'ārındandur maṭla'
13. hiç ele māl-ı yetīm ile mey almalı degül
ger birin al diseler saña mey al mālī degül

66a

1. ayıram aġyārı ḥaķ yāri kılursa yārdan

furşat el vire yitem item düşürem yardan

2. Hayâtî rahmetü'llâhi 'aleyh Mevlânâ 'Ulvî'nüñ yigitligi bahârî 3. zamânı geçüb hayâtî gülleri pejmurde ve şâhisâr-ı 'ömri tünd-i bād-ı 4. havâdiş-i rüzigârdan âzurde öli başlayıcağ pîri bî- tākāt 5. ve faqîr-i bî kudret olıcağ düşen kaşîdelerin Hayâtî ile 6. dergâh-ı 'âlem-penâha gönderüb erkân-ı devlet dağı pāye-i serîr a' lâ-yı 7. pâdişâha ' arz eyleyüb câ'ize tārîki ile in'âm-ı sultânî ve ihsân-ı 8. 'Oşmânîden bahremend ve sa'âdetmend olurdu Hayâtî erkân-ı devlete 9. varub gelmeden Maḥmūd Paşa ile münāsebet idüb ol dağı bunda 10. bir kabiliyyet müşāhade idüb kendü hizmetinde alıkoymı hoş 11. táb' yigit eş'ârı laṭîf rindâne ve ğazeliyyâtı laṭîf derd-i mendānedür 12. ve bu ebyât anuñ eş'ârındandır şi'r

13. biz ki cism içre senüñ mihrüñi cān eylemişüz

yoluña terk-i dil ü cān u cihān eylemişüz

66b

1. yine rindâne mey-i şāfiyi nüş itmek için

yüzümüz ḥāk-i der-i pîr –i muġān eylemişüz

2. táb'ati hezle māyil ve zihni ekser bu tārîka kıyıl olmağın Maḥmūd 3. Paşa ba'zı kimesnelere leṭāyif kaşd eyleyüb gāh inşā vü gāh nazm 4. üslûbında zemme mensûb ebyât didürdir imiş hattâ Tevārîḥ-i 'Āl-i 'Oşmân'ı 5. tedvîn ve yazub tezyîn iden Yazıcı Tursun'a bir beyt diyüb ol 6. beyt ucından 'adâvet idüb katl itdürdi dirler ve ol beyt 7. budur ki zikr olunur beyt

8. kuşuñuñ kılıdır Yazıcı Tursun

gerekse tursun gerekse otursun

9. ve şıfat-ı esebde dağı bir kaşîdesi var begāyet ra'nâ laṭifeler ve 10. güzel ğarrâ kaşîdeler itmişdür ve bu beyt ol kaşîdedendür beyt

11. kulağı midye ve kıyruğı ihtepot balığı

çapaķu yir yine gözinden müdām aķar ḥavyār

12. Mevlānā ‘Alī rahmetu’llāhi ‘aleyh şu‘arā-yı müteḳaddimīn kısmındandır 13. ehl-i ‘ilimdenür taḥṣīl fazl u kemāl ve kesb-i ma‘rifet ḳīl ü ḳāl eyleyüb

67a

1. üslūbu ma‘ānī-i eş‘ār ve ṭarīḳa-i vādī-i güftārda mümāreset ve ḳudret 2. bulmuş kimesnedür ve ṭarz-ı meşnevīde bir kitāb dimişdür Derd-nāme-i 3. ‘Alī demek ile i‘tibār bulmuşdur cā-ye-cā güzel ḡazelleri var 4. elfāzı selīs ve edāsı nefis ve cümle eş‘āru bu bir ḳac beyt anuñdur 5. zıkr olunur şi‘r

6. ne cevri kim baña sen yār idersin

ḳuluñam zīrā ḥükmüñ var idersin

7. ḳarār itmedüḡüñ bir dem yanumda

ḡarīb olduḡum için ‘ār idersin

8. Fenāyī rahmetu’llāhi ‘aleyh merḥūm Sultān Muḥammed zamānında 9. olan şu‘arādandır ḥoş ṭab‘ zihni güşāde eş‘ārı ḥālden 10. ḥālī degül ḡazeliyyātı ziyāde ve kendüsi şāḥib-dīvān fenn-i bedī‘ 11. ü beyānda māḥir kimesnedür ve bu ebyāt anuñ meşḥūr olan 12. eş‘ārındandır zıkr olunur ebyāt

13. ol mu‘anber ḥaṭ ki var sen serv-i ḥoş reftārda

şanasın kim sebze-i nevrestedür gülzārda

67b

1. çīn-i zülfüñden benefşe reng ü bū uğurladı

kim daḳub boynına ib gezdürdiler bāzārda

2. ‘Aşḳī yüz yir Sa‘dī otuz yir Fenāyī’nüñ daḡı

heftede yedi günü var ṭonluḡ u tīmārda

3. Mevlānā Nāḥifī rahmetu’llāhi ‘aleyh Güyinde Usta Şems dimekle zıkr olunur 4. ‘Arabī vü Pārsī vü diyār-ı Hindī seyr eyleyüb müsāfiret ile ekşer ma‘müre-i 5. arāzī temāşā eyleyüb gezmişdür güyendelikde şol mertebede pehlüvāndur 6. ki diyār-ı ‘Acem’den sāzende ‘Abdu’l-ḳādir geldükde Sultān Muḥammed ṭābe-şerāḥ 7. ḥuzūrında

‘ale’l-fevr Sultān Muḥammed adına bir taṣnīfūñ hem-ebyātın 8. diyüb ve hem taḳsimīn idüb taṣnīf bağlayub irlemişdür ‘Arab 9. vü ‘Acem vü Türkī dilde eř‘arı var faşih ü belīđ kimesnedür ve bu maḥla‘ anuñ 10. eř‘arındandır ki zıkr olunur maḥla‘

11. eşk-i çeşmüm dem-be-dem gözümnden ağar mā gibi

ten ḥabāb olsa ne var şanlı yaşum deryā gibi

12. Mevlānā Ḥamdī raḥmetu’llāhi ‘aleyh dārū’s-saltāne İstanbül’ da Ayařofya 13. Cāmi‘ ’inde mu‘arrif olmuřdı řeyḥ Sa‘dī raḥmetu’llāhi ‘aleyh neslindendür

68a

1. Pārsī dile ziyāde mümāreser itmiş ol dilde temām maḥāret bulub 2. ‘Acem seleflerinüñ muğlağ řařīdelerin ḥıfz eyleyüb ma‘ārif ile tobtolu 3. ve çok eş‘ara mālīk muřāḥabeti şatlu hoş řab‘ nāzük sāl- 4. ḥürde kişi idi ve bu bir iki beyt anuñdur şi‘r

5. řaylasānına dolaşma zāhidüñ iy rind olan

şıl ḥazer kejdüm şıfatdur zehri şuyruğındadır

6. cān vir ebine guşşa yime tenden iy gönül

budur meşel gönlegüñi şat kirāse vir

7. řafāyī raḥmetu’llāhi ‘aleyhi Sinob şehrindendür ‘ulūmı tertīb 8. üzre görmiş tefsīre kādīr ve her ‘ilimde cevāba ḥāzır gemicilik 9. ‘ilminde üstād kāmīl ve gemiciler kullandığı ḥāritā ‘ilmiyle 10. ‘āmil bu fende ser-āmed ve bu řarīķde bī-mānend kimesne idi zamānında 11. küllī re’isler aña çok nazar ve armađān getürlerdi gemicici řāyfasınuñ 12. řeyḥi idi anı ziyāde severlerdi her-gāḥ anı ziyāret idüb 13. andan nařīḥat işidürlerdi Cevdet-i řab‘ ı ğāyetde ğarrā řařīdeleri

68b

1. ve ra‘nā ğazelleri nihāyetdedür ve Kemāl Re’is deryā yüzinde itdüği 2. ğazaları nazm idüb on biñ beyt mikdārı meřnevī üslūbında 3. yazub kitāb itmişdür kendüsi yüz on

yaşında iken ahirete 4. nakl itdi mezârı Ğalaṭa yaqasında tersḥāneler ḳurbında kendü olduğı 5. evindedür ve bu bir ḳac beyt anuñ meşhūr eş‘ārındandır şi‘r

6. kārübān-ı bŷy-ı zŷlf-i yāre uğrayam diyü

ṭağlara düşmiş şabā yürür ḥarāmiler gibi

7. cennete döndi cihān bir ḥŷr elinden bāde iç

yaḳma ḥasret odına bağrını tāmiler gibi

8. iy Şafāyī çār-ı yārı sev Muḥammed ‘ışḳına

mezhebi yitürmegil zinhār imāmiler gibi

9. Şabāyī raḥmetu’llāhi ‘aleyh Edirnelüdü ismi Ḥayre’d-dīn’dür Şeyḥ 10. Vefā

ḥazretlerinden tāyib ve çok ma‘ārif taḥşil eylemiş rāh-ı ḥaḳḳa 11. zāhib ehl-i sŷlŷk

kimesnedür bir mertebede Cevdet-ṭab‘ı var idi ki 12. ḳābil taḳrīr ŷ imkān-ı taḥrīr degŷl

Pārsī ve Tŷrkī eş‘ārı 13. vāfir ve nazmı selīs her nev‘ şi‘re ḳādir Arnavudlu Ḳoca

69a

1. Dāvud Paşa Bosna sancağına mutaşarrıf iken ol diyārda 2. itdüğü ğazāları nazm idŷb

on biş biñ beyt mikdārı 3. yazub kitāb itdi Kātibī-i Nişābŷrī Şŷtr-Ḥŷcre adlu ḳaşıdesine

4. cevāb didi ‘inde’l-ahālī ḳaşıdesi mergŷb ve nazīresi 5. maḥbŷb düşmişdür ve bu beyt-

i muḳtedāyı enām Ḥazreti Īmām 6. Ḥasan’a ve Ḥŷseyin’e didüğü merşiyedendür beyt

7. ben nice medḥ idem Ḥasan ile Ḥŷseyin’i kim

iki hŷmā durur *raḳiyā’llāhŷ ‘anhŷmā*⁴⁹

8. ve bu beyt daḳı anuñ meşhūr olan eş‘ārındandır beyt

9. bŷlbŷl-i şŷrīdeden gŷlzāra irişmez zarar

bāğubānā sen hemīn bostanı ayruḳdan şakın

10. Le’ālī raḥmetullāhi ‘aleyh ra‘nā kitābeti ve ilm-i şi‘r ile ḥayli 11. mŷnāsibeti var

Pārsī ve Tŷrkī dilde eş‘ārı diyibdür vilāyet-i 12. ‘Acem’de çok siyāḥat itmiş diyār-ı

Rŷm’a geldŷkde ḳalender 13. şŷretinde geldi merḥŷm Sultān Muḥammed’ŷñ şoḥbet-i

ḥāşşına

⁴⁹ Allāh onlardan razı olsun.

69b

1. muşāhib düşüb muşāhibet itdi ol zamānda t̄ā'ife-i 2. a'cāme ziyāde raġbet olmaġın bu daġı kendüni 'Acem bildürüb 3. ġayli ġürmet ve niçe 'izzet buldı İstanbül' da Yedi Kulle cānibinde 4. Kılıç Baba Tekyesi dimek ile meşhür kelisāyı tekye eyleyüb buña 5. virüb in'ām-ı sulţānī ile iltifatlara ve iġsān-ı ġāġānī birle 6. raġbetler bulub muġtenem düşmiş idi şoñradan müte'acem olduġı 7. duyılıcaġ sulţān kītistān tekye'i elinden aldı 8. cemī' idrārātın def' idüb şufre'l-yed kalmışdı İstanbül'da 9. Allāh emrine varub mezārı Şeyġ İllāhī Tekyesi'ndedür ve bu 10. beyt-i maġta' anuñdur beyt

11. rişte-i nazma Le'ālī düzdi bir silk-i le'āl

dürr-i dendānuñdan itdi var ise ol iġtibās

12. Kıvāmī raġmetu'llāhī 'aleyh Gelibolılıdır eş'arı laţif 13. ve kendüsi zarīf ehl-i dil ġazeliyyatı vāfir ve her dürlü nazma

70a

1. ġādir kimesnedür ve işbu maġla' anuñdur maġla'

2. tañ mı cān virse kişi bir sevdüġi cānına

şimdi mi kıydı begüm 'aşġ olanlar cānına

3. ve bu beyt anuñ ġāyet meşhür eş'arındandır beyt

4. yitişmiş sebzeler cānā 'ızāruñ būsıtānında

velī bī-vaġt irişdüdüñ ki dirlerdi bahār olmaz

5. *Tetimme-i Tabāka-i Pencüm* beşinci tabāka behişinde cem'olub 6. yād olan azizlerüñ dār-ı ġürür-ı fenā ve serāy-ı sürür-ı pür belādan 7. 'ālem-i 'ulvī āsumāne pervāz gösterüb t̄āvus ġudsī-i cināna bembrāz olub 8. t̄āġ-i revāġ ġāzret-i 'izzet aġadiyyet ve dīvān-ı eyvān bisāt-ı 9. ġurb-ı şamediiyyet cānibinde tevetţun idüb raġmet-i raġmān ile bāġ-ı rıdvān 10. ve ravza-ı cinānda maġām-vār em ġulüb-ı sākin olduġlarınca 11. anlaruñ ervāġ-ı tayyibelerinden ġāġ tebārek ve te'ālā pādişāh-ı 12. şāġib-ġırān

hazretlerinüñ rüzigâr-ı şerîflerine meded ü yârî 13. ve ‘ömr-i laṭîflerine sâl ü mâh bî-‘ad ve kâr-ı mekâri müyesser idivire

70b

1. *inşâ’ allâhü te‘âlâ*⁵⁰ kıt‘a
2. âsüde olduğınca bunlar civâr-ı ḥaḳda
şâhib-ķırâna olsun çarḥ-ı berîn menzil
3. döndükçe çarḥ-ı devvâr nuşret ile ola dâ‘im
dünyâ vü âḥiretde ola murâdı ḥâşıl
4. *Ṭabaķa-i Şeşüm* altıncı behište müte‘allıķ olan ‘azîzlerüñ 5. beyânındadır ki bunlaruñ ba‘zı fenâ câmından mest ü bî-ḥûd ve ḥâliyâ 6. ba‘zı ḥayât âbı ile bâķi vü mevcûd olub bu faķîr yigitligi zamânında 7. anlaruñ şeref-i muşâḥabetleri ile müşerref vü sürûr-ı şafâ-yâb 8. mülâzimetleri ile naḳd-i ‘ömrî şarf olduğı faşîh ü belîğ kimesneler 9. dür ki anlaruñ her biri şekeristân-ı ḥalâvetde kimesneler 9. dür ki anlaruñ her biri şekeristân-ı ḥalâvetde ṭûṭi‘-i şîrîn zübân 10. ve bahâristân-ı melâḥatda bülbül-i rengîn beyân dürr-i mi‘yâr-ı faşâḥatde 11. şâhib ‘ayâr u seḥun senc gevherzâ ve miżmâr-ı belâgatda çâbük- 12. süvâr nükte-rübâ olub elfâz-ı gevher-bâruharı ‘arûs-ı ebkâr-ı ṭab‘-ı 13. zehḥârlarını tezyîn ve eş‘ârı cevâhir-nişârları ile maḥâbib-i

71a

1. efkâr-ı zihni ḥoş güftârlarını tebyin idüb kelâm-rûḥ baḥş ü 2. cân-perver ve peyâm-ı fütûh naḳş u revân gösterleri eṭrâf-ı 3. ‘âleme memlû ve eknâf-ı cihâna ṭobṭolu olmağıla yiryüzi ḥalkı 4. zurefâsı ve dünyâ ehli fuzelâsı anuñla ḥoş ḥâl ve mesrûru 5. ‘l-bâl olurlardı ve maḥâfil-i rindân ve mecâlis-i ‘irfân cemi‘yetlerinde 6. oķunduķça ‘uşşâķ pür eşvâķ na‘relerinden ṭâķ-ı revâķ âfâķ 7. zemzeme-i enîn ile mâ-lâ-mâl ve rindân-ı cihân nâziük 8. ṭab‘ân hüy-ı hâyinden zemîn ü zamân ṭaṇṭa-i ṭanîn ile 9. pür ķil ü ķâl olmuşdur bu cemi‘etüñ mihteri ve bu zümrenüñ 10. sürûrî sa‘âdet burcınıñ necm-enveri

⁵⁰ Allah’ın izniyle.

ve siyâdet göğünün 11. mihr-i münevveri ehl-i ‘ışkuñ semâye-i hayâtı merhûm Mevlânâ Necâtî’dür kıddesâllâhu rûhahu mevlidi Edirne’dedür ismi ‘İsâ’dur 13. merhûm Sulţân Maĥmûd ĩbe-şerâhü ĥazretlerinün âsitân-ı sa‘âdet

71b

1. âşiyânlarında nişâncı olub dīvân-ı salţanat eyvânlarında nişân-ı 2. şerîf ĥizmetin iderdi her zamânda şeref-i rikâb bûsları 3. ile mesrûr ve bisât-ı nişât muşâĥabet sa‘âdet bahşları 4. ile pür ĥuzûr idi bir an ve bir zamân anlaruñ ĥizmet-i muşâĥabetlerinden 5. dür ve mülâzimet-i meclis-i sa‘âdetlerinden meĥcûr olmaĥ yoĥıdı 6. eşnâ’-i muĥâverede şâdir olan güftâr ve ĥîn-i mülâtefede 7. vârid olan eş‘ârdan biri bu kıt‘âdur kıt‘â

8. umaruz ide ‘atâ fâris-i meydân-ı kerem

câme kim olmış idi arķalarından ma‘ĥûd

9. umaruz eylemeye şâh Necâtî kûlına

anı kim eyledi Firdevsî’ye Sulţân Maĥmûd

10. Sulţân Maĥmûd’uñ ĥafesinden ĥümâ-yı rûĥi evc-i semâya tayerân 11. idüb ferâdis-i cinâna ve civâr-ı rahmâna rıĥlet gösterüb 12. ĥurb-ı ĥaĥda sâkin olduĥda Mevlânâ Necâtî bâķi ‘ömrin merhûm 13. Sulţân Bâyezîd *nevverâllâhü*⁵¹ *ķabrehu* ĥazretlerinün dergâh-ı ‘âlem-penâhlarınd

72a

1. geĥürüb fevti İstanbul’da vâķi‘ oldı mezârı Şeyĥ Vefâ tekyesi ĥurbundadır 2. merķadını faķir bînâ itdüm ve fevtine bu faķirden işbu tārîĥ şâdir oldı ki 3. taĥrîr olub zıkr olunur tārîĥ-i fevt-i Necâtî

4. naķlı-i Necâtî ‘âleme tārîĥ olmaĥın

tārîĥini Sehî didi gitdi Necâtî ĥây

5. ve mezârı levĥasına tārîĥ mezkûr ile kendü eş‘ârından bu beyti 6. faķir müşennâ ĥatt ile yazdurdum beyt

⁵¹ (Allâh) Kabrini münevver eylesin.

7. bir seng-dil firākına ölen Necātî'nün

bi'llāhi mermer ile yapasız mezārını

8. Cevdet-i ṭab' ı nihāyetde ve kuvvet-i zihni ğāyetde faṣīḥ ṣā'ir kâdir ve söz

9. renginde sāḥir ü fāḥir dürr-i ṣi'ri bir mertebede laṭif ü pāk ve sözi 10. bir derecede nazīf vü sūz-nākdur leṭāfet-i ṣi'r ü sūḥanı çok ḥadd ü 'icāze 11. iletmişdür eş'arı rengin ve nazmı siḥr-i mübîn ṭarz-ı ğazelde ḥüb ve ṭarīka-i 12. meşelde mergüb hoş āyende 'āşıkāne ğazelleri çok ve pesendide maṭla' 13. larına nihāyet yok ḳaşāyıldı ḥayāl-engiz ve kıt'aları gevher-riz dīvānı

72b

1. el-sine-i ünāsda mütedāvel ve kendüsi ma'ārif ile mükemmel kimesnedür 2. eş'arına bir vech ile ṣīve virmişdür ki enīs melā'ike-i muḳteda-bīn 3. ve *celīs-i malā-i a'lā-i 'ilyīn el-mezīn bi'enfās nefīs* Mevlānā Şeyḫ 4. İdrīs-i Biṭlīsī raḥmetu'llāhi 'aleyh yazduğı Tevāriḫ-i Āl-i 'Oşmān'uñ 5. altıncı cildindeki Sulṭān Maḥmūd cildidür Necātī-yi ḥüsrev ü rümdür 6. diyü yazub ma'lüm ider bir kimesne'i ki tevāriḫde Monlā İdrīs gibi 7. şāḥib-fazıl ve ehl-i hüner ḥüsrev ü rüm diyü zıkr ider aña medḫ ü 8. ta'rīf ü taḥsīn ü laṭif ancak olur artuğ olmaz ve bu miyān-maṭla' 9. Sulṭān Bāyezīd merḥūma didüğü ḳaşīdedendür maṭla'

10. anuñ için kimseye virmez selām ol nāzenīn

lebleri nāzūkdür zaḥmet virür dendān-ı sīn

11. meşāyihāne ve muḥaḳḳikāne ğarrā eş'arı müntehā vü zībā ğüftarı var dīvānı 12. meşhūr u āfāḳ ve kendüsi mekārīm-i aḥlāḳ ile mevşūf olmışdur 13. ve bu ebyāt anuñdur ki zıkr olunur ṣi'r

73a

1. her ki yarı hoş görür ḳomaz bu günü yarına

cenneti dīdāra şatdı 'aşḳ ola dīdārına

2. dār-ı dünyā bir müsāfir-ḥānedür kim her gelen

āh şāhum yazdı gitdi şafha-i divārına

3. ve Münāzara-i Gül-i Hüsrev adlu bir kitābı var meşnevîsi güzel ve nazmı bî-bedel 4. ammā kim bāb u nā-peydādur şıfat-ı kemānda bu bir kaç beyt ol meşnevîdendir ki 5. zıkr olunur meşnevî

6. yay gerindükce süner oldu oğ

cāna ecel gibi şunar oldu oğ

7. oğ çekilür dırnağa deñlü tolar

hayli ulaşdurmağa dırnağ çalar

8. degdi kiriş itdi şadā-yı hazīn

pek çekene uz atana āferīn

9. olmayadı arada māni' nişān

bir ādem olaydı iki cihān

10. kirişini bir kezīn öttürse yay

atıla panbuğ gibi niçe alāy

11. Mevlānā Vaşfī rahmetu'llāhi 'aleyh Siroz yanında olan Timur 12. hişār nām kaşabadandır 'ālim ü fāzıl şā'ir ü kāmīl üslūb-ı nazımda 13. mümtāz ve vādī-i sühanda nükte-perdāz tarīka-i eş'ārıda tarz-ı hāş

73b

1. ve buğur-ı evzānda gavvāş gazelleri 'ışk-āmiz ve ebyātı hayāl-engiz 2. kâdılık ider ehl-i hüküm idi zamāne kâdıları gibi dünyā-perest 3. olub aqce vü altun cinsinden bir nesneye muhabbet eylemeyüb kendü eliyle 4. yapışmak yoğıdı şalāha mā'il ve rāh-ı hakka vāşıl Muğalgara kâdıısı 5. iken Allāh emrine varub mezārı Muğalgara'dadır ve bu ebyāt anuñ 6. eş'ārındandır ki zıkr olunur şī'r

7. bir meh-i bed mihr için çarh itdi ser-gerdān beni

gör nenüñ gibi gün için şakladı devrān beni

8. gördiler şeydālīgum 'ışkuñda zindān itdiler

sīnesinde şakladı cānı gibi zindān beni

9. ben dimezdüm halka sen gül yüzlinüñ rāzın veli

oda yansun defter ü dīvān ider destān beni

10. ve bu maṭla‘ daḥı anuñ ğāyet meşhūr olan eş‘ arındandur maṭla‘

11. her ki hicründe nazār eyleye cānā tenüme

müy şanur ki düşmiş ola pīrāhenüme

12. Mevlānā Vaz‘ī’nüñ bu ğazeli ser-āmed olan eş‘ arındandur bu ki niçe kimesneler 13.

cevāb dimişlerdür lākin cevāb olmamışdur bu faķīrden daḥı şādır

74a

1. olan cevāb bu maṭla‘ dur maṭla‘

2. dağlar halkası geydüirdi zirihler tenüme

cebe şatmağ nice olur göstereyin düşmenüme

3. Mevlānā Kemāl rahmetu’llāhi ‘aleyh Şaruca Kemāl demek ile ma‘rūfdur 4. mevlidi

Bergama’dur ve bu beyti Bergamalu olduğu münāsibetle dimişdür beyt

5. her diyāruñ bir metā‘ı vardur lābūd Kemāl

āb ü ḥāk-i Bergama maḥbūb ile şā‘ir kıpar

6. Mahmūd Paşa’nuñ oğlanlarına t‘alīm ve ḥizmetinde olan kıllarına ‘ilm ü 7. tefhīm

iderdi Paşa fevt olıcak kıftlığı ve evleri olduğu 8. Ḥaşköy nām kışaba’da tevetṭün idüb

anda zirā‘ata meşğül oldu 9. ve bu beyt anuñ eş‘ arındandur beyt

10. Kemāl inşā vü eş‘āruñ kıomadı fikr ü kıkrini

şanur devr-i zamānidur daḥı Maḥmūd Paşa’nuñ

11. dānişmend kimesnedür tarz-ı ğazelde ve tarz-ı meşelde ser-āmed ve ḥoş ṭab‘ bī-

mānend 12. şā‘irdür ve cümle eş‘ arından bu ebyāt anuñdur ki kıkr olunur şī‘r

13. çeşmümün ağlamağdan yaş ile kıanı kığıdı

ḥāk-i rehūñ görince çok tercümānı kığıdı

74b

1. şofilenüb rakībūñ mey içmezem dirdi

meyhānede ol iti gördüm yalanı çıkdı

2. Mevlānā Zülālī ‘aleyhi’r-raḥme ḳaḳdī olmışdur selāmet-i ṭab‘ı 3. ve istiḳāmet-i zihni nihāyetdedür elfāzı güzel ve ğazeliyyātı bī-bedel 4. faṣīḥ-fāzıl ve belīĝ kāmīl ḳā‘ide-i ṣi‘ri ḥūb ve üslūb u nazmı 5. mergūb bilür kiṣi idi ve bu bir ḳaç beyt anuñ eṣ‘ārındandır ṣi‘r

6. cānumı āṣüfte ḳıldı zūlf-i misk-āsā ‘Alī

gönlümi dīvāne ḳıldı āh bu sevdā ‘Alī

7. her taraftan çekmişem sīnemde ṣekl-i zū’lfikār

baş açuḳ abdāluñam gitmez dilümden yā ‘Alī

8. bu maṭla‘ daḥı anuñ ğāyet meṣḥūr olan eṣ‘ārındandır maṭla‘

9. la‘l-i cānān ṣevḳidür her laḥza cān eglencesi

‘āṣıḳuñ olur ṣarāb-ı ergūvān eglencesi

10. Mevlānā Nihānī ‘aleyhi’r-raḥme ‘Abdu’llāh oĝludur taḥṣīl ü ‘ilme iḥtiṣāṣ 11. idüb kendüni cehilden ḥalāṣ eyledi ṣāḥib-fāzıl niḳe medreseye 12. mutaṣarrıf olmış ehl-i ilim arasında meṣḥūr ve müte‘ārif kimesnedür 13. müderris iken fevt oldu ‘Abdu’llāh oĝlı olduĝı ḥayṣıyyet ile ba‘zı

75a

1. kimesne buña Nacaḳ diyü laĝ u laṭife yüzinden ḳoḳ söz ibla‘ iderlerdi 2. aña bināen bu beyti dimiş beyt

3. Nihānī’ye nacaḳ dirler velīkin girḳek eydürler

Ebū Müslim nacaĝıdur ḥavāric boynın urmaĝa

4. ğarrā eṣ‘ārı ḳoḳ ve ra‘nā ğüftārına nihāyet yoḳ Mevlānā Kātib Ṣevḳī ‘aleyhi’r-rahmet ismi Yūsuf’dur Edirnelü bir ḥātūnuñ 6. ḳulıdur küçücekden oĝlı gibi besleyüb oḳutmuş taḥṣīl-i ‘ulüm itmiş 7. kitābet ‘ilminde ser-āmed cemī‘-i ḥuṭūtı bī-mānend yazar derd-i mend 8. kimesne idi ittifāḳ var ki ḥaṭı riḳā‘ı yāḳūtdan yek yazdı 9. memālik-i rümde her tarafta ḥüsn-i ḥaṭṭı ile müte‘āref ‘Arabī vü Pārsī 10. vü Türkī dilde eṣ‘ārı var ehl-i ‘ilim ḳısmındandır ğāyet ḥoṣ-ṭab‘ 11. nāzük-vücūd pür ṣevḳ ve ‘iṣ ü iṣret sever lāübālī ehl-i

zevķ 12. kimesne idi ĥaĥĥ-ı sebebi ile merĥūm Sultān Bāyezīd ‘ulūfe itmişdi 13. nihāyet derecede rind ve bī-pervā nā-ūmīd olub kimesnenüñ maĥkūmı

75b

1. olmayayın diyü vazıfei ĥabūl eylemedi felāket ile ‘ömri āĥire yitişüb 2. İstanbul dāri’ş-şifāsında fevt olub mezārı Ġalaĥa cānibindedür 3. ve aĥvāli işbu beytten ma‘lūmdur beyt

4. kimdür dir iseñ iy yüzi gün Şevķi-i ġarīb

bir gözi yaşlu yılduzı düşkün felek-zede

5. emsāl-āmīz güzel gazelleri ve ĥayāl-engīz maĥla‘ları çoķdur ve cümle 6. maĥla‘larından bu bir kaç maĥla‘ anuñ eş‘ārındandır maĥla‘

7. zülfi şaķlar dīdeden ĥaĥĥ-ı leb-i cānānesin

şöyle şaķınur bu miskīn cān evidür şanasın

8. bu maĥla‘ daĥı anuñ ġāyet meşhūr olan eş‘ārındandır maĥla‘-ı diger

9. ĥayāl-i la‘l-i cān baĥşuñla tenden cān revān çıķdı

ben ağlayayın ağlar isem evümden iki cān çıķdı

10. ve Tevārīĥ-i Āl-i ‘Oşmān’ı inşā idüb mübālīġa ma‘ārif şarf itmiş pehlüvān 11. münşīdür egerçi bu tevārīĥi sa‘y idüb ĥayli kişi yazmışdur Türkī 12. dilde bu deñlü güzel yazmış kimesne var idüġi ma‘lūm degüldür 13. Revānī raĥmetu’llāhi ‘aleyh mevlidi Edirne’dür dergāĥ-ı ‘ālem-penāĥ

76a

1. mülāzimlerindendir ‘ām-gīr ra‘nā ġazelleri ve ĥoş-āyende zībā 2. maĥla‘ları var eş‘arı vāfir ve ĥaşāyid-i müşekāşire ile mevşūf 3. şāĥib-dīvān ve mefaĥirā- kırān nazmı güzel ve ġazeliyyātı bī-bedel 4. kimesnedür ba‘zı şu‘arānuñ ma‘nīsın teġayyir idüb kendü eş‘arına 5. irād itmegın seriķa tühemmin isnād iderler merĥūm Sultān 6. Bāyezīd Ĥān ‘aleyhi’l-cennetü ve’r-rıĥvān Mekke fuķarāsına ve Medīne ĥudemāsına 7. vilāyet-i rūmda ta‘yīn olunan şurrelerin Ka‘betu’llāhu şerrefehāllāĥ 8. cānibine irsāl buyurub

anda varduḡda te'ādil eylemeyüb 9. ba'zı kimesnelerün şurrelerine noḡşān ve ta'yīn olunan altuncuḡ 10. larına ziyān irgürmegin Medīne-i münevvere ve Ka'be-i muṡahhara ehlinden 11. ba'zı Őikāyetçileri gelüb 'arz olunduḡda sa'id ü Őehīd Sulṡān 12. Bāyezīd incinüb 'ulūfeden giderüb tīmār eyledi ol daḡı 13. pādiŐāhuñ incindüḡin duyub ḡaçub Sulṡān Selīm merḡūma

76b

1. varub anda ḡayli ri'āyet bulub sa'ādet ile gelüb taḡta cülüs 2. itdüklerinde AyaŐofya tevelliyyetin virüb Őoñradan Burusa'da 3. ḡapluca mütevellītiŐi iken fevt olub mezārı İŐstanbul'da Ḳırḡ 4. çeşme maḡallesinde kendü binā itdüḡi mesciddedür ba'zı Şu'arānuñ 5. rengīn Őözlere ve ḡarrā ḡayāllerin ve Ka'be-i 'ülyā ḡademesinün 6. Őurrelerinden aḡça ma'nīlerin alub serīḡa itdüḡi ecilden ol 7. eŐnāda faḡīr bu beyti laṡīffe-ḡüne didüm beyt

8. ilün ma'nīsın almamıŐ revānī

aña ḡayr itmez āḡir Kā'be ḡaḡḡī

9. cevdet-i ṡab'ı nihāyetde ve selīḡa nazmı ḡāyetde beş pāre kitāb 10. meŐnevīsı var ḡamse-i rümī diyü ad virmişdür bī-bedel āŐārdur 11. ol kitāblaruñ birisi 'İŞret-nāme'dür ve bu rubā'ı ol 'İŞret-nāmedendür rubā'ı

12. 'acemī ehl-i 'irfānuñ yiri olursa meyḡāne

ezelden mey ta'alluḡ baḡlamıŐdur ḡālibā cāna

13. Őerāba rūḡ-i Őānidür diyenler ḡikmet ehlidür

77a

1. ve bu maṡla' daḡı anuñ iŐtiḡār bulan eş'ārındandır maṡla'

2. Őāh-ı 'ıŐḡam bir ḡadeh meydür benüm baŐumda tāc

ḡördi mestem didi sāḡī beklüḡüñ var ḡözüñ aḡ

3. Mevlānā Āmrevī 'aleyhi'r-raḡman Monlā 'Abdu'l-kerīm'ün ḡulıdır ismi 'Amrū'dur

4. medārisde Őuḡul idüb 'ulümü tertīb üzre ḡörmıŐdür ḡayli ehl-i dil 5. nāzük-kāmil ḡoŐ-

âyende ‘âm-gîr eş‘ârı ve ğarrâ bî-bedel güftârı 6. var hûb-hû ve nîk-rû ahlâkî hasen ve kendüsi müstaḥsen 7. ṭavr-ı ğazelde bî-mişil ve kâ‘ide-i nazmı laṭîf ü mu‘tedil eş‘âr ile 8. iştihâr bulmuş ve kendüsi kâḏî olub seccâde-i şerî‘atde ‘adâlet 9. üzre olmuştur Vize kâḏîsi iken mevt irüb Vize’de fevt 10. oldu ve bu ebyât anuñ ol meşhûr olan eş‘ârındandır şi‘r

11. bülbüller inleden gül-i ra‘nâ degül misin

‘âşıkklar ağladan büt-i zîbâ degül misin

12. ben yâ miyem ki ḥam ola kaddüm didüm didi

oğ gibi toğru söyleyelüm yâ degül misin

13. Ṭâlî‘î raḥmetu‘llâhi ‘aleyh ismi Muḥammed’dür mevlidi Kaştamoni’dür

77b

1. āsitân-ı sa‘âdet-âşiyân mülâzimlerindendir ferâyız ‘ilminde mâhir 2. ve ḥisâb u kitâbda nihâyetde kâdir idi Sulṭân Maḥmûd seḳâ‘llâhu 3. şerâh ḥizmetinde olub ḥazîne-i kitâbetin iderdi şoñradan Sulṭân 4. Selîm merḥûm taḥta cülûs idicek ri‘âyetler bulub dergâh-ı mu‘âllâ 5. yeñiçerileri kitâbetin iḥsân idüb ḥizmetde iken fevt olub mezârı 6. İstanbul’dadur belîğ seḥun-güzâr ve şâ‘ir-i zü‘l-iḳtidâr çok ma‘ârifte 7. mâlik şâhib-ma‘rifet ve nazım bâbında ehl-i ḳudret güzel ğazelleri 8. ve emşâl-âmîz eş‘ârı var ve bu ebyât anuñ ğâyet iştihâr bulan 9. eş‘ârından ki taḥrîr olındı şi‘r

10. iy dîde ciger ḳanını durmazsın ezersin

beñzer ki yine yâre yeñi nâme yazarsın

11. iy eşk eger yumuşadasın gönlini yâruñ

‘âlemde hemân sikke-i mermerde ḳazarsın

12. Mevlânâ Sa‘yî raḥmetu‘llâhi ‘aleyh dârü’s-salṭane mülâzimlerindendir 13. iç oğlanlar ḥocası olmuştur mu‘arrif Monlâ Ḥamdî’nüñ hemşîre-zâdesidür

78a

1. zū-fünūn kimesnedür ‘Arabī vü Pārsī vü Türkī eş‘arı var yigitligi 2. zamānında fahrū’l-tüccār dülger-zāde h̄āce Şems oğlu Muhammed Çelebi ile 3. münāsebet idüb Üsküb diyārına gitmişler idi ol eşnāda merhūm 4. Sulţān Bāyezīd Monlā Sa‘yī’nūñ bir ğazelin bulub tab‘-ı şerīflerine ğāyet 5. hoş gelüb bu ğazeli diyeni buluñ diyü emr idüb cüst ü cū itdüklerinde 6. Üsküb’de bulunub pādişāha ‘arz olunduğda dergāh-ı ‘ālem-penāh 7. larında olan dīvit-dārılık hizmetin aña ihsān idüb der-i 8. devletden kul gönderüb gelsün hizmetinde olsun diyü emr olduğda 9. erkān-ı sa‘ādet Üsküb’e fermān-ı hümāyūn ile gönderdikleri kula 10. baña mansıb gerkez diyüb dülger-zāde’nūñ muşāhibetini terk 11. itmedi ve pādişāhuñ virdüğü mansıbı kabul eylemedi ve ol 12. zıkr olan ğazel budur ki naql olundı ğazel

13. şuretūñ naşşını yazınca gönül nāmesine

kanlar ağlatdı gözüm kirpigümūñ h̄āmesine

78b

1. ne bilür h̄üsni kitābında ne sır var eydügin

kaşunuñ her ki nazār itmeye ser-nāmesine

2. şeref-i şemsde yazulduğıçün haţţ-ı ruħuñ

nüşha-i mihr ü muħabbet didiler nāmesine

3. bir gümiş serv-i k̄abā pūşdur ol māh ki anuñ

güneş altun gül olursa yaraşur cāmesine

4. şoñradan merhūm Sulţān Selīm gelüb tahta geçdükde rağbet ile 5. getirüb dārū’s-

sa‘ādede olan ğilmāna h̄āce eylediler 6. her birine ‘ilm-i t‘alīm ve tarīķ-i mustakīm ne

ise gösterüb pādişāh 7. hizmetinde iken fevt oldı mezārı İstanbul’dadur şāhib 8. fazıl

hayāl-engiz çok eş‘arı vāķi‘ olmuş ehl-i ma‘rifet 9. nazük-mizāc fāzil kişi idi ve bu beyt

dağı anuñdur beyt

10. kirpügi üstinde kaşı bir kemān-keşdür kim ol

ayağı altında yer yer tīg-i ‘üryān bağlanur

11. Āfitābī ‘aleyhi’r-raḥm Ṭosyālu’dur merḥūm Sulṭān Aḥmed ḥizmetinde 12. olurdu faḳīr anı görmedüm ammā eş‘ārı ma‘lūmdur ḥūb eş‘ārı 12. ve ğarra güftārı var ve bu beyt anuñ meşhūr maṭla‘ larındandır maṭla‘

79a

1. Ka‘be-i kūyuña yol vir aña kim yol varamaz

bitür anuñ dilegin kim dileyüb yalvarımaz

2. ve bu maṭla‘ daḥı anuñ ğāyet meşhūr olan eş‘ārındandır maṭla‘

3. geldi bir nāme ki efsūn oḳumuş ḥamesine

ki gören ‘āşık olur şūret-i ser-nāmesine

4. Ḥikāyet iderler ki Āfitābī Çırāğ adlı bir maḥbub ile münāsebet ve 5. ülfet tutub mābeyinlerinde çok meveddet ve muḥabbet vāқи‘ olmuş bir gün 6. Çırāğ Āfitābī’yi adasına da‘vet ider bu daḥı da‘vete icābet sūnnet 7. diyü ḳalḳub Çırāğ odasına varub görse meclis-i mey arāste ve eṭrāf-ı 8. meclis maḥābib ile pīrāste olub sağlu şollu simīn-sāk maḥbūblar 9. ayağ üstine ḥavāle olub ayağ ṭoluların tenāvül iderler bunlarıñ 10. bir mertebede ‘iş ü ‘işret ve bir derecede şoḥbet ü muşāḥabetleri var ki 11. cām-ı cem görse bunlarıñ ‘iş ü nūşına ḥayrān ve Behrām-ı Güstehem daḥı 12. işitse bunlarıñ iclāsına ser-gerdān olurdu Āfitābī añılcacuḳ gelüb 13. bu ḥāli göricek tā’ib-şūfī olmağın yine nāzūkāne dönüb gitmek

79b

1. isteyicek cem‘iyyet-i ḥūbān bunuñ geldüğine muṭṭali‘ olur her biri 2. ḳalḳub bunu adımın atmağā mecāl ḳomayub ṭuta ḳapa meclise getürler 3. ḍarb-ı dest çār u nāçār buña daḥı ol şerbeti içürler artuḳ 4. germiyyet taḥşil idüb uyḳu ğalebesiyle başından dülbendi şerāb 5. ṭarafına düşdi ve ḥırḳası tāb ü teb çırāğdan ateş irüb ten ü cübbesin 6. odlara ve beden ḳırtasın ocaḳlara yaḳub Āfitābī hoş-yār olub 7. bu ḥāli göricek bu beyti didi beyt 8. şūfisin Āfitābī bezm-i Çırāğ’a varma

kim hırkañ oda yanar düşer şarāba tācuñ

9. Mevlānā Saķī ‘aleyhi’r-rahm āl-i resūldür Filibeli’dür Baldır ođlı 10. dimek ile meşhūrdur Sāķī maħlaş dimege dađı bā‘iş oldur hemān 11. babası ismine nisbet ile muħanneş olmađındur ‘ulūmı tertīb üzre görmiş 12. kāmil zū-finūn fāzıl eş‘arı eger çeh-i zenāne-reng lākin beñdest 13. ve hem-rengdür el-hāşıl-ı elfāzı leťafetden ħālī degūldür nazmı

80a

1. şīvedār ve sözleri ‘işvekārdur bu cihetden ğazeliyyātı şīrīn 2. ve edası rengīndür Rūm ili diyārında medrese virilüb anda 3. şuğulde ikenfevt oldı ve bu ebyāt anuñdur şi‘r

4. ğonca ebkārı ‘andelībi görüb

kız kaçan geldi bunda bu didiler

5. kūyumuz nāle ile tōldurđı

vayli vayli abū abū didiler

6. Mevlānā Nihānī ismi Ca‘fer’dür mevlidi Burusa’dur 7. ‘ulūmı tertīb ve her fenni terğīb ile görmiş fāzıl u kāmil seħun-āferīn 8. muşāĥabeti vūzerā vū ümerā vū her-ĝāħ ülfeti vū müvāneseti ‘ulemā vū 9. fuželā ile olub Ğalaťa kādīsı iken ferāĝat iħtiyār eyleyüb 10. kūşe-i ‘uzletde rām ve künc-i ķanā‘ atde maķām idinüb taşvvufa māyil 11. ħayli şafa-yı ħātır ħāşık itmişdür tarīķ-i şi‘irde başķa tarzı ħaşşī 12. ve bu üslūba kendinūñ iħtişāşı var ekşer eş‘arı ehl-i hırķa 13. ħaķķında vāķi‘ olmuş lūťfdur vilāyet-i Rūm’da degül belki ‘Arab’da

80b

1. ve ‘Acem’de ve Pehlevī dilde bu üslūba şi‘ir dimiş kimesne yok tarīķinde 2. ferīdi’d-dehir ve mümtāzı’l-‘aşırdur bu vādide leťayıf ķısmında söz 3. söylemek bu ķadar olur artuķ dimek olmaz bu rengde şi‘re 4. bu çāşnīyi virmek muħāl-ı ‘aķıldur hīç bir vechile maķdūr u beşer 5. degül anuñ eş‘arın şāĥib-zevķ olan ma‘lūm ve ehl-i şevķ 6. bi’l-temām mefhūm idinür ve cümle leťayıfından biri bu ğazeldür ğazel

7. Һammāma girdi gördüm o nāzük beden güzel
şu şöyle diyecek yiri yok cümleten güzel
8. şoyındı ğonca gibi çıķub sebz cāmeden
bir şūşeni fūtayla o gül-pīrehen güzel
9. meh külçesine fūtası ebr-i hicāb idi
ol gün yunurken açılı düşdi igen güzel
10. kim sā' idini kimisi sāķın güzel didi
ben bildüğüm o bir perīdür cümleden güzel
11. ķuçmaz güzel ķocaldı dimişsin Nihānī'yi
igen güzelsin ay iki gözüm igen güzel
12. Mevlānā Ğazālī Delü Bürāder dimekle añılır dīvāne reng 13. ve mütelevvin eblerek
kişidür 'ulūmı tertīb üzre görmiş merħūm

81a

1. Sultān Ƙorķud mü'ellifātına muķābelecı olmışdur anda Һizmetde 2. iken Sultān Ƙorķud'uñ yanında Һizmetin iden Һāşşa maħbūblarından 3. piyāle-nām bu yara Һizmetķār ğulām adına Elfiyye ve Şelfiyye üslūbında 4. Dāfi üslūbında 4. Dāfi' u'l-Ğumūm ve Rāfi' ü'l-Hümūm adlı bir kitāb te'lif itdi 5. Sultān Ƙorķud incinüb yanından giderdi Bursa civārında 6. Keşiş tağında vāķi' olan Geyiklü Baba tekyesine şeyķ oldu niçe 7. müddet anda zevķ-i şafā kesb eyleyüb Ğazālī maħlaş dimege sebep daķı oldur 8. şoñradan Ağres medresesin taleb idüb ol medresede iken taķā'ud 9. iħtiyār idüb elinde olan medreseden bedel bir miķdār kendüye oturaķ 10. aķçe itdürüb İstanbul muķābelesinde Beşiktaşī dimek ile meşhūr 11. mevzi' de ev ve hammām ve cum'a mescidin binā idüb anda gečinürken 12. televvüni ğālib olub evini ve Һammāmını ve mescidini şatub Ka'be-i 13. şerīfe şerrefeha'llāh cānibine gidüb Һāliyā Mekke ķurbında Dike nām ķaşabada

81b

1. olur güşāde-dil hezil-gūy ṭabī‘ atı laṭīfe māyil olub vūzerā 2. vū ümerā muşāḥabetine mülāzimet ve ulular ve devletler ḥizmetine müdāvemet 3. iderdi ve nazm itdūgi laṭīfelerūñ ‘ ibāresinde talṭīf kelām 4. eylemeyüb vezne gelen kelimātınuñ ekşeri fāḥiş ü fuḥşıyyāt nā-fercām 5. olmağın ṭab‘-ı selīm andan ibā ve zihn-i mustakīm ibrā itmek olmaz 6. egerçi kendü vādīsinde güzel nazmı ve bī-bedel eş‘ārı var 7. lākin itdūgi laṭīfeleri ḡāyet fāḥiş olub ḳalbi andan nefret 8. idüb bīzār bu muḥaddereye ol cins kelimātı yazmaḳ sūy-ı edeb 9. fehm olub ol sebebden ol laṭīfelerden nesne yazmağa iḳdām 10. ve ol kelimātdan bu müsveddeye ba‘zı nikāt şebṭ itmege ihtimām 11. idemeyüb cümle laṭīfelerinden bu bir iki beyt yazılıb zıkr olundı meşnevī

12. kişi ḳādir olub bir dil-rübāya

ḳoçub anı irişmezse şafāya

13. muḥaḳḳaḳ bil ki ol kişi velīdür

veyā zencīre çekmelü delīdür

82a

1. Mevlānā Me‘ālī raḥmetu’llāhi ‘aleyh Yāreḥişāroğlı’nuñ oğlıdur 2. babası İstanbul ḳāḏisi olmuşdur ve kendüsi Gelibolı ḳāḏisi iken 3. fevt oldı nazmı laṭīf ve kendüsi zarīf laṭīfe-kūy şāḥib-ma‘rifet 4. ve ehl-i fazīlet seḥun āferīn ve idrāk-metīn kimesnedür monlā 5. zādelerde bu deñlü ḥoş ṭab‘ nāzūk şūḥ dil-keş kişi olmaz 6. nazma gelmiş laṭīfelerine nihāyet yok ve eş‘ārı içre derc derc olan 7. şaḳīfeleri iken çok ve cümle nazmından biri bu beytdür ki tesvīd 8. olub zıkr olundı beyt

9. yalabursın ḳati ay oğlancuḳ

yohsa güneş misin ay oğlancuḳ

10. ve bu bir iki beyt daḡı anuñ meşhūr olan eş‘ārındandır şi‘r

11. iy āfet-i dehrūñ şanemi devr-i zamānuñ

gör lezzetini şoḥbetine gel zurefānuñ

12. sūz ile bir āh itmedi yār didi kim

germiyyeti var yine bugün hayli hevānuñ

13. Mevlānā Şadrī rahmetu'İlāhi 'aleyh Şeyh Kuṭbe'd-dīn'ūñ duḡter-zādesidür

82b

1. mevlidi İznik'dür monlā-zādedür babası merḡūm Sultān 2. Korkud'ūñ hā'cesi olmuşdur Miceklioḡlı dimek ile meşhūrdur 3. kendüsi şerīfdür 'ulūmı tertīb ile görmüş ehl-i ḡuzūr şanāyi'-i 4. şi'irde māhir ve üslūb-ı nazma kâdir kâḡi olmuş kişidür 5. ḡüsrev ü Şīrīn nazmı tarzında hayli meşnevi dimişdür egerçi 6. ḡayāl-engīz ve bī-bedel ra'nā ve mūntehā ḡazelleri var ve ḡarrā zībā 7. vāfir eş'ār şāhibidür lākin meşnevīsi ḡazeliyyātına ḡālib ve ḡaze 8. liyyātından ise meşnevīsine herkes tālibdür leṡāfet ü nezāketi 9. meşnevīsinde nihāyetdedür meşnevīnūñ taḡrīrinde çok ma'āniye irtikāb 10. idübdür ḡāyet leṡāfetinden meşnevīsi kem-yābdur mezārı 11. İstanbul'da Edirne Kāpusı'nda Emīr Buḡārī Tekyesi ḡurbındadır 12. ve bu maṡla' anuñ ḡāyet meşhūr olan eş'ārındandır ḡüsn-i maṡla'

13. şafḡa-i bāḡa şu cedvel çekdi reyḡān yazdı ḡaṡṡ

lāleler cezm ü çemen i' rāb fūfüller nūkaṡ

83a

1. ve bu beyt daḡı anuñ muḡayyel olan eş'ārındandır beyt

2. kāmētūñ şevḡiyle ḡuşlar uşdı servūñ üstine

şan ḡiyāmetdür gelür bir ayaḡ üzre biñ ayaḡ

3. Mevlānā Şubḡī ḡakīm Sinān oḡlı dimek ile mezkūrdur 'ulūmı tertīb 4. üzere görmüşdür ḡilye-i fazlılā müzeyyen ve zīver 'ilm ile mübeyyen ehl-i 5. ma'rifet ve şāhib-fazīlet Gelibolı ve Kütahiyye kâḡisi olmuşdur 6. fenn-i ma'ānī vü beyān-ı bedī' ve üslūb-ı nazmı menī' bābında māhir 7. ve her fenne kâdir kimesnedür eş'ārı 'āşīḡāne ve ebyātı derd-i mendāne 8. ve bu maṡla' lar anuñ eş'ārındandır şi'r

9. sīnemde tīḡ-i ḡançeri ol ḡül' izārumuñ

şüşenler oldı da'iresinde mezārımuñ

10. dirîg tîg-i cefâ ile zaḥm-ı nâk oldum

bu ğuşşadan nideyin bilmezin helâk oldum

11. Mevlânâ Riyâzî raḥmetu'llâhi 'aleyh Bursaludur babası Bursa kâdîsi 12. olmuşdur babasına Eyyühüm Erîk demek ile müte'arefdür ve kendüsü ehl-i 13. 'ilimden şâhib-fazıl kâmil ve fûnûn-ı ma'ârif ile müzeyyen fazıl

83b

1. kimesne idi medreseye mutaşarrıf iken fevt oldu ve bu maṭla' anuñ 2. eş'ârındandır ki zıkr olunur maṭla'

3. nisbet itdügüm çün kâmetüñe gâh gehî

nâzdan ayağı üzre duramaz serv-i sehî

4. Mevlânâ Kebîrî raḥmetu'llâhi 'aleyh ehl-i 'ilm tã'ifesindendür 'ulümü 5. tertîb üzre görmüş nâzûk şehun-dân ve ma'ânî ve bedî' ü beyân 6. tufeyli olmuş kâmil ehl-i dil 'ilm-i şî'ri hûb bilür şâhib-dil kimesne 7. idi ammâ Cevdet-i ṭab' kılletinden eş'ârı akḫal-ḫalîl olmağın Mevlânâ 8. Şevkî laṭife yüzinden aña bu kıt'â'ı didi kıt'a

9. kebîrî şî'ir-gûlar arasında

hemân a' dâd içre şufra beñzer

10. tezâyüd virür a' dâda velîkin

ḥisâba şaymaz anı ehl-i defter

11. ve bu bir iki beyt anuñ eş'ârındandır beyt

12. seveliden berü sen ḥulķı vü ḥüsni ḥaseni

daḫilere naẓarum yoḫ gözedürem hâ seni

13. dilemezdüm hele ben senden üzilem kesilem

nideyin Allâh'â şaldum seni benden keseni

84a

1. Mevlânâ Sevdâyî raḥmetu'llâhi 'aleyh ehl-i ilimdendür medâris görüb 2. 'ilim kesb idüb nâzûk-ṭab' ğarrâ güzel ğazelleri ve rindâne bî-bedel 3. ebyâtı var Qırḫkelisâ kâdîsi

iken Allāh emrine varub civār-ı 4. haqda mesken tutub mezārı Kırkkelīsā'dadur ve bu beyt 5. anuñ eş' arındandur ki zıkr olunur şı' r

6. āh kim eylemedi çāre bu bī-çāresine

nideyim neyleyeyim ne kılayım çāresi ne

7. Mevlānā Vişālī rahmetu'llāhi 'aleyh Aydın ilindendür dilinde 8.lüknetī var idi kavā'id-i şı'ri hūb ve eṭvār-ı nazmı mergūb 9. bilürdi fenn-i bedī' ü beyān ve ma'ānī üslūbın ihāte itmiş seḥun-dān 10. monlā kimesne idi bu sebebden her kişinūñ şı'rine daḥl iderdi 11. eş'arı ilmīne göre degül çendān-ḥazḥ olunmaz sözlere girān-cāndur 12. ve kendüsi ḥicāb perdesi altında unıdılmış kalmış sünnetsüzlük ile 13. mu'tād olmuş sünnetsüzdür diyü töhmet isnād iderlerdi

84b

1. añā binā'en laṭife-güne Kātib Şevkī bu kıt'a'ı didi kıt'a

2. nāsiḥ fenn-i beyān ya'nī Vişālī ḥazreti

şan'at-ı şı'ri içre öte ucıdur devletsüzün

3. şı'rin istermiş Necātī'nün ki ta düzüb boza

himmət-i 'ālīsini bi'llāhi gör himmetsüzün

4. şı'ir içinde ğayrı farziyyatı 'arz eyler bize

nidelüm bu söylenür sözdür ki söz sünnetsüzün

5. ve bu maṭla' Mevlānā Vişālī eş'arındandur ki zıkr olunur maṭla'

6. kanı bir sencileyin şıvelü maḥbūb Receb

kim ola ḥüsnine meftūn 'Acem ü Türk ü 'Arab

7. ve bu beyt daḥı anuñ ğāyet meşhūr olan eş'arındandur beyt

8. hicründe gözüm yaşı yaz yağmurına beñzer

bir pāre diñer diñmez başlar yine yağmağa

9. Mevlānā Ğubārī rahmetu'llāhi 'aleyh bu daḥı Aydın elindendir 10. Uurla nām kaşabadandur dānişmenddür kādī olmuş her fende baḥr-mend 11. ḥayli istiḳāmeti var

istikāmet ile çok i‘tibār bulmuşdur 12. hoş-ṭab‘ zihni selīm ve eş‘ārı mülāyim kādī iken fevt 13. oldu ve bu ebyāt anuñ eş‘ārındandır şi‘r

85a

1. zerrece bulmayuben sende nişān-ı deheni
ğonca dil-teng oluben çāk ider uş pīreheni
2. gül ruḥuñ şevki ile lāle şehīd oldu meger
ki ol ciger suḥtenüñ ḳana boyandı kefeni
3. Mevlānā Ğulāmī kādīdür ra‘nā laṭīf ğazeliyyātı ve nefis 4. ebyātı var ehl-i ‘ilim
kısmındandır eş‘ārı ḥayli iştihār bulmuş 5. kimesnedür ve bu ebyāt anuñ eş‘ārındandır
şi‘r
6. iy şaabā tutduñsa luṭf ile gülzār etegin
dāmen-i gül mi şanursın açasın yār etegin
7. āşinālīḳ bu mı iy Ka‘be-i bī-gāne nūvāz
il öpe şāfī ilüñ biz der ü dīvār etegin
8. Mevlānā Kerīmī raḥmetu’llāhi ‘aleyh ehl-i ‘ilimdendür müderris olmuş 9.
kimesnedür hoş-ṭab‘ pūr-idrāk ve elfāz-ı nāzūk ü pāk ḳā‘ide-i 10. eş‘ārı ḥūb ve üslūb-ı
ğüftārı mergūb tetebbü‘ itmiş sözi 11. suḥte ve kelimātı pūr-nükte aḥvāli eş‘ārından
ma‘lūmdur 12. ve bu ebyāt anuñ eş‘ārındandır ki zıkr olunur şi‘r
13. ol yāre nola ben ḳulına cevri ise ‘ādet
dildāruñ olur ben ḳulına cevri sa‘ādet

85b

1. yarın bulışam saña dimişdi baña ol yār
yarın didügi ğālibā anuñ ola ḳıyāmet
2. Mevlānā Ḳadirī raḥmetu’llāhi ‘aleyh Edirnelüdür ‘İsā Faḳīh 3. oğlı demek ile bilinür
‘ilme meşğül iken civār-ı ḥaḳda vaṭan tutub 4. gitdi tāze nev-cüvān idi eş‘ārda ṭarz-ı ḥāş

kullanur 5. ve üslûb-ı hayâle ihtisâş gösterüb hayâl-engîz garrâ ve bî- 6. bedel ra'c nâ gazeliyyâtı var ve bu ebyât anuñdur şî'r

7. cādu gözün ki sihr ile egmez cihāna baş

bozdu tılsım-ı 'aqlı idüb genc-i 'ışkı fāş

8. meydān-ı hüsn içinde iki pehlüvān gibi

ebrūlarını gör ki kıomış bir birine baş

9. ve bu ebyāt dağı anuñ ğāyet meřhūr olan eř'ārındandır şî'r

10. Leyli gibi cemende kıonub gül otağıla

Mecnūn gibi yanar yüregi lāle dāđ ile

11. hengāme-gır olursa řürāhī 'aceb degül

kim niçe pehlüvānı başar bir ayağ ile

12. dil tıflı gözlerüme düşüb bağr-ı eşküme

öğrendi şuda yüzmege iki kıabağ ile

13. Mevlānā Niyāzī rahmetu'llāhi 'aleyh ehl-i 'ilim dendür Monlā Vildān' uñ

86a

1. kıarındaşıdır ismi İlyās kıavā'id-i ebyātı muhkem esāsdur 2. hayli eř'āra mālİK ve tarİK-i ĥaĥķa sālİK eř'ārı selīs 3. ve ebyātı nefis kimesnedür ve Niyāzī lafzını çok kimesne maĥlař idinmiş 4. cümleden bu kimesne eř'ārı eĥařř olub ğayriler eř'ārına ğālib ve kendüsi 5. ma'ārife tālİb olmağın bu faĥır dağı sāyirlerden ba'zı cihānda bunu 6. terciĥ idüb ve anlara nisbet eř'ārın ğüşāde vü melİĥ görmegin 7. bu tezkireye bunu yazmağı ihtiyār u i'tibār itdüm Dimetoka kıāđısı 8. iken Burusa'da EmİR Sultān tekyesine varub dervİş oldu 9. dünyā meşğalesinden ferāğat itdi ve bu maĥla' anuñ meřhūr 10. olan eř'ārındandır ki zİkr olundu maĥla'

11. var müferriĥ yime ma'cūn alma gel bāzārdan

kim töludur cur'adānı ğönlümüñ esrārdan

12. Mevlānā Cefāyī rahmetu'llāhi 'aleyh merĥūm Sultān Bāyezīd zamānında 13. serāy-ı

'āmureye ĥāce olub ol evānda anda olan oğlanlara

86b

1. ta' līm iderdi ehl-i ilimden idi pīr olmuş sāl-i hūrde kimesne 2. idi çok ma' arife mālīk ü memālīk nazım aña mesālīk olub üslūb-ı 3. şī' ri ve qā' ide-i nazmı gāyet güzel bilür bu tarīqde üstād 4. ve bu fenne sālīk oluna irşād ider kimesne idi yaqā lafzında beş dürlü
5. ma' nīye delālet ider tencīsi bulub ğazel itmiş bu ebyāt anuñdur şī' r
6. āhum beni bu ḥasret ile yaqa yaqındur
kim şeh yüzine bir dahı kul yaqa yaqındur
7. boynında yaqasın görüb iy dil ḥased itme
sen andan ıraksın aña ol yaqa yaqındur
8. Mevlānā Du' āyī raḥmetu' llāhi ' aleyh Bursaludur babası mu' arrif idi 9. ata şan' atına oğul vāris olduğı cihetden Du' āyī maḥlaş dimege 10. bā' iṣ oldur ḥoş-ṭab' selāmet vezni ve ḥūb açuq zihni var 11. ve bu ebyāt anuñ eş' arındandur zıkr olunur şī' r
12. ' arīzuñ ' arz it güle gülşende zībālanmasun
serve göster qaddüñi nāz ile ra' nālanmasun
13. kıl muqavves qaşlaruñ ṭarf-ı külāhuñdan nişān
ğurre-i meh şekl-i ebrūsına ğarrālanmasun

87a

1. Baba Ḥasan raḥmetu' llāhi ' aleyh Qaraveryelüdüdür ' ilme ṭalīb 2. ve ma' rifete rāğīb olub ders görmiş derece-i isti' dād ve ' ilm ile 3. münāsebet vü ittiḥād bulmuşken şüret-i faqr u fenā ğalebe idüb 4. serv ü pā bürehne gedā dervīş olub günc ü faqırde qanā' at ihtiyār idüb 5. tūşe-i faqr ile iftiḥār eyleyüb geçinürken ba' zı ehl-i fesād gice ile 6. ḥücesine yatduğı yire varub girüb bir niçe yerde muḥkem yere vurub 7. şehīd itdiler ve bu redd-i ' acz ' alā' ş-şadr ebyāt anuñ eş' arındandur
8. mışr-ı ḥüsnünde ki güm kıldı gönül cān u seri
şām u zülfünde imiş aldı lebünden ḥaberi
9. ḥaberi fürqat-ı gülden ki peyām itdi şabā

bülbülün lāle şıfat kan ile taldı cigeri

10. Behiştî rahmetu'llāhi 'aleyh ismi Ahmed'dür Qarışduran Süleymān oğlu 11. dimek ile meşhür şāhib-cemāl nev-cüvān merhūm Sulţān Bāyezīd 12. huzūr-ı şerīfinde hizmet-i gihterī ve mülāzūmet-i mihterī iderdi 13. āhir bir cüzwī nesne için sulţān gītī-sitāni hāzretlerine nāzlanub

87b

1. kaçub pādişāh-ı Īrān şehinşāh-ı cihān mürenni'l-fuzalā müdekkāvi'- 2. l-büleğā hüsrev ü 'Acem sultān Hüseyn Baykara yanına varub anda 3. hāzret-i şeyh Kirāmī Monlā 'Abdu'r-rahmān-ı Cāmī rahmetu'llāhi 'aleyh 4. hāzretleri ile muşāhabet ve münāsebet itdi ol diyārda 5. bir niçe müddet olduğdan soñra Sulţān Hüseyn-i Baykara ilçi ile 6. her kısmıdan vāfir envā' teberrükāt ve her cinsden ecnās 7. mu'teberāt gönderüb Sulţān Bāyezīd hāzretlerinden iştişfā' 8. idüb anlar dahı dileklerin kabul eyleyüb anuñ ol günāhından 9. geçüb gelüb yine bākī 'ömrin āsitāne-i sa'ādetlerinde geçerdı ve ol 10. 'Acem'den geldügi maħalde kendü günāhı muķābelesinde pādişāhı medh idüb 11. bir ķaşīde dimiş idi ve bu beyt ol didügi ķaşīdedendür günāhı 12. 'afv olmaķ ümīdine dimişdür ki zıkr olunur beyt

13. ne ķul ola ki anuñ olmaya cürm-i günehi
ne hāttā ola ki 'afv itmeye sulţān-ı kerem

88a

1. merhūm Sulţān Bāyezīd mürebbālarındandır 'ulūm-ı tertīb üzre 2. görmiş Hāmse-i Nizāmī'yi bi't-temām Türkī'ye terceme itmişdür her 3. fende māhir çok ma'ārifē ķādir kimesnedür ve bu ebyāt dahı 4. anuñ eş'ārındandır ki zıkr olunur şı'r

5. oturıcaķ diz-be-diz aġyār dilber yanına

tāze tāze dāġ urur 'āşıklarınıñ cānına

6. ferşinüñ bünyādı āb u saķfinüñ bünyādı bād

ilticā yiri degöldür yuf felek bünyādına

7. Mevlânâ Tûrâbî rahmetu'llâhi 'aleyh Sultân Cem hâ'cesi olmuş 8. fâzıl u kâmil tefsîre kâdir ve 'ilm-i zâhirde mâhir kimesne 9. idi dârü's-saltâna İstanbul'da olurdu beytü'l-mâldan 10. ta'yîn olunmuş aqçesi var idi cum'â günlerinde va'z iderdi 11. dervîş-nihâd kişi idi ve bu ebyât anuñdur şî'r
12. cānum ol şuh-ı ciḥān üstine dir dir ditrer
ten gibi rūḥ-ı revān üstine dir dir ditrer
13. zūlf-i miskīni 'izārında perişān olıcaq
sāye-veş āb-ı revān üstine dir dir ditrer

88b

1. Seḥāyî rahmetu'llâhi 'aleyh bu daḥı Sultân Cem şā'irlerindendir 2. faşih ü belig kimesne idi Sultân Cem ile diyār-ı ğurbete bile gidüb 3. anda kalmış idi ve bu ebyāt anuñ meşhūr olan eş'ārındandır şî'r
4. dilberā derdüñ hemîşe cānuma hem-dem durur
ol sebebdendir ki çeşmüm āb ile hem-dem durur
5. raḥm it iy dilber bu ğam-ġin göñlüme kim her nefes
hem-demüm derd ü belā vü maḥremüm hem-ġam durur
6. La'li rahmetu'llâhi 'aleyh Sultân Cem şā'irlerindendir hoş-ṭab' 7. nāzük kimesne olub diyār-ı ğurbete Sultân Cem ile bile gitmişlerdendir 8. ve bu bir iki beyt anuñ eş'ārındandır ki zikr olunur şî'r
9. zāhidüñ fikrinde cennet 'āşikuñ dīdār-ı yār
her kişinüñ lâ-cerem başında bir sevdāsı var
10. ḥaste cāna şol kıya baqışlar ile baqma kim
şive-i nāz ile öldürdüñ bizi hey ğamzekār
11. Ḥaydār rahmetu'llâhi 'aleyh Cem Sultân şā'irlerindendir Sultân 12. Cem deryā yüzine revān olub 'azīm ü Firengistān idüb terk-i diyār itdükde 13. bile gidüb rüzīgārını ve 'ömr-i nā-pāyidārını anuñla geçürenlerdendir

89a

1. ve bu ebyât anuñ eş‘ârındandır ki zıkr olunur şi‘r
2. çekmiş kılıcın ğamzelerüñ kan ide beñzer
her lahẓada biñ bî-dili bî-cân ide beñzer
3. kırmış kaşı yāsını cefâ-keşlere dilber
‘âşıklarınuñ cânını kırbân ide beñzer
4. sünbül şaçunuñ ü lâle ruhuñ yâdına çeşmüm
kan yaş ile etrâfı gülsitân ide beñzer
5. Qandî Sirozî ‘aleyhi‘r-rahme bu dağı merhûm Sultân Cem şâ‘ir 6. lerindendir Siroz
şehrindendir hoş-ıtab‘ seşun-âferin eş‘ârı sebük 7. ve şirîn ve nazmı dürr-i semîn güzel
ve laţif ve ğâyet leţâfetinden 8. sözleri hafif kimesnedür diyâr-ı ğurbetde Sultân Cem ile
kalub anda fevt 9. olub Allâh emrine vardı Sultân Cem’üñ maqbûl muşâhiblerindendir
10. ve bu beyt-i maqta‘ anuñ eş‘ârındandır maqta‘
11. kande kandum iy şanem cüllâb-ı la‘lün kândına
kim baña Qandî diyü bühtân idersin her nefes
12. Cenânî rahmetu‘llâhi ‘aleyh Monlâ ‘İzârî’nün bürâderidür çok ma‘ârif 13. mâlik
ve kendüsi sipâh-cengi tarîkine sâlik olub tîmâre mutaşarrıf

89b

1. idi Malkoç ođli Bâlî Beg’üñ kış aķınında gereği gibi yoldaş 2. lıķlar idüb anuñ
öñinde şehid oldu hoş ıtab‘ eş‘ârı 3. selis ve ğazeliyyâ nefis ve bu bir kaķ beyt anuñ
meşhûr olan 4. eş‘ârındandır ki zıkr olunur şi‘r
5. şeb-i ğamda yalunuz kaldum ayâ şâh meded
saña irişmez elüm nideyin iyvâh meded
6. gel esirge beni devletlü güzel başuñ içün
senden ayırma beni kuluñam iy şâh meded
7. ‘Ahdî rahmetu‘llâhi ‘aleyh Sultân Bâyezîd zamânında dîvân-ı ‘âlî-şân 8. hizmetinde
olurdu aķkâm u kitâbetin iderdî kitâbeti güzel ve haţtı 9. bî-bedel hüsni haţtı ziyâde

- kâtib şeyh-zâde şâkirdlerindendir 10. eş'ârı ğarrâ ve nazmı müsteşnâ çok ma'ârifet
 kâdir ve fenn-i şi'irde 11. mâhir kimesne idi ve bu ma'ârifet anuñ eş'ârındandır ma'ârifet
 12. kânde varam sâye-i serv-i bülendüm var iken
 kime kûl olam senüñ gibi efendüm var iken
 13. Mevlânâ Şehîdî 'aleyhi'r-raḥm Seyyid Kâsım-ı Niksârî demek ile meşhûrdur âl-i

90a

1. âl-i resûldur 'ulûmı tertîb üzere görmüş 'âlim ü fâzıl ve ehl-i 2. dil kâmil Tırabizon
 diyârından merhûm Sulţân ḥân ḥazretleri ile 3. geldi dergâh-ı 'âlem-penâh
 mülâzimlerinden idi ḥûb ṭabî'atı var 4. olanca eş'âr hem-vâr Pârsî vü Türkî dilde eş'âr
 dimege kâdir 5. sözleri muḥkem ve üstüvâr kimesne ve kendüsi merhûm Sulţân Selîm
 ile 6. Tırabizon'da olurken çok muşâhabet ve artucaḫ münâsebet 7. itmiş idi ve bu ebyât
 anuñ eş'ârındandır şi'r
 8. bâ ḥûn eşk-i ten-i ḥâkî-i ḥûd gil gerdem
 behr-i 'ıŝḫ-ı tüde râḥâye vü münzil gerdem
 9. kaşr-ı tüger-i çe refi' set şeh 'âlîŝân
 kaşr ki muḥtaşrî men diĝer ez gel gerdem
 10. ŝüfiye söyleñ ḥabseden sînesin şâf eylesin
 niçe bir ta'n eylemek 'uŝŝâḫa inşâf eylesin
 11. Sâĝarî 'aleyhi'r-raḥmet Edirnelüdür Ğazzâz 'Alî demek ile meşhûr ve mezkûrdur
 12. ṭabî'atı hezle mâ'il lâkin ḥüsnîyyâtı daḫı mişlidür pîŝesi 13. ğazzâzlıḫdur 'ilm-i
 edvârda ğuyinde usta şems ile hem-dem ve sâz-ı

90b

1. fenninde 'Alî Pürtik ile maḥrem olub ḫopuz-nüvâzlıḫda bir mertebede mahâret 2. ve
 nez-destliḫde bir derecede mûmâreset bulmuşdı ki eline ḫopuz alub 3. perdesin yüzden
 götürüb çalmaĝa başlayıcaḫ Zühre-i gökden 4. yire indürüb bî-iḫtiyâr raḫŝa ve semâ'a
 götürüb ehl-i 5. meclîsüñ içine âteş bıraĝub her biri ḥây u ḥüyan 6. 'âlem yüzün ŝür u

ğavğâ ve mestâne na'ralardan rüy-ı zemîni 7. aşub ve belâ ile mâl-a-mâl iderlerdi hoş-
tab' nâzük 8. kimesne idi dünyâya merd-mücerred geldi gitdi ve bu beyt anuñdur

9. pîr oldı Sâğarî kıomaz elden piyâleyi

düşdi 'aşâyâ nergis-i zerrîn kadeh gibi

10. ve bu ma'la' anuñ meşhûr olan eş'ârındandır kıt'a

11. anuñ için mezârum üstinde

ben bu eşcârı böyle vaz' itdüm

12. ki gören şormadın bile hâlüm

bu cihân içre neyledüm nitdüm

13. bir boyı servi gözi bādāmuñ

şeftelüsine toymadum gitdüm

91a

1. Liqâyî rahmetu'llâhi 'aleyh İstanbul bazâristânında oturur 2. şahhâf idi çok ma'ârife
mâlik şahib-kemâl zarîf-su'âl 3. zaḥmeti 'arîz olmuş za'îf mizâc kimesne idi ekşer
evkâtda 4. kâtib şevkî ile muşâhabet iderdi eşnâ-i muşâhabetde laṭife 5. güne Mevlânâ
Şevkî aña bir kıt'a budur kıt'a

6. Liqâyî kim zarîfidür cihānuñ

şışirdür burnını sümkürdügince

7. görüb bir tıbb ehli anı didi

marâzdur bu kesilür vardığınca

8. ve bu beyt daḥı Mevlânâ Liqâyî'nüñ kendü eş'ârındandır beyt

9. sen şah-bâz ile ideyin diyü dest-i bûs

nâzüklik ile kendü ayâğın toğan öper

10. Ferîdî rahmetu'llâhi 'aleyh Hâraccı Hüsâm dimek ile nâm 11. bulmuşdur Üsküb
şehrindendir Edirne'de yeñi 'imârete ve dârü'l-ḥadîşine 12. mütevellî olmuşdur
eş'ârında eyü kaşdlar ider hoş-tab' 13. elfâzı hem-vâr ve nazmı hûb vü üstüvâr
kimesnedür Allâh emrine varub

91b

1. mezârı Edirne'dedür ve bu beyt-i maқта' anuñdur maқта'
2. mümkin degül Ferîdî ki maқbül-i şâh ola
irmez maқâm-ı devlete қul muқbel olmasa
3. Mevlânâ Ḥabîbî raḥmetu'llâhi 'aleyh Aydın ilinden ehl-i 'ilim kısmındandır 4. gâyet ḥüb-nefs kimesne idi Fâ'ıķ Paşa Narda'da binâ itdügi 5. câmi'-i şerîfe rağbet ile getürüb ḥaṭîb itmişdi bir niçe yıl anda 6. ḥaṭîb olub yürürken memâlik-i 'aқl u ḥüşe-leşker hevâ vü heves-i 7. nefs-i zalûm ve sipâhi pâdişâh-ı 'ışķ nücûm idüb niçe zamân 8. bî-hoş ve ḥayrân vü ser-gerdân sevdâ galebesiyle nâlân u giryân 9. gezüb yürüb âḥîr terk-i diyâr idüb yine Aydın iline kendü 10. vaṭan-ı aşlîsi olan Pavra-nâm қаşabaya varub anda taşavvufa 11. ma'il olub çok riyâzet vü mücâhedeler eyleyüb niçe ḥalvetler 12. ve niçe çileler çeküb şüfî olmuş ḥoş-tab' kimesnedür mezârı 13. Aydın ilinde yine kendü vilâyetinde Pavra-nâm қаşabadadır ve bu ebyât

92a

1. ve bu ebyat anuñ eş'ârındandır ki zıkr olunur şî'r
2. iy şehin-şâh-ı cihânum mîr-i şâḥîb devletüm
saña қul olmaқdur cân u gönülden niyyetüm
3. mezḥeb-i millet şorar zâhid baña bilmez mi kim
lâ'übâlî 'âşıkam dîvânelerdür milletüm
4. Mevlânâ Naşûḥî raḥmetu'llâhi 'aleyh ṭabîb ü fâzıl ve hekîm ü kâmil 5. 'ulûmı tertîb üzre görmüş eş'ârı selîs 6. çok ma'ârif-i zabṭ eylemiş şâḥîb ma'rifet ve ehl-i zekâvet üslûb-ı 7. leṭâyıfında bî-mânend kimesnedür ehl-i nücûm istiḥzâ Çince taқvîm 8. yazmışdur Taқvîm-i Naşûḥî demek ile meşḥûrdur ve bu laṭîfe ol 9. taқvîmendür ki zıkr olunur Âḥkâm-ı Taқvîm be-taқdîr-i emir Rabbânî 10. ve fermân-ı ḥük-m-i sübhânî ve hey'et-i felegi ve berâhîn-i hendesî ve icrâm-ı 11. nürânî ber-mücib-i ḥisâb-ı ziyc yalanı

şöyle iktizâ eyler kim 12. bu yıl hammâmcılar kapu bekleyüb dellâklar içerde der-kâr olalar 13. ve nâîrlar muttaşıl yaşmak silme üzerine olalar ve bâzârcılarda

92b

1. alma ve şatma çoğ ola ve arpacılar muhtesib oğlanınıñ ağızı 2. ölçüsin alalar ki alduğumuz kile ile şataruz dimege mecâl bulalar 3. ve kalaycılar döne döne kazanç ideler ve aşçılarda maçanağ 4. yeri çanağ ola ve sipâhiler maḥbûb hizmetkârlar arkasında 5. hoş geçeler ve cümle eş‘ârından bu maṭla‘ anuñdur maṭla‘

6. milk-i dil sensiz şehâ yıkıldı vîrân oldu gel

intihâ-yı firkat ü pâyân-ı hicrân oldu gel

7. Kâtibî rahmetu’llâhi ‘aleyh Monlâ ‘İşkî şâkirdidür kendüsi 8. laṭîf kitâbet ider kâtib idi Kâtibî maḥlaş dimege daḥı sebep 9. oldur ve ‘ilm-i mûsikîde pehlüvân-kâmil kendünüñ ve ğayruñ 10. eş‘ârın naṣṣ ve taṣnîf bağlayub irlendi çok kaşâ‘ide 11. ve ğazeliyyâta mâlik hoş-tab‘ ğüşâde-dil kimesne idi Sultân şâḥib-ķırân 12. Muḥammed ṭâb-şerâhü ḥâzretlerinüñ zamânından sultân zamânına gelince 13. âsitâne-i devletde hizmet eyleyüb ‘ulûfeye mutaşarrîf idi fevti

93a

1. İstanbul’da oldu ve cümle eş‘ârından işbu bir iki beyt anuñdur 2. zîkr olunur şi‘r

3. şol turre-i miskîn ki rûḥ-ı yâre ṭayandı

yanarsa nola ‘ûd gibi çün nâra ṭayandı

4. bîmâr idi dil-i zülfüñ ucından ser-i zülfüñ

destine ‘aşâ şunalı bir pâre ṭayandı

5. Mevlânâ Ḥadîdî rahmetu’llâhi ‘aleyh Rûm ilinde Ferecük nâm 6. kaşabadandur yine ol kaşabanuñ ḥaṭîbi olmışdı Ḥadîdî maḥlaş 7. dimege ‘illet kendü şan‘ atı temürcılık idi kifâf-nefsi çün ḥaddâd 8. lık iderdi hoş-ṭab‘ seḥundân ve söz vezninde firâvân 9. nazmı vü eş‘ârı var ve Tevâriḥ-i Âl-i ‘Osmânî pâdişâh-ı şâḥib-ķırân 10. gelüb taḥta cülûs

idince nazm eyledi nazmı laṭif ü selīs ve elfāzı 11. dürr-i nāb gibi nefis ve bu beyt-i maḳṭaʿ anuñdur beyt

12. şāh şehirinde Ḥadīdī şîʿ rüñüñ her beytini

mālikī mermerlere yazmalıdur bāb üstine

13. ve bu beyt daḫı anu eşʿārındandır ki taḫrīr olundu şîʿr

93b

1. kāfir gözini yār müselmān ider gibi

müjgānı tutmuş iki taraf tīg-i bī-niyām

2. Resmī raḫmetuʿllāhi ʿaleyh Bursaludur ehl-i şānāyiʿdendür kifāf-ı 3. nefsi çün bezzāz olmuş vālācīdür kendü zamānında şîʿr ile imtiyāz 4. bulmuş kimesnedür merḫūm Aḫmed Paşaʼnuñ niçe ğazeliyyātını taḫmīs 5. itmiş ḳābil kişi ve kendüsi dil-ḫoşī eşʿārı ḫoş-āyende 6. ve ğazeliyyātı pesendīde fevti Bursaʼda olmuşdur ve bu ebyāt 7. anuñ eşʿārındandır ki zıkr olunur şîʿr

8. nitekim saña ʿādetdür niyāz ehline nāz itmek

baña hem ḫū durur bir nāza biñ dürlü niyāz itmek

9. sücūd itdükçe miḫrāba seni yād itdügüm budur

ḫuzūr-ı ḳalb olmasa dürüst olmaz namāz itmek

10. Şıdḳī raḫmetuʿllāhi ʿaleyh āsitān-ı saʿādet āşiyān mülāzimlerindendür 11. sipāhī oĝlanları zümresinden ḫizmet iden bendelerindendür 12. ḫoş kişi idi ṭabʿı mülāyim ve kendüsi ḫalīm eşʿārı nāzük 13. ü pāk zātı pür-idrāk kimesnedür ve bu maṭlaʿ anuñdur şîʿir

94a

1. dilberüñ gönline āhum itmedi aşlā eşer

gerçi dirler āh-ı ʿāşık seng-i ḫārādan geçer

2. Fehmî rahmetu'llâhi 'aleyh mu'arrif Monlâ Hamdî'nün şâkirdidür canbâz 3. dimek ile mezkûrdur der-gâh-ı 'âlem-penâh bendelerindendür pür-idrâk 4. Fehmi güzel vü tab'ı pâk hûb u âdemî kimesne idi ve bu ebyât 5. anuñ eş'ârındandır ki zıkr olunur şî'r
6. mübtelâ-yı 'ışk-ı yârim baña tedbîr eyleñüz
ol tabîbe hâlümü bi'llâhi taqrîr eyleñüz
7. ölürem bâri hayâl-i yâr ile cân vireyin
şûret-i dildârumı qarşumda taşvîr eyleñüz
8. Mevlânâ Sühâyî rahmetu'llâhi 'aleyh İstanbullıdur ismi Muhammed'dür 9. 'ulümü âsâletle görmüş ehl-i 'ilimdür ehliyet ile añılır ve 'ulemâ 10. vü fuzalâ arasında fazilet ile mezkûr kimesnedür lâkin gâyetde 'ayyâş 11. ve nihâyetde evbâş olmağın felâket ile fevt oldı hoş-tab' 12. zihni güşâde ve eş'ârı ziyâde artuğdur ve bu ebyât 13. anuñ eş'ârındandır ki zıkr olunur şî'r

94b

1. iy şeker leb tatlu söz mihr ü muhabbet arturur
tatlu tatlu agzuma söğ loğma şefkat arturur
2. baş koyan hâk-i der-i meyhâneye devlet bulur
mey-fürüşüñ öpmek ayağını hürmet arturur
3. Mevlânâ Hevesî rahmetu'llâhi 'aleyh Üsküb şehrindendür 'ilme 4. meşgûl iken ferâgat ve keşret-i şugûlden berâ'at gösterüb şî're 5. heves itmiş hoş-tab' laîf ve sebük vü şîrîn-i hafif eş'ârı var 6. ve bu maṭla' anundur ki zıkr olunur maṭla'
7. bahâr geçdise nola hazânı hoş görelüm
zamân zamâna irişmez biz anı hoş görelüm
8. Mevlânâ Nihânî rahmetu'llâhi 'aleyh qadîmi vilâyet-i Anaṭolı'dandır 9. Hadım 'Alî Paşa'nuñ muşâhiblerindendür eski şâhib-ma'rifet kimesnedür 10. hoş-tab' nazûk eş'ârı ve garrâ bî-bedel güftârı var ve bu 11. *redd-i 'acüz 'ale's-şadır*⁵² kısmından olan muşanna' gâzel anuñdur 12. ki zıkr olunur şî'r

⁵² Ortaya koyduğı aczi reddedilen.

13. tā kim görelî tal' atunî iy yüzi kāmra
ırmağ gibi gözümdeñ ağar şām u seher mā

95a

1. em vir didi dil la' lüne derdine didi merg
germ olma igen bendeñi öldürmege yāra
2. ve bu ebyāt dağı anuñ meşhūr olan eş' arındandır şi' r
3. tāk-ı gul-gün geydügi çün lāle şāhiler gibi
çekdi sūşenler kılıç sünni sipāhiler gibi
4. Rāfezī' dür lāle anuñ çün başında tācı vār
yāsemenler Hāğğ'a yüz tutmuş ilāhiler gibi
5. Mevlānā Muhyī raḥmetu'llāhi 'aleyh Aydın elinden Birgilüdür ehl-i 6. ' ilim
tāyfasındandır Birigi kādīsî olmuştur gāyet muşāḥabeti 7. laṭīf ve eş' arı güzel kendüsi
zarīf ekşer muşāḥabeti 8. şāḥib-devletlerüledür aṭ' ime kısmını ḥüb bişirürdi Pilavcı 9.
Muhyī demek ile añılurdu ve bu ebyāt anuñ eş' arındandır şi' r
10. merḥabā iy cān u cānān merḥabā
merḥabā iy şāh-ı ḥübān merḥabā
11. iy saçı zulmet rūḥı ānestü nār⁵³
iy dudağı āb-ı ḥayvān merḥabā
12. Ṭalibī raḥmetu'llāhi 'aleyh ḥoş-ṭab' derviş-nihād ve üslüb-ı şi' rde 13. kāmil üstād
kimesne idi ve bu ebyāt anuñdur şi' r

95b

1. āh ol meh-liḳā ben mübtelāyı gözlemez
cevr-i ' ādet idinür mihr ü vefāyı gözlemez
2. tūtalum kim serverā sulṭān-ı ' ālemsin bugün
pādişāh-ı dehr olan niçün gedāyı gözlemez

⁵³Kur'ān'da āyet: "Ateşe yaklaştım." Tā-hā 10, Neml 7, Kasas 29.

3. Mevlānā Ḥākī rahmetu'llāhi 'aleyh ismi Yūsuf'dur Üsküblüdür 4. 'ulūm-ı zāhire meşgūl iken ferāğat eyledi çok ma'rifete kâdir 5. dīvāne-reng kimesne idi hayli eş'āra mālīkdür ve bu bir kaç 6. beyt anuñ eş'ārındandır ki zıkr olunur şî'r

7. nola cellād ise ğamzeñ esirgemez mi insānı

esirger göricek kâfir ğariblikde müsülmānı

8. zenaḥdānuñda ço yatsın müsāfirdür bu dervīş

be-gāyet ki yazuğdur kim kişi incide mihmānı

9. Mevlānā Ḥıfzī rahmetu'llāhi 'aleyh ismi Muḥammed'dür ehl-i 'ilm arasında 10. Şaru Memi demek ile meşhūr u mezbūrdur cārī-i ḥāfız-ı kelāmu'llāh 11. kimesne idi Ḥıfzī maḥlaş dimege daḥı sebep oldur Vardar Yeñicesi'nde 12. müderris olmuşdı hoş-ṭab' eş'ārı laṭīf ve kendüsi hayli 13. harīf ehl-i dil İstanbul'da iken gice ile olduğı odada

96a

1. yatduğı yirde katl itdiler yanında olan dünyāsın aldılar 2. mezārı İstanbul'da Ğalaṭa yaqasındadır ve bu ebyāt anuñdur

3. nerges ü ruḥsāra nağd-i qalbi yandurdum yine

sīnede mihrūñ çırāğını uyandurdum yine

4. ben ki āteş-bāz-ı 'ışkam dūd-ı āhum oğların

āsumāniler gibi göge boyandurdum yine

5. Mevlānā Maḳāmī rahmetu'llāhi 'aleyh Sirozludur 'ilm-i müsīkīde 6. bī-naẓīr ve fenn-i edvārda emīr-i şāḥib serīr idi Maḳāmī 7. maḥlaş dimege daḥı ba'ış oldur çok zamān ḥiṭābet itmiş 8. maḳāmāt bābında 'adīmü'l-mişil olub kendü zamānında vāqī' ola maḳām- 9. şināsları cümle ḥacil qalmışdı güzel taşnifler ve ğarrā nağşlar taḳsīm 10. itmekde ehil qatında ercümende ve tāze tāze bī-bedel şavtlar bağlayub 11. ayrılmakda bī-mānend idi şāḥib-ma'rifet olduğı ḥayşiyyet ile erkān-ı 12. devlet rağbet idüb getirüb āsitāne-i sa'ādetde beytü'l-māldan 13. aqçe ta'yīn eyleyüb ḥiṭābetinden ferāğat itdürdiler ḥazret-i

96b

1. şāhib-ķırān *ebbeda 'llāhü te'ālā ālī āķirü'd-devrān*⁵⁴ Bağdād cānibine 2. sa'ādet ile sefer-i hümāyuna teveccüh itdükde Bağdāt'da fevt olub 3. mezārı anda vāķi' olmışdur hoş-ķab' kimesne idi rindāne 4. ğarrā eş'ārı var ve zībā ra' nā ğazeliyyātı hem-vārdur ve bu 5. ebyāt anuñ eş'ārındandır ki zıkr olunur şı'r

6. āh ile cihān ħalkını bīmār ideyin mi

nālemler seg-i kūyuñı āzār ideyin mi

7. dilberlere mey almağa meyĥānecilerden

cāmi' de ħaķībem diyüben 'ār ideyin mi

8. meşhūr-ı cihān olmağa rindān arasında

bir tāze ğazel gün gibi izĥār ideyin mi

9. *Tetimme-i Ĥabaķa-i Şeşüm* altıncı ĥabaķa behiştinde cem'ıyyet 10. idüb zıkr olan 'ulemā vü fużalā vü monlā-zādeler ki her biri 11. zīver-i fażlılā müzeyyen ve ĥilye-i dāniş ile mübeyyendür ba'zı bu 'ālem-i 12. fānīden muĥtefī olub cennet çemenlerinde nurdan kuşūrlarda ĥür u 13. ğilmān ile muşāķib ve ba'zı bu cihānı bī-vefāda mevcūd kendü

97a

1. 'ālemlerinde 'ış u nūşda ma'ārifetle ĥālib olub sultān ğitī-sitān 2. pādīşāh-ı şāhib-ķırān ĥazretlerinüñ devām u devlet rüz u efzün 3. ve kıyām-nizām şevket-nümünları ad'ıyyesine şeb ü rüz mütevātir 4. ve mütevālī müdāvim ve mülāzımdür rubā'ı

5. ĥurduķça cihān şāh-ı cihān-dār olsun

her demde āña 'avn-i Ĥudā yār olsun

6. sultān-ı selāķin-i cihān şāh-ı Süleymān

tā ĥaşre deĝin devlet ile var olsun

7. *Ĥabaķa-i Heftüm* yedinci behişte mensüb olan hoş- 8. ķab' azāde-dil aşķāb-ı 'irfān ve aĥbāb-ı seĥundān şā'ir-i nāzük 9. fāzıl u kāmīl kimesnelerün vaşfindadır ki her biri

⁵⁴ Allah, son zamanı tebdil edecek.

hengāme-i leṭāfetde 10. sibākat-kelām ve kiyāset-peyāmnda bir vechle diḳḳat ü firāset ḥiddet ü 11. zekāvet iderler ki feṣāḥāt-ı maḥallinde Saḥbān ile Farazdaḳ ve söz deminde 12. Arestō ile Ebū ‘Alī Sīnā’ya daḳḳ tutarlar el-ḥāşıl-ı kelām mevzūn 13. bābında ḳılı ḳırḳ yarub pehlīvān seḥun-senc ve mübāriz ‘arşa-ı elfāz

97b

1. nükte-perdāz penc ü gencdür söz ‘uḳdelerinde gir-i güşā-yı ḥurde-dān 2. ve düşvār eş‘ār-ı müşkilātında hallāl-i cerb zübān-ı yārān ki 3. bu faḳīr ile hem-‘aşr u zübān olub mezheb-i şī‘re bilece zāhib 4. olmışlardır bu cümleñün afzalı ve bu zümrenüñ ekmeli ḳıdvetü’ 5. ş-şu‘arā-i ‘l-müteferredīn zübdetü’l-ā-i‘l-mütecerredīn kelid-dār-ı 6. gencine-i İlähī vaḳfıl-güşāyi hazīne-i nā-mütenāhī ‘ışḳ deryāsı 7. şadefinüñ dürr-i yektāsı ve ma‘rifet göginüñ mühr-i Münīr cihān-ārāsı

8. tutubdur şī‘ri cümle kâ’inatı

cihān üstādı ya‘ni Monlā Zatī

9. ismi Baḥşī mevlidi Balıkesre’dedür bir mertebede Cevdet-i ṭab‘ı 10. ve leṭāfet-i zihni var ki ḳābil-i vaşf degül beş yüz miḳdārı 11. ḳaşāyidi ve üç biñ ḡazeli ve meşnevī tarzında Şem‘ ü Pervāne 12. adlu bir kitāb diyübdür on iki biñ beyt meşnevīdür 13. anda derc olan ma‘ānī-i ḡarībe ve leṭāyif-ı ‘acībe ki añā müyesser oldı

98a

1. bir kimesne daḳı el virmedi ve ḡazeliyyātında ḥāşşa ma‘nileri ve 2. kimse eş‘ārına irād olmaduḳ emşāli çoḳdur eş‘arı maṭbū‘ 3. ve ebyātı maşnū‘ iştihār-ı tāt ve i‘tibārı temām bulub Şeyḫ 4. Vefā raḥmetu’llāhi ‘aleyh sülūkına sālīk olmuş derviş ḳışidür ve bu 5. ebyāt daḳı anuñ ḡazeliyyātındandır ki zıkr olunur şī‘r

6. ‘āşıḳı çün bī-vücūd itmek olupdur ḥak saña

biz ‘adem milkine maḥmil baḳladuḳ yā hū saña

7. çün gidersin bir tolu iç bārī andan git didüm

götürüb ol dem ayaḳı didi kim yā hū saña

8. ve bu ebyât dağı anuñ meşhûr olan eş‘ârındandır şi‘r
 9. didüm leb-i yâķûtuña ĥaţţ gelmiş iy yâr
 didi ki diye kıara ĥaberden dağı neñ var
 10. kıanımı revân eylemege tîrûñ ucından
 zaĥmum gibi ‘âlemde niçe ağzı kıızıl var
 11. Mevlânâ Āĥî raĥmetu’llâhi ‘aleyh Beñlü Ĥasan dimek ile meşhûrdur 12. mevlidi
 Tuna yalısında olan Nigebolı nâm kıal‘adur ‘ulûm mütedâveliye 13. tetebbü‘ idüb
 görmiş idi Kıaraviry’e müderris iken fevt oldu

98b

1. mezârı andadır ĥoş-âyende ġarrâ ġazelleri ve mestâne ra‘nâ maţla‘ 2. ları var ve
 cümle eş‘ârından bu maţla‘ anuñdur maţla‘
 3. uçmasın yañlış ĥaberler ol hümânuñ üstine
 âşiyân-ı zâġa varmaķ düşmez anuñ üstine
 4. ve meşneviye ĥayli ġuşiş itmişdür Ĥüsrev ü Şîrîn üslûbında Ėl-i Ĥüsrev adlu 5. bir
 kıtâbı var Mevlânâ Şeyĥî’ye peyrû olmuş meşnevîsi ġüzel ve maţbu‘ 6. ve nazmı laţîf
 ve maşnû‘ müsveddesin beyâz itmege ihmâl ü iġmâz 7. eylemegin kem-yâb ve nâ-
 yâbdur ve inşâ tarzında Ĥüsn ü Dil adlu 8. bir kıtâbı dağı var ġâyet ġüzel ve bî-bedel
 yazmışdır ve bu kıt‘a 9. ol kıtâbdandır ki zıkr olundu kıt‘a
 10. bu felek-i şeş cihetde ġöñül çârmîĥ olub
 şaldı muĥîţ-i ĥayrete mellâĥ emr-i kün
 11. mevc-i ĥavâdiş ile helâk oldu ‘âķıbet
 bu baĥr-ı pür ĥaţarda ki yok ana kıa‘r ü bün
 12. deryâ dil ol cihânda ki bu rûzigârdur
*cere‘r-riyâĥu leyse kemâ teştehi’s-süfün*⁵⁵
 13. Şem‘î raĥmetu’llâhi ‘aleyh Rûm ilindendür Şeyĥ Vefâ şûfilerindendür

⁵⁵ Rûzgâr gemiyi kaptanın istediġ gibi deġil, kendi istediġi gibi yönlendirir.

99a

1. Şeyh hazretlerinin kâ'im maqâmı ve halife-i zevâ'l-ihtirâmı 2. olan 'Alî Dede huzûr-ı şerîflerinde sülûk idüb niçe halvetler 3. ve niçe çilleler çıkarub terbiyetlerine muqârin ve himmetlerine mu'âvin 4. olub maqâm-ı hilâfete kâdem başmış ve mertebe-i meşîhte hem-dem 5. olmuş kimesnedür Edirne'de tabbâğlar içinde olan Şeyh Muşlağa' 6. d-dîn şûfi-hânesine i'zâz ü ikrâm ile Şeyh naşb eyledi 7. mezheb-i taşavvufa zâhib ve tâyife-i şûfiyûndan râh-ı haqqa tâlib 8. olan taleb-kârlardan irşâd idüb mürşid olmağa i'timâd idüb 9. gönderdi anda oturub irşâda meşgûl iken 'ışık âteşi harâretinden 10. ve sevdâ galebesi germiyyetinden şurîde hâl ve müşevveşü'l-ahvâl 11. olub harâbâta yüz tutub harâbât içinde fevt oldu mezârı İstanbul'dadur 12. hayli nâzûk nazma kâdir şâ'irdür eş'ârı sûz-nâk ve munaqqah garrâ 13. ve elfâzı pâk ve meşel-âmîz ferağ-fezâdur ve bu maṭla' anuñdur maṭla'

99b

1. kucam dirdüm nigârı pîrehensüz

çürütdüm varumı kaldum kefensüz

2. ve bu bir iki beyt daḡı anu eş'arındandur beyt

3. iy lebi gonca vü beli ince

baña oldu hayâlün eglence

4. bulıcaḡ sini câme-h'abuñda

şanuram uğradum yatur gence

5. Mesîhî rahmetullâhi 'aleyh ismi Mesîhî'dür Rûm ilindendür 'ilme 6. meşgûl iken ferâgat idüb sipâhîliğe meyl itdi hoş kitâbeti 7. var idi şâhib-devletlere hizmet itmek ile timâre yazılıb 8. Hâdım 'Alî Paşa'ya çok hizmet itmişdür 'Alî Paşa fevt olduḡdan 9. soñra Yûnus Paşa'ya irtibât idüb anuñ hizmetinde iken fevt oldu 10. hayli kâbil yigit idi hâşşa ma'nîleri ve kimse nazmına dâhil olmaduḡ 11. emşâli çoḡdur ve inşâ ile daḡı ziyâde âşinâlığı ve münâsibeti var 12. idi ve bu ebyât anuñ eş'arındandur ki zîkr olunur şî'r

13. hoş idi vuşlat olsa ‘âdetümüz
lîk yok başda bu sa‘âdetümüz

100a

1. halkı bir bir yitürdüñ iy sâķī

tolu urmışa döndi şöhetümüz

2. Mevlânâ Refîķī rahmetu’llâhi ‘aleyh Amasiyyelüdür ‘ilme meşgûl iken 3. ferâgat idüb Sultân Bâyezîd ve Sultân Selîm zamânında dergâh-ı ‘âlem- 4. penâhda dîvân kitâbeti hizmetin iderdi erkân-ı devlet katında mu‘teber 5. ve muhterem iken şöiradan pîrlük deryâsına kadem başub keşret-i kitâbetden 6. merdüm çeşm-i hayra ve hâne-i ‘aķlı tîre ulaşabilecek tevliyyete sevķ 7. olub maħrûsa-i Edirne’de dârü’l-ħadiş tevliyyetinde fevt oldı 8. mezârı Edirne’dedür hoş-ķab‘-ı faşîh ve sözleri melîh hayli 9. elfâz u eş‘âra mâlikdür ve şikâyet-i hayli 9. elfâz u eş‘âra mâlikdür ve şikâyet-i rûzigârda bir tercî‘-i 10. bend ķaşidede ‘acâ’ib-i ma‘ânî ve ğarâ’ib-i leķâyıf 11. insânî cem‘ itmişdür ve ol tercî‘-i bendi budur bend-i tercî‘

12. bu zamân bir ‘aceb zamân oldı

yaşlıklar ķamu yamân oldı

13. ve bu bir ķaç beyt daķı ol ķaşidedendür ki zıkr olunur şî‘r

100b

1. yazmağa kâdir olmayan bir elif

eller üzre tutuldu hâme-mişâl

2. nâzdan şöyle tutdu yükini kim

söz götürmez olubdurur ğammâl

3. Sücüdî rahmetu’llâhi ‘aleyh Rûm ilindendür der-ğâh-ı mu‘allâ 4. mülâzimlerindendür silihdârlar zümresi kitâbetin ideri ‘ilme kûşîş 5. itmiş hoş-ķab‘ pāk-nihâd ve fenn-i şî‘irde kâmil ve üstâd kimesne 6. idi Revânî Sultân Selîm merħûm berf redîf bir ķaşide 7. didi iken pesendide düşmişdi Revânî’ye bu beyti laķife-ğüne didi

8. şovuk söz ile doñdurduñ cihānı

başuña qarlar yagsun Revānī

9. çok eş'āra mālīk ve ʔarīk-i sālīk olub Ka'be şerrefehā'llāhu 10. yolında fevt oldı ve bu ebyāt anuñ eş'ārındandır şı'r

11. şanmā bülbül nağmesi iy gül'izār egler beni

gülşen-i 'ışkuñda bu feryād ü zār egler beni

12. fūrkatüñde dem-be-dem merdümlük idüb iy perī

yaşı çoğ olsun bu çeşm-i eşk-i bār egler beni

13. Keşfi rahmetu'llāhi 'aleyh İstanbullıdur merhūm Sulṭān Bāyezīd

101a

1. maḥrūsa-i İstanbul'da binā itdügi cāmi'-i şerīfūñ buḥūrcisidür 2. Monlā Şabāyī şākirdidür çok ma'ārifet mālīk ve ʔarīk-i cüz'üyāte 3. sālīk ḥayli kaşāyıdı ve gazeliyyātı var ʔarzi ḥācesı eş'ārın 4. oḥşar şāḥib-ma'rifet kimesnedür ve bu ebyāt anuñdur şı'r

5. dil-i ğam 'ıyd-ı vişālūñe ʔutarken rūze

irdi cān rü'yet-i dīdārıñnula nev-rūze

6. kebkebūñ kevkebi bir kevkebe virdi felege

ki itmez iy māh nazar anı gören ılduza

7. Ferruḥī Şaruḥān vilāyetinde Aḫḫişār nām kaşabadandır 8. ḥoş-ʔab' bedīhī-gūy

şā'irdür çok eş'āra mālīkdür ve 'ilm-i 9. remli ğāyet ḥūb ve fenn-i şı'ri mergūb bilür eş'ārı 'ām-gır 10. ve ḥoş-āyende olduğı ḥayşıyyet ile beyne'n-nās çok oḫunur pesendide

11. dūr ve bu maṭla' anuñ eş'ārındandır ki zıkr olunur maṭla'

12. mū degüldür görünen bu sīne-i şad-çākde

dostum tırūñ durur yir yir dükülmüş ḥākde

13. Mevlānā Şun'ī rahmetu'llāhi 'aleyh Kaşamonılıdur merhūm Necātī'nūñ

101b

1. şākirdidür niçe ma‘ārife kâdir ve ‘ilm-i şî‘irde mâhir kimesnedür Sulţân 2. Maĥmûd fevtinden şoñra oğlı Sulţân Orĥân nişāncısı oldu 3. āĥir dā‘ire-i felâket ve menzile-i mezzelet düşüb Edirne’de Teñri emrine 4. vardı mezârı Kıyık cānibindedür ve bu ebyât anuñdur şî‘r

5. yaşlu gözüme zülf-i siyeh kâre göründi

iy merdum-i deryâ sevinüñ kare göründi

6. ĥuccâca göründiyse menâr üstine envâr

‘aşıklarada ol kâmet ü ruĥsâre göründi

7. Mevlânâ Sûzî rahmetu‘llâhi ‘aleyh ‘ilme meşġül iken ferâgat 8. ihtiyâr idüb taĥâ‘ud itdi Rûm ilinden Pirizrîn-nâm kaşabadandur 9. ĥoş-ĥab‘ çok eş‘âra kâdir ve zihni pāk ĥüb şâ‘irdür 10. Miĥâl oğlı ‘Alî Beg itdüġi ġazâları nazm idüb an beş biñ 11. beyt mikdârı yazub kitâb itmişdür cevdet-i ĥab‘ı ziyâde ve kendüsi 12. bî-pervâ âzâde eş‘ârı laĥif ĥayli zarîf ve cûd kimesne idi 13. ve bu ebyât anuñ eş‘ârındandur ki zıkr olunur şî‘r

102a

1. serv-i ĥaddün dikmesidür şâĥ-ı gül gülzârda

eşġümün perverdesidür lâleler kuhsârda

2. vaşl-ı dilberden hemândünyâ metâ‘ından ġarâz

yoĥsa ‘ışġ ehli ne aldı şatdı bu bâzârda

3. Mevlânâ ‘Aĥâ rahmetu‘llâhi ‘aleyh Üsküblüdür ‘ulümü tertîb 4. üzre ġormişdür şoñradan ferâgat ihtiyâr idüb ticârete meyl 5. itdi tecnîsât-ı Kâtibî üslûbında niçe tecnîsin bulub cem‘ idüb 6. nazma ġetürüb kitâb itdi ġüzel ĥaşdlar ve bî-bedel fikirler eylemişdür 7. ġazeliyyâtı ĥüb ve nazmı mergûb kişidür ve bu ebyât anuñdur şî‘r

8. baġrum firâġ odına yanmış kebâba beñzer

keyfiyet ile şî‘rüm rengîn şarâba beñzer

9. derdâ bu eski eski göynükler ile sînem

yir yir ocaġı ġalmış şehr-i ĥarâba beñzer

10. Mevlānā Nāmī Üsküb şehrindendür Beñlü Memi dimek ile meşhürdür 11. ‘ulūmı tettebbü’ idüb tertīb ile görmişdür kādī olmuş hoş-ıtab’ 12. ‘aşık-meşreb ve şūrīde mezheb kimesnedür ve bu ebyāt anuñdur şi’ r

13. dem mi vardur gözlerüm yaşını ‘ummān eylemez
ol perī baña çoğ iş eyler hemān kan eylemez

102b

1. hātem-i la’ li haıyyla aldı cānān milketin

leşker-i mūr ile bu fetħi Süleymān eylemez

2. Mevlānā Penāhī Rūm ilindendür hoş-ıtab’ derviş nihād kimesnedür 3. ve bu ebyāt anuñ eş’ arındandur ki zıkr olunur şi’ r

4. sürme çeksün özünü nerges-i mestānuñdan

şānenüñ gitsün eli zülf-i perişānuñdan

5. kāmētüñ naħl-i bülend oldı aña el irmez

nice şeftālū direm sīb ü zenehdānuñdan

6. Mevlānā Cemālī Karamanī’dür hoş-ıtab’ hāşşa ma’ nīye mālīk kimesnedür gazeliyyātı

7. pāk ve kendüsi hūb-idrāk ve bu ebyāt anuñdur şi’ r

8. neyleyem şol gönli kim ‘ışkuñla hayrān olmaya

neyleyem şol cānı kim sen cāna qurbān olmaya

9. varmayam şol bezme kim anda mey-i meyl içmeyem

girmeyem şol cem’ e kim ‘uşşāk mestān olmaya

10. Mevlānā Yāķinī rahmetu’llāhi ‘aleyh ismi Hüseyn’dür mevlidi Edirne’dür 11. babasından hayli dünyā qaldı qadrin bilmeyüb sehl zamānda telef idüb 12. külehdüzlığa heves itdi kifāf-ı nefis maşlahat için taqyācı oldı taqyā 13. cılıķda iken şi’ ir arzusın idüb şi’ ir-dır olmuş idi bu bende bir qābiliyyet

103a

1. fehmi idüb ehl-i sūḫ arasından faḫīr oldum çıkardum ekşer ‘ömri bu faḫīr 2. katında geçmiş idi ṭabī‘ atı hezle māyil ve elfāzı fuḫşiyāta ḳābil müretteb dīvānı 3. ve ḫayli laṭīf ma‘ānī cem‘ itmiş ḳaṣāyide ve ḡazeliyyāta ḳādir ve söz vezninde 4. māhir şā‘irdür çok eyü tāriḫleri var Edirne’de vāḳi‘ olan 5. ları mescidine beytü’l-‘ibādet tāriḫ dimişdür ḫüb müverriḫ seḫun-āferīn 6. letāyif ehli muşāḫib idi taşavvufa meyl artuḫ olub Şeyḫ Vefā 7. ḳāim maḳāmı olan ‘Alī Dede’den tevbe itmiş dervīş-i nihād-cüvān idi 8. ve bu bir ḳaç beyt anuñ ḡazeliyyātındandır ki zıkr olunur beyt

9. ḡamzeñ cefāsı ‘aşıḳa ‘ayn-ı vefā gelür

bīmāre iltifātı ṭabībūñ devā gelür

10. ḡamzeñ ḫayāli ile gönül kendüden geḫer

añduḳça ḫāk-i pāyuñı gözüm ṭola gelür

11. Mevlānā Celīlī raḫmetu‘ llāhi‘aleyh İznīḳlūdür ‘ulūmı tertīb üzre 12. ḡormişdür āḫir ferāḡat idüb taşavvufa meyl eyledi şoñradan dimāḡına 13. iḫtilāl yitişüb Allāh emrine vardı Ḥamse-i Nizāmī terceme idüb

103b

1. bi‘t-temām Türkiye dönderdi el-ḫaḳ yaramaz itmedi eyü eylemişdür ve bu ebyāt 2. anuñ ḡazeliyyātındandır ki zıkr olunur şi‘r

3. iy gönül bu dünya key gaddārdur andan şaḳın

ḫīlesi çok mekri çok ‘ayyārdur andan

4. ger saña yārim diyü eylerse her-dem riş-ḫand

ḳavline aldanma key aḡyārdur andan şaḳın

5. Kātib Ḥasan Rūm ilinden Manastır nām ḳaşabadandır Mışır seferinde 6. düşen Ḥadım Sinān Paşa’nuñ dīvān kitābetin iderdi zı‘āmete 7. mutaşarrıf kimesne idi zātında ḫayli zekāvet ve fiṭānet ve ṭab‘-ı zihinde 8. temām istikāmet ve selāmet-dār şi‘r ü inşayı çok tetebbü‘ itmişdür 9. lākin ṭabī‘atı tāriḫ dimeḡe ḳayil ve ekşer mümāreseti

tevārîh cānibine 10. mā'il olmağın gāyet müverrihdür güzel tārîhler çok dimiş 11. ve cümle tārîhlerinden Belğirad ƣal' ası fethine didigi tārîh budur

12. güft tārîheş heme ehl-i ģired

feth-i Sultān Süleymān-ı zamān

13. ve Müfti Sa' dī Çelebi mevtine tārîh bunı dimişdür tārîh

104a

1. faƣad *māte şehiden*⁵⁶ ve redd-i 'aciz 'ale'ş-şadr maƣlūb ƣısmından dağı 2. bu bir iki beyt mev' ize üslūbında anuñdur ki zıkr olunur beyt

3. māl için ƣayğı yime iy nīk-nām

ƣaddüni tā etmesin bu ƣarğ lām

4. ve bu mağla' dağı anuñdur ki zıkr olunur mağla'

5. ģūr-ı cennet isteseñ ki ola fütūğ

Ğağ yolında ƣıl fidā-yı cism ü rūğ

6. Vağdī rağmetu'llāhi 'aleyh Edirnelüdüdür ismi Ca'fer'dür āsitān-ı 7. sa'adet āşiyān mülāzimlerindenür Edirne'de ģāşşa ģarc 8. emīni iken fevt oldu ģoş-tab' eş'arı revān ve ebyātı 9. firāvān kimesne idi ve Ana Bacı dimek ile meşhūr bir ģikāyet 10. inşā idüb yazmışdur ģoşca lağif itmişdür beyne'n-nās 11. ma' ruf ve rindān arasında mevşūfdur ve bu ebyāt 12. anuñ eş'arındandır ki zıkr olunur şı' r

13. cāne sevdālar şalub bu zulf-i 'anber-sā yine

biñ belāya mübtelā oldu dil-i şeydā yine

104b

1. 'ışğdan perhiz idüm şabr eyleyem dirdüm veli

şabrumı yağmaya virdi bir büt-i ra' nā yine

2. Mevlānā Ġarībī rağmetu'llāhi 'aleyh Defterdār Mağmūd Çelebi oğlıdur 3. mevlidi Edirne'dür leğāfet-i tab'ı gāyetde ve nezāket-i zihni nihāyetde 4. garā eş'arı ve zibā

⁵⁶ Şehit olarak ölmüş.

güftarı var ve kendüsi hüb tır-endāz 5. ve seḥun perdāz tır-endāzlık ‘ ilminde ser-āmed ve kemān-keşlik fenninde 6. bī-mānend yay çekmege heves itmiş ādem çok lākin bütün pādişāh-ı 7. ‘ ālem-penāh ‘ askerinde anuñ yayın çeker kimesne yoğıdı el-hāşılı bu fenni 8. kemāline yitişdürmişdi bī-bedel maḥbūb güzel nev-cüvān tāze yigit iken 9. cān bedri Ğazzālī seferinde fevt olub Allāh emrine vardı ve bu ebyāt 10. anuñ ğazeliyyātındandır ki zıkr olunur şi‘ r

11. ḥalk-ı ‘ ālem zār zār inler fiğānumdan benüm

kışsa-i Ferhād ḳaldı dāsitānumdan benüm

12. tır i āhumdan şaḳın kim ḳāmetüm yay eyledüñ

ğāfil olma dostum tır ü kemānumdan benüm

13. Kātib Dāvud Rūm ilinde Ergene köprisinde olan ḳaşabadandır Rūmī

105a

1. taḥallūs ider ḥoştab‘ ve istiḳāmet-i zihni ve selāmet-i vezni var 2. Rūm ili begine işmarlanan deftere ḥizmet iden küttāb ve ol āsitāneyi 3. ḳadimden intisāb iden bendelerindendir zı‘ āmete mutaşarrıf ve vāfir eş‘ āra 4. mālīk‘ ārif kişidür ve mev‘ ize üslūbında bu bir ḳac beyt ü murabba‘ 5. anuñdur ki taḥrīr olundu murabba‘

6. her ki dünyāya gelür āḥir ecel cāmın iḳer

ne ‘ aceb menzīl olur kimi ḳonar kimi gider

7. ceres-i nāle ile ḳafile-i ‘ ömr geçer

kūs-ı rıḥlet ḳalınur geldi gider geldi gider

8. tıfl-iken kimisine devlet ü iḳbāl virür

nev-cüvān olsa düğünlerle gelin alıverir

9. ḳocaya kūs-ı felek öldi begüm ḳalıvirür

kūs-ı rıḥlet ḳalınur geldi gider geldi gider

10. Mevlānā Basīrī raḥmetu’llāhi ‘ aleyh ‘ acemdür Uğurlu oğlu Muḥammed Mīr 11.

zā’nuñ ḥizmetinde olurdı Uğurlıoğlu ‘ Acem’ e varub pādişāh 12. olduḳda merḥūm

Sultān Bāyezīd'e içlilik tārīki ile gönderdi 13. bunda Rūm'a geldükde ol eşnāda
Uğurlıoğlu vākı' aya uğrayub

105b

1. diyār-ı 'Acem'e gitmek müyesser olmayub bunda İstanbul'da te'ehhül eyleyüb kaldı
hayli 2. zamāndan berü vilāyet-i Rūm'da olmağıla rūmī gibi olub bunda olan 3. rūm
şā'irinüñ ekşeri ile hem-zübān düşüb çok münāziresi 4. ve muḥāveresi geçmişdür Türkī
eş'arı var bu ḥaysiyyetile Rūm şā'ir 5. lerinden 'add olub iştiḥār bulmağın bu tezkireye
kayd olundu ziyāde ma'ārif 6. ve niçe letāyife kādīr kimesnedür ve cümle letāyifinden
biri bu beytdür ki zıkr olunur

7. köfteler bengīler dehānında

toplardur boğaz ḥiṣārında

8. ve bu bir kaç beyt Türkī dilinde didügi eş'arın(dan)dur şi'r

9. kirpigüñ siḥr oğları ebrūlaruñdur yay aña

bir benüm bigi belā-keş uğrar ise vay aña

10. bu ne ruḥsār-ı dil-ārā olur iy sultān-ı ḥüsn

kim felekde reşk ider miḥr-i cihān-ārāy aña

11. Sezāyī raḥmetu'llāhi 'aleyh ismi Turaḳ'dur Edirnelüdüdür 12. dergāh-ı 'ālem-penāh
bendelerindendür ḥoş-āyende eş'arı var elfazı 13. selīs ve ḡazeliyyātı nefīs kimesnedür
ve bu ebyāt anuñ eş'arındandır şi'r

106a

1. 'āşık-ı bī-çāreye bī raḥm olursañ böyle sen

ne olısar kim bile āḥir bu ḥālüm vāy men

2. varını gül şol kadar yoluñda dökdi saçdı kim

kaldı enginde hemān bir pārelenmiş pīrehan

3. Mevlānā Sıḥrī ismi Muḥammed'dür Üsküb şehrindendür ehl-i fazıl ve şāḥib- 4.

kemāl ma'rifetde bī-mānend ve fenn-i kitābetde ser-āmed ve 'ilm-i ma'ānī ve beyānda

5. mümtâz feşâhat ü belâgat bâbında bülehd-pervâz mütetebbi‘ tevârîh-i 6. mülük ve inşâ-i defâtir-i sicill-i sikvek dârü’s-salţanat İstanbul ve 7. Edirne maħkemesinde kâtib olub mukâtibât ve mürâsilât üslûbında 8. mâhir ve her nev‘ ‘ ilme kâdir zihni pâk ve hoş-ţab‘ vü pür-idrâk 9. yigirdür bi’l-fi‘il mevlâ’l-mevâlî Edirne kâdîsi huzûrında hizmet 10. kitâbetdedür ve bu bir iki maţla‘ anuñ eş‘ârındandur maţla‘

11. sünbül ü reyħân benüm kabrümde hâr ü ħas yiter

büy-ı ze‘ firân kefen yir yir aña nerges yiter

12. işümi altun ider sâķî gümüş peymâneler

kimyâdur var ise ħâk-i der-i meyhâneler

13. Serîrî Ma‘ nîsâladur Sultân Ķorķud mürebbâlarındandur ħarem-i

106b

1. ħâşına hizmet iderdi ħayli ma‘ rifet taĥşîl itmiş ħüb ŧanbûr- 2. nüvâz ve nükte-perdâz Sultân Ķorķud fevtinden sonra pâdişâh-ı ‘âlem- 3. penâh hizmetlerinüñ âsitân-ı sa‘âdet âşiyânlarında olub sipâhî 4. oĝlanları bölüğine zemm oldı ve bu murabba‘-ı maţla‘ anuñ kendü ħarĥiyye 5. sinden şâdir olan eş‘ârındandur ki zıkr olunur şi‘r

6. gülîstân-ı ‘âlemüñ dâ‘im baña pür-ħârdur

bir nefes şâd olmadum fikrüm ĝam-ı dildârdur

7. ĝâh dehrüñ ħahrıdur ĝâhî firâķ-ı yârdur

ķankı birin eydeyim biñ dürlü derdüm vardur

8. Mevlânâ Cüvânî ehl-i ‘ilm ŧâyfasındandur Rûm ilinden Manastır 9. nâm ħaşabadandur kâdî olmuş dil-ħoşî kişidür ‘âm-ĝîr sözleri 10. ve merdâne eş‘ârı var var bu maţla‘ anuñdur maţla‘

11. vefâ bünyâdı dilberde nolaydı üstüvâr olsa

ya ben biċâre vü üftâdede şabr u ķarâr olsa

12. Mevlânâ Cihânî ehl-i ‘ilmdendür Anatolı vilâyetindendür ‘ulümü 13. tertîb üzerine ĝormişdür ħulķı vü ŧab‘ı hoş yigit Yânî nâm

107a

1. bir kâfir niçe maḥbûbına bu maṭla‘ ı dimişdür ki zıkr olunur maṭla‘
2. bâğ-ı cennetden iy güzel Yānī
hoş gelür baña kūyuñ yani
3. Neğāhī hoş-ṭab‘ kimesnedür güzel sözleri var ve olancaları 4. daḥı hem-vār birbirine muvāfıḳ ve nazm olan eş‘ārı cümleye muṭābıḳdur 5. ve bu maṭla‘ anuñ eş‘ārındandır ki zıkr olunur maṭla‘
6. ‘aceb midür eger biñ küşte görseñ her yañā baḳsañ
helāk eylersin a zālüm kime kim bir kıya baḳsañ
7. Şebābī İstanbullıdur ‘ilme meşğül iken ferāğat itdi 8. ṭabī‘atı şı‘riyyesi gālīb olmağın şı‘re heves eyledi hoş-ṭab‘ 9. güşāde-dil ve zıhni açuḳ ehl-i ma‘rifet-kāmil yigitdür ḥāşşa engizcükler 10. ḳaşdın eyler ve bu maṭla‘ anuñdur ki zıkr olunur maṭla‘
11. nolur ḥālüm kıyāmetde benüm ol serv-ḳāmetsüz
belā-yı hicre gāyet yoḳ ‘azāb ise nihāyetsüz
12. Meylī raḥmetu’llāhi ‘aleyh Rūm ilindendür hoş ṭab‘ kimesnedür 13. ‘ilme meşğül iken şı‘ir sevdāsına düşüb şı‘re mübāşiret ve bu fenne

107b

1. muvāzebet gösterdi ve bu murabba‘-ı maṭla‘ anuñdur ki zıkr olunur şı‘ir
2. bir gözi āhū nigār u şūḥ u şengül mū-miyān
kıldı āşüfte beni oldı kemendümden nihād
3. ger benüm olur ise cümle maḥbûb cihān
gönlüm ārām eylemez ṭağlara düşemdür hemān
4. Nezārī selīḳī ṭab‘dur ehl-i ḥarifdendür şan‘atda sūzenger 5. ve söz vezninde efsün-ger ḥüb ṭanbūr-nüvāz ve laṭif vü hoş-avāz 6. ‘ilm-i edvārı güzel ve sāz aḥvālın bī-bedel bilür kimesnedür 7. ve bu ebyāt anuñ eş‘ārındandır ki zıkr olunur maṭla‘
8. itüñ ayağı izi ger olsa başuma tāc
şems ü ḳamerden iy şeh alurdum ḥarāc ü bāc

9. irse lebüñ zamānına İskender-i cihān

āb-ı hayāta çekmezdi hergiz ihtiyāc

10. Bezmī Anaṭolı vilāyetinden ehl-i ‘işret ve şāhib-şahbet-i hoş-ṭab‘ 11. nazmı şeker-
bār ve ra‘ nā eş‘ārı var oğumağı yazmağı fenni idüb 12. ‘ilme meşğül iken metrük olub
kalmışdur ve bu ebyāt anuñdur şi‘r

13. gözlerüm kıan ağıdur bezmüñe meyḥāne gibi

emilür diyü dudağıñ leb-i peymāne gibi

108a

1. şem‘-i ruḥsāruñla meclis-i ḥüsnüñde senüñ

tolanur ay ile gün yanmağı pervāne gibi

2. Zencīrī şan‘atı cān-bāzlıqdur ib üstinde zencīrle ibtidā oynamağı 3. ol göstermişdür
Zencīrī taḥallüş itdüğine dağı ḥikmet oldur hoş- 4. ṭab‘ selikī şā‘ir ve kendü şan‘atında
māhirdür ve bu ebyāt anuñ 5. eş‘ārındandır ki zıkr olunur şi‘r

6. āteş-i ‘ışka giren merdüm-i merdāne gerek

bāl ü per yakmağı cānā yine pervāne gerek

7. berü gel leblerüm em didi kıabül eylemedüm

göl gibi geldi didi söyle saña yā ne gerek

8. didüm iy māh ikimüz bir döşek içre girüben

cānı cāna kıoyuben gönleği yabane gerek

9. Süvārī Edirnelüdür bu dağı cān-bāz ve muşāhabeti dil-nüvāzdur 10. şonradan
taşavvufa meyl itdi şāhib-ḥāneḳāh şeyḥ oldı kendüde 11. ḥayli kıābiliyyet ve eş‘ārında
çok keyfiyeti var hoş-ṭab‘ kimesnedür ve bu 12. ebyāt anuñ eş‘ārındandır ki zıkr olunur
şi‘r

13. ḥalkā-i zülfüñde cān u dil mu‘allaḳlar döner

birbirine kıarşu oynar şan iki cānbāzdur

108b

1. itdi dil pertāb kendüyi varub müjgānuna
gör nice can-bāz olur kim düşdi ḥaṅcer üstine
2. Şıfātī Edirnelüdür şan‘ atı cerrāhlıkdur fenninde üstād-ı kāmīl 3. ve ḥoş-ṭab‘ güşāde-
dil çok eş‘ āra ve ziyāde āsāra mālīk kimesnedür 4. ve bu ebyāt anuñ eş‘ arındandır ki
zıkr olunur şi‘ r
5. olmaydı la‘ l-i dilber gibi şekker-bār şi‘ r
olmaz idi ‘ ālem içre böyle kıymetdār şi‘ r
6. şübhesüz ḳalbini ‘ uşşāḳūñ münevver eyleye
maṭla‘ ından gösterse gün gibi dīdār şi‘ r
7. Çağşurcı Şeyhī Bursaludur ‘ ulūm u mütedāveleden çendān 8. bahre-mend ve fūnūn-ı
mütেকāşireden sūd-mend degül lākin her-gāh 9. muşāhabeti ehl-i ‘ ilm tāyfasıyla olub
ṭabī‘ at ḳuvvetiyle nazma ḳādir olmuş 10. kifāf-ı nefis için çağşur dıker çağşurcılığ ider
kimesne 11. olmağın Çağşurcı Şeyhī demek ile añılur vilāyet-i Rūm’da ebyātı 12. ile
meşhūr müfred-kūydur ‘ ale’ l-fevr bedīhe demekde bī-nazīr ve didügi 13. ebyātı def i
levc dilde taşvīr idüb şūret virmekde māhir ve her dürlü

109a

1. leṭāyıfa ḳādir ekşer didügi ebyāt hezle mā’ il ve ḥikāyeye 2. mebnīdür ve cümleden
biri bu ki Bursalı Ḥammāl oğlı demek ile ma‘ rūf 3. bir ḥ‘ āce var idi gāyet derecede
māl-dār ve nihāyet mertebede şāhib 4. kemāl kimesne idi Ṭopuḳlu demek ile mevşuf bir
maḥbūba te‘ aşşuḳ itmiş 5. anuñ yolına niçe dünyā bedel eyleyüb āḥirü’ l-emr elf ü ciddü
cehd ile 6. yanına alub Çağşurcı Şeyhī ol maḥalde bu beyti didi beyt
7. Ṭopuḳlu’ nuñ gümişden ḳubbesini
‘ aceb urdı götürdi İbn-i Ḥammāl
8. ve ehl-i ‘ ilm cinsinden Güre Kedi demek ile meşhūr bir kimesne var idi 9. laṭīfe-güne
bu beyti aña didi ki zıkr olunur şi‘ r
10. Güre Kedi’ nüñ ḳara bıyığı

ağzında hemān şıçana beñzer

11. Fī zıkrı'n-nisā'ı ve bu 'aşırda nisā 'ayfasından iki 12. hātun zuhūr bulub her birinüñ eş'arı güzel ve ebyatı bī-bedel 13. beyne'n-nās ğazeliyyatı mütedāvel olub iştiḥār temām ve i' tibār

109b

1. mā-lā-kelām bulub yazılmaları lāzım gelmegin yazılıb zıkr olundu 2. Zeyneb Hātūn 'ulūmı tertīb üzre görmüş 'ilm-i edvārda ser-āmed 3. ve fenn-i şı'ırde bī-mānend niçe ma'ārife mālīk hātūndı ve bu ebyāt 4. anuñ eş'arındandır ki zıkr olunur şı'r

5. şehā bu şūret-i zībā saña ḥaḫdan hidāyetdür

şanasın sūre-i Yūsuf cemālūñden bir āyetdür

6. senüñ ḥüsnüñ benüm 'ıḫkum senüñ cevruñ benüm şabrum

bular her dem-be-dem artar dükenmez bī nihāyetdür

7. Mihrī Hātūn Amasiyyelüdür ḥoş-ḫab' hātundur merḥūm Sultān 8. Selīm'e ve Sultān Aḫmed'e niçe ḫaḫideler ve ğazeller virmişdür 9. eş'arı ḫalk içinde meşhūr ve ğazeliyyatı ehl-i dil yazan 10. arasında mezkūr ve bu ebyāt anuñ eş'arındandır şı'r

11. didüm yüzüñi görmedüm evvelki görışde

burḫa' götürüb açdı yüzün didi gör işte

12. göz gördi gönül bildi ki ben küşte-i 'ıḫkam

kimse baña raḫm itmedi bilişte görışte

13. ve bu iki beyt daḫı anuñ eş'arındandır ki zıkr olundu şı'r

110a

1. beddu' ā itmezem ammā ki Hūdā'dan dilerem

bir senüñ gibi cafākāra hevādār olasın

2. şimdi bir ḫāldeyüz kim ilenüben düşmenine

der ki Mihrī gibi sen daḫı giriftār olasın

3. Tetimme-i ʔabaʔa-i Heftüm yedinci ʔabaʔa behiştinde cem‘ olub 4. zıkr olan ʔoř-
 ʔab‘-ı nāzük ʔürefā vü fuřeḫā kimesneler ki mānend-i serv-i āzād 5. āzāde-dil ve her biri
 ‘ ilm ü dāniř ile fāzıl u kāmillerdür dār-ı ğurūr 6. dan rıḫlet idüb cüvār-ı ḫaḫda tevetṫün
 idenler Allāḫ raḫmetiyle āsüde 7. ve bī’l-fi‘ il ḫayāt ābyla řuvārilüb ḫayd-ı ḫayātda
 mevcüd ve bu silkde 8. münselik olub bu zümreden ma‘ dūd olan yārān-ı bā-řafā ve
 dostān-ı 9. pür-vefā bezm-i feřāḫatda cām-ı sürür ile rūḫ perver ve bisāt-ı belāgatde 10.
 ser-mest ü cilveker ve nazm-ı ğüster olduḫlarınca pādiřāḫ zıllu’llāḫ 11. ḫāzretlerinüñ
 ğülüstān-ı sa‘ādeti ser-sebz ü ḫandān ve būsītān-ı 12. salṫanatı tāze vü řādān olsun
 inřā’allāḫ te‘alā kıṫ‘a

13. ilāḫī ğülşen-i ‘ömrini řāhuñ

hemīře tāze vü ter ḫürrem eyle

110b

1. bürünmesün mübārek ğöñline ğam

esās-ı devletini muḫkem eyle

2. *ʔabaʔa-i Heştüm* sekizinci ʔabaʔa behiştinde cem‘ iyyet 3. idüb zıkr olan zıhn-i selīm
 ve ʔab‘ı müřtaḫīm kimesneler ki řāḫāyıf-ı 4. rūzigārda ma‘ānī-i ebkārlarına ziver-i
 nazımdan zīb ü ziynet ve elfāz-ı 5. durer-bārlarına efkār-ı ʔab‘-ı zehḫārlarından leṫāfet
 vü řüret virüb 6. her biri mecālis-i ‘irfān ḫuzūrlarında cevelān-ı ʔab‘ıla cilvsāz 7. ve
 mecmi‘a seḫundān ḫizmetlerinde fikr-i ‘amīḫ ile nükte-perdāz olan büleğā 8. vü fuřāḫā
 ki ‘ıřḫ miřeyistānında şir-i ğazāl efgem ve ba‘zı mecmu‘a-ı 9. ḫüsni ḫatm idüb bu
 ʔariḫde nev-niyāz olan cerb-i süḫan yigitlerdür 10. ve bu cümleñ serdārı ve bu
 fırḫanuñ iḫtiyār-ı pīřekārı 11. fazilet kevkebinüñ ğüneşi ve ma‘rifet burcınıñ necm-i
 māḫveři 12. sipihr-i fazıl me‘ālī merkez-i dāire-i ehālī ma‘ārif milkinüñ 13. kenzi
 Mevlānā Remzī ismi Muřlaḫa’d-dīn’dür mevlidi Burusa’dur

111a

1. Gelibolı kâdîsi olmuş zâhir ‘ulûma sa‘y-i belîğ ve cehdi bî-dirîğ 2. itmiş fâzıl u kâmil çok fenne gûşîş itmiş kavâ‘id-i şî‘ri hûb 3. ve üslûbu bedî‘ ü beyânı mergûb ihâte itmiş ‘Arabî vü Pârsî 4. vü Türkî eş‘ârı var her nazma kâdir ve fenn-i ma‘ânîde mâhir 5. eş‘ârından bu bir kaç beyt anuñdur ki zîkr olunur şî‘r
6. aramızda olan hicrân efendi şanma bendendür
kazâ-yı âsumânîdür ne sendendür ne bendendür
7. begüm sensin baña devlet saña bend iledür şöhret
şeref cân iledür cisme zühür-ı cân bedendendür
8. ben iy şâh-ı cüvân-bahtum bugün senden cüdâ düşmek
benüm naḥs u sitâremdür sipihr-i pirezendendür
9. Mevlânâ Bahârî Rûm ilindendür ‘ulûm-ı zâhire gûşîş itmişdür 10. maḥrûse-i Edirne’de müderris olmuş ehliyet ile ma‘rûf ve kemâl-i ma‘rifet 11. ile mavşûf kimesnedür selâmet-i ṭab‘ı var Revânî fevtine güzel 12. târîḥ ve ğarrâ eş‘âr dimişdür ol dinilen bu zîkr olan târîḥdür târîḥ
13. cihânı ser-te-ser ṭutmuşdı nâmı
emîr-i nazım ya‘ni kim Revânî

111b

1. ecel cāmını içdi dehr elinden
şu deñlü kim düşüb mest oldu ani
2. işidüb didi Rûḥ-ı Kudsî târîḥ
cinândan yaña cân atdı Revânî
3. Mevlânâ Niķâbî raḥmetu’llâhi ‘aleyh mevlidi İznîķ ismi Muḥyi’d-dîn’dür 4. âl-i resûldur ‘ulûmı tertîb üzre görmüş fâzıl u kâmil hoş 5. ṭab‘ kâdî olmuş kişidür eş‘ârı güzel ve ğazeliyyâtı bî-bedel 6. ḥayâl-engîz ve emşâl-âmîz edâsı pāk ve nazmı sûz-nāk
7. ve bu bir iki maṭla‘ anuñ eş‘ârındandır şî‘r
8. buseñe dil kâni‘ olmaz vaşluñuñ şeydâsıdır

dostum ma' zür tüt dünyâ tama' dünyâsıdır

9. hâk-i pây-i yâr için durmaz yeler bād-ı seher

kendüyi göstermez ammâ sürme'î gözden siler

10. Mevlânâ Kāmī Karamanī'dür Şeyh Cemâl halife'nün akrabāsındandır 11. ehl-i 'ilm tayıfasındandır fâzıl ve fenn-i şî'irde kâmil kimesnedür ve bu 12. maṭla' anuñ eş'arındandır ki zıkr olunur maṭla'

13. meyl itme sîme olma bahâda hâzef gibi

dür daḥi olsa gözyaşın alma şadef gibi

112a

1. Mevlânâ Fikrî ismi Dervîş mevlidi İstanbul'dur monlâzâdedür 2. babasına Monlâ Mâşî demek ile meşhûrdur şemâniyede olmuş müderrisindendir 3. kendüsi daḥi kâḫîdür hayli kâbil nâzûk ehl-i dil 'ulümü 4. tertîb üzerine görmüş fâzıl yigitdür meşnevî üslûbına gûşîş 5. itmiş tarz-ı meşnevîde on beş biñ beyt miqdârı nazmı var 6. Hürşîd ü Mihr adlu kitâb yazmışdur içinde çok ma'ânî-i 7. cedîd ve elfâz-ı muhtaşıra müfid ü derc eyleyüb beyân ve hikâye 8. sinûñ her müşkilin hâll idüb 'ayân eylemişdür ve bundan 9. ğayrı daḥi 'Acem dilinden terceme itmiş hayli meşnevisi var inşâf ki 10. ğâyet güzel yazmışdur hoş-tab' ğazeliyyâtı rindâne ve eş'arı 11. nâzûkâne kimesnedür ve bu maṭla' anundur ki zıkr olunur maṭla'

12. beni hoş tütüdi segân-ı kûy-ı cânânuñ yine

meyli baña devlet işiginde erkânüñ yine

13. Hâyâlî Rûm ilindendir silsile-i tarîkatda Hâydarî'dür baba 'Alî mest

112b

1. köçeklerindendir şâhib-devletler nazarına müte'allık olmağıla hayli i'tibâr 2. buldı âsitân-ı sa'âdet âşiyân mülâzimlerindendir leṭâfet-i 3. tab'ı nihâyetde ve tarz-ı ğazelde mümâreset-i ğâyetdedür hoş-tab' gûşâde- 4. dil ve nihâyet mertebede kâbil yigitdür ve didüğü ğazeliyyâtta niçe hâşşa 5. ma'niler bulub çok taşarrufât itmişdür ğazelde

kendinün tarz-ı hâşşî var 6. el-hâşılı kendü vādisinde mümteni‘ü’n-nazîre hayli eş‘âr dimişdür 7. ve bu ebyât anun eş‘ârındandır ki zıkr olunur şi‘r

8. yoluñda ser virüb şu ki serverlik eyledi

meydân-ı ‘ışık içinde dilâverlik eyledi

9. kim ki bu çarh-ı pîrezene mâylı olmadı

merdâneler içinde ‘aceb erlik eyledi

10. Fiğânî ismi Ramazân²dur mevlidi Tırabzon’dur Tabîb Şâh 11. Muhammed’ün şâkirdidür lütf-ı tab‘ı ve istikâmet-i zihni hûb kıabil 13. yigit idi ğazaba müsteħaķ olub maħrûse-i İstanbul’da siyâseten

113a

1. şalb olundı ve bu bir kaç maṭla‘ anuñ eş‘ârındandır maṭla‘

2. virdüm dehân-ı dilbere ğâyibâne ben

miķdâr-ı zerre görmedüm andan nişâne ben

3. vādî-i ğamda benüm Mecnûn gibi nâ-şâd olan

bî-sütün ‘ışıkda dil tıflıdur bîdâr olan

4. Hayretî Vardar Yeñicesi nâm kaşabadandır tîmâre mutaşarrıf sipâhî 5. idi ‘âşıkâne sözleri ve hoş-âyende ğazelleri var hayli nazma 6. mâlikdür kuvvet-i bâşiresine halel ve dîde-i münevveresine ‘ilel yitişüb 7. nâ-bî-nâ olmışdur ve bu ebyât anuñdur ki zıkr olunur şi‘r

8. nev-nehâr oldı gönül sev yine bir bî-bedeli

eger uşlu iseñ ‘âlemde deli ol deli

9. yine bir gözleri şâhîne şikâr oldı gönül

daķınur başına bir dâne güzel tırna teli

10. Mevlânâ ‘Ârifî ismi Hüseyn’dür çok ma‘ârife mâlik şâhib-ma‘rifet 11. kimesnedür âsitân-ı sa‘âdet âşiyân kâtiblerindendir erkân-ı devletde 12. kitâbet hizmetin iderken hizmetden ferâğat idüb künc-i huzûrda 13. kanâ‘at yüzün gösterdi ve bu ebyât anuñdur şi‘r

113b

1. benüm bir lâle ruḥ derdiyle sînemde dâğum var
dem-â-dem ḥânḳâh-ı dilde yanar bir çırâğum var
2. bi-ḥamdi'llâh emînem 'Ârifi ğavġâ-yı 'âlemden
ferâğat milki şâhiyem ne ḥüküm ne yasağum var
3. Mevlânâ Rûḥî rahmetu'llâhi 'aleyh Müftî 'Alî Çelebi'nüñ oğlıdur ismi 4. Fâzıl'dur
mevlidi İstanbul'dur Allâh tebâreke ve te'âlâ kendü fazl u 5. kereminden ḥüsn iklîmine
sultân ve kişver-i cemâle ḥâḳân yaratmış 6. ḥüsn-i cemâl efrûzı gögdeki güneşe daḳḳ
tutar ve hilâl-i ebrûsı 7. mâh-ı neve barmağ başardı bahâr 'ömri gülzâr-ı ḥüsnini kemâle
irgürmedin 8. serv ü ḥırâmânına bād-ı şarşar yol bulub ve gülsitân-ı tal' atınüñ ğonca-ı
ḥandânına 9. duḥûl eyleyüb cemâl-i gülşenî gülleri henüz nev-resîde iken ḥazân
yillerinden 10. ezhâr-ı bûsîtân-ı 'âlem-ârâsı pejmürde olub İstanbul'da fevt oldu 11.
dersin görüb dânişmend olduğında daḳı nâ-resîde tâze cüvân idi ṭab'ı 12. selâmeti ve
zîhn-i istiḳâmeti bir mertebede idi ki ḳâbil-i taḳrîr ve imkân-ı 13. taḳrîr degül ḥulḳ u
luṭfına nihâyet ṭatlu sözine ve insâniyyetine ġâyet yoġdı

114a

1. âfitâb-ı 'âlem-tâb bir maḥbûba te'alluḳ ve intisâb itmiş kendünüñ muşâḥib-i 2.
hemdemi ve mûnis-i ḳadîmi bir yâr u vefâdarı var idi Ka'be şerrefehâ'llâh 3. seferine
niyet ve ḥicâz yolına 'azîmet idüb ol münâsebet ile bu 4. ebyâ didi ki zîkr olunur şi'r
5. 'aceb mi dünyede bî-nûr olursa çeşm-i giryânum
ki bensüz Ka'be'ye ġitdi benüm ol şâh-ı ḥübânum
6. sefer ḳılduḳca ol mâhum ceres-vâr inledüm ġamdan
çekildi ḳâfile gibi benüm ol mâh-ı tâbânum
7. ve bu beyt daḳı anun eş'ârındandır ki zîkr olunur beyt
8. hercâyî dil-rübânuñ 'âşığına vefâsı
hefte ortasına varmaz ay aḳçesine beñzer

9. Mevlānā Niyāzī ‘Acem Monlā Hāfız’uñ oğlıdur ‘ulūm-ı zāhire meşğül 10. ehliyet vü kabiliyyet ile mevālī-i ‘izām huzūrlarında maḳbūldur 11. şuğl itdügi yirleri bir veçhile küşiş ve bir şüret ile tettebbü‘ idüb 12. görmışdür ki yıllerle ‘ulūma sa‘y idüb müntehā dirilen kimesneler ‘ulūm u 13. ‘Arabiyye ve fūnūn-ı mübāḥaşeden anuñla tekellüm itmekde ‘āciz ü ḳāşırdur

114b

1. her ‘ilimden behre-mend ve her fenden sūd-mend luṭf u ṭab‘ ı nihāyetde 2. ve zekāvet-i ‘aḳlı gāyetde ḳābil fāzıl yigitdür ve eş‘ārı Mīr 3. Nevā‘ī üslūbında Çağatay dilinedür ve bu maṭla‘ anuñdur maṭla‘

4. ‘ışḳuñ hevāsın iyeligeli murğ-ı cān heves

cism müşebbek oldı döğündin aña ḳafes

5. meşnevī tarzında daḫı nāme vaşfinda ba‘zı ebyāt dimiş ol ebyāt içinde 6. ḫayli ḫāşşa ma‘ānī derc itmiş güzel ḫayālātı var nazmında selāset 7. ve leṭāfet vü hemvārdur ki zıkr olunur meşnevī

8. işbu naḳşı kim yazan Erjeng-i Çin

‘anbere kāfūrı itübdür zemān

9. ‘anberi kāfūra zemān eylemiş

penbe-ārā odunı nihān eylemiş

10. ‘anber anuñ belki zemānı imes

baḫr üze cem‘ oldı niçe ḫār ü ḫas

11. baḫra bu ḫaṭlar gelüben mevclar

her saṭırını baḫr bulub mevc atar

12. āteşi baḫr üstide sūzinde itib

baḫra dağı bir kemi sözi bitib

13. cümle buḫūrı buluben bes buḫūr

ḫaṭ dime kim düşdi bu baḫr üzre mūr

115a

1. her sağrı bağra irür cüş ider

cümlesi bir serv ayağına gider

2. cümlesi çü serv ayağığa bara

rüyını pâyığa süre yalbara

3. bulmağa ol serve bular çün nişār

yok çü liyākāt iteler i' tizār

4. Rađmī Burusaludur Nađđāş Bālī oğlı demek ile iştihār u i'tibār 5. bulmuşdur 'ilm-i zāhire meşđül tab'-ı selīm ve zihn-i müstađīm şı're 6. māyil nev-niyāz kıabil tarz-ı gazelde bī-bedel güzel yigitdür ve bu mağla' lar 7. anundur ki zıkr olundı mağla'

8. ğatt-ı nevreste şanma ol gül-i ra' nā ' izārında

Ħızır'dur ğābe varmış çeşme-i ğayvān kenārında

9. āhumdan āsümāne yir yir tırāka düşdi

nergis gibi her encüm göz açdı bağa düşdi

10. Bākī İstanbullıdur Dellāl oğlı demek ile yād olur babası 11. İstanbul'da merĥūm Sulđān Muĥammed binā itdüği cāmi'-i şerifde ğağıb 12. olmış ziyāde ğüb-nefs ehl-i kelāmu'llāh şāhib tertıb şālıĥ ü 13. 'ābid ve zāhid kimesne idi bülend-avāz ile Kıur'an kıırā'at itdükde

115b

1. işidenler ğaşş olub vālıh ü ğayrān mānend-i bī-cān bir yirde kıalub 2. kendüden giderdi niçe def'a merĥūm Sulđān Bāyezī'ün meclis-i 3. şeriflerine ğirüb in'ām-ı ğaşları ile muğtenem olmuşdı ve kendüsi 4. dağı ğafız kelāmu'llāh ve ğāyet bī-bedel ra' nā ğoş şāh-avāz ve zihni 5. aöuđ eş'arı ğoş-āyende ve ğazeliyyātı pesendide maĥbüb yigitdür

6. ve bu mağla' lar anuñdur ki zıkr olunur mağla'

7. nār-ı hicrūñle yađaldan güzelüm dāđ-ı tenüm

ser-be-ser kıana boyandı nideyim pīrehenüm

8. cihān ğalkı kıamüsü ' izzet ile evc-i rif'atde

dirîgâ sâye-veş kaldum nidem hâk-i mezliyyette

9. ‘ârızuñ şafha-i gül-berg haţtuñ reyhândur

dehenüñ hoqqa-i pürdür lebün mercândur

10. nergis gözünüñ cânâ hayrânı vü meftûnı

Leylî şaçunuñ sünbül sevdâ-zede Mecnûn’ı

11. Fârisî ismi Muştafâ’dur mevlidi İstanbul’dur âsitân-ı sa‘âdet 12. âşiyân mülâzimlerindendir Pârsî dile mâyil hoş-tab‘ kâbil yigittür 13. hûb eş‘ârı ve ra‘nâ güftârı var ve bu ebyât anuñdur şi‘r

116a

1. Leylî göreydi sini bu hüsni bahâda

cân naqdini şayaydı Mecnûn gibi belâda

2. meh şâmdan gelici maħbûb ışık durur kim

botnına tavk idinmiş altundan kılâde

3. Yetim ismi ‘Alî’dür babası âsitân-ı sa‘âdet âşiyân bendelerinden yeñiçeri 4. tayfasından olub ol tâyfa içinde zağarcı başı olmuştur ve kendüsü 5. yeñiçeri ‘ulüfesine mutaşarrif iken ferâgat eyleyeüb ‘ilme şürü‘ idüb taşavvufa 6. meyl eyledi derviş-nihâd ve deryâ seferin çoğ idüb gemicilere 7. müte‘allık olan ıştılâhâtı zabt eylemiş üstâd kimesnedür ol 8. ıştılâhâtı nazm idüb bir güzel kaşide eylemişdür ve kendüsü hoş 9. tab‘ eş‘ârı bî-bedel meczûb şıfat muhteri‘ şâ‘irdür ve bu bir 10. iki maţla‘ anuñ eş‘ârındandır ki zikr olunur şi‘r

11. cünün vâdilerin gel küşe küşe cümle benden şor

diyâr-ı ‘aqlı dür-endîşi var kendin bilenden şor

12. Mecnûn işitse bu dil-i şeydâ haberlerin

güm eyler idi deşt ile şahrâ haberlerin

13. Selikî ehl-i ‘ilm tâyfasındandır ‘ilme meşgûl hoş-tab‘ kimesnedür

116b

1. ve bu maṭla‘ anuñeş‘ârındandır ki zıkr olunur maṭla‘
2. ‘ arz-ı hâl itmege iy şâh nice açam dehenüm
‘ âleme od bırağur sūz-ı dilimden suhanum
3. Maḥvî İstanbullıdur ḥayli nâzük-ṭab‘ kimesnedür eş‘ârı rindâne 4. ve maṭla‘ları mestâne ve bu bir iki maṭla‘ anuñ eş‘ârındandır maṭla‘
5. şâhum egerçi milk-i fenâ pâdişâhıyuz
pîr-i ṭarîkatuñ ḳulıyuz ḥâk-i râhıyuz
6. meclis mi dirler aña peymâne olmaya
yâ her ṭoluda bûse-i cânân olmaya
7. ‘ Ulûmî dergâh-ı ‘ âlem-penâh yeñiçerilerindendür İstanbullıdur şi‘re ḥayli 8.
mümâreset itmiş ḥoş-ṭab‘ kimesnedür ve bu maṭla‘ anuñdur şi‘r
9. şafâ durur baña çün her cefâsu cânânuñ
nola uşanmasa derd ü ğamına cân anuñ
10. Meşrebî İstanbullıdur ṭarîkînde Ḥaydarî’dür Baba ‘ Alî mest köçeklerindendür 11.
eş‘ârı derd-i mendâne ve ebyâtı ‘ âşîkânedür ve bu beyt anundur
12. dilâ bülbül gibi gül yüzine ḳarşu fiğân itme
mebâdâ bâd-ı âhundan ola ol ğonca pejmürde
13. Nigâhî bu daḥı İstanbullıdur ḥoş-ṭab‘ dur ve bu ebyât anuñdur şi‘r

117a

1. rişte-i cân ola her târı eger pîrehenüñ
ditreye üstüne tâ olmaya âzürde tenüñ
2. kilik-i ḳudret yazar iken raḳam-ı ruḥlaruñı
noḳtadır kim varaḳ-ı ḥüsnüne demmiş dehenüñ
3. Ferdî bu daḥı İstanbullıdur ḥoş-ṭab‘ güzel yigitdür dergâh-ı 4. ‘ âlem-penâh
yeñiçerilerindendür ve bu maṭla‘ anuñdur ki zıkr olunur maṭla‘
5. hiç yirde gökde zerrece yoḳdur ḳarârumuz

hercāyī oldı gün gibi şehriyārumuz

6. Emrī Edirnelüdüdü 'ilm-i zāhire sa'y iderken ferāğat itdi hoş 7. tab' eş'arı güzel ve nazmı bī-bedel hoşça ma'niler fikri der 8. hayli haşşa sözlere kâdir ve mu'ammā fenninde mâhir yigitdür ve bu 9. maṭla' anuñ eş'arındandır ki zıkr olunur maṭla'

10. ğam-ı ruḥuñla ğubār olsam iy gül-i ra'nā

mezāruma çemenüm örte bir yeşil hārā

11. Nūşī Konyāludur nihāyet derecede hoş-ṭab' 'āşıkāne ve nāzük 12. güzel rindāne eş'arı ve sözleri var ve kendüsi bī-mānend 13. maḥbūb şekker-ḥand yigitdür ve bu maṭla' anuñdur ki zıkr olunur maṭla'

117b

1. ḥarābāt ehliyem zāhid yirümdür künc-i meyhāne

ayağa düşdüm anuñçün baña el virdi peymāne

2. Sebzī İstanbulludur 'ulum u mütedāveleye meşğül iken şi're heves 3. itdi zihninde hayli leṭāfet var kâbil yigitdür ve bu maṭla' 4. anuñ eş'arındandır ki zıkr olunur maṭla'

5. āteş-i 'ışkı beyān itmege açsam dehenüm

yanar odlara o dem kim ki işitse suḥanum

6. Zemīnī bu daḥı İstanbulludur Şam kâdīsı olan İshāk Çelebi 7. şäkirdidür ḥandān-rū ṭabī' at-ı şi'riyyesi ğālib ve kendüsi 8. şi'r dimege ṭālib nev-heves tāze maḥbūb yigitdür ve bu maṭla' 9. anuñ eş'arındandır ki zıkr olunur maṭla'

10. dünyā kaçan ki tazelēnüb nev-bahār olur

kanlu yaşumla yir yüzi heb lāle-zār olur

11. Mu'īdī Üsküblüdür Müftī 'Alī Çelebi'nüñ mu'yidi idi zāhir 12. 'ulūma sa'y idüb çok kâbiliyyeti ve hayli ehliyeti var ve bu ebyāt 13. anuñ eş'arındandır ki zıkr olunur şi'r

118a

1. bir dilber-i çār ebrü gördüm daḥı çağında

- vardum göze göz elden baş kodum ayağında
2. iy günü kara kullar şorarsañuz ol mâhı
begdür geregi gibi hükminde yasağında
3. Nazmî câmi‘-i nazâyirdür vilâyet-i Rûm’da ne deñlü şâ‘ir var ise ki 4. birbirine nazîreler dimişler cem‘ idüb kendüsi dağı hayli nazîreler dimiş 5. kâbil ve ehl-i dil yigitdür ve bu ebyât anuñ eş‘ârındandır şi‘r
6. tatalum câmı dil añlar leb-i dilber yirine
câmı kim añlaya ol rûh-ı muşavver yirine
7. dilde yer eyleyeyin diler iseñ hançerüñe
dilemezseñ şanemâ tîrüñi gönder yirine
8. Şübütî Karamanî’dür Akşehrendür âl-i resûldur tıbbâ mâ‘il ve hikmete 9. kâ‘il ma‘âcin ve eşribe bişirmekde bî-nazîr ve fenn-i hikmetden habîr 10. luğf-ı tab‘ı nihâyetde güzel ve muşâhabeti gâyetde bî-bedel kimesnedür 11. ve bu ebyât anuñ eş‘ârındandır ki zıkr olunur şi‘r
12. meclisde yegdür ölmek ben zâr u nâ-murâda
göz göre la‘l-i yâri öpmekden ise bâde
13. bâzâr-ı hüsn içinde dellâl-ı ‘ışık elinden
bir rîhte ile miski virdi şaçuñ mezâda

118b

1. Kudsî İstanbul emini olan Bâyezîd Çelebi’nün oğlıdur ‘ulûm u 2. zâhireye meşgûl tabî‘at-ı şi‘riyyesi var hayli kâbil yigitdür ve bu 3. mağla‘ anuñ eş‘ârındandır ki zıkr olunur
4. benüm çün kimse ğam yir yok dil-i ğam-h‘ârden ğayrı
döner yok üstüme bu çarğ-ı keş-reftârdan ğayrı
5. Vechî Gelibolılıdır hoş-tab‘ yigitdür ve bu mağla‘ anundur
6. tâ ki girdi dost düşmen ile muhabbet bâğına
lerze düşdi cismüme döndüm hazân yaprağına

7. Hiṭābī Aḳdeñiz’de olan Midillilü nām Cezīre ḳal’ asındandır 8. selīḳi ṭab’ dur didügi eṣ’arı ekṣer ‘ale’l-fevrdir bedīhe-küydür 9. ve bu maṭla’-ı murabba’ anuñdur ki zıkr olunur ṣi’r

10. āh kim ḥasret ile gözlerümi bürüdi yaṣ
yine ḳan oldu ḳara bağrumuñ üstinde ki baṣ

11. beni ‘ıṣḳun ṣanemā eyledi ‘ālemlere fāṣ
sen ṣalın iller ile ben baṣayın bağruma ṭāṣ

12. Ḳandī Bursevī ğayet eyü Şekker-rīzdür kesb-i ma’āṣ için dükkānda 13. oturur üstād ḳannāddur Ḳandī maḥlaṣ dimege daḥı ḥikmet oldur laṭif

119a

1. eṣ’arı ve ğarrā ḳaṣīdeleri var ve ziyāde eyü müverriḥdür çok 2. eyü ṭārīḥler dimiṣdür ve cümle eṣ’arından bu ebyāt anuñdur ṣi’r

3. çün ṭolaṣduñ zülfine iy dil perīṣān ol yüri
ḳara baḥtuñ var imiṣ ney gibi nālān ol yüri

4. pādīṣāh-ı ‘ālem olursañ raḳībā ğam degül
dāmen-i dildāri ḳo var Mıṣr’a sulṭān ol yüri

5. Mevlānā Ḥāfız ṭālib-i ‘ilmdür zāhire sa’y iderken ferāğat idüb 6. ṣi’re heves itdi Sirozlıdur ḥoṣ-ṭab’ eṣ’arı ‘āṣıḳāne 7. ve maṭla’ları mestāne kimesnedür ve bu maṭla’ anuñ eṣ’arındandır maṭla’

8. āṣıḳlaruz belā-zedeler mübtelālaruz
‘ālemde bir muḥabbete ḳalmıṣ gedālaruz

9. Helālī İstanbullıdur ḥaylice nāzük ṣā’irdür ṣi’re ğāyetde māyil 10. ve kendüsi ziyāde ḳābil yigitdür ve bu ebyāt anuñdur ṣi’r

11. ğurūr-ı ḥüsn ile dilber ki tāze yüz ṭıtdı
belā-yı ‘ıṣḳ ile ‘āṣıḳ niyāza yüz ṭıtdı

12. ve kendüsi ziyāde ḳābil yigitdür ve bu ebyāt anuñdur ṣi’r

13. Helākī Ḳaramanīdür ‘ilm-i zāhire meṣğül iken ferāğat idüb ṣi’re heves

119b

1. itdi hoş-âyende eş'ârı çok ve ra'nâ ebyâtınıñ emsâli yok 2. ve bu ebyât anuñdur ki zıkr olunur şî'r

3. egleyen gönlümi gerçi mey ü cām olsa gerek

dostum baña lebünsüz o harām olsa gerek

4. pertev-i mihr-i ruhuñ zerrece eylerse tülü'

māh-ı bedrūñ düni ol günde temām olsa gerek

5. 'Aşķī Anaṭolı cānibinde İstanbul muķābelesinde vāķi' olan 6. Üsküdar nām kaşabadandır babası dergāh-ı mu'allā yeñiçerilerindendir 7. ve kendüsi daḥı āsitān-ı devlet mülāzimlerinden olup yeñiçeriler bölüğünde 8. iken dirliginden ferāğat idüb şî're māyil oldu hoş-ṭab' nazma 9. kādır yigitdür ve bu ebyāt anuñ eş'arındandır şî'r

10. çāk çāk itdi yaķasın şubḥ-ı şādıklar gibi

tāze dāğ urdı felek bağrına 'āşıklar gibi

11. lāle vü nergis ṭutar bezm-i çemende sāğarı

olma ayıķ sen daḥı maḥrūm fāsıklar gibi

12. Yaḥyā İstanbullıdır hoş-ṭab' elfāzı güzel ve ra'nâ gazelleri 13. var nazmı bī-bedel yigitdür ve bu maṭla' anuñdur ki zıkr olunur maṭla'

120a

1. gönül alçaķlığın itsün deñüz ol serv-āzāde

düşerse yolu uğrasun bu cāy-ı miḥnet-abāde

2. Derūnī İzniklüdür tālib-i 'ilmdür şî're meyl itmiş ra'nâ güzel 3. eş'ârı 'āşıkāne ve muntehā bī-bedel güftarı var ve bu ebyāt 4. anuñ eş'arındandır ki zıkr olunur şî'r

5. çün siyeh-puş ola ol dilber-i şîrīn ḥarekāt

ķaplamışdur şanuram āb-ı ḥayātı zulūmāt

6. seyre gelmez mi ki ol yār ğam-ı hicrī ile

biri Şaṭ ırmağıdır gözlerümüñ biri Furat

7. Raḥīkī İstanbullıdur ismi Yūsuf'dur çok ma'ārife mālīkdür 8. pīşesi 'aṭṭarlıkdur edviye bilmekde bī-mānend ve ḥoş-ṭab' derd-mend 9. kimsedür ve bu bir iki beyt anuñ meşhūr olan ebyātındandır

10. ṭālī'üm yok gülmedüm bir gün ben ol meh-pāreden

bilmezem āḥir beni niçün yaratdı yaradan

11. kimsene gördüğine rāzı degül gönülüm seni

iki gözümüñ biri olursa çıksun aradan

12. Cemīlī Türkmān'dur diyār-ı şarḫdan gelmişdür vilāyet-i Rūm'a geleli ḥayli 13. zemān olmuşdur ve kendüsi bu cem'iyette bile bulunub eş'arı daḥı

120b

1. külli Türkī olub ba'zı yārān-ı şafā ve ḥullān-ı vefā anı cümleden ayru 2. olmaḫ münāsib görmedükleri cihetden bu tezkīreye yazılıb zıkr olundu 3. ḥoş-ṭab' 'āşık-meşreb vāfir eş'ara mālīk eş'arı 'āşıkāne 4. ve elfāzı merdāne çok levendlik itmiş lā'übālī kimesnedür egerçi 5. 'ulum-ı mektesebeden çendān behre-mend degül lākin Cevdet-i ṭab' ıla ne deñlü 6. gerekse 'ale'l-fevr şī'r dimege ḫādir gazel-gülükda māhir şā'irdür 7. ve bu bir kaç beyt anuñ eş'arındandır ki zıkr olunur şī'r

8. bolmasun ol encümen kim anda şahbā bolmadı

bolmasun şahbā dāḡı ger bir dil-ārā bolmadı

9. neylerem ol meclisi anda ki ben dīvānaḡa

bir melek-sīmā perī-veş bāde-peymā bolmadı

10. Ḳurbī ṭālīb-i 'ilimdür İznīklüdür ḥoş-ṭab' kimesnedür merḫūm Necātī'nüñ 11. *ḫoyına* redīf bir ḡazeli var ol ḡazel kendünüñ ḥayli müfteḫrī idi 12. aña cevāb dimişdür yaman düşmişdür ve bu ebyāt ol ḡazeldendür şī'r

13. şalınub girdükçe bu zülf-i perīşān ḫoyına

'anberīnedür ki girmiş şanki cānān ḫoyına

122a

1. gel iy derd ehli āşık olma ğāfil
dūrüş sa' y it li ola taḥşil ḥāşıl
2. yiter ğam baḥrına ğavvāş olduñ
belā bezminde çok raḳḳāş oldun
3. gider cān u gönülden jeng ü pāşı
dilerseñ bulasın gamdan ḥalāşı
4. niçe şı' r ü ğazel niçe terāne
niçe bir ĩr ü kengel 'āmiyāne
5. ıo bu fikri şurū' ir medḥ-i şāha
sözünñ cehd eyle irgür pādişāha
6. ki sulṫān-ı cihān şāḥib-naẓardur
hüner ḳadrin bilür şāḥib-hünerdür
7. bilür her naḳd-i ḳalbün ol 'ayārın
aña göre ider hem i' tibārın
8. unutturur sözi āb-ı ḥayātı
elikdurur lebi ḳand-ı nebātı
9. sözi mu' ciz gibi şekk ü bī-reyb
meger t' alım eyler hātif-i ğayb
10. sözünñ her biri pür dürr ü gevher
görinür her biri bir necm-i ezher
11. anuñ gibi bir ulu pādişāhı
nice medḥ eylesin kişi kemāhı
12. toḳuzıncı atadan milke vāriş
niẓām-ı 'āleme ol oldu bā' iş
13. onuncısısın ecdād-ı 'iẓāmuñ
cihānı anuñ için tutdı nāmuñ

122b

1. atañdan nola uluñ olsa vāfir

bilürsin tis‘adan efzūndur ‘āşir

2. cihānuñ cümle derdine em olduñ

anuñ çün işbu bezme hātem olduñ

3. cihān durduca sultān-ı cihān ol

sa‘adet tatı üzre kāmurān ol

4. İlāhī devletin pāyende eyle

cihānuñ şāhın aña bende eyle

5. vilāyet-i Rūm’uñ āb u hevāsı laif ve ādemīsı āb ü hevā 6. gāyet leāfetinden zarīf
olub her birinūñ Cevdet-i ab‘ı nihāyetde 7. ve leāfet-i zihni gāyetdedür ekşer hākınıñ
abī‘at-ı şı‘riyyesi 8. gālīb ve kemāl ü ma‘rifete alibler olmaın abī‘at kuvvetiyle şı‘re
9. heves idüb memālik-i nazma dest-i res bulmuşlardur bu diyārda 10. şāhib-fazīlet ve
ehl-i ma‘rifet kimesneler nihāyetsüzdür lākin 11. her biri ferdan efredā yazılıb zıkr
olunması ikşār görüb ikşār 12. hūd tetvīl-i kelām ve mubib-i şudā‘ ve’l-ām olduı
cihetden bu ayfanun ba‘zından ferāat gösterüb ve ba‘zı gāyet meşhūr u müte‘arif

123a

1. olmaıla yazılıb zıkr olundu Allāh tebāreke ve te‘ālā der-gāhına 2. biñ biñ şükürler
kim bu bende-i dil-aste ve efgende-i aır-şikestenün 3. ayātı būsitānı pādişāh-ı
ıllu’lāh āsitānesi izmeti cūyibārından 4. ser-sebz ü şādān ve ‘ömri eşcārı şükūfeleri ol
ulu der-gāhuñ 5. mülāzimetini nesīmī ile açılıb gūşāde vü andān olmuşdur ve gūne-i 6.
gūl-ruhsār umūr –ı maşālih eyyām görmekten ve ehre-i lāle-‘izār-ı 7. udemāt ‘avām
u avāş itmekden mānend-i nīlüfer-i azār şararub 8. şac saal a ola başladuda bu
bendenūñ kühūleti eyyāmı 9. ve bu kimesnenūñ ferāat-ı temāmı olduı tārīhde ki
amse vü erba‘in ü tūs‘emā 10. senesidür bu ‘azizlerūñ cem‘i tertibi ve bu
muazzirenūñ üslūbı yazılıb 11. teribi müyesser oldu bu fair derviş ve bu air dil-

rîşüñ 12. aķşā-yı merāmı ve nihāyet derecede ihtimāmı bu sefinenüñ itmāmı 13. ve bu eczānuñ iħtimāmıdur el-ħamdü'lillāh ki bu evrāk-ı perîşān

123b

1. ve bu şahāyıf-ı ħātır-nişān pādişāh-ı şāhib-ķırān ve cihān-gır 2. gītistān ħāzretlerinüñ eyyām-ı salţanatı ve zemān-ı sa' ādetinde 3. suhūlet-i bī bedel ile el virdi rubā'ī

4. ħaķķa minnet yazub bu evrākı

tutdı şıyt u şadāsı afākı

5. pādişāhuñ 'azīz ismi ile

umarın ħaşre dek ola bākī

6. rubā'ī

7. yā Rab cihānda şāh Süleymān müdām ola

'ömri zemāne 'ömri gibi müstedām ola

8. ħapusı ħulı ola cihān pādişāhı

dünyā melikleri işiginde ğulām ola

SÖZLÜK

A

āb	(Far.):	Su.
‘abā	(Ar.):	1. Babalar. 2. Gezegenler.
ābād	(Ar.) :	Sonsuz gelecek zamanlar.
ābād	(Far.) :	Mamur, bayındır, şen.
abdāl	(Ar.):	Dünyayla ilgisini kesip, Tanrı’ya bağlanmış olan derviş
‘abd	(Ar.):	1. Tanrı yaratığı, Tanrı kulu. 2. Kul, köle.
āb-dār:	(Far.):	Taze, parlak, zarif , güzel.
‘Abdullāh	(öz. is.):	Abdullah.
‘Abdurrahmān-ı Cāmī	(öz. is.):	Ünlü İran şâiri. bk. Cāmī.
‘Abdü’l-āzīz Çelebi	(öz. is.):	Abdülaziz Çelebi.
‘Abdü’l,ķādir	(öz. is.):	Abdülkadir.
‘ābid	(Ar.):	İbadet eden, tapınan.
ābile	(Far.):	1. sivilce, küçük çıban. 2. Su kabarcığı.
‘acā’ib	(Ar.):	Çok tuhaf şey, anlaşılmaz.
‘aceb	(Ar.):	Acabā, hayret, gariplik, şaşılacak şey.
‘acele	(Ar.):	Çabuk, çabukluk.
‘acem	(Ar.):	İranlı, Acem.
‘acībe	(Ar.):	Şaşılacak şey.
‘āciz	(Ar.):	Zayıf, güçsüz; beceriksiz, kabiliyetsiz.
‘acz:	(Ar.):	Beceriksizlik, çaresizlik.
‘acūz	(Ar.):	Kocakarı, cadı karı.
aç-	(T.):	Açmak, aralamak.
açuk	(T):	Açık, açılmış, aralanmış olan.
ad	(T.):	Ad, isim.
a‘dā	(Ar.):	En zalim, pek gaddar.

‘ adālet	(Ar.):	Hakka riayetkarlık, haklılık, doğruluk.
a‘ dād	(Ar.):	Sayılar.
‘ adāvet	(Ar.):	Düşmanlık, yağılık.
‘ add	(Ar.):	1. İtibar etme. 2. Sayma, sayılma.
‘ adem	(Ar.):	Yokluk, bulunmama.
Ādem	(Ar.):	İlk insan, ilk peygamber Hz. Adem.
‘ ādet	(Ar.):	Görenek, alışkanlık.
‘ ādetā	(Ar.):	Bayağı, basbayağı, enikonu; tıpkı.
‘ adīmü’ l-miṣl	(Ar.):	Benzersiz, eşi olamayan.
‘ ādiyye	(Ar.):	Alışılmış.
‘ adl	(Ar.):	Doğruluk.
‘ Adlī	(öz. is.):	Yıldırım Bayezid I in mahlası.
‘ Adnī	(öz. is.):	Mahmut Paşa’nın mahlası.
āfāk	(Ar.):	Ufuklar.
āferīn	(Far.):	Beğenme, var ol, yaşa, bravo!
āfet	(Ar.):	1. Büyük felaket, bela. 2. mec. Çok güzel
āf(i)tāb	(Far.):	Güneş.
Āftābī	(öz. is.):	15. asır şairlerinden, Aftabî.
‘ afv	(Ar.):	Bağışlama.
ağ	(T.):	Ak.
ağ-	(T.):	Akmak.
ağac	(T.):	Ağaç.
āgāh	(Far.):	Bilgili.
ağar-	(T.):	Ağarmak, beyazlaşma, aydınlanma
ağır	(T.):	Ağır, çok.
ağ(1)z	(T.):	Ağız.
ağla-	(T.):	Ağlamak.
ağyār	(Ar.):	Yabancılar, başkaları.

āh	(Far.):	İç çekme, inleme.
aḥādiyyet	(Ar.):	Birlik, Allah'ın bir olması.
ahālī	(Ar.):	Halk.
aḥbāb	(Ar.):	Dost, bildik, tanıdık.
‘ahd	(Ar.):	Sözleşme, yemin.
‘Ahdī	(öz. is.):	Bayezid zamanında yaşayan şair Ahdî.
āheng	(Far.):	uygunluk, düzen
Āhī	(öz. is.):	Âhî.
āhī	(Ar.):	Ahilik ocağından olan kimse.
aḥibbā	(Ar.):	Dostlar.
āḥir	(Ar.):	Son.
āḥiret	(Ar.):	Öbür dünya.
āḥirü’l-devrān	(Ar.):	Dünyanın sonu.
āḥirü’l-emr	(Ar.):	En nihayet, sonunda.
aḥkām	(Ar.):	Emirler.
aḥḳar	(Ar.):	Çok hakir olan.
aḥlāk	(Ar.):	İnsanda bulunan haller
aḥlāṭ	(Ar.):	Karışan şeyler
Aḥmed	(Ar.):	1. Sultan Ahmed. 2. Erkek adı 3.Çok methedilmiş olan.
Aḥmed Beg	(öz. is.):	Tütünsüz Ahmed Bey diye anılan şair.
Ahmedī	(öz. is.):	Ahmedî.
Aḥmed-i Dā‘i	(öz. is.):	15. asır Şairlerinden Ahmedî Dai.
Aḥmed Paşa	(öz. is.):	Ahmed Paşa.
aḥmer	(Ar.):	Kırmızı, kızıl.
aḥsen	(Ar.):	Pek güzel
ahsen-i taḳvīm	(Ar.):	En iyi, en güzel kıvamda.
aḥşam	(Far.):	Akşam.
aḥtem	(Ar.):	Siyah şey.

āhū	(Far.):	Ceylan, karaca.
aḥvāl	(Ar.):	Oluşlar, bulunuşlar, durumlar.
‘ā’ile	(Ar.):	1.Ev halkı 2. Aynı gaye için çalışanlar.
‘ā’id	(Ar.):	İlgili, ilişkili.
ak-	(T.):	Akmak.
akce, akçe, akça	(T.):	Akçe, para.
‘aḳd	(Ar.):	1. Sözleşme, kararlaştırma. 2. Bağ, bağlama.
‘aḳdī	(Ar.):	Akitle ilgili.
Akhisar	(T.Ar.) :	Akhisar ili.
aḳ	(T.):	Ak, temiz.
aḳ-	(T.):	Akmak.
‘āḳıbet	(Ar.) :	Son.
akın	(T.):	Sefer.
‘akıl	(Ar.) :	Ekleden, yiyen.
‘aḳl	(Ar.) :	Akıl, us.
aḳrabā	(Ar.):	Soyca yakın olanlar.
Aḳşeh(i)r	(öz. is.) :	Akşehir ili.
Aḳşemse’ddīn	(T.Ar.):	Fatih Sultan Mehmed’in hocası.
al-	(T.):	Almak.
‘āl	(Ar.) :	Yüce, yüksek.
a‘lā	(Ar.):	Büyük, daha yüksek.
‘alā	(Ar.) :	Büyüklük, şeref, şan.
‘alāḳa	(Ar.) :	İlgi, ilişki, münasebet.
‘alāmet	(Ar.) :	İşaret, iz, nişan, belge.
alçaḳ	(T.):	1. Yüksek olmayan 2. Kötü, hain.
aldan-	(T.):	Aldanmak, kanmak.
alef	(Ar.):	Ot, saman.
‘ālem	(Ar.) :	Dünya , cihan.

‘ālem-ārā	(Ar. Far.) :	Dünyayı süsleyen, bezeyen.
‘ālem-penāh	(Ar. Far.) :	Alemin sığınacağını yer.
‘ālem-tāb	(Ar. Far.) :	Dünyayı aydınlatan, parlatan.
‘ale’l-fevr	(Ar.) :	Derhal, birden.
‘ale’l-ḥuṣūṣ	(Ar.) :	Hele, hususiyle, en çok.
‘aleyh	(Ar.) :	Karşı.
‘aleyhī	(Ar.) :	Onun üzerine.
‘aleynā	(Ar.) :	Bizim üzerimize olsun.
alıķoy-	(T.):	Alıķoymak, göndermemek.
alıvir-	(T.):	Alıvermek, hemen almak.
ālī	(Ar.):	Yemin eden.
‘ālī	(Ar.):	1. Erkek adı 2. Yüce, ulu.
‘Alī	(Ar.):	Dördüncü halife, peygamberimizin damadı, amcasının oğlu.
‘ālim	(Ar.):	Bilgin, çok okumuş.
‘ālī-mikdār	(Ar.) :	Çok sayıda.
‘ālī-şān	(Ar.) :	Şan ve şerefi büyük olan.
‘Ali Şīr Nevāī	(öz. is.) :	Çağatay sahasında yetişmiş ünlü Türk şairi.
‘āliye	(Ar.) :	Bir şeyin en yukarısı.
Allāh	(Ar.):	Tanrı.
Alt	(T.):	Aşāđı.
Altıncı	(T.):	Altıncı sırada olan.
Alıtun	(T.):	Altın.
‘ām	(Ar.) :	Sene, yıl.
āmāl	(Ar.):	Ümitler, dilekler.
amān	(Ar.):	1. Eminlik 2. Bağışlama.
Amasiyye	(öz. is.):	Amasya.
āmīḥte	(Far.):	Karışık olan.

‘amīḳ	(Ar.):	Derin.
‘amīḳā	(Ar.):	Derin olan.
‘āmil	(Ar.):	Emeli olan.
‘amīm	(Ar.):	Umuma ait, genel, yaygın.
āmīn	(Ar.):	Öyle olsun, yā Rab duamızı kabul eyle.
‘āmiyāne	(Ar. Far.):	Adice, bayağı.
ammā	(Ar.e.):	Ama, fakat, lakin, öyle ki
‘Amrū	(öz. is.):	Altıncı tabakada yer alan bir şair.
‘amū	(Ar.):	Amca.
an-	(T.):	Anmak, zikretmek, söylemek
an-	(T.z.):	Üçüncü teklik şahıs zamiri, o.
‘an	(Ar.):	-dan, -den.
Ana Bacı	(öz. is.):	Vahdî’nin eseri. bk. 104a9.
anaṭolı	(T.):	Anadolu.
‘anber	(Ar.):	1. Güzel koku. 2. Güzellerin saçı.
‘anber-sā	(Ar. Far.):	Anber gibi, anbere benzeyen.
‘anberīn	(Ar. Far.):	Anber kokulu.
ancaḳ	(T.):	Sadece, yalnız.
and	(T.):	Yemin, sözleşme.
‘andelīb	(Ar.):	Bülbül.
anestü nār	(Ar.):	“Ateşe yaklaştım.” mealinde Kur’ān’da ayet.
‘anh	(Ar.):	Ondan.
‘anhümā	(Ar.):	O ikiden.
ānī	(Ar.):	Bir an içinde, hemen.
anla-	(T.):	Anlamak.
‘ār	(Ar.):	Utanma.
‘Arab	(Ar.):	Arap; millet, kavim adı.
‘arabī	(Ar.):	1. Arapça. 2. Arap kavmine mensup.

‘arabiyye	(Ar.):	Araplarla ilgili.
‘arabiyyet	(Ar.):	Arapça ile ilgili.
‘arāk	(Ar.):	Rakı.
ārām	(Ar.):	Durma, eğlenme, dinlenme.
ārāste	(Far.):	Bezenmiş, süslenmiş.
ārāyīş	(Far.):	Süs, bezek, ziynet.
arāzī	(Ar.):	Yerler.
ārende	(Far.):	Bir şey getiren.
Arestō	(Yun.):	Yunan filozofu Aristo.
‘ārīz	(Ar.):	1. Yanak. 2. Görmeye mani olan şey. 3. Gelen.
‘Arifī	(Öz.a):	Sekizinci tabak şairlerinden, Arifī.
‘arī	(Ar.):	1. Çıplak. 2. Hür. 3. e. –sız.
‘arīf	(Ar.):	İrfan sahibi.
arķadaş	(T.):	Dost, yakın.
arķa	(T.):	Geri, sırt.
armağan	(T.):	Hediye.
arpa	(T.):	1. Bir tür tahıl 2. Para, ulufe.
‘arş	(Ar.):	Yer, toprak.
‘arş	(Ar.):	1. Dokuzuncu gök. 2. Taht. 3. Çardak, çadır.
art-	(T.):	Çoğalmak.
artuķ	(T.):	Fazla, ziyade.
‘arūş	(Ar.):	Gelin.
‘arż	(Ar.):	Bir büyüğe gösterme, sunma.
ārzū	(Far.):	İstek, heves.
‘aşā	(Ar.):	Değnekler, sopalar.
āşafī	(Ar.):	Vezire mensup.
aşālet	(Ar.):	Soy temizliği.
āşār	(Ar.):	1. İzler, alāmetler 2. Hikāyeler.

aşhâb	(Ar.):	1. Sahipler, mâlik ve mutasarrıf olanlar 2. Peygamberimizi gören ve O'nun sohbetinde bulunanlar.
âsitâne	(Far.):	bk. âstân.
‘ asker	(Ar.):	Er.
aşl	(Ar.):	Asıl, esas.
aşlâ	(Ar.):	Hiçbir zaman.
aşlî	(Ar.):	Asla ait, seçkin, husûsî.
âsmân	(Far.):	Gök, semâ.
‘ aşr	(Ar.):	1. Yüzyıl. 2. İkinci vakti.
âstân	(Far.):	1.Eşik 2. Pâyitaht 3. Büyük tekke
âsûde	(Far.):	Rahat, dinç.
âsümân	(Far.):	bk. : âsmân.
âsümânî	(Far.):	1. Göğe ait 2. Açık mavi.
aş	(T.):	Yemek.
aş-	(T.):	Aşmak.
‘ aşere	(Ar.):	Onlar (Sayı).
aşcı	(T.):	Yemek yapan kimse.
‘ âşık	(Ar.):	Birine, bir şeye tutkun olan.
‘ âşıkâ	(Ar.):	Aşık kadın.
‘ âşık-âne	(Ar. Far.):	Aşıkça.
‘ âşık-meşreb	(Ar.):	Aşık yaratılışlı.
‘ aşk	(Ar.):	Sevgi.
‘ Aşkî	(öz. is.):	Beşinci tabakada yer alan şairlerden.
âşüfte	(Far.):	Perişân, çılgınca seven.
at	(T.):	Binek hayvanı.
at-	(T.):	Bırakmak, terk etmek.
ata	(T.):	Baba, ced.
‘ A tâ	(öz. is.):	Yedinci tabakada yer alan şairlerinden, Ata.

‘ aṭā	(Ar.):	Bağışlama, bahşiş.
‘ Aṭāyī	(öz. is.):	Beşinci tabkada yer alan şairlerden.
‘ atebe	(Ar.):	Eşik, basamak.
āteş	(Far.):	Od, hararet.
āteş-bāz	(Far.):	Ateşle oynayan, hokkabaz.
āteş-efşān	(Far.):	Ateş saçan.
‘ āṭifet	(Ar.):	İyilik severlik, karşılık beklemeden gösterilen sevgi.
aṭ‘ ime	(Ar.):	Yemekler.
ātī	(Ar.):	Gelecek.
aṭlas	(Ar.):	1. Üstü ipek altı pamuk kumaş 2. Büyük harita.
‘ aṭṭār	(Ar.):	1. Güzel kokular, iğne, iplik vesāire satan, aktar.
av	(T.):	Yabani hayvan yakalama, vurma; tuzağa düşen.
‘ avām	(Ar.):	Herkes, cahil halk, ayak takımı.
āvāre	(Far.):	1.Serseri, boş gezen. 2. Dağınık, perişan.
āvāz	(Far.):	Ses, sedā.
āvāze	(Far.):	1. Bağıрма, feryāt. 2. Ün, şöhret.
‘ avn	(Ar.):	Yardım, yardım eden, kafadar.
ay	(T.):	Ay, Dünya’nın uydusu.
aya	(T.):	Avuç, elin iç kısmı.
āyā	(Far.):	Şüphe ve tereddüt bildiren edat, acaba.
ayağ(k)	(T.):	1. Ayak, yürüme uzvu. 2. Kadeh.
‘ ayān	(Ar.):	Belli, açık.
‘ ayār	(Ar.):	1. Saadete doğru gitme. 2. Ayar.
aydın	(T.):	1. Işıklı, aydınlanmış 2. ileri görüşlü, bilgili kişi
Aydun	(T.):	Aydın ili.
āyende	(Far.):	Gelen, gelici.
āyet	(Ar.):	1.Kur’an!ın herhangi bir cümlesi 2. alâmet, nişān
ayık	(T.):	Uyanık.

ayıt-	(T.):	Söylemek.
ayıķ	(T.):	Uyanık, kendinde olan.
ayır-	(T.):	1.Ayırmak, seçmek. 2. Bölmek.
āyīne	(Far.):	Ayna.
āyīne-i İskender	(Ar.):	İskender'in aynası.
‘ayn	(Ar.):	1. Göz. 2. Bir şeyin eşi, tıpkısı. 3. Aslı, kendisi.
ayrıl-	(T.):	Terk etmek, bırakmak, gitmek.
ayru	(T.):	Farklı, başka.
ayruķ	(T.):	Farklı, müstesnā.
‘ayyār	(Ar.):	1. Zeki, kurnaz 2. Çevik, atik 3. hilekar, dolandırıcı.
‘ayyāş	(Ar.):	Çok içki içen.
az	(T.):	Çok olmayan.
az-	(T.):	Kötüleşmek, artmak.
a‘zā	(Ar.):	Organlar, üyeler.
‘azāb	(Ar.):	İşkence, keder.
azād	(Far.):	Kurtulmuş, serbest olan.
āzāde	(Far.):	Hür, serbest.
āzāde-dil	(Far.):	Gönlü bir şeye bağlı olmayan.
a‘zam	(Ar.):	En büyük.
‘azamet	(Ar.):	Büyüklük, ululuk.
āzār	(Far.):	İncitme, kırılma, tekdİR.
‘azīm	(Ar.):	Büyük, ulu, iri.
‘azīme	(Ar.):	1. Sebāt, kararda kesinlik. 2. Efsun, tılsım. 3. Günah, bela.
‘azīmet	(Ar.):	Gitme, gidiş.
‘azīz	(Ar.):	1. Yüce, muhterem, sayın. 2. Sevgili.
‘azl	(Ar.):	İşinden çıkarma, yol verme.
‘azm	(Ar.):	Niyet, karar.

‘azrā	(Ar.):	1. Delinmemiş inci. 2. Kız oğlan kız (Hz. Meryem’in sıfatı).
‘Azrā	(Ar.):	Vamık u Azra Hikâyesinin kadın kahramanı.
āzürde	(Far.):	İncinmiş, kırılmış.

B

bā	(Far.):	Edat, ile.
bāb	(Ar.):	Kapı, kısım.
bābā	(Far.):	1. Ata, baba 2. Önder, şeyh.
Baba ‘Alī	(öz. is.):	bk. 112a13.
Baba Hasan	(öz. is.):	Altıncı tabakada yer alan şairlerden.bk. 87a1.
Baba Nedīm	(öz. is.):	Beşinci tabaka şairlerinden.bk. 59b2.
bāc	(Far.):	Vergi, harç.
bacı	(T.):	Kız kardeş
bād	(Far.):	Rüzgar, yel.
bādām	(Far.):	1. Badem. 2. Sevgilinin gözü.
bāde	(Far.):	İçki, şarap.
bā‘de	(Ar.):	Sonra.
bā‘dehū	(Ar.):	Bundan sonra.
bāğ	(Far.):	Bağ, büyük bahçe, bostan.
bāğ-bān	(Far.):	Bahçıvan, bağcı
bāğçe	(Far.):	Küçük bağ.
Bağdād	(Ar.):	Bağdat.
bağ(ı)r	(T.):	Bağır, göğüs, sine.
bağış	(T.):	Hibe, karşılıksız hayır için bağışlanan.
bağışla-	(T.):	Affetmek.
bağla-	(T.):	Tutturmak, düğümlemek.

bahā	(Far.):	Kıymet, değer.
baḥādur	(Far.):	Cesur, yiğit.
bahār	(Far.):	Kışla yaz arasındaki mevsim.
Bahārī	(öz. is.) :	Sekizinci tabkada yer alan şairlerden. bk. 111a9.
Bahāristān	(Far.):	1. Molla Cāmi'nin eseri 2. İlkbahar
baḥīr	(Ar.):	Deniz.
baḥr	(Ar.):	Deniz, büyük göl veya nehir.
baḥş	(Far.):	Bağış, ihsān.
Baḥşī	(öz. is.) :	bk. 97b9.
baḥşīş	(Far.):	Bağış, bağış olarak verilen para.
baḥt	(Far.):	Tālih, kader.
ba' id	(Ar.):	Uzak, ırak.
bā' iş	(Ar.):	Sebep olan.
baç-	(T.):	Seyretmek, gözlemek.
baçara	(Ar.):	1. Sığır 2. Kur'an-ı Kerim'de sure adı.
Bāķī	(öz. is.) :	Sekizinci tabaka şairlerinden. bk. 115a10.
Bāyezīd	(öz. is.) :	Sultan Bayezid.
bāķī	(Ar.):	1. Allah 2. daimi, kalıcı
baķiyye	(Ar.):	Artık, geri kalan, artan.
bal	(T.):	Arılarca yapılan tatlı yiyecek.
bāl	(Far.):	Kanat.
bāl	(Ar.):	Kalp, yürek.
bālā	(Far.):	Yüksek, yukarı, üst, yüce.
balçık	(T.):	Bataklık, çamur.
baldır	(T.):	1. Bitki gövdesi 2. bacağıın üst kısmı.
balık	(T.):	Suda yaşayan solungaçlı hayvan.
bālī	(Ar.):	Koca, eski, köhne.
bār	(Far.):	Tanrı.

bar-	(T.):	Varmak, ulaşmak.
-bār	(Far.):	Saçan, dökken, yağdıran.
barça	(T.):	Parça.
bār-gāh	(Far.):	Yüksek dīvān, makām, huzūr.
bārī	(Far.):	Hiç olmazsa, bir kere.
barmaq	(T.):	Parmak.
bas-	(T.):	1. Basmak. 2. Ayağını koymak.
başır	(Ar.):	Görüp, anlayan.
Bāşirī	(öz. is.) :	Yedinci tabaka şairlerinden.bk. 105a10.
baş	(T.):	1. Kafa. 2. Çıkış noktası, başlangıç.
başarmaq	(T.):	Başarılı olmak, kazanmak.
başka	(T.):	Farklı, bunun yanında.
bat-	(T.):	Batmak.
bātil	(Ar.):	Boş, beyhüde, yalan.
bayraq	(Far.):	Bayrak, sancak.
bāzār	(Far.):	Pazar, çarşı; alışveriş.
bāzāristān	(Far.):	Pazar kurulan yer.
-bāz	(Far.):	Oynatıcı, oynayan.
bāz	(Far.):	Doğan, şahin.
ba' zı	(Ar.):	Birazı, bir kısmı; kimi.
be-	(Far.):	Kelimelere ile, –e kadar anlamı katar.
bebr	(Far.):	Saldırdığı zaman tüyleri kabaran vahşi bir hayvan. Böbürlenmek kelimesinin bu hayvandan geldiği söylenir. ⁵⁷
bed	(Far.):	Kötülük, fenalık.
bedāyi ^c	(Ar.):	Eşi ve benzeri olmayan güzel

⁵⁷ DEVELLİOĞLU, Ferit, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara 1999, s.75.

bed-du‘ā	(Far. Ar.):	Kötü dua, inkisār
bed-girdār	(Far.):	İşi, hareketi kötü.
Bedaḥşān	(Far.):	Afganistan’da yakutuyla ünlü şehir.
bedel	(Ar.):	Karşılık, karşı.
beden	(Ar.):	Vücut, cisim, ten.
bedī‘	(Ar.):	Eşi benzeri olmayan , mükemmel bir şeyi icat eden.
bedi‘ ü’l-lisān	(Ar.):	Yeni, mükemmel dil.
bedi‘he	(Ar.):	1. Düşünmeden birden bire söylenen güzel söz 2. Başlangıç.
bedi‘he-gū	(Ar. Far.):	Güzel söz söyleyen.
bedihī	(Ar.):	1. Akla kendiliğinden gelen. 2. Açık, besbelli.
bedr	(Ar.):	Ay’ın on dördüncü gecesi, dolunay.
beg	(T.):	Başkan, ileri gelen.
be-gāyet	(Far. Ar.):	Çok aşırı, son derece
begen-	(T.):	İyi, güzel, hoş bulmak.
behişt	(Far.):	Cennet, uçmak.
Behiştī	(öz. is.) :	Altıncı tabakada yer alan şairlerden. bk. 87a10.
beḥr	(Ar.):	Uzaklık, mesafe.
beḥre	(Far.):	Hisse, pay.
behre-mend	(Far.):	Hisseli.
Behrām	(Far.):	1. Merih yıldızı. 2. İran hükümdarı.
Behrām-ı Güstehem (Far.) :		İran Hükümdarı Behram’ın oğlu Güstehem.
beḳā	(Ar.):	Bâkilik, devâm.
bektāş	(Far.):	Akran, eş.
bel	(T.):	Bel, , vücudun ortası.
bel	(Ar.):	Belki.
belā	(Ar.):	Gam, keder, musibet, çok zor iş.
belā-keş	(Ar. Far.):	Bela çeken, eziyet ve sıkıntı çeken.

belā-zede	(Ar. Far.):	Belaya uğramış.
belāğat	(Ar.):	1. İyi güzel pürüzsüz. 2. Güzel söz söylemeyi öğreten ilim.
Belgrad	(öz. is.) :	Belgrad.
belī	(Far.):	Evet.
belīğ	(Ar.):	1. Düzgün söz söyleyen. 2. Düzgün, fāsih.
Belki	(Far.):	İhtimal, olabilir, hatta
Belli	(T.):	Açık, aşikâr.
ben	(T.) :	Birinci teklik şahıs zamiri.
ben	(T.):	Vücudun hehangi bir yerinde siyah veya kahverengi nokta, benek.
be-nām	(Ar.):	Namlı, ünlü.
bend	(Far.):	Bağ, bağlama.
bende	(Far.):	Kul, köle, esir.
benefşe	(Far.):	Menekşe.
bengī	(Far.):	Benk tiryakisi, esrârkeş.
benī	(Ar.):	Oğullar.
benī Ādem	(Ar.):	Ademoğulları, insanlar.
Beñlü Ḥasan	(öz. is.) :	bk. 98a1.
Beñlü Memi	(öz. is.) :	bk. 102a10.
beñze-	(T.):	Başka bir şeyi andırmak.
ber	(Far.):	Üzere.
-ber	(Far.):	Alan, getiren.
berāt	(Ar.):	Rütbe, nişan, imtiyaz verildiğini bildiren belge.
berā'at	(Ar.):	Fazilet, meziyet, olgunluk.
berāber	(Far.):	Birlikte, bir arada, farksız.
berāhīn	(Ar.):	Deliller, tanıklar.
berevāt	(Ar.):	Rütbe, nişan, imtiyaz verildiğini bildiren ferman.

berf	(Far.):	Kar.
berg	(Far.):	Yaprak.
berī	(Ar.):	Salim, kurtulmuş, arınmış
berīn	(Far.):	Pek yüksek, en yüce
beriyye	(Ar.):	Halk, insanlar, yaratık.
berķ	(Ar.):	Şimşek.
berk	(T.) :	Sağlam, katı, sert.
berkit-	(T.):	Sağlamlaştırmak.
ber-mūcib	(Far. Ar.):	Gereğince.
berr	(Ar.):	Doğru sözlü, hayır işleyen kimse.
ber-ser	(Far.):	Baş üzere.
berū	(T.):	Buraya, bu tarafa.
bes	(Far.):	Elverir, yeter.
besle-	(T.):	Beslemek, doyurmak.
beste	(Far.):	Bağlı, bağlanmış.
beşer	(Ar.):	İnsan.
beşik	(T.):	Çocukları sallayarak uyutmaya yarayan yatak.
beyābān	(Far.) :	Kır, çöl.
beyān	(Ar.):	Anlatma, söyleme, bildirme.
beyāz	(Ar.):	Ak, aklık, aydınlık.
beyn	(Ar.):	Ara, aralık; arada, arasında.
beyne'l-ḥavāşş	(Ar.):	Saygın olanlar arasında.
beyne'l-mevālī	(Ar.):	Mevlevīler arasında.
beyne'n-nāş	(Ar.):	Halk arasında.
beyt	(Ar.):	Mesken, hane.
beyt	(Ar.):	Beyit, iki mısra ^c dan oluşan nazım parçası
beytü'l-ibādet	(Ar.):	İbadethane, ibadet edilen yer.
beytü'l-māl	(Ar.) :	Maliye hazinesi.

beyyin	(Ar.):	Açık, aşikâr.
bez	(T.):	İnce kumaş parçası.
bezm	(Far.):	İçkili, eğlenceli meclis.
bezm-gâh	(Far.):	Eğlence yeri.
Bezmî	(Öz.a) :	Yedinci tabkada yer alan şairlerden. bk. 107b10.
bezzâz	(Ar.):	Bezci, kumaş satan.
bırağ-	(T.) :	Atmak, terk etmek.
bıyık	(T.) :	Bıyık, dudakların üstündeki kıl topluluğu.
bi	(Ar.):	Eklendiği kelimeye <i>ile</i> anlamı katar, zarf yapar.
bî	(Far.) :	-sız, -maz. Farsça kelimelerin başına gelir olumsuzluk bildirir.
bi- ^ç add	(Far.):	Sayısız.
bî-amân	(Far.) :	Amansız, acımasız.
bi-avni'llâhi	(Ar.) :	Allah'ın yardımıyla.
bî-bedel	(Far. Ar.):	Benzersiz, eşsiz.
bî-cân	(Ar.):	Cansız, ruhsuz.
bî-çâre	(Far.) :	Çaresiz, zavallı.
bî-derd	(Far. Ar.):	Dertsiz, kedersiz.
bî-dil	(Far.):	Kalpsiz, gönülsüz; korkak.
bî-dirîg	(Far.) :	Esirgenmeyen, esirgemeyen, elinden geleni yapan.
bî-gâne	(Far.):	Kayıtsız, ilgisiz, yabancı.
bî-gâye	(Far. Ar.):	Gayesiz, sonsuz.
bi-ḥamdi'llah	(Ar.):	Allah'a şükür olsun.
bi-ḥasebi'l-ṭaḳa	(Ar.):	Güç bakımından.
bî-ḥisâb	(Far. Ar.):	Hesapsız, sayısız.
bî-ḥüş	(Far.) :	Şaşkın, sersem, deli.
bî-ḥūd	(Far.) :	Kendinden geçmiş olan, çılgın.
bî-ḥuzūr	(Far. Ar.) :	Huzursuz, rahatsız, tedirgin.

bī-iḥtiyār	(Far. Ar.) :	Kendiliğinden, elde olmayarak.
bi-izn ʿillāh	(Ar.) :	Allah'ın izniyle.
bī-ḳand	(Far. Ar.):	Şekersiz.
bī-mānend	(Far.):	Eşi benzeri olamayan, eşsiz.
bī-miṣl	(Far. Ar.):	Emsalsiz, emsali olmayan.
bī-naẓīr	(Far. Ar.):	Benzeri olmayan, eşsiz.
bī-nihāye	(Far. Ar.):	Nihayetsiz, sonsuz.
bīniş	(Far.) :	1. Görüş, görme kabiliyeti. 2. Mülakat, görüşme.
bī-niyām	(Far. Ar.) :	Uyumayanlar, uykusuz.
bī-nūr	(Far. Ar.) :	Nursuz, uğursuz.
bī-pervā	(Far.) :	Çekinmeksizin, sakınmaksızın.
bī-reyb	(Far. Ar.):	Şüphesiz.
bī-sütūn	(Far.):	1. Gökyüzü. 2. Ferhat'ın Kermanşah'ta deldiği dağ.
bī-vaḳt	(Far. Ar.) :	Vakitsiz, uygunsuz.
bī-vefā	(Far. Ar.) :	Vefasız, hayırsız, döneç.
bī-vücūd	(Far. Ar.) :	Vücutsuz.
biç-	(T.):	Biçmek, kesmek.
bīdār	(Far.) :	Uyanık, uykusuz.
bidʿ at	(Ar.) :	Sonradan meydana çıkan.
bi-enfās	(Ar.) :	Dualar ile, nefes ile.
bigi	(T.) :	Gibi.
biḥār	(Ar.) :	Denizler.
bihter	(Far.) :	Daha, en, pek iyi.
bi-ḳavl	(Ar.) :	Sözile
bikr	(Ar.) :	Söylenmemiş, dokunulmamış.
bil-	(T.) :	Öğrenmek, haberdar olmak; hatırlamak.
bilā	(Ar.) :	-siz.
bilā-naẓīr	(Ar.) :	Benzersiz, eşsiz.

bi'l- ^ç aşiy	(Ar.) :	Günün batmasıyla.
bi(e)lāṭ	(Ar.) :	1. Köy adı. 2. Düz yer. 3. Döşenmiş taş.
bile	(T.) :	Dahi, hatta.
bilece	(T.) :	Böylece.
bi'l-fi ^ç il	(Ar.) :	Hakiki olarak, gerçekten.
bi'l-külliy	(Ar.) :	Büsbütün.
bi'llāh	(Ar.) :	Allāh için.
bi'llāhi	(Ar.) :	Allāh için.
bi't-temām	(Ar.) :	Tamamıyla.
bi'l-vüṣūḳ	(Ar.) :	Güvenle, inanmayla; sağlamlıkla.
bīmār	(Far.) :	Hasta.
bīmāre	(Far.) :	1. Hasta. 2. Kadın esirlerin bulunduğu yer.
biñ	(T.) :	Bin, yüz defa on.
bin-	(T.) :	Üstüne oturmak.
binā	(Ar.) :	Yapı, ev.
binā'en	(Ar.) :	-den dolayı, -den ötürü
bir	(T.) :	1. Asıl sayı sıfatı; bir, tek. 2. Belirsizlik zamiri, herhangi bir.
bir	(T.) :	Benzer, eş; birlikte.
bir-	(T.) :	Vermek.
birāz	(Ar.) :	Az miktarda, biraz.
bir bir	(T.) :	Tek tek.
birbiri	(T.) :	Karşılıklı olarak.
biri	(T.) :	Belirsizlik zamiri, herhangi biri.
birkaç	(T.) :	Belirsizlik sıfatı / zamiri, birden fazla.
birle	(T.) :	İle.
birr	(Ar.) :	1. İyilik, güzellik. 2. Bağış.
birūn	(Far.) :	Dışarı.

bīrūni	(Far.) :	Selamlık odası.
bisā	(Ar.) :	Kilim, minder, keçe, yaygı.
bismi'llāh'ī'r-raḥmāni'r-rahīm	(Ar.) :	Besmele, rahmān ve rahīm olan Allah'ın adıyla.
bi's-ṣevāb	(Ar.) :	Sevap ile.
bisyār	(Far.) :	Çok.
biş-	(T.) :	Pişmek.
biş	(T.) :	Beş.
bīş	(Far.) :	Artık, fazla.
bişir-	(T.) :	Piştirmek.
bit-	(T.) :	1. Tükenmek, sona ermek. 2. Ortaya çıkmak, belirlemek.
bitür	(T.) :	1. Tamamamak, sona erdirmek. 2. Yetiştirmek, meydana getirmek.
bi'z-żarūrī	(Ar.) :	Zorunlulukla, mecburi olarak.
biz	(T.) :	Birinci çokluk kişi zamiri
biz	(T.) :	Bez.
bizār	(Far.) :	Rahatsız, bıkmış, küskün.
boğaz	(T.) :	1. İki şeyin arası 2. Omuz ile baş arasındaki kısım.
bol-	(T.) :	Olmak.
bostān	(Far.) :	Bahçe.
boy	(T.) :	Boy, uzunluk.
boya-	(T.) :	Boyamak.
boyan-	(T.) :	Boyanmak, bezenmek, bürünmek.
boy(u)n	(T.) :	1. Vücutum omuz ile baş arasındaki kısmı 2. Sorumluluk.
boynuz	(T.) :	Bazı hayvanların başı üzerindeki çıkıntı.
boza	(T.) :	Tatlı ve mayhoş bir içecek.
boz-	(T.) :	Bozmak, değiştirmek.
bölüg	(T.) :	Parça, kısım.

böyle	(T.) :	Bu şekilde, bunun gibi.
bu	(T.) :	İşaret zamiri / sıfatı.
buhārī	(Ar.) :	Buhara ait, buharla ilgili.
buhūr	(Ar.) :	Denizler.
buhūr	(Far.) :	Tütüsü.
buhūrci	(Far. T.) :	Tütüsü işiyle uğraşan.
bul-	(T.) :	Arayarak elde etmek, ele geçirmek.
bu(n)lar	(T.) :	Bunlar.
buluş-	(T.) :	Buluşmak, bir araya gelmek, kavuşmak.
bulun-	(T.) :	Rastlanmak, ele geçirilmek, sağlanmak.
buna-	(T.) :	Bunamak, zihni faaliyetleri zayıflamak, çok yaşlanmak.
bunca	(T.) :	Bu kadar.
buncılayın	(T.) :	Bu kadar.
burc	(Ar.) :	1. Kale, hisar çıkıntısı. 2. Yıldızlar kümesi.
būriyā	(Far.) :	Hasır.
burūc	(Ar.) :	Hisarlar, kuleler.
bur(u)n	(T.) :	Burun, koklama uzvu.
būs, būse	(Far.) :	Öpücük, öpme, öpüş.
būstān	(Far.) :	Gül ve çiçek kokularının çok olduğu yer, bahçe.
buyı(u)r-	(T.) :	Emretmek, söylemek.
buyruk	(T.) :	Emir.
bühtān	(Ar.) :	Yalan, iftira.
bük-	(T.) :	Kıvrırmak, eğmek.
bülbül	(Far.) :	Güzel ötüşüyle ünlü bir kuş.
büleğā	(Ar.) :	Beliğ olanlar, güzel söz söyleyenler.
bülend	(Far.) :	Yüksek, yüce.
bülend-āvāz	(Far.) :	Yüksek ses.
bülend-pervāz	(Far.) :	1.Yüksek uçan. 2. Onur sahibi.

bün	(Far.) :	Esas, kök, temel.
bünyād	(Far.) :	1. Asıl, esas, temel. 2. Yapı, bina.
bür'	(Ar.) :	Hastalığın iyileşmeye başlaması.
bü(i)rāder	(Far.) :	Erkek kardeş.
bürāder-zāde	(Far.) :	Kardeş çocuğu, yeğen.
bürehne	(Far.) :	Açık, çıplak, yalın.
bürü-	(T.) :	Bezemek, kaplamak.
bürr	(Ar.) :	Buğday.
büryan	(T.) :	Et ve pirinçle tepside pişirilen yemek.
büt	(Far.) :	1. Mec. Güzel . 2. Put.
bütün	(T.) :	Tam.
büyük	(T.) :	Ulu, yüce, iri.
Büzürcimih	(Far.) :	Pers imparatoru Ānūširevan'ın baş veziri.
büzürg-vār	(Far.) :	Büyük, ulu, saygıdeğer kimse.

C

cā-be-cā	(Far.) :	Yer yer.
cādū	(Far.) :	1. Cadı, büyücü. 2. s. Çok güzel göz.
ca' fer	(Ar.) :	1. Küçük akarsu 2. Hz. Ali'nin kardeşi.
Ca' fer	(öz. is.) :	Vahdī. bk. 104a8.
Ca' fer Çelebī	(öz. is.) :	Üçüncü tabakada yer alan şairlerden.bk. 29a13.
cā'iz	(Ar.) :	Olabilir, olur.
cā'ize	(Ar.) :	1. Yol yiyeceği, azık. 2. Hediye, bağış.
cām	(Far.) :	Kadeh.
cāme	(Far.) :	Elbise.
cāme-h'āb	(Far.) :	Yatak.
Cāmī	(Far.) :	15. asırda İnan'da yetişmiş ünlü ālim, şair.

cāmi‘	(Ar.):	İçinde namaz kılınan ibâdet yeri.
cāmi‘	(Ar.):	Cemedan, derleyen, toparlayan.
cān	(Far.):	1. Can, ruh. 2. Hayat, yaşayış. 3. Gönül.
cānān	(Far.):	Sevgili, gönül verilmiş.
cān-bāz	(Far.):	1. Canını tehlikeye atan. 2. Hayvan alıp satan kimse.
cān-perver	(Far.):	Ruh besleyen, iç açan, gönül açan.
cānib	(Ar.):	Taraf, cihet, yan.
cārī	(Ar.):	Cereyan eden, akan, geçen.
cāy	(Far.):	Yer.
ceb	(T.):	Cep
cebe	(Ar.):	Zırh
cebhe	(Ar.):	1. Taraf, yön. 2. Alın.
cedd	(Ar.):	Ata, dede, büyükbaba
cedīd	(Ar.):	1. Yeni, kullanılmamış.
cedvel	(Ar.):	1. Düzgün çizgi çizme aracı, cetvel. 2. Çizelge, liste.
cefā	(Ar.):	Eziyet, incitme.
cefā-kār	(Ar. Far.):	Cefā eden, eziyet eden. Halk dilinde cefaya uğramış olan.
cefā-keş	(Ar. Far.):	Cefa çeken, eziyet çeken; katlanan.
cehd	(Ar.):	Çalışma ,çabalama.
cehennem	(Ar.):	Tamu, ahrette günahkarların gideceği azap yeri.
cehl	(Ar.):	Bilmezlik
celāl, celālet	(Ar.):	Büyüklik, ululuk.
celīl	(Ar.):	Büyük, ulu.
Celīlī	(öz. is.):	Yedinci tabka şairlerinden. bk. 103a11.
celīs	(Ar.):	Birlikte oturan, arkadaş.
cellād	(Ar.):	İnsanı kesen, asan kimse.
Cem	(Ar.):	1. Sultan Cem. 2. Hükümdar, şah 3. Şarabı bulan kişi.

cem'	(Ar.):	Toplama, yığma.
cemāl	(Ar.):	Yüz güzelliği.
Cemālī	(öz. is.):	Yedinci tabka şairleirnden. 102b6.
cemālī	(Ar.):	Güzellikle ilgili .
cemī'	(Ar.):	Cümle, hep, bütün.
cem'ī	(Ar.):	Cemiyete ait, cemiyetle ilgili.
cemīl	(Ar.):	Güzel.
Cemīlī	(öz. is.):	Sekizinci tabaka şairlernden. bk. 120a12.
cem' iyyet	(Ar.):	Topluluk.
cemşīd	(Far.):	Şarabı keşfettiği söylenen İnan hükümdarı, hükümdar.
Cemşīd-i Key	(öz. is.):	İnan hükümdarı.
Cemşīd ü Hürşīd	(öz. is.):	Salman Savecī' nin 1700 beyitlik eseri.
cenāb	(Ar.):	Şeref, onur bildiren terim, hazret.
cenān	(Ar.):	Kalp, yürek, gönül.
Ce(i)nānī	(öz. is.):	Altıncı tabakada yer alan şairlerden. bk. 89a12.
cendere	(Ar. Far.):	1. Tazyik, baskı. 2. Dar dere, boğaz.
Cenderecioğlu	(öz. is.):	bk. 32a2..
ceng	(Far.):	Savaş, vuruşma.
cennet	(Ar.):	1. Uçmak, ahirette inanların gideceği yer. 2. Çok ferah ve havadar yer. 3. Bahçe.
cerb(p)	(T.):	Dolaşma.
ceres	(Ar.):	1. Zindan 2. Çan, çingirak.
ceres-vār	(Ar. Far.):	Çingirak yapan.
cereyān	(Ar.):	Akma, akım, geçme.
ceride	(Ar.):	Çorak, verimsiz.
cerīde	(Ar.):	1. Tutanak. 2. Gazete.
cerrāh	(Ar.):	Doktor.
cevāb	(Ar.):	Yanıt.

cevāhir	(Ar.):	1. Cevherler, kıymetli taşlar. 2. Özler.
cevāhir-nişār	(Ar.):	Mücevher saçan.
Cevdet	(Ar.):	1. İyilik, güzellik. 2. Olgunluk. 3. Kusursuzluk.
cevdet-ṭab ^c	(Ar.):	Kusursuz yaratılış.
cevelān, cevlān	(Ar.):	Dolaşma, dolanma, gezinme.
cevf	(Ar.):	1. Boşluk. 2. İç, kalp
cevher	(Ar.):	1. Maya, öz. 2. Değerli taş.
cevr	(Ar.):	Haksızlık, ezā, eziyet.
ceyḥun	(T.):	Asya kıtasında bir nehir.
cezīre	(Ar.):	Ada.
cezm	(Ar.):	Kesin karar, niyet.
cidd	(Ar.):	1. Ciddilik. 2. Bir işi gerçekten çalışıp işleme.
ciger	(Far.):	1. Ciğer, bağır. 2. Avaz 3. Keder, sıkıntı.
cihān	(Far.):	Dünya, ālem.
cihān-ārā	(Far.):	Dünyayı süsleyen, bezeyen.
cihān-dār	(Far.):	Dünyayı zapteden hükümdar.
cihān-gīr	(Far.):	Dünyayı zapteden.
Cihānī	(öz. is.):	Yedinci tabakada yer alan şairlerden. bk. 106b12.
Cüvānī	(öz. is.):	Yedinci tabkada yer alan şairlerden. bk. 106b8.
cihet	(Ar.):	1. Yan, yön, taraf. 2. Sebep, vesile, bahane, ilgi.
cild	(Ar.):	1. Kap. 2. Kitap.
cilve-ger	(Ar. Far.):	Cilve yapan.
cilve-sāz	(Ar. Far.):	Cilveli, cilve yapan.
cinān	(Ar.):	Cennetler, bahçeler.
cins	(Ar.):	Çeşit, tür.
cism	(Ar.):	1. Beden, gövde. 2. Madde.
cismānī	(Ar.):	1. Bedenle ilgili olan. 2. Dīnī işlerden ayrı olan.

civār	(Ar.):	1. Çevre, yöre. 2. Yakın yer.
cū	(Far.):	Arama, araştırma.
cū	(Far.):	Akarsu, ırmak, çay.
-cū	(Far.):	Arayan, araştıran manalarına gelen sıfat yapar.
cūd	(Ar.):	Cömertlik.
cum ^ç a	(Ar.):	1. Perşembeden sonra gelen gün.
cumhūr	(Ar.):	Halk, ahali.
cūş	(Far.):	Coşma, kaynama.
cūy-bār	(Far.):	Çay, dere, akarsu, ırmak.
cübbe	(Ar.):	Din adamlarının ve âlimlerin giydikleri uzun ve bol giysi.
cūdā	(Far.):	Ayrı, ayrı düşmüş, ayrılmış.
cüllāb	(Far.):	Gül suyu.
cülūs	(Ar.):	Oturma, tahta çıkma.
cümle	(Ar.):	Bütün, hep.
cümleten	(Ar.):	Bütün, hep, hep birlikte.
cünūn	(Ar.):	Delirme, çıldırma, delilik.
cür ^ç a	(Ar.):	Yudum, içim.
cür ^ç et	(Ar.):	Cesaret, atılganlık, yiğitlik.
cürm	(Ar.):	Günah, suç.
cüst	(Far.):	Arama, araştırma.
cüst ü cū	(Far.):	Arayıp sorma, araştırma.
cüvān	(Far.):	Genç, taza delikanlı.
cüvān-baht	(Far.):	Bahtı açık, şanslı.
cüvānī	(Far.):	Gençlik.
cü(i)vār	(Ar.):	bk. Civār.
cüz ^ç (v)ī	(Ar.):	Az, pek az
cüz ^ç (v)ıyyāt	(Ar.):	Ehemmiyetsiz, değersiz, ufak tefek şeyler.

Ç

çābük	(Far.) :	Çabuk, seri, hafif.
çağ	(T.) :	1. Dönem, devir. 2. Zaman, vakit.
çağşur	(T.):	Şalvar.
çağşurcı	(T.) :	Şalvar diken kişi.
Çağşurcu Şeyhī	(öz. is.) :	Yedinci tabakada yer alan şairlerden. bk. 108b7.
çağşurcılık	(T.) :	Şalvarcılık.
çāk	(Far.) :	Yarık, yırtık.
çāker	(Far.) :	Kul, köle, cariye.
çākerī	(Far.) :	Kula ait, kulluk, kölelik.
Çākerī Sinān Beg	(öz. is.) :	Üçüncü tabakada yer alan şairlerden. bk. 35b10.
çal-	(T.):	Vurmak, çarpmak, bir ritim tutmak.
çālāk	(Far.) :	1. Çevik, çabuk. 2. Yüksek yer, büyük adam.
çalış-	(T.) :	Çalışmak, emek sarf etmek.
çanak	(T.) :	1. Yayvan, çukurca kap 2. Göstermelik, yalan.
çapak	(T.) :	1. Göz pınarında veya kirpiklerde kuruyarak biriken akıntı. 2. Maden dövülürken sıçrayan parça.
çāp(b)ük-süvār	(Far.) :	Ata iyi binen.
çār	(Far.) :	Dört.
çār-dāḳ	(Far. Ar.):	Ağaç dallarıyla örülü barınak, dört tarafı çevrilmiş yer.
çāre	(Far.) :	1. Yol, yardım. 2. İlaç, tedbir.
çarḥ	(Far.) :	1. Felek, gök. 2. Çark, tekerlek.
çarḥ-rā	(Far.) :	Felek+i, felek+in, felek+e .
çārmih	(Far.) :	1. Dört çivi. 2. Darağacı.
çār-sū	(Far.) :	Dört tarafı olan şey; pazar, çarşı.
çāş	(Far.) :	Hububat, tahıl yığını.

çāšnī	(Far.) :	Çeşni, lezzet, tad.
-çe	(Far.) :	Küçültme edatı. Örn. bağ+çe
çeb < ceyb	(T.) :	1. Cep. 2. Gömleğin açıklığı, yarığı.
çeh	(Far.) :	Kuyu.
çehārüm	(Far.) :	Dördüncü.
çehre	(Far.) :	Yüz, surat.
çek-	(T.) :	Bir şeyi kendine doğru hareket ettirmek, taşımak, üstlenmek.
çekiş-	(T.) :	1. Tartışmak 2. karşılıklı çekmek.
çelebi	(T.) :	Sultan Mehmed zamanına kadar padişah çocuklarına verilen ad. 2. Mevlevî ve Bektâşî pirlerine verilen ad.
çemen	(Far.) :	Yeşil ve kısa otlarla örtülü yer, çimen.
çendān	(Far.) :	O kadar.
çeng	(Far.) :	1. Bir çeşit saz. 2. El.
Çeng-nāme	(öz. is.) :	Ahmedî Dāī'nin telif eseri.
çeri	(T.) :	Asker.
çeşīd	(Far.) :	Tür.
çeşm	(Far.) :	Göz.
çeşme	(Far.) :	Musluklu su haznesi, pınar, su kaynağı.
çeşme-sār	(Far.) :	Çeşmesi bol olan yer.
çevgān	(Far.) :	Değnek, baston.
çevre	(T.) :	Bir şeyin yakını, etraf.
çıkar-	(T.) :	1. Çıkarmak, bulmak ortaya koymak. 2. Hatırlamak, anımsamak
çı(i)rāğ	(Far.) :	Bir ustanın yanında işi öğrenmek için çalışan kimse; talebe, öğrenci.
çı(i)rāğ	(Far.) :	Fitil, mum, kandil.
Çırāğ	(öz. is.) :	bk. 79a4.

çiftlik	(T.) :	Tarım ve hayvancılıkla uğraşılan çalışanlarında kalması için evlerin bulunduğu geniş toprak parçası.
çik-	(T.) :	Çekmek, nakletmek; nefeslenmek.
çile, çille	(Far.):	1. Eziyet, sıkıntı. 2. Zevk ve safadan el çekerek kırk gün yapılan ibadet
Çin	(T.) :	Uzakdoğuda bir ülke.
çīnī	(Far.) :	Çini, sırlı kap.
çiz-	(T.) :	Çizgi çekmek, resmetmek.
çocuk	(T.) :	Küçük yaştaki oğlan ve kız.
çoğ(k)	(T.) :	Çok, fazla.
çöz-	(T.) :	1. Düğümü, bağı açmak, serbest bırakmak. 2. Bulmak, anlamak.
çū	(Far.) :	Gibi, mademki, çünkü.
çūb	(Far.) :	Çöp, odun, sopa.
çū	(Far.) :	Gibi, mademki, çünkü.
çün	(Far.):	Gibi, mademki, çünkü, nasıl, nice.
çünkim	(Far. T.) :	Bundan dolayı, çünkü.
çürü-	(T.):	Çökmek, yıpranmak, bozulmak.

D

dā'	(Ar.) :	Hastalık, dert.
dād	(Far.) :	1. Adalet, doğruluk 2. İhsan, vergi.
dādār	(Far.) :	1. Allah 2. Adaletli, doğru olan hükümdar.
dāf'i	(Ar.) :	1. Defeden, savan, savuşturan, iten. 2. Allah.
Dāfī'ü'l- Ġumūm ve Rāfī'ü'l- Hümūm (öz. is.) :		Deli Birader diye anılan Gazali'nin eseri.

dağ	(Far.) :	1. Yanık yarası. 2. İnsan veya hayvan vücuduna kızgın demirle vurulan damga.
dağ	(T.) :	Dağ
dağa	(T.) :	Henüz, bunun dışında.
dağı	(T.) :	Dahi, hem, bile, da, de.
dağı	(T.) :	Hem, bile, da, de.
dāhīl	(Ar.) :	İç, içeri, içinde, içeri girmiş.
dāhī	(Ar.) :	Deha sahibi, zekī, uyanık.
dağl	(Ar.) :	1. Girme, karışma. 2. Te'sir, nüfuz, niyet, fikir.
Dağlī	(öz. is.) :	bk. 26b7.
dā'im	(Ar.) :	Devamlı, sürekli.
dā'ir	(Ar.) :	1. Ait, ilgili. 2. Devreden, dönen.
dā'ire	(Ar.) :	1. Çember . 2. Memurun çalıştığı yer. 3. Sınır içi.
dağ-	(T.) :	Takmak, bir şeyi başka bir şeye, yere uygun biçimde tutturmak.
dağāyık	(Ar.) :	Anlaşılması güç ve dikkate muhtaç olan şeyler.
dağıl-	(T.) :	Takılmak, bir yere iliştikten, dokunduktan sonra oradan kurtulamamak.
dağın-	(T.) :	Takınmak, kendine takmak.
dağğ	(Ar.) :	Çalma, vurma; vurulma.
dam	(T.) :	Yapıları dış etkilerden korumak için üzerine yapılan bölüm, binaların üstü.
dām	(Far.) :	Tuzak, ağ.
dāmen	(Far.) :	Etek.
dān	(Far.) :	Tāne.
dānā	(Far.) :	Bilgin, ālim.
dāne	(Far.) :	Tāne, tohum , çekirdek.
dāniş	(Far.) :	Biliş, bilgi, ilim.

dāniş-mend	(Far.) :	1. Bilgili 2. Tanzimat'tan önce kadıların yanında stajyer olarak çalışan kimse.
dār	(Ar.) :	Ev, yer, yurt.
ḍarb	(Ar.) :	Dövme, vurma.
darü'l-ḥadīs	(Ar.) :	Hadis ve bununla ilgili şeyleri öğretme yurdu.
dāri's-saltāna	(Ar.) :	Saltanat yeri.
dārü's-saāde	(Ar.) :	Saādet yeri.
dārü'ş-şifā	(Ar.) :	Sağlık yurdu.
dāsītān	(Far.) :	Destan.
da' vet	(Ar.) :	Çağırma, çağrı.
da' vī	(Ar.) :	Dava, hakkını arama.
Dāvud	(Ar.) :	Sesinin güzelliğiyle meşhur hükümdar, peygamber Hz. Dāvud.
Dāvūd Pāşā	(öz. is.) :	bk. 69a1.
de	(T.) :	Bile, dahi anlamında bağlama ve kuvvetlendirme edatı.
de-	(T.) :	Demek, söylemek.
dede	(T.) :	Torunu olan erkek, büyükbaba.
def	(Ar.) :	Öteye itme, savma, giderme.
def'a	(Ar.) :	Kere, kez, yol.
defātir	(Ar.) :	Defterler.
defter	(Ar.) :	Dikilmiş kağıt mecmuası.
defter-dār	(Ar. Far.) :	1. Para işlerini idare eden kimse. 2. (Eskiden) Maliye bakanı.
deg-	(T.) :	1. Temas etmek, dokunmak. 2. Ulaşmak 3. Değerinde olmak.
degin	(T.) :	Değın, dek, ...e kadar.
değiş-	(T.) :	1. Başka bir biçime, duruma girmek. 2. Karşılıklı alıp vermek.

değişdür-	(T.) :	Değiştirmek, başka bir biçime getirmek.
degme	(T.) :	1. Seçme, üstün, en iyi. 2. Gelişigüzel, rastgele.
degül	(T.) :	Değil, cümle içinde art arda kullanılan öğeleri birbirine bağlayan ve yüklem olumsuz çekimini yapan kelime.
dehân, dehen	(Far.) :	Ağız.
dehr	(Ar.) :	Dünya , zaman.
dek	(T.) :	Kadar, değin.
delâlet	(Ar.) :	Alâmet olma, işaret, iz.
deli	(T.) :	Aklını yitirmiş olan.
delîl	(Ar.) :	Yol gösteren, kılavuz. 2. şahit, belge, tanık.
Deli Lütfî	(öz. is.) :	Dördüncü tabakada yer alan şairlerden. bk. 40a13.
delim	(T.) :	Çok, bir çok, ziyâde.
dellâk	(Ar.) :	Tellak, hamamda müşterileri keseleyip, yıkayan kimse.
dellâl	(Ar.) :	Tellak, alıcı ile satıcı arasında vasıta olan kimse; satıcı.
delü	(T.) :	Deli.
Delü Bürâder	(öz. is.) :	bk. 80b12.
delük	(T.) :	Delik; dar, küçük açıklık.
dem	(Ar.) :	Kan.
dem	(Far.) :	1. Soluk, nefes. 2. İki. 3. An, vakit, saat, zaman.
dem-â-dem	(Far.) :	Her vakit, sık sık.
dem-be-dem	(Far.) :	Vakit vakit, dâimâ.
demdeme	(Ar.) :	1. Hiddet, öfke. 2. Küfür, hakaret.
demdeme	(Far.) :	1. şöhret, ün. 2. Kavga 3. Hile, aldatma. 4. Davul.
dendân	(Far.) :	1. Diş. 2. Tamah ve ümit.
deng	(Far.) :	1. Hayran, şaşkın, ahmak
deñlü	(T.) :	Gibi, kadar.
denül-	(T.) :	Ad verilmek, söylenmek, sayılmak.
deñüz	(T.) :	Deniz.

der	(Far.) :	1. Kapı 2. –de içinde.
-der	(Far.) :	Yırtan, yaran, delen anlamlarında kelimeyi sıfatlaştırır.
der-gāh	(Far.) :	Tekke
der-kār	(Far.) :	1. Mālūm, āşikār. 2. İşte, iş üzerinde bulunan.
der-bān	(Far.) :	Kapıcı, kapıya bakan.
derc	(Ar.) :	1. Sokma. 2. Gazeteye yazma. 3. Biriktirme. 4. Hattatların yazdıkları meşk tomarı.
derd	(Far.) :	Dert, gam, keder, acı.
derd-mend	(Far.) :	Dert sahibi, tasalı, kaygılı.
derd-nāk	(Far.) :	Dertli, tasalı, kaygılı.
Derd-nāme- i ‘ Alī	(öz. is.) :	Mevlana Ali’nin mesnevi tarzındaki eseri.
derecati’l-mesālik	(Ar.) :	Sülūk edilenler
dermān	(Far.) :	1. Çare, ilaç. 2. Kuvvet, güç.
ders	(Ar.) :	1. Öğrenmek için öğretmenden alınan vazife. 2. Tenbih, telkin, talimat.
ders-ḥāne	(Ar. Far.) :	Sınıf, ders yeri.
derūn	(Far.) :	1. İç, içeri, dahil. 2. Gönül, kalp, yürek.
Derūnī	(öz. is.) :	Sekizinci tabkada yer alan şairlerden. bk. 120a2
dervāze	(Far.) :	Kapı, kale kapısı, şehir kapısı.
dervīş	(Far.) :	Tarikata bağlı olan, ihtiyaçlı kimse.
dervīş-nihād	(Far.) :	Derviş ruhlu, alçak gönüllü kimse.
deryā	(Far.) :	Deniz.
deryā-dil	(Far.) :	Kalbi deniz gibi geniş olan.
dest	(Far.) :	El.
dest-gīr	(Far.) :	Elinden tutan yardımcı.
destān	(Far.) :	Eller.
destān	(Far.) :	Hikāye, kıssa.
deşt	(Far.) :	Bozkır, çöl, kır, ova.

devā'	(Far.) :	İlaç, çare.
devām	(Ar.) :	Sürme, daim olma.
devāt	(Ar.) :	Divit, kalem koymaya yarayan alet.
devlet	(Ar.) :	Bir hükümet idaresinde teşkilatlandırılmış olan siyasi topluluk.
devr	(Ar.) :	1. Bir şeyi başkasına teslim etme. 2. Dönme, bir şeyin etrafını dolaşma.
devrān	(Ar.) :	Dünya, felek, zaman, talih, kader; devir.
devvār	(Ar.) :	Devreden, çok dönen.
deyü	(T.) :	Diye.
deyyār	(Ar.) :	1. Biri, bir kimse, bir fert. 2. Manastır sahibi.
dıraḥt	(Far.) :	Ağaç.
dırāz	(Far.) :	Uzun.
dırnaĝ	(T.) :	Tırnak.
di-	(T.) :	Demek, söylemek.
dībā	(Far.) :	Bir çeşit ipek kumaş.
dībāce	(Ar.) :	Başlangıç, ön söz.
didār	(Far.) :	1. Yüz, çehre. 2. Göz. 3. Açık meydana.
dīde	(Far.) :	Göz.
diger	(Far.) :	Diğer, başka, öteki.
dik-	(T.) :	1. Kumaş, deri gibi biçilmiş, kesilmiş parçaları iplikle tutturmak. 2. İnşa etmek. 3. Yetiştirmek için bir bitkiyi toprağa dikmek. 4. Bir cismi dik olarak tutmak.
dikḫat	(Ar.) :	Dakiklik, incelik, ehemmiyet verme, inceleme.
dil	(Far.) :	Gönül, yürek, kalp.
dil	(T.) :	İnsanların duyduklarını, düşündüklerini bildirmek için kelimelerle, işaretlerle yaptıkları anlaşma, lisan.
dil-ārā	(Far.) :	Gönül alan, gönül okşayan.

dil-āver	(Far.) :	Yiğit, yürekli.
dil-ber	(Far.) :	Gönlü alıp götüreren güzel.
dil-dār	(Far.) :	Birinin gönlünü almış sevgili.
dil-fürüz	(Far.) :	Gönüle ferahlık veren, sevindiren.
dil-ḥaste	(Far.) :	Gönlü hasta, hasta gönüllü.
dil-ḥüş	(Far.) :	Gönlü hoş, yüreği rahat.
dil-keş	(Far.) :	Gönül çekici.
dil-murg	(Far. Ar.) :	Gönül kuşu.
dil-nüvâz	(Far.) :	Gönül okşayan.
dil-pezîr	(Far.) :	Gönüle hoş gelen
dil-rîş	(Far.) :	Yüreği yaralı, dertli.
dil-rübâ	(Far.) :	Gönül kapan, gönül alan.
dil-sitân	(Far.) :	Gönül alan güzel.
dil-teng	(Far.) :	Yüreği dar, kederli, sıkıntılı.
dile-	(T.) :	Dilemek, istemek.
dilek	(T.) :	İstek, talep, rica.
dimâğ	(Ar.) :	Beyin, akıl, şuur.
dimen	(Ar.) :	Süprütülükler.
dîn	(Ar.) :	Allah'a inanma ve bağlanma.
din-	(T.) :	1. Bitmek, sona ermek 2. Söylemek.
din-dār	(Ar. Far.) :	Allah'a inanmış ve bağlanmış kimse.
dinil-	(T.) :	Denilen, söylenen.
dinme	(T.) :	Sona erme.
direm	(Far.) :	Akça, para, dirhem.
diren-	(T.) :	Dayanmak, tahammül etmek, karşı koymak.
dirîğ	(Far.) :	1. Esirgeme. 2. Eyvâh, âh etme, aman, yazık. 3. Men'etme, önleme.
diriğâ	(Far.) :	Yazık, eyvahlar olsun!

diril-	(T.) :	Dirilmek, canlanmak
dirlik	(T.) :	1. Osmanlı Devleti'nde bir hizmete karşılık olmak üzere verilen aylık, bir yerin geliri. 2. Hayat, sağlık, geçim. 3. Düzen.
ditre-	(T.) :	Titremek.
divān	(Ar.) :	1. Şairlerin şiirlerini topladıkları eser. 2. Büyük meclis.
dīvāne	(Far.) :	Deli, budala, alık.
dīvāne-reng	(Far.) :	1. Zihni karışık. 2. Karışık renk.
dīvāne-veş	(Far.) :	Deli gibi.
dīvār	(Far.) :	Duvar.
diyānet	(Ar.) :	Din, dindarlık, din duygusu.
diyār	(Ar.) :	Memleket, ülke.
diz-be-diz	(T. Far. T.) :	Diz dize.
dizi	(T.) :	Bütün, seri.
doğ-	(T.) :	Doğmak, meydana gelmek, ortaya çıkmak.
doğru	(T.) :	Akla, mantığa, gerçeğe uygun.
dokun-	(T.) :	Dokunmak, temas etmek, değmek.
dol-	(T.) :	Dolmak, dolu duruma gelmek.
dolaş-	(T.) :	1. Gezmek, gezinmek. 2. Birbirine karışmak, düğümlenmek, karışmak.
don-	(T.) :	Buz tutmak.
donat-	(T.) :	Süslemek.
donanma	(T.) :	1. Bir devletin deniz kuvvetleri, gemilerin bütünü. 2. Donanmak işi.
dost	(Far.) :	Sevilen kimse, arkadaş.
dostān	(Far.) :	Dostlar.
dögün-	(T.) :	Dövünmek.
dök-	(T.) :	Dökmek.

dönder-	(T.) :	Çevirmek.
dön-	(T.) :	1. Bir şeyin etrafında hareket etmek. 2. Geri gitmek. 3. Vazgeçmek.
dönem	(T.) :	Belli özellikleri olan zaman parçası, devir.
dört	(T.) :	Asıl sayı sıfatı, dört.
döşek	(T.) :	Yatak.
du' ā	(Ar.) :	Dua, istek.
Du' āyī	(öz. is.) :	Altıncı tabaka şairlerinden. bk. 86b8.
dūd	(Ar.) :	Kurt, böcek.
dūd	(Far.) :	1. Duman, tütün. 2. Gam, keder, tasa
duḡān	(Ar.) :	Tütün, duman.
duḡānī	(Ar.) :	Dumanlı.
duḡter-zāde	(Far.) :	Kız çocuğu.
duḡūl	(Ar.) :	İçeri girme.
dur-	(T.) :	Hareket etmemek.
dūr-endīş	(Far.) :	İlerisini düşünen, tedbirli, akıllı.
duy-	(T.) :	1. Duymak, işitmek. 2. Hissetmek.
duzağ	(T.) :	Tuzak.
dü	(Far.) :	İki.
dü-cihān	(Far.) :	İki cihan.
dü-kevn	(Far.) :	İki alem (Dünya ile ahiret).
dü-vüm	(Far.) :	İkinci.
dü-zebān	(Far.) :	İki dil.
dügün	(T.) :	Düğün.
düken-	(T.) :	1. Tükenmek, bitmek. 2. Yorgun, bitkin düşmek.
dükkān	(Ar.) :	İçinde öteberi satılan yer.
dükül-	(T.) :	Dikilmek.
dülbend	(Far.) :	Tülbend.

dül(r)ger	(Far.) :	Marangoz, ağaç ustası.
dül(r)ger-zāde	(Far.) :	Dülger evladı.
dün	(T.) :	Bugünden bir önceki gün.
dünyā, dünye	(Ar.) :	İçinde yaşadığımız gezegen, yer yuvarlağı.
dünyā-perest	(Ar. Far.) :	Dünyaya tapan.
dünyevī	(Ar.) :	Dünyaya ait, dünya ile ilgili.
dür, dürr	(Ar.) :	İnci.
dürer	(Ar.) :	Büyük inci taneleri.
dürd-āşām	(Far.) :	Kalender, şarabın tortusunu içen.
dürer-bār	(Far.) :	İnci yağdıran, inci gibi söz söyleyen.
dürlü	(T.) :	Türlü, çeşitli.
dürüst	(Far.) :	Doğru, düzgün, sağlam.
dürüş-	(T.) :	1. Çalışmak. 2. Karşı karşıya gelmek.
düş-	(T.) :	1. Düşmek. 2. Eksilmek. 3. Yağmak. 4. Uğramak, kapılmak. 5. Vâki olmak. 6. Aciz kalmak, sefil olmak.
düşkün	(T.) :	1. Tutkun, bağlı. 2. Yoksul.
düşmen, düşmān	(Far.) :	Düşman, yağı.
düşvār	(Far.) :	Güç, zor.
düz-	(T.) :	Sıraya koymak, parçaları birbirini tamamlayacak şekilde bir araya getirmek.
düzet-	(T.) :	Yoluna koymak, tanzim etmek, düzeltmek.

E

ebbeda'llāh	(Ar.) :	Allah ebedi, daim eylesin.
ebced	(Ar.) :	Arap harflerinin rakamsal diziliş düzeni.
ebed	(Ar.) :	Sonu olmayan, gelecek zaman.
ebede'l-ābād	(Ar. Far.) :	1. Hiçbir zaman, aslâ. 2. Sonsuz dünya.
eben an cedd	(Ar.) :	Babadan, büyük babadan, dededen kuşaktan kuşağa.

ebī	(Ar.):	Baba.
ebkār	(Ar.):	1. Kız oğlan kızlar. 2. İlk defa söylenmiş mazmunlar.
ebleh	(Ar.):	Pek akılsız, ahmak, bön, alık.
eblerek	(Ar. T.-rek):	Alıkça, alık gibi.
ebr	(Far.):	Bulut
ebrū	(Far.):	Kaş.
ebū	(Ar.):	Baba, ata.
Ebū ‘Ali Sinā	(öz. is.):	bk. 97a12.
Ebūbekir	(öz. is.):	Peygamber efendimizin amcası, Hz. Ebubekir.
Ebū Müslim	(öz. is.):	bk. 75a13.
ebū’l-ḥayr	(Ar.):	Hayır babası.
ebū’l-faẓl	(Ar.):	İyilik babası.
ebū’l-feth	(Ar.):	Fetihler babası.
ebyāt	(Ar.):	İki mısra‘ dan meydana gelen manzum sözler.
ecdād	(Ar.):	Atalar, dedeler.
ecel	(Ar.):	Ömrün sonu.
ecīl	(Ar.):	İşini sonraya bırakan, geciktirilen şey.
ecnās	(Ar.):	Cinsler, çeşitler.
eczā	(Ar.):	1. Parçalar, kısımlar. 2. İlaçlarda kullanılan maddeler.
ed-	(T.):	Etmek, oluşturmak.
edin-	(T.):	Edinmek, sahip olmak, sağlamak.
edā	(Ar.):	1. Naz, cilve. 2. Bir şeyi yerine getirme, ödeme.
edeb	(Ar.):	İyi terbiye, naziklik, usluluk, zariflik.
ednā	(Ar.):	Pek aşağı, bayağı.
edvār	(Ar.):	Devirler.
edviye	(Ar.):	İlaçlar.
efāzıl	(Ar.):	Çok bilgililer, pek mümtaz olanlar.
efḏāl	(Ar.):	1. Ziyadeler, fazlalar. 2. İhsanlar, iyilikler.

efendi	(Rum.) :	1. Buyruğu yürüyen, sözü geçen kimse. 2. Günümüzde bey unvanından farklı olarak özel adlardan sonra kullanılan ikinci derecede bir unvan. 3. mec. Görgülü, nazik, kibar.
efgān	(Far.) :	Feryat etme, ıstırapla bağırma.
-efgen	(Far.) :	Düşüren, yıkan.
efgende	(Far.) :	Yıkılmış, düşkün.
efkār	(Ar.) :	Fikirler; üzüntü, endişe.
eflāk	(Ar.) :	1. Semalar, gökler, felekler. 2. Bahtlar, kaderler.
efrād	(Ar.) :	Tek olanlar, birler.
efrūz	(Far.) :	Şule, parıltı.
-efrūz	(Far.) :	Aydınlatan, parlatan.
efşah	(Ar.) :	Daha fasih, açık ifade; uz dilli.
efsāne	(Far.) :	Asılsız Hikāye, masal; dillere düşmüş olay.
efsūn	(Far.) :	Büyü, sihir.
efsūn-ger	(Far.) :	Büyücü.
eftān	(Far.) :	Düşen.
efzūn	(Far.) :	Fazla, çok.
eger	(Far.) :	Şart edatı; eğer, şayet.
egerçi	(Far.) :	Her ne kadar, ise de.
egle-	(T.) :	Bekletmek, oyalamak.
eglen-	(T.) :	Beklemek, vakit geçirmek, durup dinlenmek.
eglence	(T.) :	1. Eğlenmek için yapılan etkinlik. 2. Oyalanma.
egme-	(T.) :	Eğmek, bükmek.
ehālī	(Ar.) :	Ahali, halk.
eḥaşş	(Ar.) :	En hususi, başlıca.
ehil	(Ar.) :	bk. Ehl.
ehl	(Ar.) :	1. Sahip, malik. 2. Becerikli, usta. 3. Bir yerde oturan.

ehliyyet	(Ar.):	1. Salahiyet, yetki. 2. Kabiliyet. 3. İktidar, kabiliyet belgesi.
ehl-ullāh	(Ar.):	Tanrı adamı, evliyā.
ejder	(Far.):	1. Büyük yılan. 2. Korkunç ve hayali bir hayvan.
eḳall	(Ar.):	En az, en aşağı.
ekber	(Ar.):	Çok büyük, âzam.
ekmel	(Ar.):	Daha kamil, çok olgun.
eknāf	(Ar.):	Canipler, yanlar, taraflar.
ekrem	(Ar.):	Çok şeref sahibi, pek cömert
ekremü'l-e'ālī	(Ar.):	Çok şeref sahibi olan büyük kimseler.
ekşer	(Far.):	En çok, daha fazla.
ekşerī	(Far.):	Çok defa ,çoğu.
eksik, eksük	(T.):	Tam olmayan, az.
el	(T.):	1. Kolun aşağısı, tutma organı. 2. Yabancı.
el-	(Ar.):	Harf-i ta'rif. Kelimelerin başında bulunur, ismin manasını tarif ve tayin eder.
el'ān	(Far.):	Şimdiki, henüz, bu ana kadar, şu anda.
elem	(Ar.):	Ağrı, acı, sızı, keder, dert.
elf	(Ar.):	Bin.
elfāz	(Ar.):	Kelimeler, sözler.
el-ḥaḳḳ	(Ar.):	Doğrusu.
el-ḥamdü'li'llāh	(Ar.):	Allah'a hamdolsun, Allah'a şükür.
el-ḥāşıl	(Ar.):	Hasılı, netice itibarıyla, sözün kısası.
elif	(Ar.):	Arap alfabesinin ilk harfi.
elīf	(Ar.):	Alışılan şey, alışmış, alışık.
elik	(T.):	Dağ keçisi, karaca.
elḳāb	(Ar.):	Unvanlar, soy adları.
elsine	(Ar.):	Diller.

elṭāf	(Ar.) :	İyilikler, iyi muameleler, nezaketler.
el-ʿ ulemā	(Ar.) :	Ālimler.
el-vāḥīd	(Ar.) :	Yalnız, tek olan.
em	(T.) :	ilaç.
em-	(T.) :	Emmek, içine çekmek, somurmak.
emārāt	(Ar.) :	Alametler, nişanlar, eserler, deliller.
emāret	(Ar.) :	Emirlik, beylik.
emāşil	(Ar.) :	En çok benzeyenler, akranlar, eşler.
emīn	(Ar.) :	Emniyet sahibi, korkusuz; güvenilen.
emir, emr	(Ar.) :	İş buyurma, buyruk.
emīr	(Ar.) :	Bir kavmin başı, bey.
Emīr Devletşāh	(öz. is.) :	Devletşāh tezkiresi sahibi Emir Devletşāh.
Emīrī	(öz. is.) :	Dördüncü tabakada yer alan şairlerden. bk. 46b1.
emīrūʿl-mūʿmīnin	(Ar.) :	Müminlerin emiri.
emken	(Ar.) :	İmkan, olduğu kadar.
Emrī	(öz. is.) :	Sekizinci tabakada yer alan şairlerden. bk. 117a6.
emşāl	(Ar.) :	Nümüneler, örnekler.
enām	(Ar.) :	Bütün canlılar; halk, insanlar.
enbiyā	(Ar.) :	Şeriat sahibi olmayan peygamberler.
encüm	(Ar.) :	Yıldızlar.
encümen	(Far.) :	Cemiyet, meclis.
endāḥtem	(Far.) :	Atılmış, bir kenara bırakılmış olan
endām	(Far.) :	Vücut, beden, boy, boy bos, cisim
endāze	(Far.) :	1. Altmış santimetrelilik bir ölçü. 2. Tahmin, takdir. 3. Meretebe, derece.
enfās	(Ar.) :	Nefesler, soluklar; nebi ve velilerin irşād edici duaları.
engin	(T.) :	Ucu bucağı görünmeyen, çok geniş ; alçak yer.
-engīz	(Far.) :	Koparan, karıştıran.

engizcük	(T.) :	Filizcik.
enḥā	(Ar.) :	Taraflar, cihetler.
enhār	(Ar.) :	Irmaklar, çaylar.
enīn	(Ar.) :	İnilti, inleme.
enīs	(Ar.) :	Dost, arkadaş; yar, sevgili
Enisi(ü)'l- ^c uṣṣāk	(Öz.a) :	14. asırda yaşayan İranlı Rami'nin eseri.
enṣār	(Ar.) :	Yardımcılar, koruyucular.
enṣārī	(Ar.) :	Ensardan olan kimse
envā ^c	(Ar.) :	Çeşitler, türlüler
envār	(Ar.) :	Işıklar, aydınlıklar, parlaklıklar.
Enver	(Ar.) :	Daha nurlu, çok parlak, çok güzel.
en'ām	(Ar.) :	1. At, deve, sığır ve koyun gibi hayvanlar. 2. Hayvan gibi.
er	(T.) :	Erkek kişi, yiğit.
erba ^c īn	(Ar.) :	Kırk (Sayı)
ercümend	(Far.) :	Muhterem, şerefli, seçkin.
Ergene	(öz. is.) :	Yer adı, Ergene.
ergavān erguvan	(Far.) :	Erguvan da denilen Kırmızı bir çiçek.
erik	(T.) :	1. Güçlü, kuvvetli, yürekli, olgun. 2. Kayısı, tek çekirdekli bir meyve.
Erjeng	(Far.) :	Meşhur ressam Mānī'nin yaptığı resimleri içine alan koleksiyon, dergi.
erkān	(Ar.) :	1. Reisler. 2. Esaslar, destekler.
ervāḥ	(Ar.) :	Canlar, hayatın cevherleri.
es-	(T.) :	Hava akımı olmak, rüzgarlanmak.
esās	(Ar.) :	Temel, asıl; gerçek, doğru.
esāsī	(Ar.) :	Temele ait, esasla ilgili.
eşer	(Ar.) :	1. Bir kimsenin meydana getirdiği şey, yapıt. 2. Kitap.

esīr	(Ar.):	1. Düşkün, vurgun. 2. Savaşta düşman eline düşen, tutsak.
esirge-	(T.):	Korumak.
eski	(T.):	Eskimiş, yıpranmış olan, zamanı geçmiş.
eṣnā'	(Ar.):	Ara, aralık, vakit, sıra.
esna ^ç	(Ar.):	Yüksek şey.
eṣnāf	(Ar.):	1. Bir sanatla ya da dükkancılıkla geçinen kimse. 2. Çeşitler, zümreler.
esrār	(Ar.):	Gizlenilen ve bilinmeyen şeyler.
esrük	(T.):	1. Sarhoş. 2. Çok koşan.
eṣ'ār	(Ar.):	Vezinli ve kafiyeli sözler.
eṣ ^ç ar	(Ar.):	Daha güzel şiir söyleyen.
eṣcār	(Ar.):	Ağaçlar.
eṣfāk	(Ar.):	Merhametler, şefkatler.
eṣhāṣ	(Ar.):	Adamlar, kişiler, kimseler.
eṣi ^ç a	(Ar.):	Aydınlıklar, ışıklar.
eṣk	(Far.):	Gözyaşı.
eṣribe	(Ar.):	İçilecek şeyler.
eṣvāk	(Ar.):	Şiddetli arzular, istekler,
eṣvāk	(Ar.):	Dikenler.
eṣyā	(Ar.):	Neneler, mevcut olan şeyler, levazım.
et	(T.):	Ten ,vücut; vücudun deri ve kemik arasındaki kısmı.
et-	(T.):	Yapmak, işlemek.
eteğ	(T.):	1. Giysinin belden aşağıda kalan kısmı. 2. Belden aşağı giyilen kadın giysisi 3. Alt kısım.
eṭfāl	(Ar.):	Çocuklar.
eṭrāf	(Ar.):	Yanlar, uçlar; çevre.
eṭvār	(Ar.):	Hal ve hareketler, işler, tarzlar.

ev	(T.) :	Hane, bir kimsenin veya ailenin içinde yaşadığı bina.
evāhir	(Ar.) :	Sonlar, ayın son günleri.
evāil	(Ar.) :	İlk vakitler, evvel zamanlar.
evān	(Ar.) :	Vakit, zaman, çağ.
evbāş	(Ar.) :	Ayak takımı, aşağılık kimse.
evc	(Ar.) :	En üst derece, yüksek nokta, doruk.
evrād	(Ar.) :	Çok sık okunan dualar, dillerde dolaşan sözler.
evrāḳ	(Ar.) :	Yapraklar, kağıtlar.
evşāf	(Ar.) :	Sıfatlar, kaliteler.
evvel	(Ar.) :	Önce , ilk, birinci, başlangıç.
evvelki	(Ar.) :	Önceki, birinci, eski.
evzā	(Ar.) :	Haller, vaziyetler.
evzān	(Ar.) :	Ağırlıklar, tartılar, ölçüler.
e‘aza‘llāh	(Ar.) :	Allah aziz etsin.
eyā	(Ar.F.) :	Ey, hey anlamında seslenme edatı.
eyālet	(Ar.) :	Bir valinin idaresi altında bulunan memleket, vilayet.
eyd(t)-	(T.) :	Söylemek, anlatmak.
eyit-	(T.) :	Söylemek, konuşmak, demek.
eyle-	(T.) :	Etmek, yapmak.
eyü	(T.) :	1. İyi, güzel. 2. Kötü olmayan.
eyvān	(Far.) :	Salon, büyük sofa. 2. Oturacak yüksek yer, köşk.
eyyām	(Ar.) :	1. Zaman. 2. Günler, gündüzler.
Eyyūb	(Ar.) :	Sabriyla ünlü peygamber, Hz. Eyyūb.
Eyyūb-i Ensārī	(öz. is.) :	Peygamber efendimizin sahabelerinden.
Eyyühüm Erik	(öz. is.) :	Mevlānā Riyazî. bk. 83a12.
ez-	(T.) :	Parçalamak, toz haline getirmek.
ez	(Far.) :	-den, -dan manasına gelen edat.
ez-zarūrāt	(Ar.) :	Çaresizlikten.

ez-ber	(Far.) :	Zihinde tutma, unutmamaya çalışma.
ezel	(Ar.) :	Başlangıcı olmayan, geçmiş zaman.
eẓfer	(Far.) :	Güzel kokulu şey.
ezhār	(Ar.) :	Çiçekler.
ezher	(Ar.) :	Pek güzel, beyaz ve parlak.
eẓkār	(Ar.) :	Anmalar, bildirmeler, söylemeler, zikirler.

F

fā' iḳ	(Ar.) :	Manevi olarak üstünde olan.
Fā' iḳ Pāšā	(öz. is.) :	bk. 91b4.
fāḥir	(Ar.) :	1. Onurlu, şerefli. 2. Mükemmel 3. Kıymetli, değerli.
fāḥiṣ	(Ar.) :	1. Abartılı, aşırı. 2. Ahlaksız, çirkin. 3. Büyük, iri.
faḥr	(Ar.) :	1. Övünme, şeref, onur. 2. Şöhret, ün.
Faḥrī Çelebī	(öz. is.) :	Dördüncü tabaka şairlerinden. bk. 45b7.
faḥrū'l-tüccār	(Ar.) :	Ünlü tüccār.
fāḳa	(Ar.) :	Fakirlik, yoksulluk, ihtiyaç.
faḳad(t)	(T.) :	Yalnız, ancak, lakin, ama.
faḳih	(Ar.) :	1. Zeki, anlayışlı. 2. Fıkıh ilminin ustası.
faḳīr	(Ar.) :	Yoksul, zavallı, âciz.
faḳr	(Ar.) :	Fakirlik, yoksulluk.
fānī	(Ar.) :	Ölümlü, geçici.
Farazdaḳ	(öz. is.) :	Emeviler döneminde yaşayan ünlü şair, Ferezdāḳ
fāriġ	(Ar.) :	Vazgeçmiş, çekilmiş; rahat.
fāriġü'l-bāl	(Ar.) :	Başı dinç, gönlü rahat.
fāris	(Ar.) :	1. Anlayışlı. 2. Atlı, ata iyi binen.
Fārīsī	(öz. is.) :	Sekizinci tabakada yer aln şairlerden, bk. 115b11.
farḳ	(Ar.) :	Ayrıklık, başkalık.

Fārs	(Ar.) :	İran.
Faryābī	(öz. is.) :	9. asırda yaşayan büyük Türk filozofu, alimi.
farziyyāt	(Ar.) :	Bir iddiayı aydınlatmak için söylenen ve hükmü kesin olmayan.
faşāhāt	(Ar.) :	Güzel ve açık konuşma, iyi söz söyleme yeteneği.
fāsıķ	(Ar.) :	Günahkar, kötülük eden, fesatçı.
fāsih	(Ar.) :	Fesheden, iptal eden.
fāşih	(Ar.) :	Güzel ve açık konuşan, iyi söz söyleyen.
faşl	(Ar.) :	Ayrıntı, bölüm, bir kitabın bölümlerinden her biri.
fāş	(Far.) :	Meydana çıkma, duyulma.
fātır	(Ar.) :	Yaratan.
fatihā	(Ar.) :	1. Başlangıç, giriş. 2. Kur'an'ın birinci suresi.
fāyih	(Ar.) :	Kendiliğinden dağılan güzel koku.
fażā'il	(Ar.) :	Güzel vasıflar, erdemler.
fāzıl	(Ar.) :	Faziletli, erdemli, üstün.
fażilet	(Ar.) :	İyilik, iyi huy, erdem.
fażilet-disar	(Ar.) :	Çok iyi, çok erdemli.
fażl	(Ar.) :	1. İyilik, fazilet. 2. Fazla, baki.
Fażlī	(öz. is.) :	Üçüncü tabakada yer alan şairlerden. bk. 32b12.
fedāi	(Ar.) :	Canını esirgemeyen, bir amaç uğruna canını vermeye hazır olan.
fehm	(Ar.) :	Anlama , anlayış.
Fehmī	(öz. is.) :	Altıncı tabakada yer alan şairlerden.
fehṽā	(Ar.) :	Anlam, kavram.
felāket	(Ar.) :	Musibet, bela, bahtsızlık.
felek	(Ar.) :	1. Gökyüzü. 2. Dünya. 3. Talih, baht, kader.
felek-zede	(Ar. Far.) :	Talihsiz, feleğin kahrına uğramış.
fenā	(Ar.) :	1. Kötü. 2. Yok olma.

Fenārīođlı Ađmed Pāšā (öz. is.) :	Üçüncü tabaka şairlerinden. bk. 28b6, 28b9.
Fenāyī (öz. is.) :	Beşinci tabakada yer alan şairlerden. bk. 67a8.
fenn (Ar.) :	1. Hünere, marifet, ilim. 2. Çeşit, sınıf.
ferādīs (Ar.) :	Cennetler, bahçeler.
ferāğat (Ar.) :	1. Vazgeçme, el çekme. 2. Dinlenme.
ferāđ (Ar.) :	1. Bol, geniş, açık. 2. Müsrif, savruk.
ferah-fezā (Ar. Far.) :	Gönül açıcı, ferah artırıcı, safalı.
ferāmūş (Far.) :	Unutma.
ferā'iz (Ar.) :	1. Allah'ın emri. 2. Borç, vazife. 3. Lazım.
ferd (Ar.) :	Tek, yalnız olan şey.
ferden (Ar.) :	Tek tek, fert olarak, tek olarak.
ferdī (Ar.) :	Fertle ilgisi olan, tek şey.
Ferdī (öz. is.) :	Sekizinci tabakada yer alan şairlerden. bk. 117a3.
Ferecük (öz. is.) :	Kasaba adı, Ferecik.
Ferhād (Far.) :	Ferhat ile Şirin Hikâyesinin erkek kahramanı.
Ferhad-nāme (öz. is.) :	Lamī'nin nazmettiği bir eser.
ferđunde (Far.) :	Mübarek, mesut, kutlu, mutlu, uğurlu.
ferđunde-zamān (Far. Ar.) :	Mübarek zaman, kutlu zaman.
ferīd (Ar.) :	Tek eşsiz.
feridü'd-dehr (Ar.) :	Zamanında tek olan, eşi bulunmayan.
fermān (Far.) :	Emir, buyruk, padişah emri.
Ferrūđī (öz. is.) :	Yedinci tabaka şairlerinden. bk. 101a7.
ferş (Ar.) :	Yeryüzü, dünya.
feryād (Far.) :	Yardım istemek için bağırma, haykırma; şikayet.
ferzāne (Far.) :	Hakim, bilgili kimse.
fesād (Ar.) :	1. Kötülük, fenalık, arabozanlık. 2. Fitne.
fetā(net) (Ar.) :	Genç, delikanlı, yiğit; gençlik.
fetāvā (Ar.) :	Şer'î cevaplar.

feterāt	(Ar.) :	bk. Fetret.
feth	(Ar.) :	1. Kuşatma, zaptetme. 2. Açma, açılma. 3. Başlama.
fethü'l-bāb	(Ar.) :	Kapının açılması.
fetret	(Ar.) :	1. İki peygamber veya padişah arasında peygambersiz veya padişahsız geçen zaman. 2. İki olay arasındaki zaman.
fettāh	(Ar.)	1. Zafer kazanmış, üstün gelmiş. 2. Fetheden, açan. 3. Kullarının işlerini açan Allah.
Fettāhī Nişābūrī	(öz. is.) :	bk. 48a11.
fevā'id	(Ar.) :	Menfaatler, faydalar, kazançlar.
fevķ	(Ar.) :	Üst, üst taraf, yukarı.
fevķa'l-ħadd	(Ar.) :	Haddinden fazla.
fevt	(Ar.) :	1. Ölüm. 2. Bir daha ele geçmemek üzere kaybetme, elden çıkarma, kaçırma.
feyz	(Ar.) :	1. İlim, irfan. 2. Bolluk, çokluk, verimlilik. 3. Suyun taşıp akması.
feyz-baķş	(Ar. Far.) :	Feyiz bağışlayan, bereket veren.
fārisi	(Ar.) :	İran dili, Farsça.
fırķa	(Ar.) :	1. İnsan kalabalığı. 2. Siyaset partisi.
fiṭnat	(Ar.) :	Zihin açıklığı, anlayış ve kavrayış çabukluğu.
fi	(Ar.) :	Fiat, baha, kıymet.
fi	(Ar.) :	İçinde, -de anlamları taşıyan zarf fiil, edat.
fidā	(Ar.) :	Fidye.
fidāī	(Ar.) :	bk. Fedāī.
fiġān	(Far.) :	Iztırap ile bağıırıp çağırma, inleme. bk. Feryād.
Fiġānī	(öz. is.) :	Sekizinci tabaka şairlerinden. bk. 112b110.
-fih	(Ar.) :	Onda, içinde anlamını veren edat.
fi'l	(Ar.) :	İş, kār, amel; zamanla ilgili anlam katar.

fihrist	(Ar.):	Bir kitabın içinde neler olduğunu gösteren çizelge, indeks.
fıkr, fikir	(Ar.):	1. Fikir, düşünce. 2. Zihin, akıl.
Fikrī	(öz. is.):	Sekizinci tabakada yer alan şairlerden. bk. 112a1.
Filibē	(öz. is.):	Trakya'da bir il.
fırāk	(Ar.):	1. Ayrılık, ayrılma. 2. Hüzün, keder, sıkıntı.
Firāk-nāme	(öz. is.):	Halilī'nin eseri.
firāset	(Ar.):	1. Yiğitlik, mertlik. 2. Binicilik, at yetiştirme bilgisi.
firāvān	(Far.):	Çok, bol, fazla.
fırdevs	(Ar.):	1. Cennet. 2. Bostan, bahçe.
Fırdevsī	(öz. is.):	Şeh-nāme şairi Fırdevsi.
Firengistan	(öz. is.):	Frenklerin yaşadığı yer, batı.
fırkat	(Ar.):	Ayrılık, ayrılış.
fıten	(Ar.):	Fıtneler, ara bozmalar, ayırtmalar, ara bozmalar.
fıtne	(Ar.):	1. Belā, sıkıntı. 2. Fesat, ara bozma. 3. Güzel yüz, güzel göz, güzel kadın.
fuḫṣiyyāt	(Ar.):	Terbiye ve ahlaka aykırı olan işler.
fuḫarā	(Ar.):	Fakirler, yoksullar.
furāt	(Ar.):	1. Fırat nehri. 2. Tatlılık (Su hakkında)
furṣat	(Ar.):	Fırsat, uygun zaman.
fuṣaḥā	(Ar.):	Güzel ve düzgün konuşanlar, iyi söz söyleyenler.
fūta	(Far.):	Peştemal
fuzalā	(Ar.):	Fazıllar, erdemli kimseler.
fūlfül	(Ar.):	Kara biber.
fünūn	(Ar.):	İlimler.
fūrkat	(Ar.):	Ayrılık, ayrılış.
-fūrūz	(Far.):	Parlatan, aydınlatan.

fütūḥ	(Ar.) :	1. Zafer, galibiyet, üstünlük. 2. Açma, açılma, gönül ferahlığı.
fütüvvet	(Ar.) :	1. Soy temizliği. 2. Mertlik, yiğitlik, gençlik. 3. Eski esnaf teşkilatı.

G

ġaddār	(Ar.) :	Zulmeden, merhametsiz.
ġāfil	(Ar.) :	Gaflette bulunan, dikkatsiz, ihtiyatsız.
ġāh	(Far.) :	Zaman bildien edat; kâh, bazen.
ġāhī	(Far.) :	Bazen, arasıra.
Ġalaṭa	(öz. is.) :	İsatnbul'da semt.
ġalebe	(Ar.) :	Galip gelme, yenme, üstünlük.
ġāli	(Ar.) :	Galip gelen, üstün gelen, yenen.
ġalibā	(Ar.) :	Sağlam bir ihtimale göre, görünüşe göre, belki.
ġām	(Far.) :	1. Adım, ayak. 2. Köy.
ġām(m)	(Ar.) :	Keder, tasa, üzüntü, dert.
ġām-gīn	(Ar.) :	Kederli, dertli, tasalı.
ġām-ḥ̄ār	(Ar. Far.) :	Gam yiyen.
ġāmız	(Ar.) :	Anlaşılması güç olan, kapalı söz.
ġammāz	(Ar.) :	İftira eden, fitneci.
ġamz	(Ar.) :	1. Kaşla gözle işaret. 2. Münafıklık etme, kovulma.
ġamze	(Ar.) :	1. Süzgün bakış. 2. Çene veya yanak çukurluğu.
ġamze-kār	(Ar. Far.) :	Süzgün bakışlı.
ġanī	(Ar.) :	1. Zengin varlıklı, doygun. 2. Allah'ın adlarından biri.
ġanīmet	(Ar.) :	1. Çalışmadan elde edilen kazanç. 2. Düşmandan alınan mal. 3. Beklenmeyen kazanç.
ġ(k)ara	(T.) :	Kara, siyah.

garā'ib	(Ar.)	Tuhaf, şaşılacak şeyler.
garāyib	(Ar.):	bk. garā'ib.
ğaraż	(Ar.):	1. Gizli düşmanlık. 2. Hedef, gāye, meyil, istek.
ğarb	(Ar.):	Güneşin battığı taraf, batı.
ğarīb	(Ar.):	1. Kimsesiz, zavallı. 2. Tuhaf, şaşılacak, bambaşka.
ğarībe	(Ar.):	Evvelce görülmemiş tuhaf, şaşılacak şey.
Garībī	(öz. is.):	Yedinci tabakada yer alan şairlerden. bk.104b2.
ğarķ	(Ar.):	Batma, suya batma, boğulma.
ğarķ-āb	(Ar. Far.):	Suya batan, boğulmuş olan.
ğarrā	(Ar.):	Ak, parlak, güzel, şatafatlı, gösterişli.
gāv	(Far.):	Öküz, sığır.
ğavğā	(Far.):	Kavga, dövüşme.
ğayr	(Ar.):	1. Ayrı, başka, özge, diğer. 2. Yabancı.
ğavvāş	(Ar.):	Dalgıç.
ğayb	(Ar.):	1. Gizli olan, göze görünmeyen. 2. Belirsiz, bilinmeyen.
ğāye	(Ar.):	Maksat, amaç, hedef.
ğāyet	(Ar.):	1. Çok fazla, son derece. 2. Nihayet, son.
ğā'ibāne	(Ar. Far.):	Gizliden, görmeyerek.
ğayret	(Ar.):	Çalışma, çabalama.
ğayr	(Ar.):	1. Ayrı, başka, özge. 2. Yabancı, bildik olmayan.
ğayrı	(Ar.):	bk. ğayr.
ğayūr	(Ar.):	1. Gayretli, çok çalışkan. 2. Kıskanç. 3. Dayanıkl.
ğazā	(Ar.):	Din uğruna savaş, ceng.
ğazab	(Ar.):	Hiddet, öfeke, dargınlık.
ğazāl	(Ar.):	1. Ceylan, maral, ahū. 2. Güzel göz.
Ġazālī	(öz. is.):	Deli Birader diye tanınan 16. asır şairlerinden biri.
Ġazzāz 'Alī	(öz. is.):	Altıncı tabaka şairlerinden. bk.90a11.
gāze	(Far.):	Çocuk salıncağı.

ġāze	(Far.) :	Yüze sürülen allık,
ġazel	(Ar.) :	1. 5-15 beyitten oluşan lirik duyguların işlendiği nazım türü. 2. Latif.
ġazel-ġū	(Ar. Far.) :	Gazel söyleyen.
ġazel-serā	(Ar. Far.) :	Gazel yazan.
ġazeliyyāt	(Ar.) :	Gazel tarzında olan şiirler, gazelle ilgili.
ġāzī	(Ar.) :	1. Savaşan ve savaştan sağ dönen. 2. Başkomutan.
ġ(k)azzāz	(Ar.) :	İpekçi, ipek işleyen.
geç-	(T.) :	Geçmek, gitmek; bahsetmek.
geçin-	(T.) :	1. Hayatını devam ettirmek. 2. Anlaşmak.
gedā	(Far.) :	Dilenci, yoksul.
gehi	(Far.) :	Bazen, arasıra.
gel-	(T.) :	Gelmek, bir yere ulaşmak.
Ġelibolı	(öz. is.) :	Gelibolu.
gemi	(T.) :	Deniz, nehir gibi sulardaki yük ve binek taşıtı.
genc	(Far.) :	Hazine, define.
gencine	(Far.) :	bk. Genc.
genel	(T.) :	Umumī, herkesi ilgilendiren, geçerliliği geniş olan.
geniş	(T.) :	1. Dar olmayan, büyük. 2. Mec. Rahat.
ger	(Far.) :	Eğer.
gerçi	(Far.) :	Her ne kadar, ise de.
gerd	(Far.) :	1. Tasa, gam, keder. 2. Toz, toprak.
gerded	(Far.) :	Tasa çeken.
gerdiş	(Far.) :	Dönüş, dönme, dolaşma.
gerdün	(Far.) :	1. Dönen. 2. Felek, dünya.
gerek	(T.) :	Mutlaka, lazım.
germ	(Far.) :	Sıcak.
Ġermiyan	(öz. is.) :	Germiyan.

germiyyet	(Far.) :	Hararet, sıcaklık.
getür-	(T.) :	Aktarmak, ulaştırmak, nakletmek.
gevher	(Far.) :	Elmas, cevher, değerli taş.
gevher-bār	(Far.) :	Cevher yağdıran.
gevher-efşān	(Far.) :	Cevher saçan.
gevher-nigār	(Far.) :	Müveher gibi güzel sevgili.
gevher-rīz	(Far.) :	1. Çok güzel konuan kimse . 2.Cevher dōken
gevherī	(Far.) :	Kuyumcu.
gevher-zā	(Far. Ar.) :	Mücevher gibi.
gey-	(T.) :	Giymek.
geyik	(T.) :	Otçul dört ayaklı bir hayvan.
Geyüklü Baba	(öz. is.) :	81a6.
gez-	(T.) :	Bir yere gitmek, dolaşmak, bulunmak.
gīdā	(Ar.) :	Yiyip içilen şeyler, insanı besleyen şeyler.
gīlmān	(Ar.) :	1. Delikanlılar, gençler 2. Köleler.
gīybet	(Ar.) :	1. Aleyhinde bulunma , dedikodu yapma, çekiştirme, arkadan konuşma. 2. Kaybolam
gibi	(T.) :	Benzerlik bildiren edat.
gice	(T.) :	Gece.
giç	(T.) :	Geç
giç-	(T.) :	Geçmek, girmek, dahil olmak; anmak.
git-	(T.) :	Yürüme, ayrılmak, terk etmek, geçmek.
g(k)ihter	(Far.) :	Çok küçük
gimi	(T.) :	Gemi.
gir-	(T.) :	İçe geçmek, dahil olmak; başlamak, yer almak.
girān	(Far.) :	1. Ağır, sakin . 2. Çok korkmuş. 3. Sert. 4. Bıktırıcı.
girān-cān	(Far.) :	Can sıkıcı, ağır canlı.
girçek	(T.) :	Sahi, doğru.

giryān	(Far.) :	Ağlayan.
gītī-sitān	(Far.) :	Dünyayı zapteden.
ğonce	(Far.) :	Tomurcuk, açılmamış çiçek.
göç-	(T.) :	1. Terk etmek, ölmek. 2. Taşınmak.
gök	(T.) :	Sema, gökyüzü.
gölge	(T.) :	1. Yansıma. 2. Takip eden. 3. Bırakılan iz. 4. Karanlık.
gönder-	(T.) :	Göndermek, yollamak.
gönlek	(T.) :	Gömlek.
göñ(ü)l	(T.) :	Gönül, yürek.
gör	(T.) :	Görmek, anlamak, bilmek, yanına varmak.
göri(ü)n-	(T.) :	Ortaya çıkmak, kendini göstermek.
göri(ü)ş	(T.) :	1. Görme. 2. Düşüncelerini dile getirme
göster	(T.) :	Görülmesini sağlamak, belirtmek, işaret etmek.
götür-	(T.) :	Taşımak, nakletmek; koparmak, yerinden ayırmak.
göyün-	(T.) :	Yanmak.
göz	(T.) :	Göz, görme uzvu.
gözet-	(T.) :	Gözetmek, korumak.
gözle-	(T.) :	Bakmak, olmasını beklemek, izlemek.
gözyaşı	(T.) :	Eşk, gözden gelen su.
ğubār	(Ar.) :	Toz.
Ġübārī	(öz. is.) :	Altıncı tabakada yer alan şairlerden. bk. 84b9.
ğubārī	(Ar.) :	Toza benzer, tozdan.
ğul-ğul	(Ar.) :	Gürültü, şamata, bağırişip çağrişma.
ğulām	(Ar.) :	1. Tüyü bıyığı çıkmamış delikanlı, genç. 2. Köle.
Ġulāmī	(öz. is.) :	Altıncı tabakada yer alan şairlerden. 85a3.
gūn	(Far.) :	Renk.
gūnā-gūn	(Far.) :	Renk renk, türlü türlü.
gūne	(Far.) :	1. Türlü. 2. Gidiş, tarz ,yol.

gūne-gūne	(Far.) :	Türlü türlü, rengarenk.
ğurbet	(Ar.) :	1.Yabancı memleket, vatan dışı yer. 2. Gariplik, yabancılık.
ğurer	(Ar.) :	Bkz: Gurre.
ğurre	(Ar.) :	Aklık, parlaklık.
ğurūr	(Ar.) :	1. kendini yüksek tutma. 2. Kibir, boş şeylerle aldanma, böbürlenme
ğuşşā	(Ar.) :	Keder, kaygı, tasa.
gūş	(Far.) :	1. İşitme, dinleme. 2. Kulak
gūşe	(Far.) :	Köşe, bucak.
gūşiş	(Far.) :	Çalışma, çabalama.
gūyā	(Far.) :	1. Sanki, diyelim ki. 2. Söyleyen.
gūyende	(Far.) :	Söyleyen, söyleyici.
gūyinde	(Far.) :	Bkz: Gūyende.
Gūyinde Usta Şems (öz. is.) :		bk. 67b3, 90a13.
güc	(T.) :	Güç, kuvvet, kudret.
güft	(Far.) :	Söz, lakırdı.
güftār	(Far.) :	Söz.
güher-bār	(Far.) :	Cevher yağdıran.
gül	(Far.) :	Çiçek, gül çiçeği.
gül-berg	(Far.) :	Gül yaprağı.
gül-bün	(Far.) :	Gül biten yer, gül kökü.
gül-reng	(Far.) :	Gül renkli, pembe.
Gülşenī	(öz. is.) :	bk. 61b3.
gül-ruhsār	(Far.) :	Gül yanaklı güzel.
gül-zār	(Far.) :	Gül bahçesi.
gül-‘ izār	(Far.) :	Gül yanaklı, al yanaklı.
gūlhen	(Far.) :	Külhan, hamam ocağı.

gül-istân	(Far.) :	1. Gül bahçesi. 2. Sâdi'nin eseri.
gül-şen	(Far.) :	Gül bahçesi.
Gülşen-i Râz	(öz. is.) :	Mevlana Şirazî'nin eseri.
Gül ü Hüsrev	(öz. is.) :	İdris-i Bitlisî'nin eseri. bk. 73a3. , Mevlana Ahî'nin eseri. bk. 98b4.
gülümse-	(T.) :	Gülümsemek, tebessüm etmek.
güm	(Far.) :	Kayıp, yitik.
gümiş	(T.) :	Gümüş
gün	(T.) :	Güneş ışığı, gündüz, yirmi dört saatlik zaman dilimi.
günâh	(Far.) :	Dini emirlere aykırı davranış, suç.
g(k)ünc	(Far.) :	Köşe, bucak.
güncîde	(Far.) :	Sıkıştırılmış, sıkılmış.
gündüz	(T.) :	Sabahtan akşama kadar olan vakit; gün ışığı.
güneh	(Ar.) :	Bkz: Günah.
güneş	(T.) :	Isı ve ışık yayan büyük gök cismi; güneş ışığı veya ısısı.
Güre Kedi	(öz. is.) :	bk. 109a8.
gürg	(Far.) :	Kurt, canavar.
Gürgânî	(Öz.a.) :	Timur-ı Gürganî.
gürz	(Far.) :	Uzun saplı, büyük demir topuz.
Güstehem	(Far.) :	Özel isim. İki meşhur İran pehlivanının oğullarının adı.
-güster	(Far.) :	Yayan, döşeyen.
-güşâ	(Far.) :	Açan, açıcı.
güşâde	(Far.) :	Açık, ferah, şen.
güşâde-dil	(Far.) :	Gönlü şen.
güvâ	(Far.) :	Şahit, tanık, delil.
güve	(T.) :	Kurtçuğu yapağı, yünlü kumaş ve dokuma yiyen pul kanatlılardan bir böcek.
güzâf	(Far.) :	Beyhude, boş; anlamsız söz.

güzār	(Far.) :	Geçme, geçiş.
gūzarān	(Far.) :	Geçici, geçen.
gūzel	(T.) :	Hoşa giden, sevgi ve hayranlık uyandıran.
gūzer	(Far.) :	Geçme, geçiş.
gūzīde	(Far.) :	Seçkin, seçilmiş, beğenilmiş.

H

ha	(T.) :	Dikkat çekmek, istek uyandırmak için kullanılan ünlem.
h̄āb	(Far.) :	Uyku, rüya.
ḥabab	(T.) :	Hapap, takunya.
ḥaber	(Ar.) :	Son ve yeni havadis, bilgi.
ḥabīb	(Ar.) :	Sevgili; seven.
Ḥabībī	(öz. is.) :	Altıncı tabakada yer alan şairlerden. bk. 91b3.
ḥabīr	(Ar.) :	1. Haberli, bilgili. 2. Allah.
ḥabs	(Ar.) :	Alıkoyma, zaptetme, tutma.
ḥāccū'l-ḥaremeyn	(Ar.) :	Hacı olan kimse.
h̄āce	(Far.) :	Hoca, öğretmen, müderris.
ḥācet	(Ar.) :	İhtiyaç, gereklilik, lüzum.
ḥācı	(Ar.) :	Hacca giden, hacı.
Ḥacı Bektāş	(öz. is.) :	Bektaşī Tarikatı kurucusu, piri Hacı Bektaş Veli. bk. 59b3.
Ḥacı İvāz Pāşā	(öz. is.) :	bk. 56a6.
hācī	(Ar.) :	Hicveden, hiciv yazan.
ḥācīl	(Ar.) :	Utlanmış, utancından yüzü kızarmış.
ḥād	(Far.) :	Çaylak, kuş.

ḥadd	(Ar.):	Yanak.
ḥadd	(Ar.):	Sınır.
ḥaddād	(Ar.):	1. Demirci. 2. Kapıcı, gardiyan.
ḥademe	(Ar.):	Hizmetçiler, odacılar.
Ḥadım ‘Alī Pāšā	(öz. is.):	bk. 94b9.
Ḥadım Sinān Pāšā	(öz. is.):	bk. 103b6.
ḥadīd	(Ar.):	1. Demir. 2. Öfkeli, hiddetli.
Ḥadīdī	(öz. is.):	Altıncı tabakada yer alan şairlerden. bk. 93a5.
ḥādīm	(Ar.):	1. Hizmet eden. 2. Harem ağası.
ḥādīmü’l-fuḳarā	(Ar.):	Fakirlere hizmet eden.
ḥadīṣ	(Ar.):	Peygamberimizin kutsal sözü.
ḥaffāf	(Ar.):	Kavaf, ayakkabı, terlik vesaire yapan ve satan.
Ḥafī	(öz. is.):	Beşinci tabakada yer alan şairlerden. bk. 65b5.
ḥāfız	(Ar.):	1. Kur’an’ı ezberleyen. 2. Hıfzeden, saklayan, koruyan.
Ḥafız-ı Şirāzī	(Öz.):	Ünlü İran şairi. bk. 23a8, 34a12.
ḥāfi	(Ar.):	Çok ikram eden, güler yüzle karşılayan.
ḥafi	(Ar.):	Gizli, saklı.
ḥafif	(Ar.):	Ağır olmayan, yeğni.
ḥāḳ	(Ar.):	1. İnsaniyetli, mert ve yiğit adam. 2. Vasat, orta.
ḥāḳān	(T.):	Türk imparatorlarına verilen unvan.
ḥākānī	(T.Far.):	Hakan ile ilgili.
ḥāḳāyık	(Ar.):	Doğrular, gerçeklikler.
Ḥākī	(öz. is.):	Altıncı tabaka şairlerinden. bk. 95b3.
ḥāḳī	(Far.):	Toprak rengi, toprakla ilgili.
ḥāḳīḳat	(Ar.):	Gerçek, doğru.
ḥāḳīm	(Ar.):	Alim, bilgin.
ḥākīm	(Ar.):	1. her şeye hükmeden, Allah. 2. Yargıç. 3. Üstte bulunan.
Ḥākīm Sinān	(öz. is.):	bk. 50a2, 83a3.

ḥaḳīr	(Ar.) :	İtibarsız, değersiz, ādī.
Ḥaḳḳ	(Ar.) :	1. Allah. 2. Doğruluk ve insaf. 3. Pay, hisse.
ḥāḳḳa	(Ar.) :	1. Devamlı musibet, āfet, keder. 2. Kıyamet günü.
ḥaḳḳında	(T.) :	İlgili olarak, üzerine.
ḥāl	(Ar.) :	Şimdiki zaman; oluş, durum.
ḥalāş	(Ar.) :	Kurtulma, kurtuluş.
ḥalāvet	(Ar.) :	Tatlılık, şirinlik; zevk.
Ḥaleb	(Ar.) :	Suriye' de bir şehir.
ḥalecān	(Ar.) :	Çarpıntı, titreme.
ḥalef	(Ar.) :	1. Birinden sonra gelip onun yerine geçen kimse. 2. Babadan sonra kalan oğul.
ḥalel	(Ar.) :	1. Bozma, bozukluk, eksiklik. 2. İki şey aralığı, boşluk.
ḥālet	(Ar.) :	Hal, suret, keyfiyet.
ḥalī	(Ar.) :	Tenha, boş; açık yer.
ḥalīfe	(Ar.) :	1. Birinin yerine geçen kimse. 2. Hz. Muhammed'in vefatından sonra Müslümanların başına geçen kimse.
Ḥalīlī	(öz. is.) :	Beşinci tabaka şairlerinden. bk. 62a5.
ḥalīm	(Ar.) :	Tabiatı yavaş olan, yumuşak huylu.
ḥāliyā	(Ar.) :	Boş olduğu halde, boş olarak.
ḥalḳ	(Ar.) :	1. İnsanlar. 2. Yaratma, yaratılma.
ḥalḳa	(Ar.) :	Ortası boş, yuvarlak şekil.
ḥall	(Ar.) :	Çözme, çözümlenme ; bir meseleyi çözme.
ḥallāḳānī	(Ar.) :	Yaratıcıya ait, yartanla ilgili.
ḥallāḳü'l-ma'ānī	(Ar.) :	Anlam, mana yartaıcı.
ḥallāl	(Ar.) :	Halleden, çözen, çare bulan.
ḥalvet	(Ar.) :	Yalnız, تنها kalma, tenhaya çekilme.
Ḥalvetiyye	(Ar.) :	Tarikat adı. Siracüddin Ebu Abdullah'ın kurduğu tarikat.

ḥām	(Far.) :	1. Terbiye, tecrübe görmemiş, acemi. 2. Pişmemiş olan, çiğ.
Hamdī	(öz. is.) :	Dördüncü tabaka şarhlerinden. bk. 47a11.
ḥāme	(Far.) :	Kalem.
ḥamīde	(Far.) :	Eğrilmiş, bükülmüş; kanbur.
ḥāmide	(Ar.) :	1. Övülmeye değer, hamdeden. 2. Eskimiş olan
ḥammāl	(Ar.) :	Yük taşıyan adam.
Ḥammālođlı	(öz. is.) :	bk. 109a2.
ḥammām	(Ar.) :	Hamam, banyo.
ḥamse	(Ar.) :	Mesnevi şekliyle yazılmış beş kitap toplamı.
Ḥamse-i Nizāmi	(öz. is.) :	Nizāmī'nin; Sırlar Hazinesi, Hüsrev ü Şirin, Leyla ve Mecnun, Yedi Güzel ve İskender-name adlı mesnevilerini topladığı eseri.
Ḥamse-i Rūmī	(öz. is.) :	Revānī'nin mesnevilerini topladığı eseri.
ḥān	(Far.) :	1. Han, kervansaray. 2. Dükkan, meyhane.
ḥān	(Far.) :	Hükümdar, hakan.
-ḥān	(Far.) :	Okuyan, okuyucu.
ḥanç(c)er	(Ar.) :	Ucu sivri, iki yanı keskin bıçak.
ḥandān	(Far.) :	Gülen, gülücü, sevinçli.
ḥandān-rū	(Far.) :	Güler yüzlü, güleç.
ḥāne	(Far.) :	Ev.
ḥānmān	(Far.) :	Ev, bark, ocak.
ḥān-ḳāh	(Ar.) :	Tekke.
ḥār	(Far.) :	Diken
ḥar	(Far.) :	Eşek.
Ḥar-nāme	(Far.) :	Şeyhi'nin 126 beyitten oluşan ve kendisine verilen köye giderken yolda eşkiyalarca dövülüp soyulmasını anlattığı hiciv türünde mesnevisi.

ḥārā	(Far.) :	Üzeri menevişli kumaş.
ḥarāb	(Ar.) :	1. Yıkık, viran. 2. Sarhoş.
ḥarābāt	(Far.) :	1. Meyhaneler. 2. Harabeler, viraneler.
ḥarāc	(Ar.) :	Vaktiyle Müslüman olmayan halktan alınan vergi.
Ḥaraccı Ḥüssām	(öz. is.) :	bk. 91a10.
ḥarām	(Ar.) :	Dince yasak edilmiş şey.
ḥarāmī	(Ar.) :	Harama el uzatan, hırsız, haydut, yol kesen.
ḥarāret	(Ar.) :	Sıcaklık, ateş, yanma.
ḥarb	(Ar.) :	Cenk, savaş.
ḥarc	(Ar.) :	1. Vergi. 2. Sarf, gider, bir iş için kullanılan madde.
ḥāre	(Ar.) :	1. Sert taş, kaya. 2. Menevişli kumaş. Bkz: Hārā.
ḥarekāt	(Ar.) :	1. Yola çıkma. 2. Gidiş, kımıldama, oynama, yer değiştirme. 3. Tavır, tarz.
ḥarem	(Ar.) :	Herkesin girmesine müsaade edilmeyen, saygıdeğer ve kutsal yer.
ḥarf	(Ar.) :	1. Alfabeyi meydana getiren haflerden her biri. 2. Söz, lakırdı.
ḥarī	(Ar.) :	Layık, müstahak.
ḥ-ārī	(Far.) :	Horluk, hakirlik.
ḥarīf	(Ar.) :	1. Meslektaş, sanat arkadaşı. 2. Teklifsiz dost. 3. Adi ve bayağı adam.
ḥarīf	(Ar.) :	Sonbahar, güz.
ḥarīm	(Ar.) :	Saygısız, çekinmez.
ḥarīm	(Ar.) :	Kutsal olan şeyler.
Ḥarīmī	(öz. is.) :	Sultan Korkud'un mahlası. bk. 69a6.
ḥarīr	(Ar.) :	İpek.
ḥarīrī	(Ar.) :	İpekle ilgili, ipek gibi, ipekten yapılmış.
ḥarīta	(Ar.) :	Bir yerin coğrafi durumunu bildiren çizgiler, harita.

ḥaṣ(ş)	(Ar.) :	1. Mahsus, özel. 2. Saf, halis.
ḥaṣā'il	(Ar.) :	Hasletler, huylar, tabiatlar.
ḥaseb	(Ar.) :	Asillik, soy temizliği.
ḥased	(Ar.) :	Kıskançlık, çekememzlik.
ḥasen	(Ar.) :	Güzel.
ḥasenāt	(Ar.) :	İyilikler, hayırlı işler.
ḥāşıl	(Ar.) :	Ortaya çıkan, olan biten
ḥaşm	(Ar.) :	1. Düşman. 2. Muhalif, karşı taraf.
ḥasret	(Ar.) :	Ele geçmeyen veya kaybedilen bir şey için yanma, üzüntü; göreceği gelme, özleyiş.
ḥaṣṣa	(Ar.) :	Bir kimseye ya da bir şeye özel olan nitelik, güç.
Ḥassan	(öz. is.) :	Beşinci tabakada yer alan şairlerden.
ḥasta	(Ar.) :	Bkz: Haste.
ḥaste	(Ar.) :	Hasta, rahatsız, sayrı.
ḥaşmet	(Ar.) :	Büyüklik, heybet.
ḥaşr	(Ar.) :	1. Toplama. 2. Ölülerini mahşere toplama.
ḥaṭā	(Ar.) :	1. Yanlış, yanlışlık, yanılma. 2. Günah. 3. Kabahat, kusur.
ḥaṭār	(Ar.) :	1. Bir şeyin etrafını çevreleyen şeyler. 2. Çadır eteklerine bağlanan parça.
ḥaṭar	(Ar.) :	Tehlike.
Ḥatem-i Ṭay	(öz. is.) :	bk. 6b7.
ḥātem	(Ar.) :	1. Mühür, üstü mühürlü yüzük. 2. En son.
ḥāṭır	(Ar.) :	1. Zihin, fikir. 2. keyif, hâl. 3. Gönül.
ḥāṭır-şikeste	(Ar. Far.) :	Kırık gönül, gönlü kırılmış.
ḥāṭib	(Ar.) :	Hitab eden, söz söyleyen.
hātif	(Ar.) :	Sesi işitilip de kendisi görülmeyen kimse, seslenici, çağırıcı.

ḥaṭm	(Ar.) :	Bitirme, Kur'ân'ı baştan sonuna kadar okuma.
ḥaṭṭ	(Ar.) :	1. Çizgi, satır, yazı. 2. Padişah fermanı, buyruk.
ḥaṭṭ	(Ar.) :	Aşağı inme, indirme.
ḥattā	(Ar.) :	Bundan başka, dahi, bile, hem de, üstelik.
ḥatun	(T.) :	Kadın, hanım; han veya hakan eşi.
ḥavādiş	(Ar.) :	İlgi ile karşılanan haber, yeni söz.
ḥavākīn	(Ar.) :	Hükümdarlar, padişahlar, başbuğlar, hakanlar, hanlar.
ḥavāle	(Ar.) :	1. Bir işi veya bir şeyi başka birine bırakma, üstüne bırakma, ısmarlama. 2. Saraya benzer bir hastalık.
ḥavāric	(Ar.) :	1. Asiler, zorbalar. 2. "Hakemeyn vakası" ndan sonra Hz. Ali'ye isyan eden zümre, hāriciler.
ḥavāşş	(Ar.) :	1. Hassalar, keyfiyetler. 2. Muhterem, saygın olanlar.
ḥāver	(Far.) :	Şark, doğu yönü.
ḥavyar	(Far.) :	Balık yumurtasından yapılan yiyecek.
hay	(T.) :	İyi dilek, azarlama, şaşma, sevinç, seslenme bildiren edat.
hāy	(Far.) :	Vay!, Eyvah!
hayā	(Ar.) :	1. Ar, namus, edep. 2. Utanma , sıkılma.
ḥayāl	(Ar.) :	İnsanın kafasında tasarladığı şey, huyla, imaj.
Ḥayālī	(öz. is.) :	Sekizinci tabakada yer alan şairlerden. bk. 112a13.
ḥayāl-engīz	(Ar. Far.) :	Hayal kuran.
ḥayālāt	(Ar.) :	Hayaller.
ḥayālī	(Ar.) :	1. Hayalle ilgili. 2. Karagöz oynatan, hayalci.
ḥayāt	(Ar.) :	Yaşam, dirilik, canlılık.
Ḥayātī	(öz. is.) :	Beşinci tabaka şairlerinden.
ḥayātī	(Ar.) :	Hayatla ilgili, yaşama ait.
Ḥaydār	(öz. is.) :	Altıncı tabakada yer alan şairlerden. bk. 88b11.

ḥaydar	(Ar.):	1. Özel ad, erkek adı. 2. Arslan. 3. Hz. Ali. 4. Cesur, yiğit.
ḥaydarī	(Ar.):	Haydarīlik tarikatına mensup olan.
ḥāyır	(Ar.):	Hayrette kalan, şaşırın.
ḥāyīde	(Far.):	Bayat, köhne söz.
ḥayli	(Far.):	Epeyce, çokça, oldukça.
ḥayr	(Ar.):	İyi, faydalı iş.
ḥayrān	(Ar.):	1. Çok tutkun. 2. Şaşırılmış.
ḥayrāt	(Ar.):	Sevap kazanmak için yapılan işler, yapılar.
Ḥayretī	(öz. is.):	bk. 113a4.
ḥayret	(Ar.):	Şaşma, şaşırma, ne yapacağını bilememe.
ḥayṣiyyet	(Ar.):	Şeref, onur, itibar, değer.
ḥayvān	(Ar.):	1. Canlılık, dirilik. 2. Bütün canlılar. 3. Sevgili.
ḥazān	(Far.):	Sonbahar, güz.
ḥazāne	(Ar.):	Hazine.
ḥazar	(Ar.):	1. Barış ve güven. 2. Sabit meskeni olanların oturdukları memleket.
ḥazef	(Ar.):	Topraktan yapılan çanak, çömlek.
ḥazer	(Ar.):	Sakinme, kaçınma, korunma.
ḥāzır	(Ar.):	1. Huzurda, meydanda göz önünde olan, bizzat bulunan. 2. Emeksiz elde edilen kazanç.
ḥazīn	(Ar.):	Hüzünlü, kederli.
ḥazīne	(Ar.):	1. Devlet malının, parasının saklandığı yer. 2. Değerli olan.
ḥazret	(Ar.):	Saygı, yüceltme amacıyla büyüklere verilen unvan.
hebb	(Ar.):	Uykudan uyanma.
hedef	(Ar.):	1. Amaç. 2. Nişan, nişan alınacak yer.
heft	(Ar.):	Yedi (7).

hefte	(Far.) :	Hafta, yedi gün.
heftüm	(Far.) :	Yedinci.
hekīm	(Ar.) :	bk. Hakīm.
helāk	(Ar.) :	1. Mahvolma, ölme. 2. Çok yorulma. 3. Harcanma.
Helākī	(öz. is.) :	Sekizinci tabaka şairlerinden.
helāl	(Ar.) :	Haram olmayan, İslāmi bakımdan uygun.
Helāli	(Öz.) :	Sekizinci, tabakada yer alan şairlerden. bk. 119a9.
hele	(T.) :	Sonunda, özellikle anlamı taşıyan bağlama edatı.
hem	(Far.) :	Zaten, bir de, üstelik, özellikle anlamlarını veren bağlama edatı.
hem-dem	(Far.) :	Dost, yakın arkadaş.
hem- ^ç aşr	(Far. Ar.) :	Asırdaş, çağdaş.
hem-kāse	(Far.) :	Kadehleri bir olan, çanak arkadaşı.
hem-reng	(Far.) :	Aynı renkte olan, huyları bir olan.
hem-vār	(Far.) :	Düz yer, uygun yer.
hem-zübān	(Far.) :	Aynı dili konuşan.
hemān	(Far.) :	Hemen, o anda, böylece.
hem-ān-dem	(Far.) :	Hemen, çabucak, o anda.
hemīn	(Far.) :	Bu bile, tıpkı bu.
hemīşe	(Far.) :	Daima, her zaman.
hemşīre-zāde	(Far.) :	Kız kardeş çocuğu, yeğen.
hem-tā	(Far.) :	Benzer, taydaş, denk.
hendesī	(Ar.) :	Geometri ile ilgili.
hengāme-gīr	(Far.) :	1. Hikāye söyleyici, oyuncu. 2. Kavgacı, gürültücü. 3. Çığırkanlar.
henüz	(Far.) :	Şimdiye kadar, hâlâ, ancak.
hep(b)	(Far.) :	1. Hiçbiri dışta tutulmamak veya eksik olmamak üzere, bütün, tüm olarak. 2. Sürekli olarak, her zaman, daima.

her	(Far.) :	Hep, bütün.
her-dem	(Far.) :	Her zaman, daima.
her-gāh	(Far.) :	Her zaman, her vakit.
her biri	(T.) :	Ayrı ayrı hepsi anlamında zamir.
hercā'ī	(Far.) :	Kararsız, sebatsız, değişken, vefasız.
hergiz	(Far.) :	Asla, hiçbir vakit, hiçbir suretle.
herkes	(Far.) :	İnsanların bütünü anlamında zamir.
Hersekoğlı Aĥmed Pāşā (öz. is.) :		Üçüncü tabakada yer alan şairlerden.
heşt	(Far.) :	Sekiz.
Heşt-Behişt	(Far.) :	1. Sehī Bey'in Tezkire türündeki eseri. 2. Sekiz cennet.
Heşt-Ravza	(Far. Ar.) :	1. Abdurrahman-ı Camī'nin Bahāristān isimli eseri. 2. Sekiz bahçe.
heştüm	(Far.) :	Sekizinci.
hevā	(Ar.) :	Heves, arzu, istek; sevgi, hoşlanma.
hevā-dār	(Far.) :	1. Havadar, etrafı açık, rüzgarlı yer. 2. Yār, dost.
heves	(Ar.) :	Arzu, istek; gelip geçici istek.
Hevesī	(öz. is.) :	Altıncı tabakada yer alan şairlerden. bk. 94b3.
Heves-nāme	(Öz. is.) :	1. Mevlana Cafer Çelebi'nin eseri. 2. Kutbī'nin eseri.
hey	(T.) :	Seslenme edatı.
hey'et	(Ar.) :	1. Kurul. 2. Görünüş. 3. Hāl, durum. 4. Şekil, suret, kıyafet.
hezār	(Far.) :	1. Bülbül. 2. Bin (Sayı). 3. Pek çok.
hezīl-gūy	(Ar. Far.) :	Zayıf söyleyiş, zayıf söz söyleyen.
hezl	(Ar.) :	Eğlence, alay, latife.
hıfz	(Ar.) :	Saklama, ezberleme.
Hıfzī	(öz. is.) :	Altıncı tabaka şairlerinden. bk. 95b9.
hırām	(Far.) :	Nazlı, edalı, salınarak gidiş.
hırāman	(Far.) :	Salına salına naz ile yürüyen.

hired	(Far.) :	Akıl, us.
hırka	(Ar.) :	Kalın kumaştan veya örülerek yapılmış üst giyecek; derviş elbisesi.
hışm	(Far.) :	Kızgınlık, öfke.
hıt(t)ā	(Ar.) :	Memleket, ülke.
hıyānet	(Ar.) :	1. İhanet, hayınlık. 2. Vefasız, hain. 3. Güveni kötüye kullanma.
Hızır Beg	(öz. is.) :	Dördüncü tabakada yer alan şairlerden.
Hızır, Hızır	(Ar.) :	Āb-ı hayāt ‘ı içerek ölümsüzlüğe kavuştuğu söylenen ve zorda olanların yardımına koştuğuna inanılan peygamber.
hicāb	(Ar.) :	Utanma, sıkılma.
Hicāz	(Ar.) :	Mekke ve Medine’nin bulunduğu ülke.
hicr	(Ar.) :	Ayrılık.
hicrān	(Ar.) :	1. Ayrılık. 2. Unutulmaz acı , keder.
hicrī	(Ar.) :	Hicretle ilgili.
hīç	(Far.) :	Yok denecek kadar az olan, yok; önemsiz değersiz.
hidāyet	(Ar.) :	Hak yoluna , doğru yola kılavuzlama.
hiddet	(Ar.) :	Öfke.
hikāye	(Ar.) :	Anlatma, olmuş bir hadise.
hikāyet	(Ar.) :	Bkz: Hikāye.
hikmet	(Ar.) :	1. Sebep. 2. Hikmet.
hilāfet	(Ar.) :	1. Birinin yerini tutma. 2. Halifelik.
hilāl	(Ar.) :	Yeni ay.
hīle	(Ar.) :	Aldatma, oyun.
hıl‘at	(Ar.) :	1. Teşrifat elbisesi. 2. Padişah veya vezirce takdir edilip, beğenilen kimseye giydirilen elbise.
hilm	(Ar.) :	Yumuşak huy, sakinlik.

hilye	(Ar.):	1. Süs, zīnet, cevher. 2. Hz. Muhammed'in vasıflarını anlatan eser. 3. Güzel yüz.
himem	(Ar.):	1. Ermiş olanların tesirleri. 2. Gayretler, emekler.
himmet	(Ar.):	1. Ermiş kimsenin tesiri. 2. Yüksek irade. 3. Gayret, emek, çalışma:
hīn	(Ar.):	An, zaman, vakit, sıra.
Hind	(Ar.):	Hindistan.
Hindī	(Ar.):	Hindistan ile veya Hintliler ile ilgili.
hindū	(Far.):	Hintli.
hīsāb	(Ar.):	Hesap, sayma, aritmetik.
hīṣār	(Far.):	1. Kale, etrafı istihkamlı kale. 2. Kuşatma, etrafını alma.
hīṭāb	(Ar.):	Bir kişiye veya topluluğa seslenme, nutuk.
hīṭābet	(Ar.):	Hatiplik, güzel söz söyleme sanatı.
Ḥīṭābī	(öz. is.):	Sekizinci tabakada yer alan şairlerden. bk. 118b7.
hīṭābī	(Ar.):	Hitapa ait, hitapla ilgili.
hizmet	(Ar.):	İş, vazife; iş görme.
hizmet-kār	(Ar. Far.):	Hizmet eden kimse, hizmetçi.
Ḥoca Faḳih	(öz. is.):	bk. 63a2.
hōd	(Far.):	Kendi , bizzat.
hōḳḳā	(Ar.):	1. İçine mürekkep konan kap. 2. Çukur kap.
Ḥorāsān	(Far.):	"Doğan Güneş " anlamına sahip olan İran2 da yer alan bir şehir.
hoş	(Far.):	Güzel, iyi; tatlı.
hoş-āvāz	(Far.):	Sesi güzel.
hoş-āyende	(Far.):	Hoşa giden, beğenilen.
hoş-elḥān	(Far. Ar.):	Güzel ve tatlı okuyan.
hoş-ḥāl	(Far. Ar.):	Hali vakti yerinde olan, geçimi uygun.
hoş-reftār	(Far.):	Güzel yürüyüşlü.

hoş-tab‘	(Far. Ar.) :	Huyu, tabiatı güzel.
hoş-yār	(Far.) :	Güzel sevgili.
hoşça	(Far. T.) :	Güzelce.
hū	(Ar.) :	Allah.
hūb	(Far.) :	Güzel, hoş, iyi.
hūb-hū	(Far. Ar.) :	Güzel Allah.
hūb-idrāk	(Far. Ar.) :	Anlayışı güzel.
hūb-nefs	(Far. Ar.) :	Güzel nefes.
hūb-rū	(Far.) :	Güzel yüzlü.
hūbān	(Far.) :	Güzeller.
hubb	(Ar.İ.) :	Sevgi.
hubb	(Ar.S.) :	Hilekar, aldatıcı, kurnaz.
hubūr	(Ar.) :	1. Sevinç. 2. Bilginler.
hu(a)ccāc	(Ar.) :	1. Haccāc-ı zalim diye bilinen peygamber soyuna zulmeden Irak valisi. 2. Delil ile galip olan.
huceste	(Far.) :	Hayırlı, uğurlu, kutlu.
huceste-fercām	(Far.) :	Hayırlı son.
hūd	(Far.) :	Zırh, başlık, miğfer.
Ḥudā	(Far.) :	Tanrı.
Ḥudavend	(Far.) :	1. Allah. 2. Hakim, hükümdar. 3. Sahip, malik.
Ḥudavend-ruzī	(Far.) :	Rızık sahibi.
huzemāt	(Ar.) :	Demetler.
huḵne	(Ar.) :	Şıringa.
huḵūḵ	(Ar.) :	Haklar, hakikatler.
huld-i berīn	(Ar.) :	Kutsal Cennet.
huliyy	(Ar.) :	Altın, yakut, zümrüt, gümüş gibi zīnet eşyaları.
hulḵ	(Ar.) :	Huy, tabiat.
hullān	(Ar.) :	Sadık dostlar.

hulül	(Ar.) :	Gelip çatma. 2. Girme.
hulül	(Ar.) :	1. Sirkeler. 2. Sirkede bulunan kurtçuklar.
humār	(Ar.) :	İçkiden sonra gelen başağrısı, sersemlik.
humhāne	(Far.) :	1. Meyhane. 2. Şarap küplerinin konulduğu yer.
hūn	(Far.) :	1. Kan. 2. Öldürme.
hūn-feşān	(Far.) :	Kan saçan.
hūnī	(Far.) :	Kanlı, gaddar, zalim, katil.
hūr	(Far.) :	Güneş.
hur	(Far.) :	Güneş.
hūr	(Ar.) :	1. Cennet kızları. 2. Āhū gözlüler.
hūrde	(Far.) :	Yemiş, yenilmiş.
hurde	(Far.) :	1. Nükte. 2. Ufak, değersiz şey.
hurde-bīn	(Far.) :	İnce, ufak şeyleri gören.
hurde-dān	(Far.) :	Dikkat sahibi, nükte ve inceliği anlayan.
Ḥurşīd	(Far.) :	1. Güneş. 2. Erkek adı.
hurşīd-enver	(Far. Ar.) :	Güneş gibi parlak.
hurşīd-ruḥ	(Far.) :	Güneş yüzlü, parlak yüzlü.
hurşīd-tekvīn	(Far. Ar.) :	Yıldızlar alemi.
Ḥurşīd ü Ferahşād	(öz. is.) :	Sultan Cem tarafından yazılmış bir eser. bk. 16b7.
Ḥurşīd ü Mihr	(öz. is.) :	Mevlana Fikri tarafından yazılmış bir eser. bk. 112a6.
hurşīd-zede	(Far.) :	Güneş çarpmış.
Ḥüsrev	(Far.) :	1. Padişah, hükümdar, sultan. 2. Erkek adı.
huşūş	(Ar.) :	Konu, bakım, iş, şekil, yol.
huşūşā	(Ar.) :	Başkaca, ayrıca.
hūş	(Far.) :	1. Akıl, fikir, şuur. 2. Ölüm. 3. Zehir.
hūş-mend	(Far.) :	Akıllı.
hūşe-leşker	(Far.) :	Akıllı yiğit.

huṭbe	(Ar.):	1. Cuma namazlarından önce, bayram namazlarından sonra hatibin minberde halka verdiği dīnī öğüt. 2. Kitapların başındaki süslü nesir başlangıcı.
huṭūr	(Ar.):	Hatıra gelme, akla gelme.
huṭūt	(Ar.):	Çizgiler, yazılar ; yollar.
hūy	(Far.):	Tabiat, mizaç, ahlak.
huzur	(Ar.):	1. Hazır olma. 2. Rahat.
hüccet	(Ar.):	1. Seçkin âlimlere verilen unvan. 2. Senet, delil, vesika.
hücec	(Ar.):	Deliller, senetler, vesikalar.
hücre	(Ar.):	Göz, odacık.
hüküm, hüküm	(Ar.):	Hüküm, emir, komuta.
-hümā	(Ar.):	Arapça zamir, iki kişiyi gösterir.
hümā(y)	(Far.):	Devlet kuşu, saadet.
hümām	(Ar.):	Himmetli, azimli.
Hümāmī	(öz. is.):	Beşinci tabaka şairlerinden.
hümāyūn	(Far.):	1. Padişaha ait. 2. Mübarek, kutlu.
hüner	(Far.):	Marifet, bilme, ustalık.
hüner-mend	(Far.):	Hünerli, marifetli.
hüner-perver	(Far.):	Hüneri seven, hüneri koruyan.
hünkār	(Far.):	Padişah, sultan, hükümdar.
hürmet	(Ar.):	Saygı.
hurrem	(Far.):	Şen, sevinçli, güler yüzlü.
hüsām	(Ar.):	Keskin kılıç.
Hüseyn(i)n	(öz. is.):	Hz. Muhammed'in torunu, Hz. Ali'nin oğlu.
Hüseyn Baykara	(öz. is.):	Sultan Hüseyn Baykara. bk. 4a10, 87b2, 87b5.
hüsn	(Ar.):	Güzel, iyi; güzellik, iyilik.
Hüsn-i Dil	(öz. is.):	1. Fettahî Nişaburî'nin eseri. 2. Lamî'î'nin telif eseri 3. Mevlana Âhî'nin eseri.

Hüsrev	(Far.) :	Hüsrev ü Şirin Hikâyesinin erkek kahramanı.
hüsrev	(Far.) :	Padişah, hükümdar, sultan.
hüsrev-âne	(Far.) :	Padişahane, hükümdara yakışır şekilde.
hüsrevî	(Far.) :	Hüsrevlik, padişahlık, hükümdarlık.
Hüsrev-i Dehlevî	(öz. is.) :	13. ve 14. yüzyıllarda yaşayan Hamse sahibi Türk şairi, velisi.
Hüsrev ü Şirîn	(öz. is.) :	1. Şeyhî' nin Nizâmî'den tercüme ettiği ancak tamamlayamadığı eseri. bk.52a6. 2. İdris Bey'in tercüme eseri. 2. Nizâmî'nin eseri. 3. Sasani Hükümdarı Hüzmüz'ün oğlu Hüsrev-i Perviz, Prenses Şirin ve Ferhat arasında geçen olayların anlatıldığı manzum aşk Hikâyesi.
hüve	(Ar.) :	Arapça üçüncü şahıs zamiri: o.
hüve'l-mağdûr	(Ar.) :	O, güç sahibidir. (Allah)

I

ılduz	(T.) :	Yıldız.
ırağ	(T.) :	Irak, uzak.
‘İrâğ	(Ar.) :	Dicle nehrinden aşağı Basra'ya kadar Şat Suyu'nun iki tarafı.
‘İrâkân	(Ar.) :	Irak'ta bulunan iki şehir. Media, Bâbil.
ırmağ	(T.) :	Nehir.
Işfaḥân	(Far.):	1. İran' da şehir. 2. Türk müziğinin en eski mürekkep makamlarından biri.
Işfaḥânî	(Far.) :	İsfahan'a ait, İsfahan'la ilgili.
ışı	(T.) :	Sıcaklık.
ışıt-	(T.) :	Sıcak duruma getirmek.

ıslâh	(Ar.) :	İyi bir hâle koyma, iyileştirme, düzeltme.
ısmarla-	(T.) :	1. Bir şeyin yapılmasını veya getirilmesini, bu işlerle uğraşan birine söylemek, sipariş etmek. 2. Kendi için bir şey alınmasını başkasına söylemek. 3. Parasını kendi ödeyerek başkalarına yiyecek, içecek getirilmesini söylemek. 4. Ismarlamak.
ıştılâhât	(Ar.) :	İlim, sözleri, tabirler, terim.
ışık	(T.) :	Ziya, nur, şavk, bir yeri aydınlatmaya yarayan araç.
ışk	(Ar.) :	Aşk, sevgi.
ıtlâk	(Ar.) :	1. Salıverme, koyuverme. 2. Boşama. 3. Affetme.
ıtnâb	(Ar.) :	Sözü uzatma, gereksiz söz söyleme.
ıyd	(Ar.) :	Bayram.

İ

ib(p)	(T.) :	İplik.
ibâ	(Ar.) :	1. Çekinme, razı olmama. 2. İğrinme, tikslenme.
ıbâdet	(Ar.) :	Allah'ın emirlerini yerine getirme, tapma.
ıbâre	(Ar.) :	Cümle, bir fikri anlatan yazı.
ıbâret	(Ar.) :	Meydana gelmiş, bir şeyin içindekileri beyan.
ibdâ	(Ar.) :	Örneksiz, benzersiz bir şey meydana getirme.
ibdâ'	(Ar.) :	Yoktan ortaya koyma, icad.
iblâğ	(Ar.) :	Ulaştırma, gönderme, erişirme.
iblis	(Ar.) :	1. Şeytan. 2. Hilekâr.
ibn	(Ar.) :	Oğul.
ibrâ	(Ar.) :	Temize çıkarılma, aklanma.
ibtidâ	(Ar.) :	Başlama, başlangıç, ilkin, en önce, başta.

icābet	(Ar.):	Kabul etme, uyma.
īcād	(Ar.):	Meydana getirme, getirilme.
icāp(b)	(Ar.):	Lazım gelme, gerek.
‘icāz	(Ar.):	Kadın baş örtüsü.
icāzet	(Ar.):	İzin, ruhsat, diploma.
iclās	(Ar.):	Oturtma, oturtulma.
icrām	(Ar.):	Cürüm işleme, kabahat işleme.
iç	(T.):	Dahil.
iç-	(T.):	Sıvı bir şeyi ağza alıp yutmak.
içer	(T.):	Oda, oturma odası.
içerü	(T.):	İçeri, iç yan, iç bölüm; dışarı karşıtı.
için	(T.):	Sebep, maksat ifade eden edat.
içli	(T.):	Kolay duygulanıp incinen, duygulu, hisli.
içre	(T.):	İçeri, iç taraf.
içün	(T.):	Bkz: için.
idrāk	(T.):	1. Anlayış, akıl erdirme. 2. Algı.
idrārāt	(Ar.):	Tahsisat, gelirler.
idün-	(T.):	Kendini bir şeye sahip kılmak, kendine sağlamak, iktisap etmek.
İdrīs Beg	(öz. is.):	Üçüncü tabakada yer alan şairlerden. bk. 36b10.
İdrīs-i Biṭlisī	(öz. is.):	15. asır yazarlarından Bitlis doğumlu İdris-i Bitlisi.
ifāde	(Ar.):	Anlatma, anlatış.
‘ifrīt	(Ar.):	Zararlı ve korkunç mitolojik mahluk.
ifsād	(Ar.):	Fesada uğratma, uğratılma.
iftihār	(Ar.):	Öğünme, koltuk kabartma; şeref şan.
igen	(Ar.):	Çok, gayet, pek, ziyade, daha ziyade.
iğmāz	(Ar.):	Ayıplama.

igvā	(Ar.) :	Azdırma, baştan çıkarma, yolunu şaşırtma, ayırtma, ayırılma.
‘iḳāb	(Ar.) :	Eza, cefa, eziyet, azap.
i‘lān	(Ar.) :	Açığa vurma, meydana çıkarma, belli etme.
‘ilel	(Ar.) :	İlletler, hastalıklar, sakatlıklar.
‘illet	(Ar.) :	1. Hastalık, sakatlık. 2. Sebep.
‘ilm	(Ar.) :	1. Okuyarak öğrenilen bilgi, nazarî bilgi. 2. Bilme, biliş.
‘imāret	(Ar.) :	Bayındırlık, hayır evi.
‘inān	(Ar.) :	1. İdare etme, yürütme. 2. Dizgin.
‘ināyet	(Ar.) :	1. Dikkat, gayret, özenme. 2. Lütuf, ihsan, iyilik.
‘ind	(Ar.) :	1. Yan, taraf, yön; kat. 2. Göre, olunca, olduğu halde.
‘inde’l-ahālī	(Ar.) :	Herkese göre.
‘indi	(Ar.) :	Kendince.
i‘rāb	(Ar.) :	Düzgün konuşma ve hakikati belirtme.
‘irfān	(Ar.) :	Kültür, bilme anlama.
‘isā	(Ar.) :	Dört büyük peygamberden biri, Hz. İsā.
İskender-nāme	(öz. is.) :	Nizami ‘nin mesnevi tarzındaki eseri. Mevlana Ahmedî bu eseri Mir Salman adına Türkçe’ye çevirmiştir.
‘iṣ	(Ar.) :	1. Yaşayış, yaşama. 2. Gıda, ekmek.
‘iṣret	(Ar.) :	İçki, içki içme.
‘İṣret-nāme	(öz. is.) :	Türk edebiyatında türünün ilk örneği olarak Revānī’nin, eğlence hayatını anlattığı mesnevî tarzında yazmış olduğu eseri.
‘iṣve-kār	(Ar. Far.) :	İşveli, nazlı.
i‘tibār	(Ar.) :	1. Saygı gösterme. 2. Ehemmiyet verme. 3. Şeref, haysiyet.
i‘tiḳād	(Ar.) :	1. İnanma, gönülden tasdik ederek inanma. 2. Dügümlenip kalma, bir şeye bağlanma.

i' timād	(Ar.) :	Dayanma, güvenme, emniyet, güven.
i' tirāz	(Ar.) :	Bir fikri, bir hükmü kabul etmeyip, çürütmeye kalkışma.
i' tizār	(Ar.) :	Özür dileme.
i' zām	(Ar.) :	Büyütme, büyültülme; lüzumundan fazla ehemmiyet verme.
i' zāz	(Ar.) :	1. Aziz kılma, saygı gösterme. 2. İkrâm etme ağırlama.
iḥāṭa	(Ar.) :	1. Tam kavrayış , anlayış. 2. Sarma, kuşatma.
iḥmāl	(Ar.) :	Yükleme, yükletilme.
iḥmāl	(Ar.) :	Ehemmiyet vermeme, boşlama, savsaklama.
iḥsān	(Ar.) :	İyilik, iyilik eteme; bağışlama.
ihtepot	(Rum.) :	Ahatapot.
iḥtilāl	(Ar.) :	Bozukluk, bozulma, düzensizlik, karışıklık.
iḥtimām	(Ar.) :	Süpürme, süpürülme.
ihtimām	(Ar.) :	Dikkatle, geyretle çalışma, özen gösterme.
iḥtirā'c	(Ar.) :	Benzeri görülmemiş bir şey icat etme.
iḥtirā'c āt	(Ar.) :	Yoktan meydana getirilen şeyler.
iḥtirām	(Ar.) :	Saygı, hürmet.
iḥtisās	(Ar.) :	Hissetme, duyma; duygulanma.
iḥtişāş	(Ar.) :	Uzmanlık.
ihtiyāc	(Ar.) :	1. Muhtaçlık, yokluk, yoksulluk. 2. Gereklilik. 3. Çaresiz kalıp isteme.
iḥtiyār	(Ar.) :	1. Seçme, seçilme. 2. Katlanma. 3. Yaşlanmış kimse.
iḥyā	(Ar.) :	1. Diriltme, canlandırma. 2. İyilik, lütfetme.
iḫbāl	(Ar.) :	1. Baht, talih. 2. İşlerin iyi gitmesi, mutluluk. 3. Arzu, istek.
ikbār	(Ar.) :	Büyük, ulu görme.
iḫbār	(Ar.) :	Kabire koyma, konulma.
iḫdām	(Ar.) :	1. Gayret ve sebatla çalışma.

iken	(T.) :	Zarf –fiil eki.
iki	(T.) :	Asıl sayı sıfatı, iki.
iqlīm	(Ar.) :	Bir bölgenin hava şartlarıyla ilgili genel hali; ülke, diyār.
ikrām	(Ar.) :	1. Hürmet, saygı gösterme. 2. Ağır lama. 3. Bir şeyi hediye olara verme. 4. Hesap dışı yapılan indirme.
ikṣār	(Ar.) :	Arttırma, çoğaltma.
iḳṣār	(Ar.) :	Bir şeyi yapabilecekken yapmama, savsaklama.
iḳtibās	(Ar.) :	Ödünç alma.
iḳtidār	(Ar.) :	Güç yetme, yapabilme.
iktisāb	(Ar.) :	Kazanma, edinme.
iḳtizā	(Ar.) :	Lazım gelme, gereklilik, işe yarama.
il	(T.) :	1. Vilayet, memleket. 2. Yabancı.
İlāh	(Ar.) :	Mitolojide Tanrı.
ilāhī	(Ar.) :	1. Allah ile ilgili, Allah'a ait. 2. Ey Allah'ım. 3. Tanrı'yı övmek için ezgi ile söylenen koşuk.
ilçi	(T.) :	1. Bir devleti başka bir devlette temsil eden kimse, sefir. 2. Aracı, haber götür en.
ile	(T.) :	Birliktelik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapan edat.
ilet-	(T.) :	Taşımak, nakletmek, ulaştırmak; bildirmek.
ilen-	(T.) :	Beddua etmek.
ilhām	(Ar.) :	Allah tarafından insanın gönlüne bir şey doğdurulması, peygamberlerin kalbine gelen ilāhî düşünceler.
ilm, ilim	(Ar.) :	Bilgi, bilim; bilme biliş.
ilticā	(Ar.) :	Sığınma, barınma.
iltifāt	(Ar.) :	1. Hatır sorma, gönül alma. 2. Dikkat. 3. Yüzünü çevirip bakma.
imām	(Ar.) :	1. Namazda kendisine uyulan kimse. 2. Halife olan kimse.

īmān	(Ar.):	1. İnanma, inanç. 2. İslam dinini kabul etme.
imkān	(Ar.):	Olabilirlik, olanak.
imtiḥān	(Ar.):	Sınav; deneme, sınama, sınıf geçmek için sorulan sorular.
imtiyāz	(Ar.):	Ayrıcalık, farklı olma.
imzā	(Ar.):	Bir kimsenin herhangi bir belgenin alt kısmına kendi eliyle her zaman aynı biçimde yazdığı adı, soyadı.
in-	(T.):	Yüksekten veya yukarıdan aşağıya doğru gelmek.
in-ṣaʿ-Allāh	(Ar.):	Allah isterse.
inan-	(T.):	Bir şeyi doğru olarak benimsemek, kabul etmek, kanmak.
ince	(T.):	1. Zarif, özenli. 2. Kendi cinsinden olanlara göre, dar ve kalınlığı az olan.
incit-	(T.):	İncinmesine yol açmak, gücendirmek.
inʿām	(Ar.):	1. Nimet verme, iyilik etme.
inle-	(T.):	Acı, üzüntü belirten sesler çıkarmak.
ins	(Ar.):	İnsan.
iṣṣāf	(Ar.):	Merhamete, vicdana veya mantığa dayanan adalet.
insān	(Ar.):	Adam.
insānī	(Ar.):	İnsana ait, insanla ilgili.
insāniyyet	(Ar.):	İnsanlık, insana yakışır hal, vicdanlılık.
iṣṣā	(Ar.):	1. Kaleme alma. 2. Nesir. 3. Yapma, yapılma, meydana getirme.
intiḥā	(Ar.):	Yanına dayanma, yaslanma.
intiḥā	(Ar.):	Nihayet bulma, sona erme.
intiḥāb	(Ar.):	1. Seçme, seçilme. 2. En güzel.
intiḥām	(Ar.):	Öc alma.
intisāb	(Ar.):	Bir kimseye mensup olma, bir yere bağlanma.

intizām	(Ar.) :	Nizamlı, tertipli; düzgün olma.
ir	(T.) :	Erken, önce.
ir-	(T.) :	1. Ulaşmak. 2. İnsanüstü kutsal bir aşamaya ulaşmak.
irād	(Ar.) :	Getirme, söyleme.
irem	(Ar.) :	Cennet bahçesi.
irgür-	(T.) :	Ulaştırmak, eriştirmek.
iriş-	(T.) :	Ulaşmak, varmak, yetişmek.
irgür-	(T.) :	Ulaştırmak, eriştirmek.
irleme-	(T.) :	Biriktirmek, toplamak.
irsāl	(Ar.) :	Gönderme, gönderilme, yollama.
irşād	(Ar.) :	Doğru yolu gösterme, uyarma.
irtibāt	(Ar.) :	Bağlanış bağlanma; ilgili, ilgili olma.
irtikāb	(Ar.) :	Bekleme, gözleme.
irtikāb	(Ar.) :	Kötü bir iş işleme, rüşvet yeme.
irtisām	(Ar.) :	Resm olma, resmi çıkarma.
işā	(Ar.) :	Vasiyet etme.
isā	(Ar.) :	Teselli edip, sabırlılığa teşvik etme.
ise	(T.) :	Olunca, olursa, olsa da, -ince, -diği için, -diği vakit.
iskele	(İt.) :	Deniz taşıtlarının yanaştığı, denize doğru uzanan yer.
İskender	(Ar.) :	1. Padişah, hükümdar. 2. M.Ö. 356-323 arasında yaşayan Makedonya Kralı.
İskender-i Zülkarneyn (öz. is.) :		Kur'an'da Zülkarneyn diye bildirilen mübarek zat.
İslām	(Ar.) :	1. Haz. Muhammed'in Allah tarafından tebliğine memur olduğu din.
ism	(Ar.) :	İsim, ad.
isnād	(Ar.) :	Bir şeyi birisi için yaptı deme.
isrā	(Ar.) :	Geceleyin yürüme, yürütülme, gönderme.
isrāil	(Ar.) :	Hz. Yakub'un lakabı.

issi	(T.) :	Yakıcı ve bunaltıcı sıcak, ısı.
iste-	(T.) :	Arzu etmek, dilemek; çağırma, aramak.
istifāde	(Ar.) :	Faydalanma, kazanma, fayda bulma.
isti'c dād	(Ar.) :	Kabiliyet, yetenek.
istiḥkāk	(Ar.) :	Hakkı olma, hak kazanma; kazanılan şey.
istihzā	(Ar.) :	Alay, alay etme.
istiḫāmet	(Ar.) :	1. Doğruluk, doğru hareket. 2. Yön, eğilim.
istimdād	(Ar.) :	Yardım isteme.
istiḫād	(Ar.) :	1. Şehit olma. 2. Şahit gösterme.
iş	(T.) :	Bir sonuç elde etmek için güç harcayarak yapılan etkinlik, çalışma.
işārāt	(Ar.) :	İşaretler, alametler.
işbu	(T.) :	Bu, özellikle bu.
işit-	(T.) :	Duymak, haberi olmak.
işig(k)	(T.) :	1. Kapı boşluğunun altında bulunan alçak basamak, eşik. 2. Başlangıç yeri, başlangıç noktası.
işret	(Ar.) :	İçki, içki içme.
işte	(T.) :	Gösterme edatı; aha, ahacık, daha, dahacık.
iştibāh	(Ar.) :	Şüphelenme, şüphe etme.
iştigāl	(Ar.) :	Meşgul olma, bir şeyle uğraşma.
iştifā'	(Ar.) :	İyi olma, şifa bulma.
iştihār	(Ar.) :	Şöhret bulma, meşhur olma, ün alma.
iştiyāk	(Ar.) :	Şevklenme, göreceği gelme, özleme.
it-	(T.) :	1. Etmek, eylemek. 2. İleri doğru kakmak, zorlamak.
it	(T.) :	Köpek
i'c tilāk	(Ar.) :	Birinin sevgisine yakalanma, tutulma.
itmām	(Ar.) :	Tamamlama, bitime.
ittifāk	(Ar.) :	Birleşme, uyuşma, sözleşme.

ittiḥād	(Ar.) :	Bir olma, birleşme, aynı fikirde olma, birlik.
‘ivāz	(Ar.) :	Bedel, karşılık.
iy	(T.) :	Seslenme ünlemi, ey!
iyi	(T.) :	1. İyi, güzel, beğenilen nitelikleri taşıyan. 2. Esen, sağlıklı.
iyilik	(T.) :	1. Yardımseverlik, lütuf. 2. İyi olma durumu, salah.
iyile-	(T.) :	bk. Eylemek.
eyvāh	(Far.) :	Beklenmedik, kötü, hoşça gitmedik bir haber ya da olay karşısında duyulan acıma, üzülmeye sözü.
iz	(T.) :	Belirti, nişane, alamet.
‘izār	(Ar.) :	Yanak.
‘izārī	(öz. is.) :	bk. 39b8, 89a12.
izdiyād	(Ar.) :	Artma, çoğalma.
izhār	(Ar.) :	Gösterme, meydana çıkarma.
izn	(Ar.) :	İzin, müsaade, icazet.
‘izzet	(Ar.) :	1. Değer, kıymet; yücelik, ululuk. 2. Hürmet, ikram. 3. Kuvvet, kudret.

J

jeng	(Far.) :	Pas, küf, kir.
------	----------	----------------

K

ķabā	(Ar.) :	Üste giyilen elbise, cübbe, kaftan.
ķaba(ķ)	(T.) :	1. Bir tür sebze. 2. Kel.

Ka'be	(Ar.):	1. Mekke'de Harem-i Şerif'in ortasındaki mukaddes yapı. 2. Müslümanların namaz kılarken yöneldikleri kible. 3. Gönül.
ķabil	(Ar.):	1. Kabul eden, kabul edici. 2. Olan, olabilir.
ķābiliyyet	(Ar.):	Anlama, anlayış, alabilirlik; yetenek.
ķabķara	(T.):	Kapķara, simsiyah, ķok kara.
ķabr	(Ar.):	Mezar.
ķabūl	(Ar.):	Alma,razı olma.
ķaķ	(T.):	Herhangi bir Şeyin niceliğini sormak iķin kullanılan soru sıfatı.
ķaķ-	(T.):	Ayrılmak, firar etmek, hızla koŐup bir yere saklanmak.
ķaķın-	(T.):	Sakınmak, herhangi bir Şeyi yapmaktan uzak durmak.
ķaķan	(T.):	Ne zaman, nasıl.
ķadar	(Ar.):	1. Ölķüsünde, derecesinde. 2. –a dek, denli, gibi.
ķadd	(Ar.):	Boy.
ķadeķ	(Ar.):	Küķük bardak; iķki bardağı.
ķadem	(Ar.):	Ayak, adım.
ķadī	(Ar.):	1. Hakim, Şeriat hakimi. 2. Yapan yerine getiren.
ķadī- ^c asker	(Ar.):	Asker kadısı, ilmiye mesleğinin en yüksek rütbelerinden biri.
ķadīm	(Ar.):	Eski, ezeli, evvelsiz.
ķadīmī	(Ar.):	Eskiden beri, öteden beri.
ķādir	(Ar.):	Kudret sahibi, güçlü; Allah.
ķādirī	(Ar.):	Kādirī Tarikatı'ndan olan kimse.
ķadr	(Ar.):	Değer, itibar, onur, Şeref; rütbe, derece.
ķafes	(Far.):	1. Kafes. 2. Hapishane.
ķāfile	(Ar.):	1. Birlikte yolculuk eden topluluk; zümre, fırķa.

ķāfir	(Ar.):	Allah'ın varlığını, birliğini tanımayan, imansız; inkar eden.
ķāfir	(Ar.):	Hekimlikte kullanılan ıtırı kuvvetli bir madde.
ķağıd (ķāğaz)	(Far.):	Kağıt; yazı yazmaya, resim yapmaya, baskı yapmaya, bir şey sarmaya yarayan kuru, ince yaprak.
ķāhir	(Ar.):	1. Kahreden, zorlayan. 2. Yok eden.
ķahr	(Ar.):	1. Zorlama, zorla bir iş gördürme. 2. Çok kederlenme, üzüntü duyma.
ķā'ide	(Ar.):	1. Kural, usul ,nizam, yol. 2. Esas. temel.
ķā'il	(Ar.):	1. İnanmış, akli yatmış. 2. Söyleyen, diyen. 3. Razi olmuş, boyun eğmiş.
ķā'im	(Ar.):	1. Ayakta duran, ayakta bulunan. 2. Birbirini yerini tutan. 3. Bir işte sebat eden.
ķākül	(Far.):	Perçem, alnın üzerine sarkıtılan saç.
ķāl	(Ar.):	Söz, laf.
ķal-	(T.)	1. Olduğu yeri ve durumu sürdürmek, varlığını sürdürmek. 2. Zaman, uzaklık veya nicelik belirten miktarda bulunmak. 3. Eğleşmek.
ķalaycı	(T.):	Kap kalylayan kimse.
ķalb	(Ar.):	Gönül, yürek.
ķaldu(ı)r-	(T.):	1. Bulunduğu yerden almak. 2. Yukarı doğru hareket ettirmek. 3. Ürün toplamak, taşımak.
ķalem	(Ar.):	1.Kalem, yazı yazma aracı. 2. Bir listede yazılı nesnelerin her biri.
ķalender	(Far.):	Dünyadan elini çekip başı boş dolaşan derviş.
ķal' a	(Ar.):	Kale, hisar.
ķālil	(Ar.):	Az, çok olmayan.
ķālilü'l-bizā' a	(Ar.):	Bilgisi, kültürü az.

kaık-	(T.) :	1. Gıtmek üzere yerinden ayrılmak. 2. Ayağa kalkmak. 3. Varlığı, geğerliliği sona ermek.
kaıkın	(T.) :	Koruyucu. 2.. Ok, kılç vb.nden korunmak için kullanılan korunmalık.
kaımer	(Ar.) :	Ay.
kaımet	(Ar.) :	Boy, boybos.
Kaımi	(öz. is.) :	Sekizinci tabaka şairlerinden. 111b10.
kaımi	(Ar.) :	Bir çiçek türü.
kaımil	(Ar.) :	1. Olgun. 2. Bütün, tam, eksiksiz. 3. Alim, bilgili kimse.
kaı-kar	(Far.) :	İsteğine ulaşmış, mutlu.
kaımu	(T.) :	Bütün, hep, her şey.
kaımurân	(Far.) :	Arzusuna erişen, mutlu.
kaımüs	(Ar.) :	Sözlük.
kaın	(T.) :	Kan, vücutta hayatın devamını sağlayan sıvı.
kaın	(Far.) :	Membâ, kaynak.
kaın-	(T.) :	Doymak, tatmin olmak; yetinmek.
kaınâ	(Far.) :	Cahil, idrâksız.
kaınad	(T.) :	1. Uçma organı. 2. Savaş düzenindeki ordunun iki yanından her biri.
kaınâ'ât	(Ar.) :	1. Kısmete razı olma, kanma.2. Görüş, tahmin.
kaınd	(Ar.) :	Şeker.
kaında, kande	(T.) :	Nerede, nereye.
Kaındi	(öz. is.) :	Sekizinci tabakada yer alan şairlerden. bk. 118b12.
kaındil	(Ar.) :	Kandil.
kaıne	(Far.) :	Oldu, meydana geldi anlamında terkipler yapar.
kaıng(k)ı	(T.) :	Hangi.
kaını	(T.) :	Hani, nerede.
kaını'	(Ar.) :	1. Kanat eden. 2. İnanmış, kanmış.

ķannād	(Ar.) :	Ŗeker yapan, Ŗekerci.
ķansu Gavri	(öz. is.) :	Memlük sultanı Kansu Gavri.
ķānūn	(Ar.) :	Devletķe herkesin uyması için konan kural, kaide, nizam.
ķap-	(T.) :	1. Birdenbire yakalayarak, ķekerek almak. 2. BulaŖmıŖ olmak, geķmek.
ķapla-	(T.) :	Her yönü örtmek, istila etmek.
ķapluca	(T.) :	Ŗifalı suların bulunduğu yer, ılıca.
ķaptan	(İt.) :	Gemi yönetimiyle ilgili en yüksek görevli.
ķapu	(T.) :	Bir yer girip ķıkarken geķilen ve açılıp kapanma düzeni olan duvar veya bölme açıklığı, kapı.
ķār	(Far.) :	1. İŖ güç, iŖ. 2. Kazanķ.
ķa' r	(Ar.) :	Derinlik, ķukur Ŗeyin dibi.
ķār-gāh	(Far.) :	İŖ yeri.
ķara	(T.) :	Renk adı, siyah.
ķara	(T.) :	Yeryüzünün denizle örtülü olmayan bölümü, toprak.
ķaraca PaŖa	(öz. is.) :	bk. 37a6.
ķārār	(Ar.) :	1. Neticeye bağlama. 2. Devamlılık, süreklilik.
ķarar-	(T.) :	Kararmak.
ķarındaŖ	(T.) :	KardeŖ.
ķariŖ-	(T.) :	KarıŖık hale gelmek, bulanmak; birbirine girmek.
ķariŖduran Süleymān	(öz. is.) :	bk. 87a10.
ķārī	(Ar.) :	Okuyan, okuyucu.
ķārīhā	(Ar.) :	İnsanda kendiliğinden hasıl olan fikir ve niyet.
ķārīn	(Ar.) :	1. Yakın. 2. Bir Ŗeye sahip olan. 3. Mabeyinci.
ķars-	(T.) :	Karsmak, alkıŖlamak.
ķarsıl-	(T.) :	Yanmak
ķarŖu	(T.) :	KarŖı, zıt, karŖılık olarak, mukabil; muhalif.

kaşaba	(Ar.) :	Kasaba, köy.
kaşaş	(Ar.) :	1. Bildirme, Hikâyet etme, anlatma. 2. İz sürme.
kaşâ'id	(Ar.) :	Kasideler.
kaşd	(Ar.) :	1. Bile bile yapma. 2. Niyet, kurma. 3. Saldırma.
Ḳāsım Pāšā	(öz. is.) :	Üçüncü tabaka şairlerinden.
kaşır	(Ar.) :	1. Zorla işleten. 2. Kusurlu, kısa.
kaşide	(Ar.) :	Din ve devlet büyüklerini övmek için yazılan şiir.
kaşr	(Ar.) :	Zorla iş gördürme.
kaşr	(Ar.) :	1. Kısa kesme, kısaltma. 2. Köşk, kâşâne, saray.
kaş	(T.) :	Göz çukuru üzerindeki kavisli, killa kaplı çıkıntı, ebru.
kāşâne	(Far.) :	Mükemmel ev, köşk; yuva.
kāşif	(Ar.) :	Keşfeden, bulan, meydana çıkarıcı.
kat	(T.) :	Yan, nezd, huzur.
kaţ ^c	(Ar.) :	Kesme, kesilme, biçme; sona erdirme, bitirme.
kaţ ^c ī	(Ar.) :	Kesin, tereddüde yer bırakmayan.
kātib	(Ar.) :	Kitabet eden, yazıcı, yazar.
Ḳātīb Dāvūd	(öz. is.) :	Yedinci tabakada yer alan şairlerden. bk. 105b13.
Ḳātīb Ḥasan	(öz. is.) :	Yedinci tabakada yer alan şairlerden. bk. 103b5.
Ḳātībī	(öz. is.) :	Altıncı tabakada yer alan şairlerdendir.
Ḳātīb Şevķī	(öz. is.) :	Altıncı tabakada zikr edilen şairlerdendir.
katl	(Ar.) :	Öldürme.
kaṽā'id	(Ar.) :	Kaideler, kurallar.
kaṽl	(Ar.) :	1. Lakırdı, söz. 2. Sözleşme.
kaṽd	(Ar.) :	1. Ayağa vurulan zincir, bukağı. 2. Bir kağıda yazılı olan şeyin hepsini defter geçirme ve bu defter. 3. Yazma, yazılma.
kaṽġu	(T.) :	Kaygı, tasa, endişe.
kaṽşer	(Ar.) :	Roma ve Bizans imparatorlarının lakbı.

każā	(Ar.):	1. Vaktinde kılınmayan namaz, tutulmayan oruç borcunu usul ve kurallarına göre sonradan ödeme. 2. Olacağı ezelden Allah tarafından takdir olunan her hususun meydana gelmesi. 3. İstmeden yapılan ve elden çıkan kötü iş, zararlı iş. 4. İlçe.
kaz-	(T.):	Herhangi bir araçla toprağı eşmek, oymak, çukur, kuyu vb. oluşturmak.
każanç	(T.):	Satıla bir mal, yapılan bir iş veya harcanan bir emek karşılığında elde edilen para, getiri.
każiyye	(Ar.):	İş, husus, madde, mesele; dava.
ke	(Far.):	Farsça'da küçültme edatı.
kebāb	(Ar.):	Ateşte veya kap içerisinde pişirilen ad.
kebīr	(Ar.):	Büyük, ulu.
keb(v)keb	(Ar.):	Yıldız.
keği	(T.):	Kedi.
keffāret	(Ar.):	Bir günaha karşı tutulmak üzere yapılan veya tutulan şey.
kefen	(Ar.):	Ölü sarılan bez.
kehf	(Ar.):	Mağara.
kej	(Far.):	Eğri, çarpık.
kej-reftār	(Far.):	Çarpık yürüyen.
kelāl	(Ar.):	Yorgunluk, bıkkınlık.
kelām	(Ar.):	Söz, lakırdı.
kelām-rūḥ	(Ar.):	Mühim söz.
kelāmu'llāh	(Ar.):	Allah'ın kelamı.
Kelile-i Dinme	(öz. is.):	Beydeba'nın fabl tarzında Hikâyelerden oluşan eseri.
kelimāt	(Ar.):	Kelimeler, lakırdı, söz.
ke(i)lisā	(Far.):	Kilise.

kem	(Far.) :	1. Az, eksik. 2. Fena, kötü, bozuk.
kemā	(Ar.) :	Gibi, olduğu üzere anlamlarında benzetme edatı.
kem-yāb	(Far.) :	Nadir, az bulunan.
Kemāl	(Ar.) :	1. Olgunluk. 2. Bilgi, fazilet. 3. Erkek adı.
kemālāt	(Ar.) :	Bilgi ve ahlak güzelliği bakımından olgunluk.
Kemāl Pāšā	(öz. is.) :	bk. 42b3.
kemān	(Far.) :	1. Yay. 2. Kavis. 3. Keman.
kemān-keş	(Far.) :	1. Yay çeken, ok atan. 2. Keman çalan.
kemend	(Far.) :	1. Uzakta bulunan bir şeyi çekmek için atılan ucu ilmekli uzun ip. 2. İdam için kullanılan yağlı kayış. 3. Güzelin saçı.
kemer	(Far.) :	1. Bele takılan kuşak. 2. Kapı, pencere, köprü gibi şeylerin oyuğu aşağı bakan kavisli kubbesi, tavanı.
kemī	(Far.) :	Yiğit, kahraman, savaşçı.
kemīne	(Ar.) :	1. Noksan, eksik. 2. Aciz, hakir, zavallı.
kem-ter	(Far.) :	1. İtibarsız, aşağıda bulunan. 2. Eksik, noksan, aciz.
kenār	(Far.) :	1. Kıyı, çevre, deniz kıyısı. 2. Uç, köşe.
kendī, kendü	(T.) :	Üçüncü teklik kişi zamiri.
kengel(r)	(Far.) :	Dikenli bir bitki.
kenz	(Ar.) :	Hazine, define.
kerāmet	(Ar.) :	1. Ermişçesine yapılan iş, hareket. 2. Velilerin gösterdikleri fevkalade hal. 3. Kerem, bağış.
kerem	(Ar.) :	1. Cömertlik, bağış, bahşiş. 2. Asalet, soyluluk.
kerīm	(Ar.) :	1. Kerem sahibi, cömert. 2. Ulu, büyük.
kerīme	(Ar.) :	1. Kız evlat. 2. Âyet.
kes-	(T.) :	1. Engellemek, durdurmak, bitirmek. 2. Kesici bir aletle bir şeyi doğramak.
kesb	(Ar.) :	Çalışıp, kazanma.

kesil-	(T.) :	Bitkin duruma gelmek, gücü kalmamak.
kesr	(Ar.) :	1. Kırma, kırılma, paralama. 2. Bozma, harel getirme.
keşret	(Ar.) :	Çokluk, bolluk.
keşf	(Ar.) :	1. Bir şeyi bulma, meydana çıkarma. 2. Allah tarafından ilham olunma.
Keşfi	(öz. is.) :	Yedinci tabakada zikr edilen şairlerden. bk. 100b13.
keşîş	(Far.) :	Papaz.
keştî	(Far.) :	Gemi.
kevkeb	(Ar.) :	Yıldız.
key	(Far.) :	Ne zaman, ne vakit anlamları veren zarf-fiil.
key	(Far.) :	Büyük hükümdâr.
keyfiyyet	(Ar.) :	Bir şeyin iyi veya kötü olması ciheti.
kez	(T.) :	Defa, kere.
ķıdve	(Ar.) :	Bir sınıfın ya da topluluğun başında olan kimse.
kıl	(T.) :	Bazı hayvanların derisinde, insan vücudunun belli yerlerinde çıkan, üst deri ürünü olan ipliksi uzantı, sert tüy.
kıl-	(T.) :	Yapmak, etmek, eylemek.
ķılâde	(Ar.) :	Gerdanlık, akarsu.
ķılâ'	(Ar.) :	Kaleler, surlar.
kılıç	(T.) :	Keskin, yassı, uzun ve çelikten savaş aleti.
ķillet	(Ar.) :	Azlık, kıtlık.
ķimâr	(Ar.) :	Kumar.
ķimme	(Ar.) :	Deste çiçek.
ķırân	(Ar.) :	İki şeyin birleşmesi, yakınlık.
ķırâ'at	(Ar.) :	Devamlı ve düzgün okuma.
ķırķ	(T.) :	Asıl sayı sıfatı, kırk.
ķırķās	(Ar.) :	Kağıt, kağıt tabakası; kağıtçı.

kısm	(Ar.) :	Bölük, parça.
kısmet	(Ar.) :	Talih, nasip kader ; bölme, pay etme.
kışşa	(Ar.) :	Hikâye, rivayet.
kış	(T.) :	Sonbahardan sonra bahardan önce gelen havanın soğduğu mevsim.
kıt‘ a	(Ar.) :	1. En az iki beyitten meydana gelen nazım şekli.
kıtāl	(Ar.) :	Savaş, birbirini öldürme.
kıvām	(Ar.) :	1. Tav, çağ. 2. Duruş, durma.
Kıvāmī	(öz. is.) :	Beşinci tabakada zikr edilen şairlerden. bk. 69b12.
kıyām	(Ar.) :	Ayakta durma, ayağa kalkma, bir işe kalkışma; namazın ayakta durma kısmı.
kıyāmet	(Ar.) :	1. Dünyanın sonu, tüm ölülerin dirilerek mahşerde toplanacakları zaman. 2. Gürültü, bela, sıkıntı.
kıy-	(T.) :	Acımamak, esirgememek, feda etmek.
kıyık	(T.) :	1. İğne. 2. Güzel, yakışıklı, düzgün giyimli.
kıymet-dār	(Ar. Far.) :	Kıymetli, değerli, pahalı.
kız-	(T.) :	1. Öfkelenmek, sinirlenmek. 2. Sıcaklığı artmak.
kızıl	(T.) :	Parlak kırmızı renk.
ki	(Far.) :	Bağlama edatı.
kibr	(Ar.) :	1. Büyüklük taslama, yüksekte bakma. 2. Büyüklük, ululuk.
kiçi	(T.) :	Küçük.
kifāf	(Ar.) :	1. Yaşayacak kadar rızık. 2. Kefeler, terazi gözleri.
kifāf-nefs	(Ar.) :	Bir kimsenin ölmeyecek kadar rızık, nafakası.
ķil	(Ar.) :	Söz.
kīl ü ķāl	(Ar.) :	Dedikodu, çok konuşma.
kīle	(Ar.) :	Kile, ölçek.
kilk	(Far.) :	Kamış, kalem.

kim	(T.) :	1. ki, kimse ki. 2. Hangi kişi anlamında soru zamiri.
kimesne	(T.) :	Kimse.
kimi	(T.) :	Kimi, kimisini.
kimisi	(T.) :	Bazısı.
kimse	(T.) :	Herhangi bir kişi, kim olduğu bilinmeyen kişi.
kimyā	(Ar.) :	Kimya.
kīne	(Far.) :	Gönülde gizlenen düşmanlık.
kirām	(Ar.) :	Soydan gelenler, soyu temizler, ulular, şerefliler.
kiriş	(T.) :	Yayın iki ucu arasındaki bağ.
kirpük	(T.) :	Kirpik.
kisve	(Ar.) :	Bkz: Kisvet.
kisvet	(Ar.) :	Elbise özel kıyafet.
kişi	(T.) :	Kimse, insan; sahip.
kişver	(Far.) :	İklim, memleket, ülke.
kişver-güşā	(Far.) :	Cihangir, memleket açıcı.
kitāb	(Ar.) :	Kitap.
kitāb-ḥāne	(Ar. Far.) :	Kütüphane.
kitābet	(Ar.) :	Yazı yazma, katiplik.
kiyāset	(Ar.) :	Uyanıklılık, anlayışlılık.
kizb	(Ar.) :	Yalan, yanlış.
ķo-	(T.) :	Bırakmak, terk etmek, izin vermek, serbest bırakmak.
ķoca	(T.) :	Yaşlı, ihtiyar; büyük.
ķocal-	(T.) :	İhtiyarlamak, yaşlanmak.
ķo(c)ķ-	(T.) :	Kucaklamak, sarılmak, bağrına basmak.
ķok-	(T.) :	Kokusu olmak, koku yaymak.
ķokla-	(T.) :	Kokusunu duymak için bir şeyi burnuna yaklaştırmak, içine çekmek.

kol	(T.) :	1. Omuz başından parmak uçlarına kadar uzanan bölüm. 2. Dizi, düzen. 3. Bölüm.
kon-	(T.) :	Konaklamak, bir yerde oturmak.
Ḳonevī	(öz. is.) :	Konyalı.
kopar-	(T.) :	Gidermek, kaldırmak, ayırmak, harekete geçirmek.
kopuz	(T.) :	Ozanların çaldığı telli Türk sazı.
kopuz-nüvāz	(T.Far.) :	Kopuz çalan.
kor	(T.) :	1. Ateş durumuna gelmiş kömür veya odun parçası. 2. mec. Büyük acı, üzüntü, dert.
korḳ-	(T.) :	Korku hissetmek, çekinmek.
Ḳorḳud	(T.) :	Sultan Korkud.
koru-	(T.) :	Korumak, muhafaza etmek.
ḳoy(u)n	(T.) :	Göğüs, bağır, kucak, sine.
köçek	(T.) :	Kadın kılığına girip oynayan erkek.
köhne	(Far.) :	Eski, eskimiş.
köle	(T.) :	Esir.
köpri	(T.) :	Köprü, iki yakayı birbirine bağlayan yapı.
köy (kūy)	(Far.):	En küçük yerleşim yeri.
ḳubbe	(Ar.) :	Yarım küre şeklinde yapılan bina damı, kümbet.
ḳuc-	(T.) :	Kucaklamak, kucaklaşmak, sarılmak.
ḳucak	(T.) :	Aguş, açık kollarla göğüs arasındaki bölüm.
ḳuddise	(Ar.) :	Ermişler hakkında kullanılan bir dua: Mukaddes, mübarek olsun.
ḳudret	(Ar.) :	Güç, ehliyet kabiliyet, varlık.
Ḳudsī	(öz. is.) :	Sekizinci tabakada zikr edilen şairlerden. bk. 118b1.
ḳudsi	(Ar.) :	Kutsal.
ḳufl-güşā	(Ar. Far.) :	Kilit açan.
kūfte	(Far.) :	Köfte; kıyılmış, ezilmiş et.

kūh	(Far.) :	Dağ.
kūh-peyker	(Far.) :	Dağ gibi heybetli.
kūh-sār	(Far.) :	Dağlık, dağ tepesi.
kul	(T.) :	Tanrı'ya göre insan, esir.
kulak	(T.) :	İşitme organı.
kulle-dār	(Ar. Far.) :	Kule bekleyen.
kullan-	(T.) :	Bir şeyden belli amaçla yararlanmak.
kulüb	(Ar.) :	Kalpler, gönüller.
kur-	(T.) :	Parçaları bütün haline getirmek, etkisi ve önemi geniş şeyler meydana getirmek, yapmak.
Qur'ān	(Ar.) :	Hz. Muhammed'e inen kutsal kitap.
kurāza	(Ar.) :	1. Altın ve gümüş kırıntıları. 2. Kumaş vb. parçası.
qurb	(Ar.) :	Yakın, yakın olma.
qurbān	(Ar.) :	1. Bir amaç uğruna fedā olma. 2. Allah'ın rızasını kazanmağa vesile olan şey.
Qurbī	(öz. is.) :	Sekizinci tabakada zikr edilen şairlerden. bk. 120b10.
kurı	(T.) :	1. Suyu ve nemi olmayan. 2. Boş, zayıf, zevksiz.
kurtar-	(T.) :	Kurtulmasını sağlamak.
kūs	(Far.) :	Kös, büyük davul.
kuşūr	(Ar.) :	1. Eksiklik. 2. Kabahat, suç.
kuş	(T.) :	Uçucu, gagalı hayvanların genel adı.
kuşak	(T.) :	1. Bele sarılan uzun ve enli kumaş. 2. Aynı dönemde, çağda yaşayan insanlar.
kūşe	(Far.) :	Köşe, bucak.
kūşiş	(Far.) :	Çalışma , çabalama.
kuvvet	(Ar.) :	Güç, kudret.
kūy	(Far.) :	Köy, mahalle.

ķuyruk	(T.) :	Hayvanların çoğunda, gövdenin sonunda bulunan, omurganın uzantısı olan uzun ve esnek organ.
ķuzāt	(Ar.) :	Kadılar.
ķüçücek	(T.) :	Küçücük.
ķüffār	(Ar.) :	Kafirler.
ķüfr	(Ar.) :	1. Allah' a ve dine inanmama, nankörlük. 2. Sövmeye, kaba söz.
ķüfür	(Ar.) :	Bkz: Küfr.
ķühūlet	(Ar.) :	Olgunluk çağı, 30-50 yaş arası.
ķülāh	(Far.) :	Ucu sivri başlık, başa giyilen şey.
ķülçe	(Far.) :	Eritilip tasfiye olunmamış veya topraktan çıkartıldığı gibi duran maden, büyük parça şeklinde dökülmüş maden.
ķüleh-dūz	(Far.) :	Külah diken.
ķülli	(Ar.) :	Umumî, bütün, çok.
ķümmel	(Ar.) :	Kamiller, olgunlar.
ķün	(T.) :	Gün.
ķünc	(Far.) :	Köşe, bucak.
ķürsī	(Ar.) :	1. Taht. 2. Makam, vazife. 3. Arşın altındaki gök tabakası. 4. Oturulacak yüksekçe yer.
ķüstāh	(Far.) :	Saygısız, kaba, terbiyesiz.
ķüşte	(Far.) :	Öldürülmüş.
ķüşti-gīr	(Far.) :	Pehlivan, güreşçi.
ķütahiyye	(öz. is..) :	Kütahya.
ķütib	(Ar.) :	Bkz: Kütüb.
ķüttāb	(Ar.) :	Katipler, yazıcılar.
ķütüb	(Ar.) :	Kitaplar.

L

lā	(Ar.) :	Olumsuzluk edat.
lā-büdd	(Ar.) :	Lazım, gerekli.
lā-cerem	(Ar.) :	Şüphesiz, besbelli.
lā-reybe	(Ar.) :	Şüphesiz
lā-yu' add	(Ar.) :	Sayılamayan, pek çok.
laf	(Far.)	1. Lakırdı, söz. 2. Konuşma.
lafz	(Ar.) :	Söz.
lāğ	(Far.) :	Şaka, latife, oyun.
lahza(e)	(Ar.) :	1. Göz ucuyla bir kere bakıncaya kadar geçen zaman. 2. Göz ucuyla bakış.
lağab	(Ar.) :	Takma ad.
la'l	(Ar.) :	1. Dudak. 2. Kırmızı ve değerli bir süs taşı. 3. Kırmızı şarap.
La' lī	(öz. is.) :	Altıncı tabakada zikr edilen şairlerden. bk. 88b6.
lākin	(Ar.) :	Ama, fakat, ancak.
lāle	(Far.) :	Zambakgillerden bir bitki.
lāle- ^ç izār	(Far. Ar.) :	Lale yanaklı.
lāle-ruḥ	(Far.) :	Lale yanaklı.
lāle-zār	(Far.) :	Lale bahçesi.
lām	(Ar.) :	Osmanlı alfabesinin yirmi altıncı harfi olup ebced hesabında otuz sayısını karşılar.
Lāmī' ī	(öz. is.) :	Dördüncü tabakada zikredilen şairlerden. bk. 47b12.
la' net	(Ar.) :	1. Allah'ın marifetlerinden mahrum olma. 2. Beddua, fena, kötü.
laṭīf	(Ar.) :	1. Allah'ın adlarındandır. 2. Hoş, güzel, nazik.
Latīfī	(öz. is.) :	Sekizinci tabakada zikr edilen şairlerden. bk. 121a2.

laṭīfe	(Ar.) :	Şaka.
laṭīfe-gū	(Ar. Far.) :	Şakacı, latife yapan.
laṭīfe-gūyī	(Ar. Far.) :	Latifecilik, şakacılık.
lāübālī	(Ar.) :	Saygısız, senli benli, ilişkisiz kayıtsız.
lāyih	(Ar.) :	1. Aşık meydanında. 2. Parlak. 3. Hatırlanan.
lāyık	(Ar.) :	Yakışan, yaraşır.
lāzım	(Ar.) :	Gerek.
leāl	(Ar.) :	İnciler.
leālī	(Ar.) :	İnciler. Bkz: leāl, dürer.
Le' ālī	(öz. is.):	Beşinci tabakada zikr edilen şairlerdendir. bk. 69a10.
leb	(Far.) :	Dudak.
leb-ā-leb	(Far.) :	Ağzına kadar dolu.
ledün	(Ar.) :	Allah yanı.
leffāf	(Ar.) :	Çok laf eden, can sıkan.
leh	(Ar.) :	1. Onun için, ona. 2. Birinin çıkarına davranış, yana.
lehv	(Ar.) :	Oyun, eğlence, faydasız iş.
leng	(Far.) :	Topal, aksak.
lerzān	(Far.) :	Titreyen, titrek.
lerze	(Far.) :	Titreme, titreyiş.
leşker	(Far.) :	Asker, yiğit.
leṭāfet	(Ar.) :	Latiflik, hoşluk, güzellik; nezaket.
leṭā'if	(Ar.) :	Latifeler, güldürecek güzel sözler.
leṭā'if-nüvāz	(Ar. Far.) :	Latife yapan.
levāyih	(Ar.) :	Yazılar, layihalar.
levāzımāt	(Ar.) :	Lazım olan şeyler, Grekli olanlar.
levc	(Ar.) :	Ağzındaki lokmayı öteye beriye döndürme.
levend	(Far.) :	Yeniçeri devrinde deniz erlerine verilen bir ad.
levḥ	(Ar.) :	Yassı, düz üzerine yazılabilen nesne.

levhā	(Ar.):	1. Başlık. 2. Bir yere asılmak üzere yazılmış veya yapılmış yazı veya resim.
Leylā	(Ar.):	Leyla ile Mecnun hikâyesinin kadın kahramanı.
Leylī	(Ar.):	bk. Leylā.
Leylī vü Mecnūn	(öz.a.):	Nizamî, Fuzulî ve bir çok şairce ayrı ayrı kaleme alınan, Leyla ile Kays'ın aşk hikâyesini konu alan eser. Heşt-Behişt'te ise isimleri geçen Mevlānā Hamdi, Çakeri Sinan Bey, İdris Bey, Mevlana Abdü'l-vehhab Çelebi tarafından ayrı ayrı yazılan Leyla ile Mecnun hikâyesinin anlatıldığı eser.
leys	(Ar.):	Yokluk.
leṡ	(Ar.):	Arslan; hızla hücum eden kimse.
lezīz	(Ar.):	Lezzetli, tatlı, hoş giden.
lezzet	(Ar.):	Tat, çeşni.
libās	(Ar.):	Elbise, esvap.
Likāyī	(öz. is.):	Altıncı tabakada zikredilen şairlerdendir. bk. 91a1.
livā	(Ar.):	Bayrak; sancak.
liyākat	(Ar.):	1. Layık olama, değerlilik. 2. İktidar, hüner, fazilet.
lokma (lukme)	(Ar.):	Lokma.
lu' b	(Ar.):	Oyun, eğlence.
luṡ	(Ar.):	Hoşluk, güzellik; iyilik.
luṡfī	(Ar.):	1. Lutf'a ait, lutfufla ilgili. 2. Erkek adı.
Luṡfī Paşa	(öz. is.):	Üçüncü tabakada zikr edilen şairlerdendir. bk. 26b8.
lucce	(Ar.):	1. Kalbalık, gürūh. 2. Engin su. 3. Gümüş. 4. Ayna.
lūknet	(Ar.):	Pelteklik, kekeleme.
lü'lü	(Ar.):	İnci.

M

mā	(Ar.):	Su.
ma ^ʿ ānī	(Ar.):	Manalar.
ma ^ʿ ācīn	(Ar.):	Macun; hamur kıvamına getirilmiş, yoğrulmuş şeyler.
ma ^ʿ ālī-niṣān	(Ar. Far.):	Fikir gösteren,
ma ^ʿ āni-feyezān	(Ar.):	Bolca manalar.
ma ^ʿ ārīf	(Ar.):	Marifetler, bilimler.
ma ^ʿ āṣ	(Ar.):	1. Geçinecek şey. 2. Devletçe verilen aylık. 3. Geçinecek şey.
mābeyn	(Ar.):	1. Padişah sarayı. 2. Sarayda, vükelanın ve diğer zevatın müracaat edecekleri ve padişaha yakınlarının bulunduğu daire. 3. İki şeyin arası, aradaki şey.
ma ^ʿ cūn	(Ar.):	Macun; hamur kıvamına getirilmiş, yoğrulmuş şeyler.
ma ^ʿ dūd	(Ar.):	Sayılmış, belli.
mağrib	(Ar.):	1. Garb, batı. 2. Akşam.
mağrifet	(Ar.):	Herkesin yapamadığı ustalık; maharet, hüner.
māh	(Far.):	Ay.
maḥābīb	(Ar.):	Sevilmiş olanlar, sevilenler.
maḥāfil	(Ar.):	Toplantı yeri; büyük camilerde hükümdarlara veya müezzinlere ayrılmış, etrafı parmaklıklarla çevrili yer.
maḥal(1)	(Ar.):	Yer, mekan.
maḥalle	(Ar.):	Bir şehir veya kasabanın bölündüğü kısımlardan her biri.
mahāret	(Ar.):	Mahirlik, ustalık, beceriklilik.
maḥbūb	(Ar.):	Sevgili, sevilen erkek.
maḥbūbe	(Ar.):	Sevgili, sevilen kadın.
maḥfī	(Ar.):	Gizli, saklıç.
māhir	(Ar.):	Becerikli, maharetli.

maḥkeme	(Ar.):	Davaların görülüp hükme bağlandığı yer.
maḥkūm	(Ar.):	Kendisine hükmolunan, birini hükmü altında bulunan, mahkemece hüküm giymiş; katlanma zorunda olma.
maḥlaş	(Ar.):	Şairlerin şiirlerinde kullandıkları ad, takma ad.
maḥmil	(Ar.):	Her yıl Haremeyn'e hacı kafilisiyle gönderilen armağanlar.
maḥrem	(Ar.):	1. Haram, şeriatın yasak ettiği şey. 2. Nikah düşmeyen, şeriatça evlenilmesi yasak edilen.
maḥrūm	(Ar.):	Bahtsız, nasipsiz; istediğini elde edemeyen.
maḥrūsa	(Ar.):	Büyük şehir.
māh-tāb	(Ar.):	Ay ışığı, mehtap.
ma ^ʿ hūd	(Ar.):	1. Ahdolunmuş, bilinen. 2. Sözü geçen.
ma ^ʿ hūde	(Ar.):	Bkz: Ma ^ʿ hud.
maḥv	(Ar.):	Yok etme, ortadan kaldırma; harap etme, perişan etme, batma, bitme , yok olma.
māh-veş	(Far.):	Ay gibi, güzel.
maḥzūz	(Ar.):	Hazzetmiş, hoşlanmış.
mā'il	(Ar.):	Hevesli, istekli, meyilli, düşkün.
maḥādīr	(Ar.):	Miktarlar, kısımlar.
maḥāl	(Ar.):	Söz, lakırdı; söyleme, söyleyiş.
maḥālāt	(Ar.):	Sözler, yazılar.
maḥām	(Ar.):	1. Yer, mekan, durulacak yer. 2. Memuriyet, memurluk yeri.
Maḥāmī	(öz. is.):	Altıncı tabakada zikredilen şairlerdendir. bk. 96a5.
maḥām-vār	(Ar. Far.):	Makam sahibi.
maḥāmāt	(Ar.):	Makamlar, meclisler.
maḥarr	(Ar.):	1. Durulan yer, karargah. 2. Ocak, merkez.
maḥāşid	(Ar.):	Maksatlar, niyetler, arzular, istekler.

maḳbūl	(Ar.) :	1. Kabul olunmuş, alınmış, alınan. 2. Beğenilen, hoş karşılanan.
maḳdūr	(Ar.) :	1. Güç, kuvvet, kudret. 2. Allah'ın takdiri, kader.
maḳhūr	(Ar.) :	Kahrolmuş, mağlup olmuş
maḳlūb	(Ar.) :	Başka şekle sokulmuş, altı üstüne getirilmiş.
maḳşūd	(Ar.) :	Emel, istek; kastedilen.
maḳṭaʿ	(Ar.) :	1. Gazel veya kasidenin son beyti. 2. Kesilen yer, bitiş.
maḳtūl	(Ar.) :	Katledilmiş, öldürülmüş.
maʿ ḳūl	(Ar.) :	Akıllıca, akla uygun, anlayışlı, mantıklı.
maʿ ḳūle	(Ar.) :	Bkz: maʿ ḳūl.
māl	(Ar.) :	1. Bir kimsenin tasarrufu altında bulunan değerli ve gerekli şey. 2. Varlık servet. 3. Tüccar eşyası.
mālā	(Far.) :	Duvarcı malası.
mā-lā-keḷām	(Ar.) :	Söz götürmez, diyecek yok.
māl-ā-māl	(Ar.) :	Çok dolu, dopdolu.
māl-dār	(Ar.) :	Mallı, malı olan, zengin.
mālik	(Ar.) :	Bir şeye sahip, tasarruf eden, elinde bulunduran.
mālik-ʿ ārif	(Ar.) :	Bilgi sahibi, bilgiyi elinde bulunduran.
Mālikī	(Ar.) :	İmam Malik bin Enes tarafından kurulan dört büyük mezhepten biri.
Malḳoç	(T.) :	Akıncılar ocağı komutanı.
Malḳoçoğlu Bālī Beg (öz. is.) :		bk. 89b1.
maʿ lūm	(Ar.) :	Bilinen, belli.
maʿ mūr	(Ar.) :	Bayındır, şenlikli.
maʿ mūre	(Ar.) :	Bayındır olan.
manastır	(Rum.) :	Rahibelerin dünyadan ilişkilerini keserek yaşadıkları yer.
mānend	(Far.) :	Benzer, eş.
maʿ ni	(Ar.) :	Anlam, mana.

Ma ^ʿ nisa	(öz. is..):	Manisa.
mañşib	(Ar.):	1. Devlet hizmeti, memuriyet. 2. Makam, derece.
mañşūr	(Ar.):	Allah'ın yardımıyla galip gelmiş.
manzar	(Ar.):	1. Nazar edilen, bakılan, görünen yer. 2. Görünüş. 3. Çehre, yüz
manzar-tali ^ʿ	(Ar.):	Nazara uğrama.
manzūm	(Ar.):	Dizilmiş, düzenlenmiş, tanzim edilmiş, nazm olunmuş.
manzūr	(Ar.):	1. Nazar olunan, bakılan, bakılmış, görünen. 2. Gözde, beğenilen.
mār	(Far.):	Yılan.
maraz	(Ar.):	Hastalık.
ma ^ʿ rifet	(Ar.):	Herkesin yapamadığı ustalık; maharet, hüner.
ma ^ʿ rifet-kāmil	(Ar.):	Çok marifetli, marifeti olgun olan.
ma ^ʿ rūf	(Ar.):	Herkesçe tanınmış, meşhur, ünlü.
ma(e)şāliḥ	(Ar.):	İşler.
maşlahat	(Ar.):	1. İş, emir, husus, keyfiyet. 2. Barış, dirlik, düzenlik.
maşnū ^ʿ	(Ar.):	Sanatla yapılmış.
ma(e)şūr	(Ar.):	Çizilmiş, yazılmış.
māṣī	(Ar.):	Yürüyen, yürüyücü.
māt	(Far.):	Satranç oyununda yenilme.
maṭbū ^ʿ	(Ar.):	1. Basılmış. 2. Hoş, latif, güzel.
maṭla ^ʿ	(Ar.):	1. Gazel ve kasidenin ilk beyti. 2. Başlangıç, doğacak yer.
maṭlūb	(Ar.):	1. Talep edilen, istenilen, aranılan şey. 2. Alacak.
māverāü'n-nehār	(Ar.):	Gün ötesi.
māyil	(Ar.):	bk. mā'il.
maẓhar	(Ar.):	1. Bir şeyin görüldüğü yer. 2. Nail olma, şereflenme.
māzī	(Ar.):	Geçmiş zaman.

ma'zūr	(Ar.):	Özür, özür olan.
me'āl	(Ar.):	1. Mana, kavram. 2. Meydana gelen şey, netice.
me'āzin	(Ar.):	Ezan okunan yerler.
mebād	(Far.):	Sakın, olmaya ki.
mebnī	(Ar.):	Bina olunmuş, yapılmış, kurulmuş.
mecāl	(Ar.):	Güç, kuvvet, fırsat, imkan.
mecālis	(Ar.):	Toplantı yerleri, meclisler.
Mecālisü'n-nefā'is	(Ar.):	Türk edebiyatında türünün ilk örneği kabul edilen, Ali Şir Nevâî'nin tezkiresi.
meclīs	(Ar.):	Oturulacak, toplanılacak yer; görüşme amacıyla bir araya gelmiş insan topluluğu.
mecma'	(Ar.):	Toplanılacak yer, kavuşma noktası.
mecmū'a	(Ar.):	Toplanıp biriktirilmiş, tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi.
Mecnūn	(Ar.):	1. Leyla ile Mecnun Hikâyesinin erkek kahramanı. 2. Deli, divane.
mecrūh	(Ar.):	Cerh olunmuş, yaralanmış.
meczūb	(Ar.):	1. Cezbolunmuş, çekilmiş. 2. Allah sevgisinden dolayı cezbe tutularak kendinden geçmiş olan.
medāris	(Ar.):	Medreseler.
meded	(Ar.):	Yardım, imdat; aman, eyvah!
medh	(Ar.):	Övme.
medīd	(Ar.):	Çekilmiş, uzatılmış.
Medīne	(Ar.):	Hiz. Muhammed'in türbesinin bulunduğu şehir.
medrese	(Ar.):	Ders okutulan yer.
mefāhir	(Ar.):	İftihar edilecek, övülecek şeyler.
mefhar	(Ar.):	Övünme, övünmeyi gerektiren.
mefhūm	(Ar.):	Fehm olunmuş, anlaşılmalı; mana.

meftūn	(Ar.) :	1. Gönül vermiş, tutkun. 2. Fitneye düşmüş, sihirlenmiş.
meger	(Far.) :	Meğer, oysa ki, halbuki, ancak.
meh	(Far.) :	Ay.
meh-liqā	(Far.) :	Ay yüzlü, güzel.
meh-pāre	(Far.) :	Ay parçası, çok güzel.
meh-peyker	(Far.) :	Yüzü ay gibi parlak, güzel olan.
meh-rū	(Far.) :	Ay yüzlü güzel.
mehbiṭ	(Ar.) :	İnecek yer.
mehcūr	(Ar.) :	Ayrılmış, terk olunmuş.
mehmā	(Ar.) :	Olduğu kadar.
mekān	(Ar.) :	Yer, mahal, ev.
mekarī	(Ar.) :	Hileci, düzenbaz.
mekārim	(Ar.) :	Keremler, cömertlikler, iyi ahlaklar.
mekārim-aḥlāk	(Ar.) :	Güzel ahlaklı.
Mekke	(Ar.) :	Hz. Muhammed'in doğduğu ve Kabe'nin bulunduğu şehir.
meknūn	(Ar.) :	Gizli, saklı; dizilmiş.
meknūn-miṣāl	(Ar.) :	İnci gibi dizilmiş.
mekr	(Ar.) :	Hile, düzen.
meksūr	(Ar.) :	Kırılmış.
mekteb	(Ar.) :	Okul.
mekteb-ḥāne	(Ar. Far.) :	Ders okutulan ev, okul.
mektūb	(Ar.) :	Mektup, yazılmış.
melāḥat	(Ar.) :	Güzellik, yüz güzelliği.
melā'ike	(Ar.) :	Melekler.
melāl	(Ar.) :	Usanma, sıkılma.
melāmet	(Ar.) :	Ayıplama, kınama, azarlama.
melek-simā	(Ar. Far.) :	Melek yüzlü.

melek-siret	(Ar.):	Melek huylu.
melih	(Ar.):	Güzel, şirin sevimli.
Melihî	(öz. is.):	Beşinci tabakada yer alan şairlerdendir. bk. 59b10.
melik	(Ar.):	Hükümdar, hakan, padişah.
melik	(Ar.):	1. Allah. 2. Padişah, hükümdar. 3. Mal sahibi.
mellâh	(Ar.):	Gemici, kaptan, denizci.
me'lûf	(Ar.):	Ülfet edinilmiş, alışılmış, huy edilmiş.
memâlik	(Ar.):	Memleketler, ülkeler.
memleket	(Ar.):	1. Bir kimsenin doğup büyüdüğü yer. 2. Ülke, devlet toprağı. 3. Şehir, kasaba.
memlû	(Ar.):	Doldurulmuş, dolu.
men	(T.):	Ben.
menâr	(Ar.):	1. Nur, ışık yeri. 2. Fener kulesi. 3. Yol işaretleri.
menâşib	(Ar.):	Payeler, makamlar, rütbelere, dercelere.
menâzım	(Ar.):	Diziler, sıralar.
menâzil	(Ar.):	Menziller, duraklar, konak yerleri.
mend	(Far.):	-li.
menî'	(Ar.):	Sarp, el erişmez, zaptı zor.
menkûl	(Ar.):	1. Nakledilmiş, bir yerden bir yere taşınmış. 2. Ağızdan ağza geçmiş.
mensiyen	(Ar.):	Unutularak.
mensûb	(Ar.):	Bir kimseye, bir şeye nispeti olan, bir şeyle ilgisi bulunan.
menşûr	(Ar.):	1. Manzum olmayan vezinsiz kafiyesiz söz. 2. Saçılmış dağılmış.
menşûr	(Ar.):	1. Padişahın verdiği rütbe bildiren ferman. 2. Neşre olunmuş, dağıtılmış, yayılmış.
menzil	(Ar.):	1. Mesafe. 2. Konak yeri, ev. 3. Bir günlük yol.
menzile	(Ar.):	1. Derece, rütbe, yükseklik derecesi. 2. Konak yeri.

menzilet	(Ar.) :	Bkz: manzile.
menzūr	(Ar.) :	Va' d edilmiş, adanmış
merām	(Ar.) :	İstek, maksat, niyet.
merāsım	(Ar.) :	Resmī törenler.
merasim-eşvāk	(Ar.) :	Neşeli törenler, içki merasimleri.
mercān	(Ar.) :	Mercan.
merd	(Far.) :	1. Özü, sözü doğru; kabadayı, yiğit. 2. Adam insan.
merdān	(Far.) :	Mertler, insanlar, yiğitler.
merdāne	(Far.) :	Mertçe, erkekçe.
merdüm	(Far.) :	1. İnsan, adam. 2. Göz bebeği.
merdümlık	(Far. T.) :	İnsanlık.
merg	(Far.) :	Ölüm.
merġ	(Far.) :	1. Çayır, çimen. 2. Sebze.
merġüb	(Ar.) :	Raġbet edilmiş, beġenilmiş.
merġamet	(Ar.) :	Şefkat gösterme, acıma.
merhem	(Ar.) :	1. Acıyı sertliġi giderecek sebep. 2. Deriye iġirilerek veya sürülerek kullanılan yağ, ilaç.
merġüm	(Ar.) :	1. Ölmüş, ölü. 2. Allah'ın rahmetine kavuşmuş.
merġad	(Ar.) :	Mezar, kabir.
merkez	(Ar.) :	Merkez, orta nokta.
merġüm	(Ar.) :	1. Yazılmış, adı geçmiş. 2. İşsiz güçsüz, ādī kimse.
merküz	(Ar.) :	1. Rezkolunmuş, dikilmiş, saplanmış. 2. mec. Tabiatında, yaratılışında bulunan.
mermer	(Ar.) :	Mermer.
mermüz	(Ar.) :	Remzolunmuş, işaretle anılmış.
merre	(Ar.) :	Defa, kere.
merreten	(Ar.) :	Defalarca.
merşıye	(Ar.) :	Aġıt.

meretebe	(Ar.) :	1. Miktar. 2. Derece, basamak, paye.
meşābe	(Ar.) :	Derece, rütbe, kadar.
mesācid	(Ar.) :	Mescidler.
meşālîh	(Ar.) :	İşler.
mesālik	(Ar.) :	Tutulan, sülûk edilen yollar.
mescid	(Ar.) :	Secde edilecek, namaz kılınacak yer.
meşel	(Ar.) :	1. Örnek, benzer, nümüne. 2. Dokunaklı ve manalı söz. 3. Terbiye ve ahlaka faydalı Hikâye.
meşel-āmîz	(Ar.) :	Meselle karışık gazel, şiir.
meşel-gū	(Ar.) :	Mesel söyleyen, şiirlerinde darb-ı mesel kullanan şair.
meserret	(Ar.) :	Sevinç, şenlik.
Mesîhâ	(Ar.) :	Hiz. İsa.
Mesîhî	(öz. is.) :	Yedinci tabakada zikredilen şairlerden biridir. bk. 99b5.
mesîhî	(Ar.) :	1. Hiz. İsa'ya ait olan, onunla ilgili olan. 2. Hıristiyan.
mesken	(Ar.) :	Oturulacak yer, oturlan ev.
meskenet	(Ar.) :	1. Miskinlik, fakirlik, yoksulluk. 2. Beceriksizlik.
mesnevî	(Ar.) :	1. Her beyti başlı başına uyaklı ve başından sonuna kadar aynı vezinde olan manzume. 2. Mevlânâ'nın eseri.
mesrūr	(Ar.) :	Memnun, sevinmiş, meramına ermiş.
mest	(Far.) :	Sarhoş.
mestān	(Far.) :	Sarhoşlar.
mestāne	(Far.) :	Sarhoşça.
meştūr	(Ar.) :	Yazılmış, çizilmiş.
mes' ūliyyeti	(Ar.) :	Sorumluluk.
meşāyih	(Ar.) :	Şeyhler.
meşgale	(Ar.) :	İş.

meşgûl	(Ar.) :	1. Bir işle uğraşan, iş görmekte olan. 2. İşgal edilmiş, doldurulmuş, tutulmuş; tutuk, dalgın.
meşhûr	(Ar.) :	Şöhretli, şöhret kazanmış.
meşreb	(Ar.) :	1. İçecek yer. 2. Yaratılış, tabiat, huy.
Meşrebi	(öz. is.) :	Sekizinci tabakada zikr edilen şairlerdendir. bk. 116b10.
metâ‘	(Ar.) :	1. Satılacak mal, eşya, 2. Elde bulunan varlık, sermaye.
metânet	(Ar.) :	Metinlik, sağlamlık, muhkemlik, dayanıklılık.
metrûk	(Ar.) :	Terk edilmiş, kullanılmaktan vazgeçilmiş.
mevâlî	(Ar.) :	1. Âlimler. 2. Köleler.
mevc	(Ar.) :	Dalga.
mevcûd	(Ar.) :	1. Var olan, bulunan. 2. Hazır olan. 3. Bir topluluğu meydana getiren fertlerin hepsi.
mevdû‘	(Ar.) :	Tevdi olunan, emanet edilmiş, üstüne verilmiş.
meveddet	(Ar.) :	Sevme, sevgi.
mevfûru‘l-ḥubûr	(Ar.) :	1. Bol sevinç. 2. Büyük âlimler.
mevhûm	(Ar.) :	Vehm olunan, aslı yokken zihinde kurulan.
mev‘ iže	(Ar.) :	Öğüt.
mevķi‘	(Ar.) :	Yer, makam.
mevlâ	(Ar.) :	1. Allah. 2. Efendi, sahip, malik. 3. Şanlı, şerefli.
Mevlânâ	(Ar.) :	Bazı sarıklı ilim adamlarının ve şeyhlerinin lakapları,
hazret. Mevlânâ	(öz. is.) :	Mevlânâ Celaleddin Rûmî.
Mevlânâ ‘Abdü’l-vāsî Çelebî	(öz. is.):	Üçüncü tabakada zikredilen şairlerdendir. bk. 30a12.
Mevlânâ ‘Abdurrahmân Çelebî	(öz. is.) :	Üçüncü tabakada anılan şairlerdendir. bk. 28a13.
Mevlânâ ‘Abdurrahmân Hâtifi	(öz. is.):	Üçüncü tabakada zikr edilen şairlerdendir. bk. 36b13.
Mevlânâ ‘Abdü’l-vehhâb Çelebî	(öz. is.) :	Üçüncü tabakada yer alan şairlerdendir. bk. 32a9.

- Mevlānā ‘Alī (öz. is.) : Beşinci tabakada zikr edilen şairlerdendir. bk. 66b12.
- Mevlānā Āmrevī (öz. is.) : Altıncı tabakada zikredilen şairlerdendir. bk. 77a3.
- Mevlānā Ca‘fer Çelebī (öz. is.) : Üçüncü tabaka şairlerindendir. bk. 29a3.
- Mevlānā Cefāyī (öz. is.) : Altıncı tabakada anılan şairlerdendir. bk. 86a12.
- Mevlānā Ebu’l-fazl Çelebī (öz. is.) : Üçüncü tabakada yer alan şairlerdendir. bk. 32b9.
- Mevlānā Hācī Hasan (öz. is.) : Üçüncü tabakada anılan şairlerdendir. bk. 27b6.
- Mevlānā Hafız (öz. is.) : Dördüncü tabakaya alınan şairlerdendir. bk. 44a4.
- Mevlānā Hamdī (öz. is.) : bk. 67b12.
- Mevlānā Hasan Çelebī (öz. is.) : Dördüncü tabakada anlatılan şairlerdendir. bk. 43b1.
- Mevlānā Hocā Çelebī (öz. is.) : Üçüncü tabakada anılan şairlerdendir. bk. 31b5.
- Mevlānā Kadirī (öz. is.) : Altıncı tabakada zikr edilen şairlerdendir. bk. 85b2.
- Mevlānā Kadri Çelebī (öz. is.) : Üçüncü tabakada yer alan şairlerdendir. bk. 31a10.
- Mevlānā Kebirī (öz. is.) : Altıncı tabakada yer alan şairlerdendir. bk. 83b4, 83b9.
- Mevlānā Kemāl (öz. is.) : Altıncı tabakada yer alan şairlerdendir. bk. 74a3, 74a5.
- Mevlānā Kerimī (öz. is.) : Altıncı tabakada yer alan şairlerdendir. bk. 85a8.
- Mevlānā Kuṭbī (öz. is.) : Dördüncü tabakada yer alınan şairlerdendir.. bk. 41b11.
- Mevlānā Luṭfī (öz. is.) : Dördüncü tabakada yer alan şairlerdendir. bk. 40a12.
- Mevlānā Me‘ālī (öz. is.) : Altıncı tabakada yer alan şairlerdendir. bk. 82a1.
- Mevlānā Muḥammed Çelebī (öz. is.) : Dördüncü tabakada zikr edilen şairlerdendir. bk. 43b10.
- Mevlānā Muḥyi’ d-dīn Çelebī El-Fenārī (öz. is.) : Üçüncü tabakada yer alan şairlerden biridir. bk. 30b10.
- Mevlānā Nihānī (öz. is.) : Altıncı tabakada anlatılan şairlerdendir. bk. 80a6, 94b8.
- Mevlānā Niyāzī (öz. is.) : Sekizinci tabakada yer alan şairlerdendir. bk. 114a9.
- Mevlānā Niẓāmī (öz. is.) : Beşinci tabakada yer alan şairlerdendir. bk. 62b2.
- Mevlānā Şadrī (öz. is.) : Altıncı tabakada anlatılan şairlerdendir. bk. 82a13.
- Mevlānā Saķī (öz. is.) : Altıncı tabakada anlatılan şairlerdendir. 79b9, 79b10.
- Mevlānā Sevdāyī (öz. is.) : Altıncı tabakada zikr edilen şairlerdendir. bk. 84a1.

- Mevlānā Seyyid Maḥmūd (öz. is.) : Dördüncü tabakada zikr edilen şairlerdendir. bk. 46b3.
- Mevlānā Şubḥī (öz. is.) : Altıncı tabakada zikr edilen şairler. bk. 83a3.
- Mevlānā Şāh Çelebi El-Fenārī (öz. is.) : Üçüncü tabakada zikr edilen şairlerdendir. bk. 29b9.
- Mevlānā Şemsī (öz. is.) : Beşinci tabakada zikr edilen şairler. bk. 56b11.
- Mevlānā Şevḳī (öz. is.) : Altıncı tabakada zikr edilen şairlerdendir. bk. 83b8, 91a5.
- Mevlānā Şeyḫ İdrīs (öz. is.) : Üçüncü tabakada zikr edilen şairlerdendir. bk. 32b10.
- Mevlānā Vaşfī (öz. is.) : Altıncı tabakada zikr edilen şairlerdendir. bk. 73a11.
- Mevlānā Vaż'ī (öz. is.) : bk. 73b12.
- Mevlānā Vişālī (öz. is.) : Altıncı tabakada zikr edilen şairlerdendir. bk. 84a7, 84b2.
- mevlāü'l-mevālī (Ar.) : Ün sahibi âlimler.
- mevleviyyet (Ar.) : 1. Mevlevilik. 2. Müderrislikten sonraki ilmiye payesi.
- mevlid (Ar.) : 1. İnsanın doğduğu yer. 2. Doğma, meydana gelme.
- mevrid (Ar.) : Varacak yer, varacak yol.
- mevşūf (Ar.) : Vasfolunmuş, vasıflanmış.
- mevt (Ar.) : Ölüm.
- mevtā (Ar.) : Ölmüşler, ölümler.
- mevzi' (Ar.) : Yer, bir şey konulacak yer.
- mevzi'ī (Ar.) : Bir yer mahsus, Yayılmamış.
- mevzūn (Ar.) : Vezinli, vezinle yazılmış olan.
- mey (Far.) : Şarap.
- meydān (Ar.) : Geniş, açık, düz yer, alan.
- mey-fürūş (Far.) : Şarap satan, meyhaneci.
- mey-ḥāne (Far.) : Şarap, içki içilen ve satılan yer.
- mey-kede (Far.) : bk. Meyhane.
- meyl (Ar.) : 1. Eğilme, akıntı. 2. Sevme, tutulma. 3. Gönül akışı.

Meylī	(öz. is.) :	Yedinci tabakada zikr edilen şairlerdendir. bk. 107a12.
meyyāl	(Ar.) :	1. Çok istekli, düşkün. 2. Çok meyleden, eğilen.
meyyit	(Ar.) :	Ölmüş.
mezād	(Ar.) :	Arttırma ile yapılan satış.
mezāk	(Ar.) :	Zevk, lezzet; zevk alma, tat duyma.
mezār	(Ar.) :	Kabir, ölünün gömüldüğü yer, sin.
mezbele	(Ar.) :	1. Süprütülük. 2. mec. Aşağılık, kötü durum.
mezbūr	(Ar.) :	Adı geçen, yukarıda söylenmiş olan.
mezellet	(Ar.) :	Zelillik, horluk, hakirlik, itibarsızlık.
mezheb	(Ar.) :	1. Bir dinin şubelerinden her biri. 2. Gidilen, tutulan yol.
mezķūr	(Ar.) :	Zikrolunmuş, adı geçmiş, anılmış.
Mış	(Ar.) :	Mısır.
mi	(T.) :	Soru edatı.
micmer	(Ar.) :	Buhurdan, içinde tütsü yakılan kap.
midād	(Ar.) :	Yazı mürekkepi.
midye	(Rum.) :	Yassı solungaçlı, yumuşakçalardan, kabukları birbirine eşit, denizlerin kayalık yerlerinde kümeler durumunda yaşayan eti yenir bir hayvan.
mīg	(Far.) :	1. Duman, sis. 2. Kara bulut.
mihāl	(Ar.) :	Kuvvet, azap.
mihmān	(Far.) :	Misafir.
miḥnet	(Ar.) :	Zahmet, eziyet, gam, keder, sıkıntı.
miḥnet-ābād	(Ar. Far.) :	Gam, keder dolu olan yer, dünya.
miḥnet-zede	(Ar. Far.) :	Eziyet çeken, mihnete uğramış.
mihr	(Far.) :	1. Güneş. 2. Sevgi. 3. Eylül ayı.
miḥrāb	(Ar.) :	1. İmamın namaz kıldırıldığı oyuk, girintili yer. 2. mec. Ümit bağlanan yer, sevgilinin karşılığı.
mihr-bān	(Far.) :	Şefkatli, merhametli, güler yüzlü, yumuşak huylu.

mihr(ü)bān	(Far.) :	Bkz: mihr-bān.
Mihrī Hātūn	(öz. is.) :	Tezkirede zikredilen ikik kadın şairden biri. bk. 109b7.
mih-ter	(Far.) :	Daha büyük.
mihterī	(Far.) :	Büyüklik, oluluk.
mikdār	(Ar.) :	1. Parça, kısım. 2. Kıymet, değer.
miknet	(Ar.) :	Kuvvet, kudret, güç, zor.
milḳ	(Ar.) :	Birinin tasarrufu altında bulunan şey, mülk.
mi(ü)lket	(Ar.) :	Ülke, mülk.
millet	(Ar.) :	Bir din veya mezhepte bulunan topluluğun tamamı.
mīnā	(Far.) :	Şarap şişesi, şişe cam, renkli sırça.
mīnā	(Ar.) :	Liman.
mi(ü)nāsebet	(Ar.) :	1. Münasip, uygunluk, ilişik. 2. İlgı, yakınlık, bağ. 3. Yanaşma, vesile.
mine ^ʿ l- ^ʿ ömr	(Ar.) :	Öldükten sonra.
minnet	(Ar.) :	Bir iyilik yapana karşı kendini borçlu hissetme, teşekkür etme.
mīr	(Far.) :	Amir, baş, kumandan, bey, vali.
mir ^ʿ āt	(Ar.) :	Ayna.
mīr-zāde	(Far.) :	Bey, kumandan oğlu.
mis	(Far.) :	Bakır.
mişāl	(Ar.) :	1. Örnek. 2. Masal. 3. Rüya, düş.
misk-āsā	(Ar. Far.) :	Mis gibi.
mişl	(Ar.) :	1. Benzer, kat. 2. Miktar.
miyān-maṭla ^ʿ	(Far. Ar.) :	Ortadaki matla, en güzel matla.
mi ^ʿ yār	(Ar.) :	Ölçü, bir şeyin halislik deecesini anlamaya yarayan alet.
mizāc	(Ar.) :	Huy, tabiat.
mīzān	(Ar.) :	1. Akıl, idrak. 2. Adalet, eşitlik duygusu. 3. Ölçü, tartı.
mizmār	(Ar.) :	1. Ney, kaval, düdük. 2. Zebur'un her biri suresi.

monlā	(Ar.):	1. Büyük âlim. 2. Medrese talebesi.
Monlā ‘Alī	(öz. is.):	Beşinci tabakada zikredilen şairlerden biri. bk. 61a3.
Monlā ‘Abdü’l-kerim	(öz. is.):	Mevlana Abdü’l Vehhab Çelebi’nin babası. bk. 32a9.
Monlā Fenārī	(öz. is.):	Üçüncü tabakada zikredilen şairlerdendir. bk. 30a2.
Monlā Hâfız	(öz. is.):	Sekizinci tabakada zikredilen şairlerdendir. bk. 114a9.
Monlā ‘Işkī	(öz. is.):	Katibī’nin hocasıdır. bk. 92b7.
Monlā Lütfi	(öz.is.):	Deli Lütfi diye anılan, dördüncü tabakada yer alan şairlerdendir. bk. 40b12
Monlā Māşī	(öz. is.):	Mevlana Fikrī’nin babasıdır. bk. 112a2.
Monlā Velī	(öz. is.):	Mevlana Nizami’nin babasıdır. bk. 62b3.
Monlā Vildān	(öz. is.):	Mevlana Niyazi’nin kardeşidir. bk. 85b13.
monlā-zāde	(Ar. Far.):	Âlim çocuğu.
mū	(Far.):	Kıl, kıl kadar.
mu‘allā	(Ar.):	Yüce, yüksek.
mu‘allāḳ	(Ar.):	1. Sürüncemede kalmış. 2. Havada, boşta duran. 3. Ta’lik edilmiş;asılmış, asılı.
mu‘ammā	(Ar.):	1. Usulüne göre tertip olunmuş bulunan ve çok defa ismine delâlet eden bilmece, yanılmıca. 2. mec. Anlaşılmaz iş.
mu‘anber	(Ar.):	Anberleşmiş, güzel kokulu.
mu‘anven	(Ar.):	1. Unvanlı. 2. Depdebeli, tantanalı.
mu‘arrif	(Ar.):	1. Tarif eden, bildiren, anlatan. 2. Müezzin veya derviş.
mu‘āvin	(Ar.):	Yardım eden, yardımcı.
mu‘ayyen	(Ar.):	1. Tayin edilmiş, belli, belirli; kararlaştırılan.
mu‘ayyin	(Ar.):	Tayin eden, belirten.
mu‘ciz	(Ar.):	İcaz eden, acze düşüren, kimsenin yapamayacağı yolda olan.
mu‘idd	(Ar.):	Hazırlayan.

Muḥammed	(öz. is.) :	Hz. Muhammed (S.A.V.).
Muhammed	(öz. is.) :	Fatih Sultan Mehmet.
mu‘tād	(Ar.) :	Âdet olunmuş, alışılmış.
mu‘teber	(Ar.) :	1. İtibarlı, hatırı sayılan. 2. İnanılır, güvenilir. 3. Geçerli.
mu‘teberāt	(Ar.) :	İtibarlı, geçer şeyler.
mu‘tedil	(Ar.) :	1. Orta halde bulunan. 2. Münasip, uygun, biçimli. 3. Ne az ne çok.
mu‘tekif	(Ar.) :	Bir ibadethaneye çekilip ibadetle meşgul olan.
mu‘(y)id	(Ar.) :	İnzibat teminine memur muallim yardımcısı, gözetici, bekleyici, bakıcı.
mubāḥ	(Ar.) :	İşlenmesinde sevap ve günah olmayan şey.
mūcib	(Ar.) :	1. Sebep, vesile. 2. İcap eden, lazım gelen, gereken.
Muḡalgāra	(öz. is.) :	Tekirdağ’ın bir ilçesi, Malkara.
muḡān	(Far.) :	1. Ateşe tapanlar. 2. mec. Tarikat başkanı.
muḡlaḳ	(Ar.) :	1. Çapraşık, anlaşılmaz. 2. Kapalı, kilitli.
muḡtenem	(Ar.) :	Ganimet olarak alınmış.
muḡabbet	(Ar.) :	Sevgi.
muḡabbet-nāme	(Ar.) :	Sevgi mektubu, dostça mektup.
muḡabbet-siyāk	(Ar.) :	Sevgi ifadesi.
muḡaddere	(Ar.) :	Kapalı, örtülü, namuslu kadın.
muḡaddire	(Ar.) :	Hissi uyuşturucu, uyuşturan.
muḡaḳḳaḳ	(Ar.) :	Gerçekliği, doğruluğu belli olmuş, doğru.
muḡaḳḳıḳ-āne	(Ar. Far.) :	Hakikati, gerçeği araştırana yakışacak yolda.
muḡāl	(Ar.) :	Mümkün olmayan, olamaz, olmaz, olmayacak.
muḡhallā	(Ar.) :	Tahliye olunmuş, süslenmiş, donatılmış.
Muḥammed	(Ar.) :	1. Bir çok defalar hamd ü sena olunmuş, tekrar tekrar övülmüş. 2. Peygamberimiz Hz. Muhammed.

muḥannes	(Ar.) :	Korkak, alçak, kadın tabiatlı, kalleş.
muḥarrir	(Ar.) :	Yazar.
muḥāsib	(Ar.) :	Muhasebe, hesap işlerin iyi bilen.
muḥaṣṣal	(Ar.) :	1. Tahsil olunmuş, hasıl edilmiş, elde edilmiş. 2. Hasılı, hülasa, sözün kısası, işin sonu.
muḥāvere	(Ar.) :	İki kişinin karşılıklı konuşması.
muḥayyel	(Ar.) :	Tahayyül olunmuş, hayal kurulmuş.
muḥayyele	(Ar.) :	Bkz: muḥayyel.
muḥazzir	(Ar.) :	Tahzir eden, sakındıran.
muḥibb	(Ar.) :	Seven, sevgi besleyen, dost.
muḥibbe	(Ar.) :	Kadın dost, kadın sevgili.
muḥibbü'ş-şuleḥā	(Ar.) :	Temiz, saf, günahsız seven.
muḥibbüwz-žu' afā	(Ar.) :	Sevgisi zayıflar.
muḥiṭ	(Ar.) :	Etrafını çeviren, kuşatan; çevre.
muḥkem	(Ar.) :	Tahkim edilmiş, sağlam kılınmış, sağlam, berk, kuvvetli.
muḥtāc	(Ar.) :	İhtiyacı olan, kendisine bir şey lazım olan; yoksul.
muḥtaşar	(Ar.) :	Kısaltılmış, kısa.
muḥtaşıra	(Ar.) :	Hülasa, kısaltma.
muḥtefi	(Ar.) :	İktifa eden, saklanan, gizlenen.
muḥtemi'	(Ar.) :	İhtima eden, perhiz eden.
muḥterem	(Ar.) :	İhtiram olunmuş, saygıdeğer, sayın.
muḥteri'	(Ar.) :	1. Yalandan havadisler uydurarak iftirada bulunan. 2. ihtira eden, icad eden.
muḥtesib	(Ar.) :	Belediye memuru.
Muḥyī	(öz. is.) :	Altıncı tabakada zikredilen şairlerdendir. bk. 95a5.
Mu'īdī	(öz. is.) :	Sekizinci tabakada zikredilen şairlerdendir. bk. 117b11.
muḥābele	(Ar.) :	1. Karşılıklı yapılan okuma. 2. Karşılık verme, karşılaştırma.

muḳābeleci	(Ar. T.) :	Okuyucu.
muḳābil	(Ar.) :	Bir Şeye karşı, bir Şeye karşılık yapılan, karşılık.
muḳaddem	(Ar.) :	1.Önde olan, önce gelen. 2. Takdim edilen, sunulan. 3. Değerli, üstün.
muḳaddemā	(Ar.) :	Önce, eskiden.
muḳadder	(Ar.) :	Takdir olunmuş, kıymeti biçilmiş, beğenilmiş.
muḳaddes	(Ar.) :	Takdis edilmiş, kutsal, temiz.
muḳarin	(Ar.) :	Takrin eden, birlikte bulunduran.
muḳarreb	(Ar.) :	Takrib edilmiş, yaklaşmış.
muḳarrer	(Ar.) :	1. Şüphesiz, sağlam. 2. AnlatılmıŐ, bildirilmiŐ. 3. KararlaŐtırılmıŐ.
muḳavves	(Ar.) :	Yay gibi eğri, kavisli, bükülmüş, kemerli.
muḳbil	(Ar.) :	İkballi, kutlu, mutlu.
muḳīm	(Ar.) :	İkamet eden, oturan.
muḳtedā	(Ar.) :	1. İktida edilen, örnek tutulan. 2. Önde bulunan, kendisine uyulan.(İmam, reis vb.)
muḳtedā-bih	(Ar.) :	bk. muḳtedā
muktedirīn	(Ar.) :	İktidarlılar, gücü yetenler, becerebilenler.
mū-miyān	(Far.) :	İnce belli, beli kıl gibi ince olan güzeller.
mūnaḳḳah	(Ar.) :	1. Tenkih edilmiş, soyulmuŐ, ayıklanmıŐ, temizlenmiş. 2. En iyisi seçilmiş. 3. Masraf.
mūnis	(Ar.) :	1. Cana yakın, sevimli. 2. Alışılan, alışılmış, yadırganmaz.
munŐif	(Ar.) :	İnsaf eden, insafalı.
mūr	(Far.) :	1. Yoksulluk, fukaralık sembolü. 2. Karınca.
murabbaʿ	(Ar.) :	1. Dörtlüklerden oluşan bir nazım türü. 2.Dörtlü, dört Şeyden olma.
Murād	(öz. is.) :	Sultan II. Murad Han.

murād	(Ar.) :	1. Arzu, istek, dilek. 2. Maksat, meram.
mūrçileyin	(Far. T.) :	Karınca gibi.
murdār	(Far.) :	1. Mundar, kirli, pis. 2. İslamī usullere göre kesilmemiş hayvan.
murğ	(Far.) :	Kuş.
Mūsā	(Ar.) :	Hz. Musa.
muşaffā	(Ar.) :	Tasfiye edilmiş, süzölmüş, yabancı maddelerden ayrılmış.
muşāhabāt	(Ar.) :	Sohbetler, konuşup, görüşmeler.
muşāhabet	(Ar.) :	Sohbet etme, konuşma, görüşme.
musahḥar	(Ar.) :	Ele geçirilmiş.
muşāhib	(Ar.) :	1. Biriyle musahabe eden, sohbette bulunan, konuşan, arkadaşı. 2. Padişahların hususi işlerinde bulunanlardan her biri.
muşāhibet	(Ar.) :	bk. muşāhabāt
muşanna ^ç	(Ar.) :	1. Sanat eseri olarak meydana getirilmiş, usta elinden çıkarılmış. 2. Çok süslü. 3. Uydurulmuş.
muşavver	(Ar.) :	1. Tasarlanmış, düşünölmüş. 2. Tasvirli, resimli.
muşḥaf	(Ar.) :	1. Sahife haline getirilmiş şey. 2. Kur ^ç an.
mūsiķī	(Ar.) :	Müzik.
Muştafa	(Ar.) :	1. Seçilmiş. 2. Hz. Muhammed'in adlarındandır.
mū-şikāf	(Far.) :	Kılı kırk yaran, inceden inceye araştıran.
muṭābakāt	(Ar.) :	Mutabıklık, uygunluk, uyuşma, anlaşma.
muṭahḥara	(Ar.) :	1. Temizlenmiş, temiz. 2. Mübarek, kutsal.
muṭarrā	(Ar.) :	Taravetli, taze.
mutaşarrıf	(Ar.) :	1. Bir sancağın en büyük idare amiri. 2. Tasarruf eden, kendinde kullanma hakkı ve salahiyeti bulunan.

mutaşavver	(Ar.) :	1. Tasavvur edilmiş, tasarlanmış, düşünülmüş. 2. Akla gelebilir, olabilir.
muttaşif	(Ar.) :	Vasıflanan, kendisinde bir hâl, bir sıfat, bir vasıf bulunan.
muttaşıl	(Ar.) :	1. Aralıksız, hiç durmadan. 2. Ulaşan, kavuşan.
muvaflık	(Ar.) :	Muvaflak eden, başarı kazandıran.
muvāneset	(Ar.) :	1. Ünsiyet peyda etme, birbirine alışıp beraber yaşama. 2. İnsandan kaçmayı, insana alışma.
muvāşī(a)lat	(Ar.) :	Vasıl olma, varma, ulaşma, yetişme.
muvāzabet	(Ar.) :	Bir işe durmadan çalışma, bir işle daima uğraşma.
mūy	(Far.) :	Kıl.
müzāyī(a)ka	(Ar.) :	Sıkıntı, darlık, parasızlık; yokluk.
mübāḥaṣe	(Ar.) :	1. Bir iş hakkında iki kişi arasındaki konuşma. 2. İddialı karşılıklı konuşma, bahse girişme.
mübāḥāt	(Ar.) :	Övünme.
mübālī(a)ga	(Ar.) :	Abartı, abartma.
mübārek	(Ar.) :	1. Bereketli, feyizli. 2. Uğurlu, hayırlı, mutlu, kutlu.
mübāriz	(Ar.) :	1. Dövüşe, güreşe kalkışan. 2. Kuvvetli münakaşaya girişen.
mübāşeret	(Ar.) :	Bir işe başlama, girişme.
mübeyyen	(Ar.) :	Tebeyyün etmiş, meydana çıkarılmış, açıkça söylenmiş, açıklanmış.
mübīn	(Ar.) :	1. Hayrı, şerri, iyiyi ve kötüyü ayıran. 2. Açık, besbelli.
mübtedī	(Ar.) :	Bir yenilik ortaya koyan.
mübtelā	(Ar.) :	Düşkün, tutkun, tutulmuş.
mücāhede	(Ar.) :	1. Uğraşma, savaşma. 2. Nefsi yenmeye çalışma. 3. Din düşmanlarıyla savaşma.

mücāvır	(Ar.) :	1. Komşu. 2. Yurdunu terk ederek zamanını Haremeyn-i Şerîfeyn'de geçiren. 3. Mabet veya bir tekke yakınlarına çekilip oturan.
mücellā	(Ar.) :	Parlatılmış, parlak.
mücerreb	(Ar.) :	Tecrübe olunmuş, denenmiş, sınanmış.
müdām	(Ar.) :	Devam eden, süren, sürekli, arası kesilmeyen.
müdāvemēt	(Ar.) :	1. Devam etme, bir yere her vakit gidip gelme. 2. Bir işe aralıksız çalışma.
müdāvim	(Ar.) :	1. Devam eden, bir işe aralıksız çalışan. 2. Bir yere aralıksız olarak gidip gelen kimse.
müdde'ī	(Ar.) :	1. İddia eden davacı. 2. İnatçı.
müddet	(Ar.) :	Zaman, vakit, süre.
müdekkik	(Ar.) :	Dikkatle inceleyen, dikkatli.
müderris	(Ar.) :	Ders veren, profesör.
müdevven	(Ar.) :	Tedvin olunmuş; divan, kitap haline konulmuş.
mü'ebbed	(Ar.) :	Ebede kadar süren, sonsuz.
mü'eḥḥir	(Ar.) :	Tehir eden, sonraya bırakan.
mü'elli(e)fāt	(Ar.) :	Te'lif olunmuş, yazılmış kitaplar, eserler.
mü'eyyed	(Ar.) :	1. Kuvvetlendirilmiş, sağlam. 2. Doğrulanmış. 3. Yardım gören.
müferriḥ	(Ar.) :	Ferahlık veren, iç açıcı.
müfevvez	(Ar.) :	İhale ve sipariş olunmuş.
müfid	(Ar.) :	1. İfade eden, anlatan; manalı. 2. Faydalı.
müfred	(Ar.) :	1. İki mısra'ı arasında kafiye bulunmayan beyit. 2. Tek, yalnız. 3. Basit.
müfred-kūy	(Ar. Far.) :	Müfred söyleyen.
müfsid	(Ar.) :	Bozan, fesat çıkaran.

müftehri	(Ar.) :	Müftehir. 1. İftihar eden, övünen. 2. Şanlı, şerefli. 3. Parasız iş gören.
müfti	(Ar.) :	Fetva veren, vilayet ve kazalarda din işlerine bakan kimse, müftü.
mü'eyyed	(Ar.) :	1. Kuvvetlendirilmiş, sağlam. 2. Doğrulanmış. 3. Yardım gören.
Mü'eyyed	(öz. is.) :	Abdurrahman Çelebi'nin babası. bk. 28b1.
Mü'eyyedoğlı	Abdurrahmān Çelebi (öz. is.) :	Üçüncü tabaka şairlerindedir. bk. 28a13.
mühr	(Far.) :	Mühür.
müjde	(Far.) :	Muştu, sevinç haberi.
müjgān	(Far.) :	Kirpik, kirpikler.
mükāfāt	(Ar.) :	1. Bir hizmet veya iyiliğe karşı edilen iyilik, ödöl. 2. Çalışkan talebeye hocasının verdiği takdir, beğenme kağıdı. 3. Beraberlik.
mükātibāt	(Ar.) :	Mektup yazarlar.
mükemmel	(Ar.) :	1. Güzel, ālā. 2. Kemale erdirilmiş, tam, olgun.
mükerrem	(Ar.) :	Muhterem, aziz, sayın, saygıdeğer, sayılan; ululandırılan, hürmet ve ta'zime erişmiş.
mükerrer	(Ar.) :	Tekrarlanmış.
mülāhaza	(Ar.) :	1. İyice düşünme. 2. Düşünce. 3. Dikkatle bakma.
mülaķat	(Ar.) :	1. Görüşme. 2. Kavuşma, birleşme, buluşma.
mülātafa	(Ar.) :	1. Latife etme, şaklaşma. 2. Lutfetme, güzel muamele.
mülāyim	(Ar.) :	Yumuşak huylu, yavaş kimse.
mülāzemet	(Ar.) :	1. Bir yere veya kimseye sıkıca bağlanma. 2. Müderris olabilmek için sıra bekleyen danişmend. 3. Bir işle devamlı meşgul olma.
mülāzım	(Ar.) :	1. Bir yere veya kişiye sıkıca bağlanan kimse. 2. Stajyer.
mülhem	(Ar.) :	İlham edilmiş.

mülk	(Ar.):	1. Taşınmaz ve gelir getiren mal. 2. Bir devletin ülkesi. 3. Varlık.
mülük	(Ar.):	Hükümdarlar.
mülzem	(Ar.):	1. Lüzumlu görülmüş, gerektirilmiş. 2. Susurulan, kimse.
mümāreset	(Ar.):	Alışma, alışıklık, yatkınlık, el yatkınlığı.
mümkin	(Ar.):	Mümkün, olabilir, olabilen.
mümtāz	(Ar.):	İmtiyazlı, seçkin.
mümteni ^c	(Ar.):	1. İmtina eden, çekinen. 2. Olamaz.
münāfık	(Ar.):	Nifakçı, iki yüzlülük eden.
münāsebet	(Ar.):	1. Münasiplik, uygunluk, ilişik. 2. Yanaşma, vesile. 3. İlgi, yakınlık, bağ.
münāsib	(Ar.):	1. Uygun, yerinde. 2. Yakışık, yaraşık.
mün ^c atıf	(Ar.):	Sapan, bir tarafa doğru dönen, bir yana yönelen.
münāzara	(Ar.):	1. İlmî münakaşa, ilmi tartışma. 2. Kurallar uygun olarak karşılıklı tartışma.
müneccim	(Ar.):	Yıldızların hareket ve vaziyetlerinden ahkam çıkaran, yıldız falına bakan kimse; falcı.
münevver	(Ar.):	1. Aydın kimse. 2. Nurlandırılmış , aydınlatılmış.
münevvere	(Ar.):	bk. Münevver.
münfekf	(Ar.):	Ayrılan, ayrılmış, çıkmış; sökülmiş.
münḥarif	(Ar.):	1. Sapan, doğru gitmeyen. 2. Çarpık, sapa. 3. Sağlam olmayan.
münhezim	(Ar.):	Hezimete, bozguna uğrayan, bozgun.
münīf	(Ar.):	Yüksek, ulu, büyük.
münīr	(Ar.):	Nurlandıran, ışık veren, parlak.
münselik	(Ar.):	Tarikata girmiş, bir meslek tutumuş.

münşī	(Ar.) :	1. Yapısı, üslubu güzel olan, iyi katip. 2. İnşā eden, yapan.
münşi(e)āt	(Ar.) :	Kaleme alınan şeyler; nesir yazılar.
müntehā	(Ar.) :	Nihayet bulmuş; varılan en uzak yer, son derece, son kerte.
müntehī	(Ar.) :	Nihayet bulan, sona eren biten, son.
münzil	(Ar.) :	Aşağı indiren, gökten indiren.
mürāselāt	(Ar.) :	Mektuplaşmalar; resmī kadı mektupları.
mürde	(Far.) :	Ölü, ölmüş.
mürebbā	(Ar.) :	Terbiye olunmuş, terbiye görmüş.
müretteb	(Ar.) :	Tertip olunmuş, dizilmiş, yerli yerine konulmuş.
mürīd	(Ar.) :	1. Bir şeyhe bağlı olan kimse. 2. İrade eden, emreden , buyuran.
mürşid	(Ar.) :	1. İrşād eden, doğru yolu gösteren kılavuz. 2. Tarikat şeyhi.
mürūr	(Ar.) :	1. Geçme, bir yandan girip öte yandan çıkma, geçip gitme. 2. Sona erme.
mürüvvet	(Ar.) :	1. İnsaniyet, mertlik, yiğitlik. 2. Cömertlik, iyilik severlik.
müsāfir	(Ar.) :	Misafir, konuk.
müsafi(e)ret	(Ar.) :	1. Misafirlik, konukluk. 2. Seyahat, yolculuk.
müsāfir-hāne	(Ar.) :	1. Yocu konağı, otel. 2. mec. Dünya.
müsaʿid	(Ar.) :	1. Müsaade eden, izin veren. 2. Elverişli, uygun. 3. Yardım eden.
müsellem	(Ar.) :	1. Teslim edilmiş, verilmiş. 2. Doğruluğu, gerçekliği herkesçe kabul edilmiş olan.
müselmān	(Far.) :	İslām dininde olan.
müşennā	(Ar.) :	İki kattan meydana gelmiş, iki şeye delalet eden.

Müslim	(Ar.):	İslam dininde olan.
müstağnī	(Ar.):	1. Doygun, gönlü tok. 2. Çekingen, nazlı davranan. 3. Lüzumlu, gerekli bulmayan.
müstağrak	(Ar.):	Batmış.
müstaḥakḳ	(Ar.):	Hak eden, kazanmış, layık.
müstaḥkem	(Ar.):	İstihkam edilmiş, sağlamlaştırılmış.
müstaḥsen	(Ar.):	Güzel sayılmış, beğenilmiş.
müstaḳīm	(Ar.):	1. Doğru, düz, dik. 2. Temiz, namuslu, doğru.
müstecābü'd-da' ve	(Ar.):	Duası kabul olunan.
müstedām	(Ar.):	Devamlı, sürekli.
müstefād	(Ar.):	1. Anlaşılmış. 2. Kazanılmış, kâr edilmiş.
müstemend	(Far.):	1. Üzüntülü, kederli, hüznü. 2. Biçare, zavallı. 3. Talihsiz, mutsuz.
müstešnā	(Ar.):	1. İstisna edilen, kural dışı bırakılan. 2. Üstün.
müstevcib	(Ar.):	1. İcap eden, gereken. 2. Layık.
müstevfī	(Ar.):	Yeteri kadar, tam, mükemmel, dolgun.
müsvedde	(Ar.):	1. Karalama, taslak. 2. Beceriksiz, işe yaramaz.
müşā'are	(Ar.):	Karşılıklı şiir söyleme, şiir yarışı.
müşāhede	(Ar.):	1. Bir şeyi gözle görme. 2. Allah âlemini görme.
müşāvere	(Ar.):	Danışma, bir iş üzerinde konuşma.
müşebbek	(Ar.):	1. Şebekelendirilmiş, ağ ve kafes gibi örülmüş olan. 2. Ters ve yüzü ayrı ayrı kullanılabilen nakış.
müşerref	(Ar.):	Şerefendirilmiş, kendisine şeref verilmiş, şerefli.
müşerrefü'l-ḥāl	(Ar.):	Şerefli hal.
müşevveş	(Ar.):	Belirsiz, düzensiz, karmakarışık.
müşevveşü'l-aḥvāl	(Ar.):	Karışık, düzensiz haller.
müşg	(Far.):	Misk, misk kokulu.
müşīr	(Ar.):	Emir ve işaret eden.

müşkil	(Ar.):	Güç, zor, çetin.
müşkilât	(Ar.):	Güçlükler, zorluklar.
müştakān	(Ar.):	Özleyenler, can atanlar.
müşteri	(Ar.):	Satın alan, alıcı, istekli.
mütāla‘a	(Ar.):	1. Okuma. 2. Tekti. 3. Düşünce.
müte‘ahhîr	(Ar.):	Sonraya kalan, geciken.
müte‘allîk	(Ar.):	1. İlgili, ilişiği olan. 2. Asılı, bağlı.
müte‘āref	(Ar.):	Herkesin bildiği, ünlü.
müte‘arrîf	(Ar.):	Arif olan, irfan sahibi.
müte‘ayyin	(Ar.):	1. Eşraftan, ileri gelen kimse. 2. Belli, meydanda olan, meydana çıkan. 3. Karar verilmiş.
mütēdāv(i)l	(Ar.):	Tedavülde bulunan, elden ele gezen, kullanılan.
mütēdeyyin	(Ar.):	1. Dine bağlı. 2. Borç edilen. 3. Belirli bir dini kabul etmiş olan.
mütēfenne(i)n	(Ar.):	Fen alimi, teknik bilgi sahibi.
mütēferrîd	(Ar.):	Tek ve yalnız olan, eşi emsali olmayan.
mütēhammil	(Ar.):	Tahmmül eden, dayanan, sabreden.
mütēhayyir	(Ar.):	Hayrette kalan, şaşmış, şaşırılmış.
mütēkaddim	(Ar.):	1. Geçmiş, eski, eskimiş. 2. Takdim olunan, sunulan. 3. Tekaddüm eden, öne geçen, baştaki.
mütēkaddimîn	(Ar.):	Evvelden gelip geçenler, eskiler, eski insanlar.
mütēkāşîr	(Ar.):	1. Tekasür eden, çoğalan, çoğalmış, çok. 2. Aruz ölçüsü.
mütēkāşîre	(Ar.):	bk. mütēkāşîr.
mütēlevvin	(Ar.):	1. Renkten renge giren, bir halde durmayan, sebatsız, kararsız. 2. Renkli, boyalı.
mütēnāhî	(Ar.):	Nihayet bulan, biten, sona eren; sonsuz.
mütēnebbih	(Ar.):	Uyanan, uyanık, uslanan, aklını başına toplayan.
mütēnessim	(Ar.):	Rüzgar koklayan.

mütereccī	(Ar.):	Ümit eden,uman, yalvaran.
mütetebbi ^c	(Ar.):	Dikkatle araştıran.
mütevakkı ^c	(Ar.):	Medet eyleyen, bekleyen, uman.
mütevālī	(Ar.):	Birbiri ardınca giden, üst üste.
mütevātir	(Ar.):	Ağızdan ağza dolaşan, halk arasında söylenilen.
mütevātire	(Ar.):	bk. Mütevātir.
mütevellī	(Ar.):	1. Bir vakfın idaresi, kendisine verilmiş olan kimse. 2. Birinin yerine geen.
mütūn	(Ar.):	Bir yazıyı şekil ve noktalama hususiyetleri ile birlikte meydana getiren kelimeler.
müvāzıb	(Ar.):	Bir işe durmadan alışan, bir işe daima uğraşan.
müverriş	(Ar.):	1. Ebced hesabına göre manzum olarak tarih düşüren kime. 2. Tarih yazan, tarihi.
müyesser	(Ar.):	Kolaylıkla gerekleşen, kolay gelen.
müzekkā	(Ar.):	1. Paklanmış, aklanmış. 2. Zekat verilmiş. 3. Allah'ın adı anılarak kesilmiş hayvan.
müzeyyen	(Ar.):	Süslenmiş, süslü.

N

nā	(Far.):	Farsa olumsuzluk edatı.
nā-bīnā	(Far.):	Amā, Anadan doğma kör.
nā-fercām	(Far.):	Sonu ıkmaz, boş, faydasız işe.
nā-gāh	(Far.):	Vakitsiz, ansızın, birdenbire.
nā-hem-vār	(Far.):	1. Düz olmayan eğri. 2. Uygunuz, uymayan.
nā-ma ^c kūl	(Far. Ar.):	Makul olmayan, akla uygun gelmeyen.
nā-maħdūd	(Far. Ar.):	Hudutsuz, sınırsız.
nā-maħbūl	(Far. Ar.):	Makbul olmayan, kabul olunmamış, beğenilmemiş.

nā-murād	(Far.) :	Muradına erişememiş.
nā-mülāyim	(Far. Ar.) :	1. Uymaz, uygunsuz. 2. Sert, çetin.
nā-mütenāhī	(Far. Ar.) :	Sonsuz, uçsuz, bucaksız.
nā-pay(i)dār	(Far.) :	Sebatsız, kararsız, sürkesiz.
nā-peydā	(Far.) :	1. Bellisiz, görünmeyen, gizli. 2. Kaybolmuş.
nā-resīde	(Far.) :	1. Olmamış, ham. 2. Büluğa ermemiş.
nā-şād	(Far.) :	Hüzünlü, gamlı, kederli, tasalı.
nā-ümīd	(Far.) :	Ümitsiz, ümidi kırılmış.
nā-yāb	(Far.) :	Bulunmaz, benzeri olmaz.
nāb	(Far.) :	Halis, saf, arı; berrak.
Nacaḳ	(öz. is.) :	Mevlana Nihanî. bk. 75a1.
nā-çār	(Far.) :	1. Çaresiz, ister istemez. 2. Zorunda kalmış.
nādān	(Far.) :	Cahil, kaba, terbiyesiz, haddini bilmez
nā-gāh	(Far.) :	Vakitsiz, ansızın, birdenbire.
nāgeh	(Far.) :	bk. nā-gāh.
nā-gi(e)hān	(Far.) :	Ansızın, birdenbire.
nağme	(Ar.) :	Ahenk, ezgi, güzel ses.
nağme-güzār	(Ar. Far.) :	Güzel söz söyleyen , sesi güzel olan.
nağme-serā	(Ar.) .	Türkü söyleyen, şarkı okuyan.
naḥīf	(Ar.) :	Zayıf, cılız.
Nāḥīfi	(öz. is.) :	Beşinci tabakada zikredilen şairlerdendir. bk. 67b3.
naḥl	(Ar.) :	1. İnce , uzun, narin vücutlu dilber. 2. Süs ağacı.
naḥs	(Ar.) :	Uğursuzluk; uğursuz, bahtsız.
-nāk	(Far.) :	-lı, -li
naḳd	(Ar.) :	Akçe, maden para; servet.
naḳībū'l-eşrāf	(Ar.) :	Peygamber soyundan olanların işlerini görmek üzere içlerinden hükümetçe tayin olunan memur.
naḳḳāş	(Ar.) :	Nakış yapan kimse, süsleme sanatkarı.

Naḳḳāş Bālī	(öz. is.) :	Rahmî'nin babası. bk. 115a4.
naḳl	(Ar.) :	Başka yere götürme, taşıma, aktarma.
naḳş	(Ar.) :	Resim, süsleme sanatı; işleme.
naḳş-bend	(Ar. Far.) :	Nakkaş, ressam.
nālān	(Far.) :	İnleyen, feryat eden.
nāle	(Far.) :	İnleme, inilti.
nāliş	(Far.) :	İnleyiş, inleme, inilti.
nām	(Far.) :	İsim, ad, lakap; ün.
nām-dār	(Far.) :	Namlı, ünlü.
namāz	(Far.) :	Namaz.
nāme	(Far.) :	Mektup; kitap, mecmua.
Nāmī	(öz. is.) :	Yedinci tabakada yer alan şairlerdendir. bk. 102a10.
nāmūs	(Ar.) :	Ar, edep, haya, ırz; temizlik, doğruluk
nār	(Ar.) :	Ateş, od; cehennem.
na ^ʿ rā	(Ar.) :	Nara, yüksek sesle bağırma.
nārdā	(Far.) :	Layık değil.
nās	(Ar.) :	İnsanlar, halk, herkes.
naşb	(Ar.) :	Dikme, saplama.
naşīb	(Ar.) :	1. Allah'ın kısmet ettiği şey. 2. Birinin elde edebildiği şey. 3. Pay, hisse.
naşīḥ	(Ar.) :	Nasihat ve öğüt veren.
naşīḥat	(Ar.) :	Öğüt.
Naşūḥī	(öz. is.) :	Altıncı tabakada zikredilen şairlerdendir. bk. 92a4.
naşūḥī	(Ar.) :	Bozulmaz şekilde tövbe edici.
nā-şād	(Far.) :	Hüzünlü, gamlı, kederli, tasalı.
na ^ʿ t	(Ar.) :	1. Hz. Muhammed'i övmek için yazılan şiirler. 2. Bir şeyi methederk anlatma, vasıflandırma.
nāṭır	(Ar.) :	1. Hamam natırı, hizmetçisi. 2. Bağ, bahçe bekçisi.

nā-tüvān	(Far.) :	Zayıf, kuvvetsiz.
nāz	(Far.) :	1. Beğenilmek için yapılan yapmacık; cilve, işve, şive. 2. Yalvarma, rica.
nāz-perverde	(Far.) :	Naz içinde büyümüş, nazlı.
nāzar	(Ar.) :	1. Bakma, göz atma. 2. Düşünme. 3. Göz değme.
nāzā(y)ir	(Ar.) :	1. Bir şâirin anzum bir eserine başka bir şairce aynı vezin ve kafiye de yapılan benzer. 2. Örnek, karşılık.
nazenīn	(Far.) :	1. Nazlı, cilveli. 2. Çok nazlı, şımarık. 3. Narin ince yapılı.
nāzım	(Ar.) :	Tanzim eden, nizama koyan, düzenleyen; nazım haline getiren.
nāzīf	(Ar.) :	Temiz.
nāzīr	(Ar.) :	Benzer, eş.
nāzīre	(Ar.) :	1. Bir şâirin manzum bir eserine başka bir şair tarafından aynı vezin ve kafiye de olmak üzere yapılan benzer. 2. Örnek, karşılık
nāzm	(Ar.) :	1. Vezinli, kafiyeli söz. 2. Dizme, tertip etme, sıraya koyma. 3. Halk şâirlerinin mesnevî şeklindeki manzumelere verdikleri ad.
Naẓmī	(öz. is.) :	Sekizinci tabakada zikredilen şairlerdendir.
naẓmī	(Ar.) :	1. Nazımla ilgisi olan. 2. Erkek adı.
nāzūk	(Far.) :	İnce, narin; terbiyeli, saygılı; güzel, zarif.
nāzūk-dil	(Far.) :	Nazik gönül.
nāzūk-kāmil	(Far. Ar.) :	Nazik terbiyeli.
nāzūk-mizāc	(Far. Ar.) :	Nazik tabiatlı.
nāzūk-nihād	(Far.) :	Nazik yaratılışlı.
nāzūk-ṭab ⁶	(Far. Ar.) :	Nazik tabiatlı.
nāzūk-vücūd	(Far. Ar.) :	Vücūdu nazik ve lâtif olan.
nāzūk-āne	(Far.) :	Nezakete, incelikle, kibarlıkla.

ne	(T.) :	Hangi, nasıl, ne olur, ne var, ne kadar, ne çok; Türkçe soru zamiri.
nebāt	(Ar.) :	Topraktan biten her türlü şey, bitki.
nebevī	(Ar.) :	Nebī'ye ait.
necāt	(Ar.) :	Kurtulma, kurtuluş.
Necātī	(Ar.) :	15. asrın meşhur Osmanlı şâiri.
necm-enver	(Ar.) :	Parlak yıldız.
nedāmet	(Ar.) :	Pişmanlık.
neḡāred	(Ar.) :	Tazelik, parlaklık.
nedīm	(Ar.) :	1. Meclis arkadaşı, sohbet arkadaşı. 2. Güzel Hikâye anlatan.
nefer	(Ar.) :	1. Bir adam, tek kişi. 2. Rütbesi olmayan asker, er.
nefes	(Ar.) :	Soluk; soluk alacak zaman, an.
nefis	(Ar.) :	Pek hoş, çok hoş giden, en güzel, çok beğenilen.
nefret	(Ar.) :	1. Ürküp, kaçma. 2. Tiksinme, iğrenme.
nefs	(Ar.) :	Ruh, can, hayat; insanın biyolojik ihtiyaçları.
Neḡāhī	(öz. is.) :	Yedinci tabkada zikredilen şairlerdendir. bk. 107a3.
nemā	(Ar.) :	Artma, çoğalma, büyüme.
neml	(Ar.) :	1. Karınca. 2. Kur'ân'ın 27. suresi.
nerges	(Far.) :	Bkz: nergis.
nergis	(Far.) :	1. mec. Güzelin gözü. 2. Bir tür süs çiçeği.
neseb	(Ar.) :	Nesil, soy.
nesemāt	(Ar.) :	1. Nefesler, hayatlar, ruhlar. 2. Hafif rüzgar esintileri.
nesīm	(Ar.) :	1. Hoş, mülayim. 2. Hafif rüzgar.
nesīmī	(Ar.) :	Hafif esen rüzgarla ilgili.
Nesīmī	(Ar.) :	14. yüzyıl Türk şâirlerindendir.
nesl	(Ar.) :	Soy, nesil, kuşak.
nesne	(T.) :	Her türlü cansız varlık, şey; bir şey, hiçbir şey.

nesrīn	(Far.) :	Yaban gülü.
neysen mensiyyen	(Ar.) :	Tamamıyla unutulmuş.
neşv	(Ar.) :	Canlının büyümesi, boy atması, yeniden peyda olup hayata gelme.
netāyic	(Ar.) :	Neticeler, sonuçlar.
nev	(Far.) :	Yeni, taze.
nev ^ç	(Ar.) :	Çeşit, türlü.
nev- ^ç arūs	(Far. Ar.) :	Yeni gelin.
nev-bahār	(Far.) :	İlkbahar.
nev-cü(i)vān	(Far.) :	Taze, genç delikanlı.
nev-ḥaṭṭ	(Far. Ar.) :	Sakalı yeni çıkmaya başlamış, genç.
nev-heves	(Far.) :	1. Bir işe yeni ve büyük bir hevesle başlayan. 2. Çabuk hevesi geçen.
nev-nehār	(Far. Ar.) :	Yeni gün.
nev-niyāz	(Far.) :	1. İşe yeni başlayan, yeni meşk alan.
nev-nüvāz	(Far.) :	Genç seven.
nev-resīde	(Far.) :	Yeni yetişmiş, yeni olgunlaşmaya başlamış.
nev-rūz	(Far.) :	Yeni gün.
nevā'ī	(Far.) :	1. Makam, ahenk ve nasip ile ilgili. 2. Ali Şîr 'in lakabı.
Nevā'ī	(Far.) :	Çağatay sahasında yetişen 15. asrın büyük Türk şairi.
nevīd	(Far.) :	İyi, sevinçli haber, müjde.
nevk	(Far.) :	1. Kirpiğin ucu. 2. Sivri uç.
nev-reste	(Far.) :	Yeni bitmiş, yeni yetişmiş, yeni meydana gelmiş.
ney	(Far.) :	1. Kamıştan yapılan damaksız düdük. 2. Kamış kalem. 3. Kamil insan.
nezāket	(Ar.) :	Naziklik, zariflik, incelik; terbiye.
nezāre	(Ar.) :	Bakma, seyir.
Nezārī	(öz. is.) :	Yedinci tabakada zcredilen şairlerdendir.

nice	(T.) :	Ne kadar, nasıl; çok, hayli; ne zaman.
niçe	(T.) :	bk. Nice.
niçün	(T.) :	Niçin, ne için.
nid-	(T.) :	Ne edeyim, ne yapayım.
nifâk	(Ar.) :	Münafıklık, iki yüzlülük, ara bozukluğu,
Nigâhî	(öz. is.) :	Sekizinci tabakada zikr edilen şairlerdendir.
nigâr	(Far.) :	Resim, resim gibi güzel, sevgili.
nigâr-hâne	(Far.) :	1. Güzelleri çok olan yer. 2. Resim yapılan yer, resim atölyesi.
Nigâristân	(öz. is.) :	Müfti Ahmed Çelebi'nin Câmî'nin Baharistan adlı kitabına nazire olarak yazdığı eseri.
nihâd	(Far.) :	Tabiat, huy, yaratılış.
nihâd-cüvân	(Far.) :	Genç, delikanlı tabiatlı.
nihân	(Far.) :	Gizli, saklı, sır.
Nihânî	(öz. is.) :	Altıncı tabakada zikredilen şairlerdendir.
nihâyet	(Ar.) :	1. Son, uç. 2. Son derece.
nîk-ḥaşlet (Far. Ar.) :	Ahlaki huyu iyi olan, güzel huylu.
nîk-nâm	(Far.) :	İyi nam kazanmış, iyi adlı, iyi ünlü.
nîk-rû	(Far.) :	Güzel yüzlü.
niḳâb	(Ar.) :	Peçe , yüz örtüsü.
Niḳâbî	(Ar.) :	Muhyiddin, sekizinci tabakada yer alan şairlerindendir. bk. 111b3.
nikât	(Ar.) :	Herkesin anlayamadığı ince manalar; ince manalı, zarif ve şakalı sözler.
niḳât	(Ar.) :	Noktalar.
nîlûfer	(Far.) :	Beyaz, sarı veya mavi renklerde açan nilüfer.
nisâ	(Ar.) :	Kadınlar.

niṣāb	(Ar.) :	1. Asıl, esas. 2. Derece, istenilen had. 3. Sermaye, mal. 4. Zekat. 5. hisse.
niṣār	(Ar.) :	Saçma, serpmeye; düğünde saçılan para.
nisbet	(Ar.) :	1. İnat olsun diye yapılan iş. 2. Kıyaslama, ölçü. 3. Bağlılık, ilgi.
nīst	(Far.) :	Yoktur, değildir.
niṣabūr	(Far.) :	Türk müziğinin bir makamı.
niṣān	(Far.) :	1. İz, belirti, işaret. 2. Amaç, hedef, vurulması istenilen nokta ve o noktaya silahlı çevirme. 3. Tuğra, ferman. 4. Taltif için verilen madalya.
niṣāne	(Far.) :	İz, alamet, belirti.
niṣāṭ	(Ar.) :	Sevinç, neşe, şenlik.
-niṣīn	(Far.) :	Oturan, oturmuş.
nitekim	(T.) :	Gerçekten, hakikaten; sonuç olarak.
nīve	(Far.) :	Ağlama, inleme, sızlanma.
niyāz	(Far.) :	1. Yalvarma yakarma. 2. Selam ve saygı duası. 3. İhtiyaç.
Niyāzī	(öz. is.) :	Altıncı tabakada zikredilen şairlerdendir. bk. 86a3.
niyāzī	(Far.) :	1. Niyaz edici, yalvarıcı. 2. Sevgili.
niyet	(Ar.) :	bk. niyyet.
niyet	(Ar.) :	1. Niyet, meram, kurma. 2. Namazdan, oruçtan önce niyet etme.
niṣām	(Ar.) :	1. Düzen, usul, tertip, yol; kaide. 2. Dizi, sıra.
Nizāmī	(öz. is.) :	Beşinci tabakada zikredilen şairlerdendir. bk. 50b2.
nīze	(Far.) :	Kargı, mızrak, süngü.
noḳṣān	(Ar.) :	1. Eksiklik, azalma, azlık. 2. Eksik, kusurlu. 3. Yokluk.
noḳṭa	(Ar.) :	1. Nokta. 2. Benek, leke. 3. Yer. 4. Konu. 5. Derece.
nola	(T.) :	ne ol-a

nu‘ mān	(Ar.) :	1. Kan. 2. Erkek adı, İmām-ı A‘zām’ın adı.
Nūḥ	(Ar.) :	1. Nuh peygamber. 2. mec. Her çeşit insanın bir araya geldiği toplantı yeri.
nuḥustīn	(Far.) :	İlk, birinci.
nuḳre	(Ar.) :	1. Külçe halinde gümüş. 2. Osmanlı Devleti’nde çıkarılan ilk paralar. 3. Ense çukuru.
nūr	(Ar.) :	Aydınlık, parlaklık, parıltı.
nūr-perver	(Ar. Far.) :	Nurlu, ışıklı, aydınlık.
nūrānī	(Ar.) :	Nurlu, ışıklı.
nuşret	(Ar.) :	1. Başarı, üstünlük. 2. Yardım, Allah’ın yardımı.
nūş	(Far.) :	1. İçki, işret. 2. Tatlı, bal.
-nūş	(Far.) :	"içen, içici" manalarıyla kelimelere ulanır.
Nūşī	(öz. is.) :	Sekizinci tabakada zikredilen şairlerdendir. bk. 117a11.
Nūşī(n)revān	(Far.) :	531-579 yılları arasında hükümdarlık etmiş, “Adil “ lakabıyla anılan İran şahı.
nuṭṭ	(Ar.) :	1. Söz, lakırdı; konuşma. 2. Öğüt veren nazım türü. 3. Bir kalabalığa karşı söylenen söz.
nübüvvet	(Ar.) :	Nebilik, peygamberlik.
nücūm	(Ar.) :	Yıldızlar.
Nücūmī	(öz. is.) :	Beşinci tabakada zikredilen şairlerdendir. bk. 59a8.
nücūmī	(Ar.) :	Yıldızlarla ilgili, yıldızlarla uğraşan.
nüket	(Ar.) :	Nükteler.
nükte-perdāz	(Ar. Far.) :	Nükteli söz bulup, söyleyen.
nükte-pervāz	(Ar. Far.) :	Nükte saçan.
nükte-rübā	(Ar. Far.) :	Nükte kapan.
nükte-dān	(Ar. Far.) :	Nükte bilen, zarif, ince kimse.
nümüne	(Far.) :	Örnek.
nüşḥa	(Ar.) :	1. Yazılı, yazılmış şey. 2. Gazete ve dergilerde sayı.

nüvāz	(Far.) :	Okşayıcı, taltif edici, iyi edici.
nüzül	(Ar.) :	1. Aşağı inme. 2. Konağa inme, konaklama.

O

o	(T.) :	Üçüncü teklik kişi zamiri.
ocağ	(T.) :	1. mec. Ev, aile, soy. 2. Ateş yakmaya yarayan, pişirme, ısıtma, ısınma vb. amaçlarla kullanılan yer. 3. Türbe, adanılan yer, eski ve soylu aile.
od	(T.) :	Ateş.
oda	(T.) :	Evlerin veya herhangi bir yapının oturma, çalışma, yatma gibi işlere yarayan, banyo, salon vb. dışında kalan bir veya birden fazla çıkışı olan bölmesi, göz. 2. Serbest meslek adamlarını içinde toplayan resmî birlik. 3. tar. Yeniçeri kışlası.
oğlan	(T.) :	1. Evlat, yavru. 2. Erkek çocuk.
oğlancuğ	(T.) :	Çocuk, küçük çocuk.
oğşa-	(T.) :	1. Sevgi, şefkat belirtisi olarak elini bir şeyin üzerinde yavaş yavaş gezdirmek veya ona hafifçe vurmak. 2. Benzemek, andırmak hatırlatmak. 3. Hafifçe dokunmak.
oğ	(T.) :	Yayla atılan, ucu temrenli, ince ve kısa tahta çubuk.
oğu-	(T.) :	1. Bir yazıyı meydana getiren harf ve işaretlere bakıp bunları seslendirmek veya düşünceyi anlamak. 2. Söylemek, demek. 3. Öğrenim görmek. 4. Şarkı, türkü, şiir vb.ni sesli olarak veya ezgiyle söylemek. 5. Çağırarak, davet etmek.

okud(t)-	(T.) :	1. Okuma işini yaptırmak. 2. Ders vermek, bir konu üzerinde yetiştirmek. 3. Okumasını, öğrenim görmesini sağlamak.
ol	(T.) :	O; üçüncü tekil kişi zamiri, işaret zamiri, işaret sıfatı.
ol-	(T.) :	1. Meydana gelmek, varlık kazanmak, vuku bulmak. 2. Gerçekleşmek veya yapılmak. 3. Bir görev, makam, san veya nitelik kazanmak. 4. Bir şeyi elde etmek, edinmek. 5. Bir durumdan başka bir duruma geçmek. 6. Herhangi bir durumda bulunmak. 7. Uygun düşmek, yerinde görülmek. 8. Yetişmek, olgunlaşmak. 9. Hazırlanmak, hazır durum gelmek. 10. Bulunmak. 11. Geçmek, tamamlamak. 12. Yürütmek. 13. Mensup olmak. 16. Uymak, tam gelmek. 17. Bir yerde doğmuş, yaşamış olmak. 18. Bir olayla karşılaşmak, başına kötü bir şey gelmek. 19. Yol açmak. 20. Bir ad veya sıfatın belirttiği durumu almak. 21. Hastalığa yakalanmak, tutulmak.
onlar	(T.) :	Üçüncü çoğul kişi zamiri.
on	(T.) :	Asıl sayı sıfatı.
onuncı	(T.) :	Sıra sayı sıfatı; onuncu sıradaki.
Orhan	(öz. is.) :	Sultan Orhan. bk. 101b2.
orta	(T.) :	1. Bir şeyin kenarlarından merkeze doğru yaklaşık olarak aynı uzaklıkta olan yer. 2. İyi ile kötü arasındaki durum. 3. Bir şeyin eşit olarak ayrılacağı bölüm.
oruc(ç)	(T.) :	Tanrı'ya ibadet amacıyla yeme, içme vb. şeylerden belli bir süre veya biçimlerde kendini alıkoyma.
‘Oşmān Çelebī	(Ar.) :	Lamî‘î'nin babası.
‘Oşmānī	(Ar.) :	Osmanlı Devleti'ne mensup.
otağ(ķ)	(T.) :	Büyük ve süslü çadır, büyüklere mahsus çadır.

otur-	(T.) :	1. Vücutun belden yukarısı dik duracak biçimde ağırlığı kaba etlere vererek bir yere yerleşmek. 2. Bir yerde sürekli olarak kalmak, ikamet etmek. 3. Uygun gelmek.
oturağ	(T.) :	Oturacak yer veya şey.
otuz	(T.) :	Otuz, asıl sayı sıfatı.
oyna-	(T.) :	1. Vakit geçirme, eğlenme, oyalanma vb. amaçlarla bir şeyle uğraşmak. 2. Kımıldamak, hareket etmek. 3. Herhangi bir sebeple bir şeye kendini vermek. 4. Bir şeyi sürekli evirip çevirmek veya sürekli olarak ona dokunmak. 5. Oyalanmak. 6. Değiştirmek, bozmak, tahrif etmek. 7. Önemsemeyici davranışta bulunmak.

Ö

ögin-	(T.) :	Övünmek, böbürlenmek.
ögren-	(T.) :	1. Bilgi edinmek, bellemek, anlamak. 2. Haber almak. 3. Alışmak.
öğret-	(T.) :	Bir kimseye bir konuda bilgi ve beceri kazandırmak, yol göstermek.
ögür-	(T.) :	Bağırarak, yüksek sesle haykırmak.
öl-	(T.) :	1. Can vermek, hayatı sona ermek. 2. Mahvolmak. 3. Bitki, solmak. 4. Erimek.ölçü (T.) : 1. mec. Değer, itibar. 2. Bir şiirdeki dizelerin hece ve durak bakımından denk oluşu, vezin. 3. Bir niceliği, o nicelik için kabul edilmiş birimlerden birine göre oranlayarak değerlendirme, mizan ve bu değerlendirmede kullanılan birim, ölçme birimi.
‘Ömer	(Ar.) :	İdris Bey’in babası. bk. 36b10.

‘ömr	(Ar.) :	Ömür, yaşama, yaşayış, hayat.
öñ	(T.) :	1. Önce, mukaddem, evvel. 2. İleri, üstün, makbul.
ön	(T.) :	1. Bir şeyin esas tutulan yüzü. 2. Bir kimsenin ilerisi.
önce	(T.) :	İlk olarak, başlangıçta, sonra karşıtı.
önceki	(T.) :	Önce olan, evvelki, mukaddem, sabık.
öñdin	(T.) :	Önce, ilkönce, ilk kez.
öp-	(T.) :	Sevgi, saygı, bağlılık, teşekkür belirtmek amacıyla dudaklarını bir şeye veya birine değdirmek
ört-	(T.) :	1. Korumak, gizlemek vb. amaçlarla üstüne bir şey koymak. 2. Kapamak, kaplamak. 3. Saklamak, kötü bir durumu belli etmemek, gizlemek.
öt-	(T.) :	1. Kuş veya böcekler, değişik tonda ses çıkarmak, şakımak. 2. Geçmek, aşmak.
öttür-	(T.) :	Ötmesini sağlamak veya ses çıkarttırmak.
öz	(T.) :	Benlik, iç, nefis, bir kimsenin kendi manevi varlığı.
özge	(T.) :	1. Başka, gayrı. 2. İyi, güzel.

P

pā	(Ar.) :	Ayak.
pādişā	(Far.) :	bk. pād-şāh.
pād(i)şāh	(Far.) :	Padişah, hükümdar.
pād(i)şāhi	(Far.) :	Padişaha ait, padişahla ilgili.
pāk	(Far.) :	Temiz, arık, pak; saf, halis; kutsal, mübarek.
pāk-nihād	(Far.) :	Temiz ahlaklı, halis tabiatlı.
pākī	(Far.) :	Temizlik, arılık.
pālā	(Far.) :	1. Süzgeç. 2. Asılı asılmış. 3. Yedek at.
pala	(T.) :	Kavisli, kısa, uç bölümü geniş bir tür kılıç.

panbuk	(T.) :	Pamuk.
pāre	(Far.) :	1. Parça. 2. Sayı, bölül. 3. Para.
parsī	(Far.) :	1. Farsça. 2. İran'a ait.
pās	(Far.) :	1. Gam , keder. 2. Bekleme, gözetleme.
pas	(T.):	Metelerin oksitlenmesi sonucu oluşan madde.
paşa	(T.) :	General.
Paşa Çelebi	(öz. is.) :	Kutbī. bk. 41b11.
paşa-zāde	(T.Far.) :	Paşa evladı.
pāy	(Far.) :	Ayak.
pāyān	(Far.) :	1. Son, nihayet. 2. Sofinin ulaşacağı birlik alemi. 2. Uç, kenar.
pāye	(Far.) :	Rütbe, derece.
pāyende	(Far.) :	Duran, sürekli, kalıcı.
pāy(i)dār	(Far.) :	İyice yerleşmiş, sağlam, devamlı, sürekli.
pehlevī	(Far.) :	İran'da İsfahan ile havalisindeki bölge halkı ve bu bölgenin dili.
pehlū	(Far.) :	Yan.
pehlū(e)vān	(Far.) :	Pehlivan, güreşçi, yiğit.
pehlū(e)vān-kāmīl	(Far. Ar.) :	Bilgili, âlim yiğit.
pejmürde	(Far.) :	1. Dağınık. 2. Perişan. 3. Solgun. 4. Eski püskü, yırtık.
pek	(T.) :	1.Sağlam dayanıklı. 2. Sert, katı. 3. Hızlı.
pelenk-efgen	(Far.) :	1. Yırtıcı, cesur. 2. Panter, leopar avlayan.
penāh	(Far.) :	Sığınma, sığınacak yer.
Penāhī	(öz. is.) :	Yedinci tabaka şairlerindedir. bk.102b2.
penbe-ārā	(Far.)	Pamuk bezeyen.
penc	(Far.) :	Beş.
Penc-Genc	(öz. is.) :	Nizamī'nin hamsesi.
pencüm	(Far.) :	Beşinci.

pe(i)nhān	(Far.) :	Gizli.
per	(Far.) :	Kanat, tüy.
perākende	(Far.) :	1. Dağınık, dağıtma. 2. Azar azar.
perdāhte	(Far.) :	1. Tertiplenmiş, düzenlenmiş. 2. Cilalanmış, parlatılmış
per-dāz	(Far.) :	Tertipleyen, düzenleyen, yapan.
perde	(Far.) :	Kapı, pencere gibi yerlere asılan örtü.
perhīz	(Far.) :	1. Perhiz. 2. İncitici sözlerden kaçınma. 3. Dince yasak olan şeylerden uzak durma.
perī	(Far.) :	1. Çekici güzelliği olan çok alımlı kızveya kadın. 2. Cinlerin çok güzel olanı.
perişān	(Far.) :	1. Dağınık, karışık, dağınık saç. 2. Bozuk, düzensiz. 3. Kederli, kaygılı.
perī-veş	(Far.) :	Perī gibi çok güzel.
pertāb	(Far.) :	1. Atılma, sıçrama. 2. Uzağa düşen şey.
pertev	(Far.) :	Işık, parlaklık, yalın.
pervāne	(Far.) :	1. Geceleri ışığın etrafında dönen küçük kelebek. 2. Fırıldak, çerk. 3. Haberci, kılavuz.
pervāz	(Far.) :	1. Uçma, uçuş; uçan, uçucu. 2. Saçak. 3. Ayna.
perver	(Far.) :	Besleyen, besleyici, büyüten, terbiye eden.
perverde	(Far.) :	Beslenmiş, terbiye edilip yetiştirilmiş, büyütülmüş.
perverdigār	(Far.) :	Besleyici, terbiye edici, rızıklandırıcı, Allah.
pes	(Far.) :	1. Art, arka, geri. 2. Öyleyse, şimdi, sonuç olarak.
pesendīde	(Far.) :	1. Beğenilmiş, seçilmiş. 2. Bir müzik makamı.
peyām	(Far.) :	Haber, başkasında alınan bilgi.
peyğām	(Far.) :	Haber.
peyğām	(Ar.) :	Haber.
peyğāmbēr	(Far.) :	Allah'ın emirlerini insanlara haber veren, peygamber.
peyk	(Far.) :	Haber ve mektup getiren, götüreren.

peymāne	(Far.) :	Büyük kadeh, şarap bardağı.
pey-rū	(Far.) :	1. Arka yüz, diğer yüz. 2. İşaret olan.
peyveste	(Far.) :	1. Ulaşmış, bitişik. 2. Daima.
pīl	(Far.) :	Fil
pil	(Far.) :	1. Ökçe, topuk. 2. Çelik çomak oyunu.
pīr	(Far.) :	1. Bir tarikatın ilk kurucusu. 2. Her meslek ve sanatın kurucusu, öncüsü. 3. Yaşlı, ihtiyar.
pīrāhen	(Far.) :	Gömlek.
pīrāste	(Far.) :	Tertiplenmiş, düzenlenmiş, donatılmış, süslü.
pirehen	(Far.) :	Gömlek.
pīre-zen	(Far.) :	Kocakarı.
Pirī Paşa	(öz. is.) :	Üçüncü tabakada zikredilen şairlerdendir. bk. 25a13.
pister	(Far.) :	Yatak, döşek.
pīşe-kār	(Far.) :	1. Sanatkār. 2. Orta oyununda karakter.
pīşe	(Far.) :	1. Sanat, meslek. 2. İş. 3. Tabiat, huy, alışkanlık. 4. Kaval.
pīşvā	(Far.) :	Reis, başkan.
piyāle	(Far.) :	Kadeh, şarap bardağı.
piyāle-nām	(Far.) :	Piyale adıyla.
pūş	(Far.) :	1. Örtü, örtünecek şey. 2. Zırh.
pūşe	(Far.) :	Örtü, perde.
pūte	(Far.) :	1. İçinde maden eritilen tabak. 2. Nişan tahtası.
pūr-	(Far.) :	1. Dolu, çok fazla. 2. Sahip, malik.
pūr-derd	(Far.) :	Dert dolu, dert sahibi.
pūr-ḥar	(Far.) :	Dikenli, diken dolu.
pūr-hüner	(Far.) :	Hünerli, hüner sahibi.
pūr-idrāk	(Far. Ar.) :	Akıllı, anlayış dolu, akıl dolu.
pūr-kerem	(Far. Ar.) :	Soylu, kerem sahibi.

pür-ma ^ç rifet	(Far. Ar.) :	Marifet sahibi.
pür-melâl	(Far. Ar.) :	Gamlı, kederli, sıkıntılı, üzüntülü.
pür-nağş	(Far. Ar.) :	Resimli, nakışlı; süsleme, nakış dolu.
pür-nūr	(Far. Ar.) :	Nur dolu, nur içinde, aydınlık.
pür-nükte	(Far. Ar.) :	Nükteli, nükte dolu.
pür-tâb	(Far. Ar.) :	Kuvvetli, güçlü.
pür-vefâ	(Far. Ar.) :	Vefalı.
püşt	(Far.) :	Arka, sırt.

R

râ	(Ar.) :	İsim veya zamirin sonuna ilave edilince Türkçe'deki -i, -im, -in,-a, -e eklerinin yerine kullanılır.
Rabb	(Ar.) :	Efendi, sahip; Allah.
rabbânî	(Ar.) :	1. Allah'la ilgili. 2. Kendini olanca gücüyle Allah'a veren.
Rabbenâ	(Ar.) :	Allah.
râbıta	(Ar.) :	1. İki şeyi birbirine bağlayan şey, bağ. 2. Münasebet, ilgi.
rabt	(Ar.) :	Bağlama, bağlanma.
ra ^ç d	(Ar.) :	Gök gürlemesi.
Râfezî	(öz. is.) :	bk. 95a4.
rağbet	(Ar.) :	1. İstek, arzu. 2. İstekle karşılama. 3. İyi kabul edilme.
râğ	(Far.) :	Dağ eteği; çayırılık, çimenlik; bağlık, bahçelik.
râğıb	(Ar.) :	İstekli, rağbet eden.
râh	(Far.) :	1. Yol. 2. Tutulan yol, meslek.
râḥ	(Far.) :	1. Kaygı, keder. 2. Zan, sanma.
râḥ	(Ar.) :	Şarap

rāhat	(Ar.):	Üzüntüsüz, tasasız, kedersiz bir halde bulunma, gönlü rahat.
Rahikī	(öz. is.):	Sekizinci tabakada zikredilen şairlerdendir. bk. 120a7.
rāhile	(Ar.):	1. Göç, göçme. 2. Ölme.
rāhiye	(Ar.):	Bal arısı.
raḥm	(Ar.):	Acıma, esrigeme, koruma.
Raḥmān	(Ar.):	Mehamet eden Allah.
raḥmet	(Ar.):	1. Acıma, esirgeme, koruma. 2. Hz. Muhammed. 3. Kur'ân-ı Kerīm. 4. Yağmur.
raḥmetu'llāhī	(Ar.):	Rahmet sahibi Allah.
raḥmetu'llāhi'aleyh	(Ar.):	Allah'ın rahmeti –onun- üzerine olsun!
Rahmī	(Öz.a.):	Sekizinci tabakada zikredilen şairlerden. bk. 115a4.
ra'yye	(Ar.):	1. Bir hükümdar idaresi altında bulunan ve vergi veren halk. 2. Sürü.
raḡam	(Ar.):	1. Yazı yazma. 2. Yazı ile işaret. 3. Sayıları göstermek için kullanılan işaretlerden her biri.
raḡīb	(Ar.):	1. Herhangi bir işte birbirinden üstün olmaya çalışanlardan her biri. 2. Görüp, gözeten Allah.
raḡībā(n)	(Ar. Far.):	1. Rakipler. 2. Bekçiler.
raḡḡāş	(Ar.):	Oynayan, dans eden, köçek.
raḡş	(Ar.):	Dans etme, oynama.
rām	(Far.):	İtaat eden, boyun eğen.
Ramazān	(öz. is.):	Figānī. bk. 112b10.
rāmī	(Far.):	Çok itaatlı ve boyun eğici.
-rān	(Far.):	Süren, sürücü, hükmeden.
ra'nā	(Ar.):	Güzel, latif, hoş görünen.
rāst	(Far.):	1. Doğru. 2. Uygunluk. 3. Sağ.
ravza	(Ar.):	Ağacı, çayırı, çimeni bol olan yer, bahçe.

ravzāt	(Ar.):	Suyu ve çimeni bol olan bahçeler.
rāy	(Ar.):	1. Sancak, bayrak. 2. Rey, fikir, oy. 3. Raca, Hint hükümdarı.
rāyicü'l-vaqt	(Ar.):	Bir şeyin hâlihazırdaki değeri, pahası
rāyiḥa	(Ar.):	Koku.
rāz	(Far.):	Sır, gizlenilen şey.
Rāzī	(öz. is.):	Muhammed Çelebi. bk. 43b11.
rebāb	(Ar.):	Bir çeşit kemançe. bk. Rübāb.
receb	(Ar.):	1. Heybetli, gösterişli. 2. Arabī ayların yedincisi ve kutsal sayılan üç ayların birincisi.
redd	(Ar.):	1. Geri döndürme, döndürülme, geri çevirme, kabul etmeme. 2. Tanımama, inkar etme.
redīf	(Ar.):	1. Her beytin sonunda kafiyeden sonra tekrarlanan kelime. 2. Arkadan gelen, birinin ardından giden.
ref ^c	(Ar.):	1. Kalkındırma, yüceltme. 2. Kaldırma, hükümsüz bırakma.
refi ^c	(Ar.):	Yüksek, yüce.
refi ^c ü'l-mekān	(Ar.):	Yüce yer.
refiḳ	(Ar.):	Arkadaş, yoldaş, ortak.
Refiḳī	(öz. is.):	Yedinci tabakada zikredilen şairlerdendir. bk. 100a2.
refṭār	(Far.):	Gidiş, yürüyüş, hareket; salınarak edalı yürüyüş.
reh-ber	(Far.):	Yol gösterivi, kılavuz.
rehü(i)n	(Ar.):	Bir şeye garanti olarak tutulmuş
re'īs	(Ar.):	Baş, başkan.
rem(i)l	(Ar.):	1. Bir takım nokta ve çizgilerle gelecekte haber verme dolandırıcılığı. 2. Kum.
remz	(Ar.):	1. İşaret, işaretle anlatma. 2. Gizlilik, kapalılık.
Remzī	(öz. is.):	Sekizinci tabakada zikredilen şairlerdendir. bk. 110b13.

reng	(Far.) :	1. Renk. 2. Suret, şekil.
rengīn	(Far.) :	1. Renkli, parlak. 2. Güzel, latif, hoş. 3. Süslü.
res	(Far.) :	Erişen, yetişen, ulaşan.
resen	(Far.) :	Urgan, halat.
resm	(Ar.) :	1. Yazma, çizme; desen. 2. Eser, iz, nişan, alamet. 3. Suret. 4. Tertip, plan, taslak.
Resmī	(öz. is.) :	Altıncı tabakada zikredilen şairlerdendir. bk. 93b2.
resūl	(Ar.) :	Elçi, peygamber.
reşehāt	(Ar.) :	Sızıntılar, damlalar.
reşk	(Far.) :	Kıskanma, kıskanılmış, hased günü.
-rev	(Far.) :	Giden, yürüyen.
revā	(Far.) :	Yakışır, uygun, yerinde.
revāc	(Ar.) :	1. Kıymaet, değer. 2. Sürüm, geçerlik.
revāḳ	(Ar.) :	Üstü örtülü, önü açık yer; çardak.
revān	(Far.) :	1. Yürüyen, giden, akan, su gibi akıp giden. 2. Ruh, can. 3. Hemen, derhal.
Revānī	(öz. is.) :	Altıncı tabakada bahsedilen şairlerdendir. bk. 75b13.
revānī	(Far.) :	Rağbetli, değerli.
revnaḳ	(Ar.) :	Parlaklık, güzellik, tazelik, süs.
re'y	(Ar.) :	1. Görme, görüş. 2. Fikir, düşünce. 3. Oy.
reyhān	(Ar.) :	Fesleğen.
rezm	(Far.) :	Kavgı, savaş, cenk.
rezm(i)gāh	(Far.) :	Savaş meydanı.
rıdvān	(Ar.) :	Razı olma, hoşnutluk.
rıhlet	(Ar.) :	1. Ölme. 2. Göç, göçme.
rızā	(Ar.) :	1. Hoşnutluk, memnunluk. 2. Razı olma. 3. İstek, kendi isteği.
ri'āyet	(Ar.) :	1. Sayma, saygı. 2. Gütme, gözetme. 3. Ağırılama.

rif' at	(Ar.) :	Yükseklik, yücelik, büyük ve büyük rütbe.
rīhte	(Far.) :	Dökülmüş, akıtılmış.
rikāb	(Ar.) :	Büyük bir kimsenin katı, önü.
rikāb-būs	(Ar. Far.) :	Büyük bir kimsenin eteğini öpen.
Rimpo	(öz. is.) :	Yer adı, Rimpo.
rind	(Far.) :	Kalender, dünya işlerini hoş gören kimse, aldırışsız.
rindān	(Far.) :	Kalenderle, dünya işlerini hoş görenler.
rindāne	(Far.) :	Rind olana yakışır yolda.
risāle	(Ar.) :	1. Kısa yazılmış küçük kitap. 2. Mektup. 3. Mecmua, dergi.
risālet	(Ar.) :	1. Elçilik, sefaret. 2. Peygamberlik.
rism	(Ar.) :	bk. resm.
rīş-ḥand	(Far.) :	Bıyık altında gülme, alay.
rivāyet	(Ar.) :	1. Söylenti, bir haber, söz veya hadisenin Hikâyesi. 2. Hikâye edilen bir haber, söz veya hadise.
riyāḥ	(Ar.) :	Rüzgarlar.
riyāzet	(Ar.) :	Nefsi kırma, dünya lezzetlerinden ve rahatından sakınma, kanaatle yaşama.
Riyāzī	(öz. is.) :	Altıncı tabakada zikredilen şairlerdendir. bk. 83a11.
riyāzī	(Ar.) :	Hesapla, matematikle ilgili.
ri(e)zāz	(Ar.) :	Zayıf yağın yağmur.
rīze	(Far.) :	Kırıntı, döküntü, saçıntı, ufak parça.
rubā'ī	(Ar.) :	Aynı esasta yirmi dört şekilli vezinle yazılan dört dizelik şiir.
rūḥ	(Ar.) :	1. Can, nefes. 2. Cin, melek; muhayyel varlık.
ruḥ	(Far.) :	1. Yanak, yüz, çehre. 2. Taraf, yön.
rūḥi	(Ar.) :	Ruha ait, ruhla ilgili.
Rūḥī	(öz. is.) :	Sekizinci tabakada bahsi geçen şairlerdendir. bk. 113b3.

ruḥsār	(Far.) :	Yanak, yüz, çehre.
ruḥsāre	(Far.) :	bk. ruḥsār.
rūḥ-ullāh	(Ar.) :	Hz. İsa.
ruḫūm	(Ar.) :	Rakamlar.
rūm	(Ar.) :	1. Anadolu. 2. Osmanlı. 3. Arap ilinde başka ilden olan kimse.
rūmī	(Ar.) :	Rūm ülkesinden; Anadolulu.
rūṣen	(Far.) :	Aydın, parlak, belli, meydanda.
Rūṣenī	(öz. is.) :	Beşinci tabakada zikredilen şairlerdendir.
rūy	(Far.) :	Tunç.
rūz	(Far.) :	1. Gün. 2. Gündüz.
rūze	(Far.) :	Oruç.
rūzī	(Far.) :	1. Gündüze ait, gündüzle ilgili. 2. Rızık, azık; nasip, kismet.
rūz(i)gār	(Far.) :	Bkz: rūzgār.
rūbāb	(Ar.) :	Bir çeşit kemānçe, saz.
rūmmānī	(Ar.) :	1. Nar çiçeği renginde olan. 2. Kır ile doru arasında rengi olan at.
Rüstem	(Far.) :	İran'ın ünlü pehlivanı ve savaşçısı.
Rüstem Beg	(öz. is.) :	Üçüncü tabakada anlatılan şairlerdendir. bk. 34b12.
rūsvā	(Far.) :	Rezil, itibarsız, haysiyetsiz.
rūtbe	(Ar.) :	Sıra, derece, basamak.
rūtbet	(Ar.) :	Bkz: rūtbe
rū'yet	(Ar.) :	1. Görme, bakma, görülme. 2. İdare etme, çevirme, yönetme. 3. Araştırma.
rūzgār	(Far.) :	1. Zaman, devir. 2. Dünya. 3. Yel

S

sa' ādet	(Ar.) :	Mutluluk.
sa' ādet-aşiyān	(Ar. Far.) :	Mutluluk yuvası.
sa' ādet-baḥş	(Ar. Far.) :	Mutluluk verici.
sa' ādet-mend	(Ar. Far.) :	Mutlu.
sa' ādet-penāh	(Ar. Far.) :	Bahtiyarlık, mutluluk yeri.
sā' at	(Ar.) :	Saat, vakit, zaman.
şabā	(Ar.) :	Gün doğusundan esen hafif ve latif rüzgar.
Şabāyī	(öz. is.) :	Beşinci tabakada zikredilen şairlerdendir. bk. 68b9.
sabıka	(Ar.) :	1. Geçici, geçen, geçmiş. 2. Şimdikinden bir evvel memuriyette bulunmuş olan. 3. Zamanca, rütbece önde bulunan. 4. Geçmişte işlenmiş suç.
şabr	(Ar.) :	1. Sabır, dayanma, katlanma. 2. Nefsine hakim olma.
sāc	(Ar.) :	Bir ağaç türü.
saç	(T.) :	İnsan başında bulunan kıl ve tüyler.
saç-	(T.) :	Hızla serpmek, dağıtmak.
sād-çāk	(Ar. Far.) :	Göz perdesi yırtılmış.
şadā	(Ar.) :	Ses, avaz.
şadākat	(Ar.) :	Dostluk, vefalılık, içten bağlılık; doğruluk, yürek doğruluğu.
şadāret	(Ar.) :	Sadrazamlık işi ve makamı.
sāde	(Far.) :	1. Düz, basit, yalın, gösterişsiz. 2. Süssüz.
sāde-rū	(Ar. T.) :	Yüzü tüysüz genç, delikanlı.
şadef	(Ar.) :	İnci kabuğu, sedef.
Sa' dī	(öz. is.) :	Beşinci tabakada zikredilen şairlerdendir. bk. 67b2.
Sa' dī Çelebī	(öz. is.) :	Dördüncü tabakada zikredilen şairlerden.

Sa' dī-i Sirozī	(öz. is.) :	Beşinci tabakada zikredilen şairlerdendir. bk. 64B13.
şadık	(Ar.) :	1. Sadakati, içten bağlılığı olan. 2. Doğru, gerçek.
şadır	(Ar.) :	Çıkan.
şadr	(Ar.) :	1. Göğüs, yürek. 2. Her şeyin önü, başı, ilerisi; en yukarı, en baş. 3. Oturulacak en iyi yer. 5. Baş, başkan. 6. Kazasker.
şāf	(Ar.) :	1. Temiz, halis, katkısız. 2. Bön, kolay aldatılabilen, kurnaz olmayan.
şāfā	(Ar.) :	1. Gönül şenliği, kedersizlik, neşe, zevk, eğlence. 2. Saflık, berraklık.
şāfā-yāb	(Ar. Far.) :	Safalanmış, safa bulmuş.
Şāfāyī	(öz. is.) :	Beşinci tabakada zikredilen şairlerden. bk. 68a7.
şafha	(Ar.) :	1. Aynı şey üzerinde görülen değişik hallerden her biri. 2. Yazılmış veya yazılabilir sayfa.
Şāfi	(öz. is.) :	Beşinci tabakada zikredilen şairlerden. bk. 57b2.
şāfī	(Ar.) :	1. Duru, temiz, katıksız. 2. Samimi, saf. 3. Sadec, yalnız.
şağ	(T.) :	Sol zıddı.
sāğar	(Far.) :	1. Kadeh, içki bardağı. 2. Allah'ın nuru ile dolan insan gönlü.
Sagārī	(öz. is.) :	Altıncı tabakada bahsedilen şairlerdendir. bk. 90a11.
şāhā'(y)if	(Ar.) :	Sayfalar, yapraklar.
şaḥbā	(Ar.) :	Şarap
şaḥbān	(Ar.) :	Şaraplar.
şaḥḥ	(Ar.) :	"Doğrudur, yanlışsızdır." anlamında resmî yazılara konulan bir işaret.
şaḥḥāf	(Ar.) :	Eski kitap alıp satan kimse, kitapçı.
şāḥib	(Ar.) :	1. Sahip. 2. Bir vasfı olan. 3. Koruyan. 4. Bir iş yapmış olan.

şāhib-cemāl	(Ar.) :	Güzel yakışıklı kimse.
şāhib-devlet	(Ar.) :	Talihli, şanslı kimse; sadrazam.
şāhib-dil	(Ar. Far.) :	Cesur, kutsal kimse, dindar.
şāhib-divān	(Ar.) :	Divan sahibi.
şāhib-faz(ı)l	(Ar.) :	Lütuf sahibi.
şāhib-fazīlet	(Ar.) :	Faziletli, erdem sahibi.
şāhib-fezā(y)il	(Ar.) :	Fazilet sahibi.
şāhib – ^c ayār	(Ar.) :	Paraların ayar ve ölçülerini düzenleyen kimse.
şāhib-ḥamse	(Ar.) :	Hamse sahibi.
şāhib-ḥāne-ḳah	(Ar. Far.) :	Ev sahibi.
şāhib-ḥayr	(Ar.) :	Hayır sahibi.
şāhib-himmet	(Ar.) :	Gayretli, gayret sahibi.
şāhib –hüner	(Ar. Far.) :	Marifet sahibi.
şāhib –idrāk	(Ar.) :	Anlayış sahibi.
şāhib-kemāl	(Ar.) :	Kemal sahibi, olgun kimse.
şāhib-ḳırān	(Ar. Far.) :	1. Her zaman başarı, üstünlük kazanan hükümdar. 2. Bir çeşit lale.
şāhib-kisve	(Ar.) :	Hususi kıyafet sahibi, elbise sahibi.
şāhib-lüṭf	(Ar.) :	Lütuf, iyilik sahibi.
şāhib-ma ^c rifet	(Ar.) :	Marifet sahibi, usta olan.
şāhib-muḥāvere	(Ar.) :	Konuşan, muhavere eden.
şāhib-nazar	(Ar.) :	Tecrübesi, görüşü, düşüncesi kuvvetli olan.
şāhib-nazm	(Ar.) :	Şiir yazan, tertip eden.
şāhib-şoḥbet	(Ar.) :	Arkadaşlık kuran, görüşüp konuşan.
şāhib-seccāde	(Ar.) :	Seccade sahibi; pīr, şeyh.
şāhib-ṭabl	(Ar.) :	Davul sahibi.
şāhib-vilāyet	(Ar.) :	Muhabbet eden, il sahibi.
şāhib-zevḳ	(Ar.) :	Zevk sahibi.

şahīfe	(Ar.) :	Sayfa.
şāhir	(Ar.) :	Büyücü, büyüleyici tesir yapan güzel.
şaḥn	(Ar.) :	Sıcaklık, hararet.
şaḥn	(Ar.) :	1. Avlu. 2. Orta, meydan aralık; cami ve medreselerde umumun toplanmasına mahsus üstü kubbeli, örtülü yer.
şaḥrā	(Ar.) :	Kır, ova, çöl.
sā' i	(Ar.) :	1. Çalışan. 2. Cemaat başı. 3. Bir yere vali olan. 4. Koğuculuk yapan. 5. Hızlı yürüyen.
sā'ib	(Ar.) :	Bir yerle, bir şeyle ilişiği olmayan.
şā'ib	(Ar.) :	1. Yanlışsız, doğru, yanlışlık yapmayan. 2. Maksada, hedefe uygun.
sā'ir	(Ar.) :	1. Diğer, başka, gayri. 2. Bir şeyden kalan başka şey. 3. Seyreden, hareket eden.
sa'ir	(Ar.) :	Ateş, cehennem.
şaḳal	(T.) :	Yetişkin erkeklerde yanak ve alt çenede çıkan kılların tümü.
şaḳın	(T.) :	Asla, aman ha!
şaḳın-	(T.) :	1. Önlem almak, korumak, esirgemek. 2. Bir şeyi yapmaktan uzak durmak, içtinap etmek.
sāḳıye	(Ar.) :	İçki dağıtan kadın.
sāḳī	(Ar.) :	1. Su veren, su dağıtan; kadeh, içki sunan. 2. İnsan ruhuna Allah sevgisi saçan kimse.
sakīf	(Ar.) :	Nüfuz eden, sözünü dinletip geçiren.
sākin	(Ar.) :	1. Teskin olmuş, yatışmış. 2. Uslu, kendi halinde olan yavaş. 3. Hareketsiz olan oynamayan.
şaḳla-	(T.) :	1. Elinde bulundurmak, tutmak. 2. Kaybolmaması, görünmemesi için gizli bir yere koymak. 3. Muhafaza etmek, korumak.

sāl	(Far.) :	Yıl.
sal-	(T.) :	Serbest bırakmak; başıboş bırakmak, yollamak.
sāl-hūrde	(Far.) :	Kocamış, yaşlanmış, ihtiyar.
şālāḥ	(Ar.) :	1. Düzelmeye, iyileşmeye, iyilik. 2. Rahatlık, barış. 3. Dine olan bağlılık.
şālāḥiyyet	(Ar.) :	1. Yetki, bir işe karışmaya veya vazife icabı bir iş yapmaya, bir harekette bulunmaya haklı olma. 2. Bir davaya bakabilme.
şalavāt	(Ar.) :	1. Hz. Muhammed'e ve onun soyundan gelenlere okunan dua. 2. Namazlar
şalb	(Ar.) :	Asma, darağacına çekme, çarpmaya germe.
şālīḥ	(Ar.) :	1. İyi, uygun, yakışır. 2. Yetkisi ve hakkı olan. 3. Dinin emrettiği şeylere uygun hareketlerde bulunan.
sālik	(Ar.) :	1. Bir yola giren, bir yolda giden. 2. Bir tarikata girmiş bulunan.
sālik-rāḥ	(Ar. Far.) :	Müridin yolu.
şalṭanat	(Ar.) :	1. Sultanlık, padişahlık, hükümdarlık. 2. Bolluk ve zenginlik, şatafatlı hayat.
şamediyet	(Ar.) :	Allah'ın hiçbir şeye muhtaç olmadığı gibi hazinesinden hiçbir şey eksilmemesi ve kudretinden hiçbir
şan-	(T.) :	İstemek, dilemek; düşünmek, tasavvur etmek.
sanāyi'	(Ar.) :	Sanatlar, zanaatlar.
sancaḳ	(T.) :	Alay bayrağı.
şanem	(Ar.) :	Put gibi güzel kimse.
şan'at	(Ar.) :	Sanat, ustalık, hüner, marifet.
şan'āt	(Ar.) :	Sanatlar, ustalıklar, hünerler, marifetler.
sānī	(Ar.) :	İkinci.

şāni ^c	(Ar.) :	1. Yapan, işleyen, yapıcı. 2. Sanat eseri olarak meydana getiren. 3. Allah.
şanki	(T.Far.) :	1. Farz edelim ki, güyā, adeta. 2. Sözüm ona, sözde.
şan-	(T.) :	1. Bir şeyin olma veya olmama ihtimalini kabul etmekle birlikte, olabileceğine daha çok inanmak, zannetmek, zanneylemek. 2. Gibi gelmek, farz etmek.
şarar-	(T.) :	1. Rengi sarıya dönmek. 2. Korku, üzüntü, coşku vb. sebeplerle yüzün rengi solmak.
şarāy	(Far.) :	Saray, büyük konak; hükümet konağı.
şarf	(Ar.) :	1. Harcama, masraf etme, gider. 2. Çevirme, döndürme, değişme. 3. dilbilgisi.
şarrāfān	(Ar.) :	Sarraflar.
şar-	(T.) :	Çevresini çevirmek, çepeçevre dolanmak, çevrelemek. 2. Kuşatmak, çevirmek. 3. Örtmek. 4. Kaplamak.
şars-	(T.) :	1. Birdenbire ve güçle kımıldatmak, sallamak, oynatmak, titretmek. 2. Zarar verecek yolda etkilemek, aksatmak.
Şaru Memi	(öz. is.) :	Hıfzî. bk. 95b10.
şat-	(T.) :	Bir değer karşılığında bir malı alıcıya vermek.
saṭr	(Ar.) :	Yazı sırası.
şavaş	(T.) :	Silahlı mücadele, harp, cenk.
şavaş-	(T.) :	Karşı karşıya gelip çarpışmak, vuruşmak, muharebe etmek.
şavt	(Ar.) :	Sada, bağırma, haykırma, çığlık.
say-	(T.) :	1. Bir şeyin kaç tane olduğunu anlamak için bunları birer birer elden veya gözden geçirmek, sayısını bulmak. 2. Sayıları arka arkaya söylemek. 3. Varsaymak, tutmak,

		farz etmek. 4. Herhangi bir şey, yerine koymak veya herhangi bir şey gözüyle bakmak, addetmek.
sa‘y	(Ar.):	1. Çalışma, çabalama, gayret, emek. 2. Geçinmek için işleme. 3. Koşma , yürütme.
şayd	(Ar.):	Av, avlama, avlanma.
sāye	(Far.):	1. Gölge. 2. Koruma, sahip çıkma, yardım etme.
sāye-perver	(Far.):	Gölgelendiren, koruyan.
sāye-veş	(Far.):	Gölge gibi.
sayı	(T.):	Sayma, ölçme, tartma vb. işlerin sonunda bulunan birimlerin kaç olduğunu bildiren söz, adet.
Şa‘yī	(öz. is.):	Altıncı tabakada bahsedilen şairlerdendir. bk. 77b12.
sāyir	(Ar.):	1. Diğer, başka, gayri. 2. Bir şeyden kalan başka şey. 3. Seyreden, hareket eden.
sāz	(Far.):	1. Çalgı. 2. Sıra, düzen. 3. Kuvvet, kudret. 4. Öğrenme. 5. Ustalık. 6. Hile. 7. Eş, benzer.
sāzende	(Far.):	1. Yapıcı, düzenleyici. 2. Çalgıcı.
şebāt	(Ar.):	Yerinde durma, kıvıldama, sözünden kararından vazgeçmeme.
sebeb	(Ar.):	1. Sebeb, neden. 2. Bahane. 3. Alaka, ilgi, vasıta.
seb‘a-ı	(Ar.):	Yedi, yedi sayısı.
şebt	(Ar.):	Yazma, kaydetme, deftere geçirme.
sebt	(Ar.):	Cumartesi.
sebük	(Far.):	1. Hafif, yeğni, ağırbaşlı olmayan. 2. Çabuk.
sebz	(Far.):	Yeşil, yeşil renkli.
sebze	(Far.):	1. Yeşillik, çimen. 2. Yemeği yapılan yeşillik.
sebze-zār	(Far.):	Yeşillik, çayırılık, çimenlik; sebze tarlası, bostan.
Sebzī	(öz. is.):	Sekizinci tabakada bahsedilen şairlerdendir. bk. 117b2.
seccāde	(Ar.):	Üzerinde namaz kılınan küçük kilim, halı.

secde	(Ar.) :	Namazda alını, el ayalarını, dizleri ve ayak parmaklarını yere dayamaktan ibaret ibadet vaziyeti.
secde-gāh	(Ar.) :	İbadet edilecek, namaz kılınacak yer.
sefer	(Ar.) :	1. Yolculuk. 2. Savaşa gitme, savaşa hazır bulunma hali. 3. Defa, kere, kez.
sefine	(Ar.) :	Gemi, vapur.
seg	(Far.) :	Köpek, it.
seyyāle	(Ar.) :	Su gibi akan şey; sıvı, akıntı.
sehā	(Ar.) :	Beyin zarı.
sehāb	(Ar.) :	1. Bulut. 2. Karanlık.
sehāvet	(Ar.) :	Cömertlik, el açıklığı.
Sehāyī	(öz. is.) :	Altıncı tabakada bahsedilen şairlerdendir. bk. 88b1.
seher	(Ar.) :	Tan yeri ağarmadan biraz önceki vakit.
seher-gāh	(Ar.) :	Seher vakti, sabahın erken saati.
Sehī	(öz. is.) :	Heşt-Behişt yazarı, Sehī Bey. bk. 5b9, 7b4, 26b2, 26b4, 72a4.
sehl	(Ar.) :	Kolay, sade.
sehun	(Far.) :	Söz.
sehun-āferīn	(Far.) :	Beğenilen, alkışlanan, yaratıcı söz.
sehun-dān	(Far.) :	Güzel söz söyleyen.
sehun-güzār	(Far.) :	Sözü yoluyla söyleyen.
sehun-perdāz	(Far.) :	Düzgün, fasih konuşan.
sehun-senc	(Far.) :	Hesaplı, ölçülü konuşan.
sekiz	(T.) :	Asıl sayı sıfatı, sekiz.
sel	(Ar.) :	1. Sel. 2. Şiddetle gelen şey.
selām	(Ar.) :	1. Barış, rahatlık. 2. Sonu iyi ve hayırlı olma. 3. Selam, esenleme. 4. Aşinalık, bildik.

selāmet	(Ar.):	1. Salımlık, emınlık, korku ve endişeden uzak olma. 2. Selamete çıkma, kurtulma. 3. İyi netice. 5. Cümlenin düzgün ve doğru olması. 6. Esenlik.
selāmet-dār	(Ar. Far.):	Selamet sahibi.
Selanik	(öz. is.):	Selanik.
selāset	(Ar.):	Akıcı olma hāli, akıcılık.
selāṭīn	(Ar.):	Sultanlar.
selef	(Ar.):	Bir yerde, bir işte başka birinden önce bulunmuş olan kimse, eski olan.
selīk	(Ar.):	Arpa, buğday vb. hububatın yarması.
seliqa	(Ar.):	Güzel söyleme ve yazma yeteneği.
Selīm	(öz. is.):	Yavuz Sultan Selim.
selīm	(Ar.):	Sağlam, kusursuz, doğru.
Selimī	(öz. is.):	Yavuz Sultan Selim'in mahlası.
selīs	(Ar.):	Düzgün, akıcı.
Selmān	(öz. is.):	Selman-ı Farisi, İıan şairi. bk. 34a10, 50a4.
semā	(Ar.):	Gökyüzü.
semāʿ	(Ar.):	1. Mevlevi ayinlerinde tarikat mensuplarının cezbe haliyle ayakta dönmesi, zıkr etmesi. 2. İşıtme, duyma.
semāniye	(Ar.):	Sekiz.
Semāniyye	(Ar.):	Semaniye Medreseleri.
semā-sīmā	(Ar.):	1. Gökyüzü. 2. Gök yüzlü.
semen	(Far.):	Yasemin.
semen-bū	(Far.):	Yasemin kokulu.
semend	(Far.):	Çevik ve güzel at.
semen-sā	(Far. Ar.):	Yaseminimsi, yasemine benzeyen; yasemin döşeyen.
semīʿ	(Ar.):	1. İşıten, işitme kuvveti olan. 2. Allah'ın adlarından.
şemīn	(Ar.):	Pahalı, kıymetli.

sen	(T.) :	İkinci teklik kişi zamiri.
ṣenā'	(Ar.) :	Övme, övüş.
senc	(Far.) :	Tartan, ölçen, değerlendiren.
sencileyin	(T.) :	Sana göre, senin gibi.
ser	(Far.) :	1. Baş, kafa, kelle. 2. Baş, başkan.
ser-âmed	(Far.) :	Başlangıç, baştan geliş.
ser-be-ser	(Far.) :	Baş başa, baştanbaşa, büsbütün.
ser-defter	(Far.) :	Defterin başında yazılı olan, en başta bulunan.
ser-firâz	(Far.) :	Başını yukarı kaldıran, yükselten, benzerinden üstün olan.
ser-gerdân	(Far.) :	1. Başı dönen, sersem, şaşkın. 2. Perişan.
ser-ḥalkâ	(Far.) :	Halka halinde oturanların başı.
ser-mest	(Far.) :	Sarhoş.
ser-nâme	(Far.) :	Mektup başlığı, bir taifenin başı.
ser-rişte	(Far.) :	İpucu, tutamak.
ser-sebz	(Far.) :	1. Taze, yeni yetişmiş, yemyeşil. 2. Şanslı, talihli.
ser-te-ser	(Far.) :	Baştan başa, büsbütün.
serâ	(Far.) :	Saray.
-serâ	(Far.) :	"Şarkı söyleyen" anlamıyla birleşik kelimeler yapar.
serâb	(Ar.) :	1. Şaşkın hale gelme, ılgım. Çorak yerlerde sıcaklığın etkisiyle halüsinasyon görme, yanılma.
serâḥ	(Ar.) :	Boşama.
serây	(Far.) :	1. Saray. 2. Büyük konak. 3. Hükûmet konağı.
ser-dâr	(Far.) :	Asker başı, kumandan.
serî'	(Ar.) :	Çabuk, hızlı.
serî' ü'l-beyân	(Ar.) :	Hızlı konuşma, söyleme.
serî' ü'l-fehm	(Ar.) :	Çabuk anlayan.
seriqa	(Ar.) :	Çalınmış, çalınmış şey.

serīr	(Ar.) :	1. Taht. 2. Yatacak yer.
serīrī	(Ar.) :	Yatırarak hastaya bakma, klinik.
sermāye	(Far.) :	1. Anamal. 2. Varlık, servet.
serv	(Far.) :	1. Servi, selvi. 2. Sevgilinin boyu bosu.
serv-i āzād	(Far.) :	Çok uzayan düz bir selvi; düzgün, başı dik.
serv-ķāmet	(Far. Ar.) :	Servi boylu, uzun boylu.
server	(Far.) :	Baş, başkan, reis, ulu.
serverān	(Far.) :	Başlar, başkanlar, reisler, ulular.
serv-ķadd	(Far.) :	Servi boylu.
sev-	(T.) :	1. Sevgi ve bağlılık duymak. 2. Birine sevgiyle bağlanmak, gönül vermek. 3. Hoşlanmak. 4. Okşamak.
sevād	(Ar.) :	1. Karalık, siyahlık, karartı. 2. Yazı, karalama. 3. Karartı halinde görülen bağ ve bahçe.
sevdā	(Far.) :	1. Aşk, sevgi. 2. İstek, heves, arzu.
sevdā-zede	(Far.) :	Sevdaalı, aşık.
sevķ	(Ar.) :	1. Önüne katıp sürme, ileri sürme. 2. Bir neticeye bağlama. 3. Yollama, gönderme.
seyr	(Ar.) :	1. Yürüme, yürüyüş; gitme, hareket. 2. Yolculuk. 3. Gezme, gezinme.
seyyāh	(Ar.) :	Yolcu, gezici.
seyyār	(Ar.) :	Gezici, gezen, dolaşan.
seyyid	(Ar.) :	1. Hz. Muhammed'in torunu Hz. Hasan'ın soyundan olan kimse. 2. Efendi, bey, ağa, ileri gelen, baş, başkan.
Sezāī	(öz. is.) :	Yedinci tabakada bahsedilen şairlerdendir. bk. 105a11.
sıçan	(T.) :	1. Sıçangillerden, fareden iri bir tür kemirgen. 2. Küçük yaştaki hırsız.
şıdķ	(Ar.) :	1. Doğruluk, gerçeklik. 2. İç, yürek temizliği.

Şıdkî	(öz. is.) :	Altıncı tabakada bahsedilen şairlerdendir. bk. 93b10.
şifat	(Ar.) :	Hal, keyfiyet, suret, şekil, varlık.
Şıfatî	(öz. is.) :	Yedinci tabakada zikredilen şairlerdendir. bk. 108b2.
sıgın-	(T.) :	1. Sığınmak, tehlikelerden kaçarak güvenli bir yere çekilmek. 2. Korunmak, amacıyla bir yere veya birine başvurmak, başkalarının yardım ve korumasına ihtiyaç duymak.
şihhat	(Ar.) :	1. Sağlamlık, sağlık. 2. Doğruluk, gerçeklik. 3. Sözün yanlış ve eksik olmaması.
şihri	(Ar.) :	Evlenmelerden meydana gelen akrabalık.
şıla	(Ar.) :	Memleketine gitme, akrabasına ulaşma.
şın-	(T.) :	Kırılmak, parçalanmak; zayıf düşmek, yenilmek.
sırr	(Ar.) :	1. Gizli tutulan, kimseye söylenmeyen şey. 2. Allah'ın akıl ermeyen hikmeti.
şız-	(T.) :	1. İnce aralıklardan, gözeneklerden az miktarda ve belli olmadan yavaş yavaş akmak. 2. Gizli tutulmanın duyulması, yayılması. 4. İçki, yorgunluk vb. sebeplerle kendinden geçerek uyuyakalmak. 5. Bir yere gizlice girmek.
Sî-nâme	(öz. is.) :	Mevlana Hümâmî'nin eseri.
sü-vüm	(Far.) :	Üçüncü.
sîb	(Far.) :	Elma.
sibâk	(Ar.) :	1. Bir şeyin üst tarafı, geçmişi. 2. Bağ, bağlantı.
sicil	(Ar.) :	1. Resmî vesikaların kaydedildiği kütük.
sihr	(Ar.) :	1. Büyü, büyücülük. 2. Büyü kadar etkisi olan şey, fetanlık. 3. Şiir ve güzel söz söyleme gibi insanı meftun eden hüner, sanat.
Sihri	(öz. is.) :	Yedinci tabakada bahsedilen şairlerdendir.

sihr-nigār	(Ar. Far.) :	Büyüleyici güzel.
Sikender	(Far.) :	Bkz: İskender.
sikke	(Ar.) :	1. Madeni para, akçe. 2. Para üzerine vurulan damga.
sil-	(T.) :	1. Üzerine genellikle bir bez sürterek tozlarını, kirlerini almak veya parlatmak. 2. Bir şeyin ıslaklığını gidererek kuru duruma getirmek. 3. Bir yazı, çizgi vb.ni kazıyarak veya sürterek yok etmek. 4. Ortadan kaldırmak, yok etmek.
silih-dār	(Ar. Far.) :	Silahları muhafaza eden memur.
silk	(Ar.) :	1. Yol, meslek, tutulan yol. 2. Sıra, dizi. 3. İplik.
silsile	(Ar.) :	1. Zincir, zincirleme olan şey. 2. Art arda gelen şeylerin meydana getirdiği sıra.
sīm	(Far.) :	1. Gümüş. 2. Gümüş para. 3. Gümüş taklidi sırma veya maden tel.
sīmā	(Far.) :	1. Yüz, çehre, beniz. 2. Kimse.
sīmīn	(Far.) :	Gümüşten, gümüş gibi, gümüşe benzer.
sīmīn-sāḡ	(Far. Ar.) :	Gümüş baldır.
simürġ	(Far.) :	Anka kuşu, masal kuşu.
şīn	(Ar.) :	Çin.
sin	(T.) :	Ölü gömülen yer, mezar.
Sīnā	(Ar.) :	Arap Yarımadası'nın Mısır ile birleştiği yerde bulunan, Hz. Musa'nın Allah'ın hitabına nail olduğu yer.
Sī-nāme	(öz.a.) :	Mevlana Hümāmī'nin eseri.
sīne	(Far.) :	Göğüs, yürek.
sinn	(Ar.) :	1. Diş. 2. Yaş, ömrün derecesi.
Sinob	(öz. is.) :	Sinop.
sipāh-ceng	(Far.) :	Savaşan asker.
sipāhī	(Far.) :	Tımar sahibi süvari askeri.

sipenc	(Far.) :	1. Misafirhane. 2. Misafir. 3. Dünya.
sipend	(Far.) :	Tütsü olarak kullanılan üzerlik tohumu.
sipih	(Far.) :	1. Gök, gökyüzü. 2. Talih. 3. Türk müziğinde bir makam.
siret	(Ar.) :	Bir kimsenin içi, hali, tavrı, gidişi, ahlakı.
Siroz	(öz. is.) :	Siroz.
Sitanbul	(öz. is.) :	İstanbul.
sitâre	(Far.) :	1. Yıldız. 2. Talih, kader, baht.
sitem-kâr	(Far.) :	Zulüm ve haksızlık eden.
siyâdet	(Ar.) :	1. Seyyitlik, efendilik, beğlik, sahiplik. 2. Hz. Hasan vasıtasıyla Hz. Muhammed'in soyundan olma hali.
sîyâhat	(Ar.) :	Bkz: seyâhat.
siyâh	(Far.) :	Kara.
siyâseten	(Ar.) :	Siyaset bakımından; diplomatlıkça.
siyeh	(Far.) :	Siyah.
siyeh-püş	(Far.) :	Karalar giyinmiş, matemli.
siyeh-rû	(Far.) :	Yüzü kara olan, rezil.
si(e)yl	(Ar.) :	1. Sel. 2. Şiddetle gelen şey.
siz	(T.) :	İkinci çokluk kişi zamiri.
şoĥbet	(Ar.) :	Görüşüp, konuşma; arkadaşlık.
şol-	(T.) :	1. Rengini yitirmek, rengi uçmak. 2. Tazeliğini, diriliğini veya parlaklığını yitirmek.
şol	(T.) :	Sağ zıddı; aksi, ters.
şoñ	(T.) :	Art, arka; akıbet; bitiş.
şoñra	(T.) :	1. Daha ileri bir zamanda, müteakiben, önce karşıtı. 2. Makam, sıra, değer ve önemde arkada oluşu bildiren bir söz. 3. Daha uzak ve ileri bir yerde.

şor-	(T.) :	Birine soru yönelterek herhangi bir konuda bilgi istemek, sual etmek
şovuk	(T.) :	Soğuk.
şoy-	(T.) :	1. Birinin giysilerini çıkarmak. 2. Bir şeyin üzerinden kabuk, deri, zar vb.ni çıkarmak. 3. Bir şeyleri çalarak alıp götürmek.
şoyı(u)n-	(T.) :	1. Üstündeki giysilerin bir bölümünü veya tümünü çıkarmak. 2. Mevlevilikte tarikata girmek. 3. Bir işi, mesleği yapmaya girişmek.
sög-	(T.) :	Kötü söz söyleme.
sök-	(T.) :	1. Bir şeyi bulunduğu yerden kuvvet kullanarak veya gevşeterek çıkarmak, çekip ayırmak. 2. Rüzgar, sel, akarsu, bir şeyi yerinden çıkarmak, götürmek. 3. Karışık bir yazıyı okumak.
söyle-	(T.) :	1. Düşündüğünü veya bildiğini sözle anlatmak. 2. Bir düşünceyi ileri sürmek, ortaya atmak. 3. Yapılmasını istemek. 4. Türkü, şarkı vb. okumak. 5. Önceden bildirmek, tahmin etmek. 6. Herhangi bir şeyi bildirmek, anlatmak, demek istemek, hatırlatmak.
söylen-	(T.) :	1. Söyleme işi yapılmak, denilmek. 2. Kendi, kendine konuşmak. 3. Çıkışmak, azarlamak, eleştirmek.
söz	(T.) :	Bir düşünceyi eksiksiz olarak anlatan kelime dizisi, kelam, laf, kavi.
şu	(T.) :	1. Hidrojenle oksijenden oluşan, sıvı durmunda bulunan, renksiz, kokusuz, tatsız madde, ab. 2. Zaman, vakit.
sū	(Ar.) :	Kötü, fena; kötülük, fenalık.

şubaşı	(T.) :	1. Şehirlerin güvenlik işlerine bakan görevlilerin başı. 2. Osmanlılarda kapıkulu süvarileri arasından, savaş zamanı güvenlik işlerine bakmak, barış zamanı da vergi toplamak işleri için ayrılan kimse. 3. Acemi ocaklarında küçük aşamalı subay.
su'âl	(Ar.) :	1. Sorma, sorulma, soruşturma, soru. 2. Sorulan şey. 3. Dilenme, dilencilik.
şubḥ	(Ar.) :	Sabah.
şūd-mend	(Far.) :	Faydalı, kârlı, kazançlı.
şudâ ^c	(Ar.) :	1. Baş ağrısı. 2. Rahatsız etme, rahatsızlık.
şūfî	(Ar.) :	Tasavvuf ehli, sofu.
şūfî-ḥâne	(Ar. Far.) :	Sofu evi, tekke.
şūfîyâne	(Ar. Far.) :	Mutasavvıflara yakışan yolda, tasavvufla ilgili.
şūfîyyūn	(Ar.) :	Tasavvuf ehli olanlar, sofular.
şufre	(Ar.) :	Sofra.
şufre'l-yed	(Ar.) :	El sofrası.
şuḥan	(Far.) :	Söz, lakırdı.
şūḥte	(Far.) :	1. Medrese talebesi. 2. Yanmış, tutuşmuş, yanık.
sühûlet	(Ar.) :	1. Kolaylık. 2. Kolaylık vasıtası. 3. Yavaşlık, usul; nazik muamele. 4. Elverişli, kullanışlı. 5. Paraca kolaylık.
sūḳ	(Ar.) :	Çarşı, pazar, alım satım yeri.
şuleḥâ	(Ar.) :	Salih, iyi, yarar, salahiyetli, günah işlemeyen kimseler.
sultân	(Ar.) :	1. Padişah, hükümdar. 2. Hükümdar ailesinden olan kızlar ve kadınlar.
şun ^c	(Ar.) :	1. Yapış, yapma. 2. Tesir, kudret.
şun-	(T.) :	1. Bir büyüğe veya nezaket gereğince bir kimseye bir şeyi vermek, arz etmek, yollamak, göndermek, takdim

		etmek. 2. Tanıtmak, bilgi vermek amacıyla çeşitli yöntemler kullanarak bir konuyu dinleyenlere aktarmak.
Şun'î	(öz. is.) :	Yedinci tabakada zikredilen şairlerdendir. bk. 101a13.
sûre	(Ar.) :	Kur'ân'ın ayrıldığı yüz on dört bölümden her biri.
şûret	(Ar.) :	1. Biçim, görünüş, kılık. 2. Tarz, yol, gidiş. 3. Çare.
şurre	(Ar.) :	1. Hac zamanlarında padişah tarafından Mekke ve Medine'ye her yıl gönderilen para, hediye. 2. Para kesesi, para çıkımı.
Surûrî	(öz. is.) :	Dördüncü tabakada bahsedilen şairler. bk. 46a2.
şuş-	(T.) :	1. Konuşmasını kesmek. 2. Konuşmaktan kaçınmak. 3. Ses veya gürültüyü kesmek, ses ve gürültü yapmamak.
sûsen	(Far.) :	Susam.
şuvarıl-	(T.) :	Sulanmak, su verilmek.
şûver	(Ar.) :	Suretler.
sûy	(Far.) :	Taraf, cihet, yön.
sûz	(Far.) :	1. Yanma, tutuşma; ateş, sıcaklık. 2. Dert, ızdırıp, acı.
Sûzî	(öz. is.) :	Yedinci tabakda bahsedilen şairlerdendir. bk. 101b7.
sûzen	(Far.) :	İğne.
sûzen-ger	(Far.) :	İğneci, iğne yapan.
sûz-nâk	(Far.) :	1. Yakan, yakıcı. 2. Dokunaklı.
sûzî	(Far.) :	Yanma, tutuşma ile ilgili.
sübhân	(Ar.) :	Allah.
sübhânî	(Ar.) :	Allah'a ait, Allah ile ilgili.
Sübûtî	(öz. is.) :	Sekizinci tabakada bahsedilen şairlerdendir. bk. 118a8.
sücûd	(Ar.) :	Secde edenler, secde edip yere kapananlar.
Sücûdî	(öz. is.) :	Yedinci tabakada bahsedilen şairlerdendir.
südde	(Ar.) :	1. Kapı, eşik. 2. Vücudun bir yerinde görülen tutukluk.
sûhan	(Far.) :	Söz, lakırdı.

sühan-dân	(Far.) :	Söz bilen, güzel söz söyleyen.
sühan-perdâz	(Far.) :	Düzgün, güzel söz söyleyen.
Sühâyî	(öz. is.) :	Altıncı tabakada bahsedilen şairlerdendir. bk. 94a8.
Süleymân	(öz. is.) :	Hz. Süleyman.
Süleymân	(öz. is.) :	Kanunî Sulatn Süleyman.
Süleymân-nigîn	(Ar. Far.) :	Süleyman'ın mühür, yüzüğü.
sülük	(Ar.) :	1. Bir yola girme, bir yol tutma. 2. Bir tarikata intisap etme. 3. Hususi bir sınıfa bir gruba katılma.
sümkür-	(T.) :	Soluğu burundan hızla vererek sümüğü dışarı atmak.
sümüvv	(Ar.) :	Yükseklik, yücelik.
sün-	(T.) :	1. Esnekliğini yitirerek gevşemek. 2. Kopmadan uzamak, gerilmek. 3. Hasta bitkin, güçsüz kalmak. 4. Koşmak.
sünbül	(Far.) :	1. Sünbül. 2. Güzellerin açısı.
sünnet	(Ar.) :	1. Hz. Muhammed'in sözleri, işleri ve tasvipleri. 2. Çocuğu sünnet etme. 3. İyi ahlak, iyi tabiat.
sünnî	(Ar.) :	Sünnet ehlinden olan kimse.
sür-	(T.) :	1. Devam etmek. 2. Önüne katıp götürmek. 3. Uzatmak, ileri doğru itmek. 4. Zaman almak. 5. Bir maddeyi bir yüzeye serpmek, yaymak. 6. Dokundurmak, değdirmek. 7. Oturduğu, bulunduğu yerden, ülkeden ceza olarak başka bir yer veya ülkeye göndermek. 8. Bir malı satışı sunmak.
sürâhi	(Ar.) :	İçecek koymaya yarar, bakır, cam, plastik vb.nden yapılan kap.
süre	(T.) :	Bir olayın başı ile sonu arasında geçen zaman parçası, zaman aralığı, zaman bölümü, müddet.
sür'at	(Ar.) :	Çabukluk, hız.

sürh	(Far.) :	Kırmızı, kızıl.
sürî(ü)-	(T.) :	1. Bir şeyi kaldırmaksızın çekerek, iterek götürmek, sürüklemek. 2. Bir şeyi peşine takmak, alıp götürmek.
sürme	(Far.) :	Sürme.
sürür	(Ar.) :	Sevinç.
sürüş	(Far.) :	1. Melek. 2. Cebrail.
sütüh	(Far.) :	1. Kederli, sıkıntılı. 2. Yorgun. 3. Beceriksiz.
sütür	(Far.) :	Binek ve yük hayvanı.
sütür	(Ar.) :	Perdeler, örtüler.
süvâr	(Far.) :	1. Ata binmiş, binici.2. "Binen, binici" anlamlarına gelerek birleşik kelimeler meydana getirir.
Süvârî	(öz. is.) :	Yedinci tabkada bahsedilen şairlerdendir.
süvârî	(Far.) :	1. Atlı. 2. Atlı asker. 3. Gemi kaptanı.
süyûf	(Ar.) :	Kılıçlar.

Ş

şād	(Far.) :	Sevinçli, neşeli, mutlu.
şādān	(Far.) :	1. Sevinçli, keyifli. 2. Şad olan kimseler.
şād(u)mān	(Far.) :	Sevinçli.
şāh	(Far.) :	1. Padişah. 2. İran veya Efgan hükümdarı. 3. Satranç taşlarının en mühimi.
Şāh ‘Alī	(öz. is.) :	Ulvî. bk. 63a12.
şāh-āvāz	(Far.) :	Şah sesli.
şāh-bāz	(Far.) :	1. Yiğit, şanlı, gösterişli. 2. Bir cins iri ve beyaz doğan.
şāh-nāme	(Far.) :	1. Hükümdarların biyografisini manzum olarak anlatan eser. 2. Firdevsî'nin ünlü manzum destanı.

şāhāne	(Far.) :	1. Hükümdara ait, hükümdarla ilgili. 2. Çok mükemmel, hükümdara yakışacak şekilde olan.
Şāh Çelebī	(öz. is.) :	Fenārī'nin kardeşi.
şāh-eşer	(Far. Ar.) :	Üstün eser, en güzel eser.
şāhıs	(Ar.) :	Kişi, kimse; belirten.
şāhī	(Far.) :	1. Şaha ait, şahla ilgili. 2. Şahlık hükümdarlık. 3. Eski toplumların bir çeşidi.
şāhīn	(Far. Ar.) :	Doğan.
Şāh İsmā' il	(öz. is.) :	İran şahı.
şāhen-şāh	(Far.) :	En büyük padişah, padişahlar padişahı, şahlar şahı.
şāh-sār	(Far.) :	Dallık, ağaçlık, koruluk.
şahş	(Ar.) :	Kişi, kimse; şahıs.
şā' ir	(Ar.) :	Şair, ozan.
şā' irāne	(Ar. Far.) :	1. Şairce, şaire yakışacak yolda. 2. Mevzuu şiir sayılabilecek kadar hoş, latif olan şey.
şākird	(Far.) :	1. Talebe, öğrenci. 2. Çırak, yamak.
şām	(Far.) :	Akşam.
şām	(Ar.) :	Vücuttaki benler.
Şām	(Ar.) :	1. Suriye ve Lübnan memleketleri. 2. Suriye'nin başkenti.
Şāmī	(Ar.) :	Şamlı, Şam'a ait.
Şāmī	(öz. is.) :	Şamlıoğlu Mustafa. bk. 35a5.
şāne	(Far.) :	Tarak.
şān	(Ar.) :	Şan, şöhret, ün.
şārāb	(Ar.) :	İçilecek şey; içki, şarap.
şarq	(Ar.) :	1. Doğu. 2. Avrupa kültürünün dışında kalan Müslüman ülkeler.
şatṭ	(Ar.) :	Büyük nehir.

şatranc	(Ar.) :	1. Türk halk şiirinde "müfteilün müfteilün" vezniyle murabba şeklinde yazılan manzume. 2. Satranç.
şatır	(Ar.) :	1. Mısra. 2. Yarı, yarım; kısım, parça, bölüm.
şāyed	(Far.) :	Eğer, ola ki, olabilir ki, olur ki.
şā(y)ibe	(Ar.) :	1. Kusur, noksan, leke. 2. Kötü eser, iz.
şeb	(Far.) :	Gece.
şebāb	(Ar.) :	Gençlik, tazelik, civanlık.
Şebābī	(öz. is.) :	Yedinci tabakada bahsedilen şairlerdendir. bk. 107a7.
şebīh	(Far.) :	Benzeyen, benzeyici.
şeb-istān	(Far.) :	1. Yatak odası. 2. Gece ibadetine mahsus oda. 3. Harem dairesi.
şecā' at	(Ar.) :	Yiğitlik, yüreklilik.
şecī'	(Ar.) :	Cesur, yürekli, yiğit.
şefā' at	(Ar.) :	Birini suçundan geçilmesi veya dileğinin yerine getirilmesi için edilen aracılık.
şefkat	(Ar.) :	Acıyarak ve esirgeyerek sevme.
şeft-ālū	(Ar.) :	1. Şeftali. 2. mec. Öpücük.
şeh	(Far.) :	Bkz: Şāh.
şeh-süvār	(Far.) :	Ata iyi binen.
şehā	(Far.) :	Ey şah!
şehādet	(Ar.) :	1. Şahitlik. 2. Bir şeyin doğruluğuna inanma. 3. Delalet, alamet, işaret. 4. Kelime-i şahadet getirme.
şeh-bāz	(Far.) :	Bkz: şāh-bāz.
şehd	(Ar.) :	Bal.
Şehdī	(öz. is.) :	Beşinci tabakada bahsi geçen şairlerdendir. bk. 63b13.
şehīd	(Ar.) :	Din veya yüksek bir ülkü uğrunda ölen kimse.
Şehidī	(öz. is.) :	Altıncı tabakada bahsedilen şairlerdendir. bk. 89b13.
şeh(i)r	(Far.) :	Büyük kent, şehir, il.

Şeh-nâme	(öz. is.) :	Firdevsî'nin 60.000 beyitlik mesnevisi, İran destanı.
şeh-nâme	(Far.) :	Osmanlı tarihine ait savaşların manzum, manzum ve mensur yazılmışı. (Bkz: Şâh-nâme)
şehr(i)yâr	(Far.) :	Padişah, hükümdar.
şeh-vâr	(Far.) :	1. Şaha, hükümdara yakışacak surette. 2. İyi cins bir inci.
şeh-zâde	(Far.) :	Hükümdar oğlu, prens.
şeker	(Far.) :	Şeker.
şeker-âb	(Far.) :	Dostluk arasına giren soğukluk, kırgınlık.
şeker-bâr	(Far.) :	Şeker yağdıran, etrafa şeker saçarcasına tatlı.
şeker-istân	(Far.) :	Şeker kamışı tarlası.
şek(i)l	(Ar.) :	1. Şekil, biçim, kılık. 2. Resim, plan, taslak. 3. Türlü, cins, nevi, çeşit. 4. Çehre, beniz. 5. Manzumenin biçimi. 6. Hâl, durum.
şekk	(Ar.) :	Şüphe, zan, tereddüd.
şeker	(Far.) :	bk. Şeker.
şekker-bâr	(Far.) :	bk. şeker-bâr.
şekker-ḥand	(Far.) :	Sevgilinin tatlı tatlı gülüşü.
şekker-rîz	(Far.) :	1. Şeker saçan, pek tatlı. 2. Sevinçten gelen gözyaşı.
şemâ'il	(Ar.) :	1. Huylar, tabiatlar, ahlaklar. 2. Güzelliğin ve büyüklüğün bir araya gelmesi.
şem ^ç	(Ar.) :	Mum.
Şem ^ç î	(öz. is.) :	Yedinci tabakada bahsedilen şairlerdendir. bk. 98b13.
şems	(Ar.) :	Güneş.
şemsi	(Ar.) :	Güneşe ait, güneşle ilgili.
Şemsi	(öz. is.) :	Muhammed Çelebi. bk. 32a3.
şemsü'l-millet	(Ar.) :	Güneş gibi olanlar.
Şem ^ç ü Pervâne	(öz. is.) :	Zatî'nin on iki bin beyitlik mesnevi tarzındaki eseri.

şengül	(T.) :	Güler yüzlü, şuh, ferahlık veren, hoş sohbet, açık meşrep.
şenlik	(T.) :	1. Belli günlerde yapılan, coşku veren eğlendirici gösterilerin tümü. 2. Şen olma durumu.
şerāb	(Ar.) :	bk. şarāb.
şerār	(Ar.) :	Kıvılcım.
şerbet	(Ar.) :	Şerbet, içilecek tatlı şey.
şeref	(Ar.) :	1. Büyüklük, yükseklik, ululuk. 2. Övünme.
şerefü 'd-dīn	(Ar.) :	1. Dinin şerefi. 2. Erkek ismi.
şer ^c	(Ar.) :	Allah'ın emri, ayet, hadis, din kuralları.
şerḥ	(Ar.) :	1. Açma, ayırma. 2. Açıklama. 3. Bir kitabı kelime kelime izah etme. 4. Açık anlatma.
şerī ^c at	(Ar.) :	1. Doğru yol. 2. Allah'ın emri. 3. Din kuralları.
şerīf	(Ar.) :	1. Şerefli, mübarek, kutsal. 2. Soylu, temiz. 3. Hz. Muhammed'in torunu Hz. Hasan'ın soyundan gelenlere ve Mekke emirlerine verilen bir unvan.
şerīk	(Ar.) :	1. Ortak. 2. Ders, mektep, medrese arkadaşı.
şerze	(Far.) :	Kudurmuş, kuduruk.
şeş	(Far.) :	Altı.
şeşüm	(Far.) :	Altıncı.
şevk	(Ar.) :	Şiddetli, arzu; keyif, neşe, sevinç.
şevket	(Ar.) :	Büyüklük, heybet.
şevket-nümūn	(Ar. Far.) :	Büyüklük gösteren.
şevkī	(Ar.) :	Şevkle, neşe ile ilgili.
şey'	(Ar.) :	Şey, nesne.
şeydā	(Far.) :	Aştan aklını kaybetmiş, divâne, düşkün, şaşkın.
şeyḥ	(Ar.) :	1. Bir tekke veya zaviyede reislik eden ve müritleri bulunan kimse. 2. Yaşlı adam, ihtiyar.

Şeyh İbrahim	(öz. is.) :	Şeyh Ruşenî'nin halifesi.
şeyh-zāde	(Ar. Far.) :	Şeyh'in oğlu.
Şeyhī	(öz. is.) :	Hār-nāme şairi Şeyhi.
şeyhü'l-islām	(Ar.) :	Osmanlı Devleti zamanında dînî meselelerle şeriat mahkemelerine bakan en yüksek rütbeli din adamı.
şeytān	(Ar.) :	Şeytan.
şifā	(Ar.) :	Hastalıktan kurtulma, iyi olma, sağlama.
şi'ār	(Ar.) :	1. Alamet, işaret, iz. 2. Ayırıcı işaret. 3. Hacı olmak için Mekke'de yapılan törenler.
şir	(Far.) :	Arslan.
şi'r	(Ar.) :	Şiir.
Şirāzī	(öz. is.) :	Ünlü İranlı şair Sadi-i Şirazî.
Şirīn	(öz. is.) :	Hüsrev ile Şirin Hikâyesinin kadın kahramanı, Şirin.
şi'(i)r-gū	(Ar. Far.) :	Şiir söyleyen, okuyan.
şikār	(Far.) :	Av.
şikāyet	(Ar.) :	Sızlanma, yakınma, yanıkma.
şiken	(Far.) :	Büklüm, kıvrım.
-şiken	(Far.) :	Kıran, kırıcı.
şikeste	(Far.) :	1. Kırık, kırılmış. 2. Yenilmiş. 3. Bir tür yazı şekli.
şikeste-dil	(Far.) :	Gönlü kırık, kederli, mahzun.
şimden	(T.) :	Şimdiden
şimdi	(T.) :	Şu anda.
şimşād	(Far.) :	Şimşir ağacı.
-şinās	(Far.) :	"Anlayan, tanıyan, bilen" anlamlarına gelerek birleşik kelimeler yapar.
şirīn	(Far.) :	1. Sevimli, cana yakın. 2. Tatlı.
Şirīn	(Far.) :	Hüsrev ile Şirin Hikâyesinin kadın kahramanı.
şişe	(Far.) :	Şişe, sırça.

şişir-	(T.) :	1. Şişkin bir duruma getirmek. 2. mec. Abartmak.
şīve	(Far.) :	1. Naz, eda. 2. Söyleyiş.
şīve-dār	(Far.) :	Nazlı, edalı.
şol	(T.) :	Şu, o.
şöhre	(Ar.) :	Şöhretli, ünlü, şöhreti ağızlarda dolaşan.
şöhret	(Ar.) :	1. Ün, ad yapma. 2. Ad, san.
şöyle	(T.) :	Öyle, onun gibi, olduğu gibi.
şu	(T.) :	Şu.
şuğl	(Ar.) :	1. İş, uğraşacak, meşgul olacak şey; dert. 2. Türkler tarafından bestelenmiş Arapça güfteli ilahilere verilen ad.
şu ^ç arā	(Ar.) :	Şairler, ozanlar.
şuğül	(Ar.) :	İşler, uğraşacak, meşgul olacak şeyler; dertler.
şu ^ç le	(Ar.) :	Alev, ateş elevi.
şūḥ	(Far.) :	1. Hareketlerinde serbest. 2. Neşeli, şen ve oynak kadın.
şūḥī	(Far.) :	Şuhluk, oynaklık.
şunlar	(T.) :	Şu zamirinin çokluk biçimi.
şūr	(Far.) :	1. Şamata, gürültü. 2. Kekremsi. 3. Tuzlu.
şūrā	(Ar.) :	1. Konuşmak için toplanma. 2. Konuşma yeri.
şūrīde	(Far.) :	1. Âşık, tutkun. 2. Karışık, perişan.
şūrīde-ḥāl	(Far. Ar.) :	Hâli perişan olma.
şūrū ^ç	(Ar.) :	Başlama.
şübhe	(Ar.) :	Şüphe, kuşku.
şükūfe	(Far.) :	Çiçek
şüküfte	(Far.) :	Açılmış
şük(ü)r	(Ar.) :	Görülen iyiliğe karşı gösterilen memnunluk, minnettarlık.
Şütr-Hücre	(öz. is.) :	Nişaburlu Katibî' nin kasidesi. bk. 69a3.

T

tā	(Far.) :	Kadar, dek, değin.
ta ^ʿ alluḳ	(Ar.) :	1. İlişgi, ilgisi olma. 2. Sevme. 3. Ait olma. 4. Asılı olma, asılma.
ta ^ʿ aşşuḳ	(Ar.) :	Āşık olma.
-tāb	(Far.) :	Parlayan, parlatan.
ṭabaḳa	(Ar.) :	1. Kat. 2. Topluluk, sınıf.
ṭabaḳāt	(Ar.) :	Tabakalar.
ṭabaḳāt-ül-memālik	(Ar.) :	Ülkelerin tabakaları.
tābān	(Far.) :	Işıklı, parlak.
tā-be	(Far.) :	-e kadar.
tābe-şerā	(Far. Ar.) :	Toprağa kadar, mezara kadar.
ṭab ^ʿ	(Ar.) :	1. Tabiat, huy, yaratılış. 2. Mühür, damga. 3. Kitap basma.
ṭabī ^ʿ at	(Ar.) :	1. Yaratılış, huy, mizaç. 2. Kainat.
ṭabīb	(Ar.) :	Hekim, doktor.
ta ^ʿ bīr	(Ar.) :	1. İfade, anlatma. 2. Bir mânâsı olan söz. 3. Rüya açıklama.
tāc	(Ar.) :	Başlık, hükümdarların başlarına giydikleri cevahirli başlık.
tāc-dār	(Ar. Far.) :	Taç giyen, padişah, hükümdar.
Tācī Beg	(öz. is.) :	Cafer Çelebi'nin babası.
tācū'l-me'āşir	(Ar.) :	Baş tacı edilen, güzel eser.
ṭağ	(T.) :	Dağ.
tağyīr	(Ar.) :	Başkalaştırma, değiştirme, bozma.

taħallüş	(Ar.) :	1. Şiirde mahlas kullanma. 2. Halas olma, kurtulma.
taħayyül	(Ar.) :	Hayale getirme, hayalde canlandırma, hayale dalma.
taħmīs	(Ar.) :	Beşleme, bir şiirin her beytinin üstüne üçer dize katarak her beyti beşer dizeye çıkarma.
taħrīr	(Ar.) :	1. Yazma, yazılma. 2. Kaydetme. 3. Kitap yazma. 4. Kompozisyon.
taħşīl	(Ar.) :	1. İlim öğrenme. 2. Hasıl etme, edilme, ele geçme, geçirilme. 3. Vergi veyāirat toplama.
taħsīn	(Ar.) :	1. Güzel bulup, takdir etme, beğenip alkışlama. 2. Güzelleştirme, güzel kılma.
taħt	(Ar.) :	1. Alt, aşağı. 2. Elde.
taħt	(Far.) :	1. Hükümdarların oturduğu büyük koltuk. 2. Hükümdarlık koltuğu.
taħt-nişīn	(Far.) :	Tahtta oturan: Hükümdar, padişah.
taħte'l-arz	(Ar.) :	Yer altı
tā'ib	(Ar.) :	Tövbe eden.
tā'ib-şūfī	(Ar.) :	Tövbe eden sofu.
taħ	(Ar.) :	1. Bina kemeri. 2. Kubbe, kümbet. 3. Yarım daire şeklinde kaol ve pencere üstü.
taħkat	(Ar.) :	Güç, kuvvet.
taħdīr	(Ar.) :	1. Beğenme, değer biçme, değer verme, verilme. 2. Ezelde Allah'ın olmasını istediği şeyler.
taħrīr	(Ar.) :	1. Anlatma, anlatış. 2. Sağlamaştırma, sağlamaştırılma. 3. Yerleştirme, yerleştirilme.
taħsīm	(Ar.) :	1. Bölme, parçalama, ayırma. 2. Bölüm. 3. Paylaştırma.
taħvā	(Ar.) :	Allah'tan korkma, bu korkuyla dīnin yasak ettiği şeylerden kaçınma. taħvīm (Ar.) : 1. Takvim. 2. Eğriyi

		doğrultma, düzeltme, kesme, yoluna koyma, biçime koyma.
Taḫvīm-i Naṣūḫī (öz. is.) :		Mevlana Nasuhî'nin Çince yazdığı takvim.
taḫviyet (Ar.) :		Kuvvetlendirme, kuvvetlendirilme.
takya (Ar.) :		İnce kumaştan dikilmiş veya ipten örülmüş, çoğunlukla yarım küre biçiminde başlık.
takyacı (Ar. T.) :		Takke yapan, satan.
ṭaleb (Ar.) :		İsteme, istenme, dileme; istek.
ṭaleb-kār (Ar. Far.) :		İstekli.
ṭal'at (Ar.) :		1. Yüz, surat, çehre. 2. Güzellik.
ṭālib (Ar.) :		1. İsteyen, istekli, 2. Öğrenci.
Ṭalibī (öz. is.) :		Altıncı tabakada bahsedilen şairlerdendir.
ṭālī' (Ar.) :		1. Talih, kısmet, baht. 2. Doğan.
Ṭālī'ī (öz. is.) :		Altıncı tabakada bahsedilen şairlerdendir. bk. 77a13.
ta'lim (Ar.) :		1. Öğrenme, öğretme, öğretim, öğretilme. 2. Okutma, ders verme, verilme. 3. İdman, egzersiz.
taṭīf (Ar.) :		1. Rütbe, nişan, maaş artırımı gibi şeylerle sevindirme. 2. Gönül okşama, gönlü hoş etme.
tam(m) (Ar.) :		1. Bütün, eksiksiz, noksansız; mükemmel, olgun. 2. Kesin bir zamanı bildirir.
ṭama' (Ar.) :		Doymazlık; çok isteme; aç gözlülük.
tamām (Ar.) :		1. Tamam, tam, eksiksiz, tam olma. 2. Bitme, bitirme, son. 3. Uygun, münasip.
ṭāmi' (Ar.) :		Tamah eden.
tan (T.) :		Güneş doğmadan önceki alaca karanlık, fecir.
ṭa'n (Ar.) :		Sövme , yerme, ayıplama.
ṭanbūr (Ar.) :		Türk halk müziğinde kullanılan, mızrapla çalınan telli çalgılara verilen genel bir ad.

tanbūr-nūvāz	(Ar. Far.) :	Tanbur çalan.
ta'ne	(Ar.) :	Çekiştirme, yerme, sövme.
tanı-	(T.) :	1. Daha önce görülen, bilinen bir kimse veya şeyle karşılaşıldığında bunun kim veya ne olduğunu hatırlamak. 2. Bilip ayırmak, seçmek, ayırt etmek.
tanīn	(Ar.) :	1. Tınlama, çınlama.
taṅṅana	(Ar.) :	Debdebe, patırtı, ses çıkarma, gürültülü gösteriş.
tār	(Far.) :	1. Karanlık. 2. Tel; saç teli.
taṛaf	(Ar.) :	1. Yan, yön. 2. Bölge, yer, memleket, ülke. 3. Taraftarlık, sahip çıkma, koruma.
taṛāvet	(Ar.) :	Tazelik, taze olma.
taṛf	(Ar.) :	1. Bakış. 2. Göz ucu.
ta'rif	(Ar.) :	1. Etrafiyla anlatma, , anlatılma; etrafiyla bildirme, bildirilme. 2. Açıklama.
taṛīḥ	(Ar.) :	1. Tarih. 2. Ebced hesabıyla düşülen tarih.
taṛīḳ	(Ar.) :	1. Yol. 2. Usul. 3. Meslek. 4. Vasıta, sebep.
taṛīka	(Ar.) :	bk. tarikat.
taṛīkat	(Ar.) :	Allah'a ulaşmak arzusuyla tutulan yol; tasavvufî meslek.
taṛz	(Ar.) :	1. Şekil, biçim, suret, kılık. 2. Usul, yol.
taṣarrufāt	(Ar.) :	Tasarruflar.
taṣavvuf	(Ar.) :	Gönlünü Allah sevgisine bağlama, sofulaşma.
taṣavvur	(Ar.) :	1. Zihinde şekillendirme, kurma. 2. Göz önüne getirme. 3. İstek, arzu.
taṣḫīḥ	(Ar.) :	1. Yanlışı doğrultma, düzeltme. 2. Sağlığını iade etme, iyiletme.
taṣnīf	(Ar.) :	1. Sınıf sınıf, takım takım ayırma, sınıflama, bölümlenme. 2. Eser ve kitap haline getirme.
taṣnīfāt	(Ar.) :	Tasnif edilmiş eserler.

taşvîr	(Ar.) :	1. Yazıylatarif etme. 2. Resmini yapma.
taş	(T.) :	Taş.
taşla-	(T.) :	Taş atmak, taşa tutmak.
taşlı	(T.) :	1. İnsanı çeken, göze, kulağa hoş gelen, rahatlatan, dinlendiren, sevindiren. 2. Acı olmayan, tatlı.
taşvîl	(Ar.) :	Uzatma, uzatılma.
taşvîl	(Ar.) :	1. Uzun, çok süren. 2. Uzun bir nazım türü.
taşvâ	(Ar.) :	1. Gerdanlık. 2. Güç.
taşvâ	(Ar.) :	1. Hâl, eda , gidiş; davranış. 2. Gösteriş, büyüklük.
taşvîf	(Ar.) :	1. Vasıflandırma, niteleme. 2. İlim, bilgi. 3. Şâirce anlatım.
tāvus	(Ar.) :	Tavus kuşu.
tā'ife	(Ar.) :	1. Bölük, takım, gürüh, fırka. 2. Kavim, kabile. 3. Tayfa, gemi işçisi.
taşan-	(T.) :	1. Güvenmek, itimat etmek. 2. Yaslanmak, kendini dayamak. 3. Varmak, ulaşmak. 4. Tutunmak, karşı durmak, karşı koymak. 5. Uzun süre kullanmaya uygun olmak, geçerliliğini korumak. 6. Yetişmek, yeter olmak.
taşerân	(Ar.) :	Uçma.
tāyfa	(Ar.) :	bk. tã'ife.
ta'yîn	(Ar.) :	1. Ayırma, belli etme. 2. Bir memuriyete koyma.
taşyib	(Ar.) :	İyi, güzel, hoş.
taşlasân	(Ar.) :	Başa veya boyuna sarılan şal vb.
taşyibe	(Ar.) :	İyi, güzel iş ve hareket.
tāze	(Far.) :	1. Yıpranmamış, yorulmamış. 2. Genç 3. Taze, körpe; sulu, yaş.
teb	(Far.) :	1. Hareket. 2. Sıtma.
tebb	(Ar.) :	Zarar, ziyan, kayıp.

tebārek	(Ar.):	Mübarek etsin!
tebāreke	(Ar.):	Kur'ān'ın 67. suresi.
tebdīl	(Ar.):	Değiştirme, değiştirilme, başka bir hale getirme.
teberrükāt	(Ar.):	Mübarek saymalar, uğur saymalar.
teberükken	(Ar.):	Uğur sayarak.
tebessüm	(Ar.):	Gülümseme.
tebeyyün	(Ar.):	Belli olma, anlaşılma, meydana çıkma.
teybīn	(Ar.):	Meydana çıkarma, belli etme; açıktan açığa anlatma.
tecerrüd	(Ar.):	Soyunma, çıplak olma.
tecnīs	(Ar.):	Cinas yapma, iki anlamlı söz söyleme.
tecnīsāt	(Ar.):	Cinaslar.
tedārük	(Ar.):	Tedarik, hazırlama; araştırıp bulma, ele geçirme, edinme.
tedbīr	(Ar.):	Bir şeyi temin edecek veya önleyecek yol, çare.
tedvīn	(Ar.):	Dîvan şekline sokma, kitap haline getirme.
tefaḥḥuş	(Ar.):	İnceden inceye araştırma.
tefhīm	(Ar.):	1. Büyük sayma. 2. Bir harfî kalın okuma.
tefrīḥ	(Ar.):	Ferahlandırma , gönül açma.
tefrīḥ	(Ar.):	1. Korkusuz kalma. 2. Gelişme, filizlenme.
tefsīr	(Ar.):	1. Yorum. 2. Kur'ān-ı Kerīm'in anlamca izāhı.
teğabün	(Ar.):	Birbirini aldatma (Alışverişte.)
teğaffül	(Ar.):	Anlamazlıktan gelme.
teğayyür	(Ar.):	Zıt olma, başka türlü olma, uymama.
te'ādül	(Ar.):	Beraberlik, denklik.
te'ālā	(Ar.):	Yüksek olsun!
ta'alluḫ	(Ar.):	1. Asılı olma, asılma. 2. İlişgi, ilgisi olma. 3. Sevme. 4. Ait olma.
ta'aşşuḫ	(Ar.):	Āşık olma.

te'lif	(Ar.):	1. Kitap, eser yazma; yazılmış, ortaya konmuş eser. 2. Uzlaştırma, barıştırma.
teħallüş	(Ar.):	bk. Tahallüs.
tehzib	(Ar.):	Islah etme, düzeltme; temizleme.
tek	(T.):	1. Gibi. 2. Eşi olmayan, biricik.
teķā'üd	(Ar.):	1. Karşılıklı oturma. 2. Emekliye ayrılma.
tekāsül	(Ar.):	Üşenme, tembellik; ilgisizlik.
tekellüm	(Ar.):	1. Söyleme, konuşma. 2. Bir yazarın kendisini ölmüş farzederek yazı yazması.
tekmil	(Ar.):	Bitirme, bitirilme, tamamlama, tamamlanma; tam, eksiksiz, bütün, hep.
tekrār	(Ar.):	1. Bir şeyi iki veya daha çok defa yapma. 2. Yine, bir daha, yeniden. tekye (Ar.) : 1. Tekke. 2. Dayanma, güvenme.
telbis	(Ar.):	1. Ayıbını, kusurunu örterek bir şeyi sahtelendirme. 2. Hile, oyun.
telef	(Ar.):	1. Yok etme, öldürme. 2. Boş yere harcama, yıpratma.
televvün	(Ar.):	1. Renkten renge girme, renk değiştirme. 2. Döneklik, kararsızlık.
tel	(T.):	1. İnsan saçını oluşturan ipçik. 2. Saç teli. 3. Metallerden yapılmış ince uzun nesne.
telyin	(Ar.):	Yumuşatma, yumuşatılma.
temām	(Ar.):	bk. tamām.
temāşā	(Ar.):	1. Bakıp seyretme. 2. Gezme.
temiz	(Ar.):	1. Kirli, lekeli, kusurlu olmayan. 2. Hatasız, yanlışsız.
temür	(T.):	Demir.
temürçilik	(T.):	Demircilik.
ten	(Far.):	İnsan vücudunun dış yüzü; gövde, vücut, beden.

tenāvül	(Ar.) :	Alıp yeme, alınıp yenilme.
tencīs	(Ar.) :	Pisleme, pis etme.
tenhā	(Far.) :	1. Yalnız, ıssız, boş. 2. Yalnız, tek.
tenhā-rev	(Far.) :	Yalnız giden.
teñri	(T.) :	Tanrı, Allah.
ter	(Far.) :	1. Taze. 2. Yaş, ıslak, rutubetli.
teraqqī	(Ar.) :	1. Yukarı kalkma, yükselme. 2. İlerleme.
terāne	(Far.) :	1. Nağme, ahenk, makam. 2. Dört dizeden oluşan aaxa şeklinde kafiyelenen dörtlük.
terbiyet	(Far.) :	1. Eğitim. 2. Besleyip büyütme. 3. Görgü.
terceme	(Ar.) :	Tercüme, çevirme.
tercī ^c	(Ar.) :	1. Geri çevirme, döndürme. 2. Tekrarlama
tercī ^c -i bend	(Ar.) :	Kafiyeleri başka başka olan, birkaç kısımdan meydana gelen ve her parçanın sonunda tekrarlanan kafiyeli bir beyti bulunan nazım şekli.
tercīh	(Ar.) :	Üstün tutma, daha çok beğenme.
tercü(e)mān	(Ar.) :	Tercüman, çevirici, dilmaç.
teressül	(Ar.) :	1. Yavaş yavaş, dikkatle görme. 2. Harflerin mahreçlerine ve kısaltılıp uzatılmalarına uyma.
terğīb	(Ar.) :	Arzu ettirme, isteklendirme.
terk	(Ar.) :	1. Bırakma, bırakılma, koyuverme, salıverme; vazgeçme, vazgeçilme. 2. İhmal.
ters(h)āne	(Far.) :	Gemi yapılan ve tamir edilen yer.
tertib	(Ar.) :	1. Dizme, sıralama, hazırlama, düzene koyma. 2. Sıra, dizi, düzen.
tesāhül	(Ar.) :	1. Yumuşak muāmele etme. 2. Kolay görerek ihmal etme.
tesbīh	(Ar.) :	1. "Sübhanallah" kelimesini söyleyerek Allah'ı zikr etme. 2. Tespih.

tesellī	(Ar.):	Avutma, avundurma.
teskīn	(Ar.):	Sakin kılma, kılınma, yatıştırma, yatıştırılma.
teslīm	(Ar.):	1. Bir emaneti yerine, sahibine verme. 2. Dayanamayıp pes etme. 3. Kendini Allah'ın kaderine bırakma.
teslimāt	(Ar.):	Teslim edilen eşya veya yatırılan para.
tesmiye	(Ar.):	1. Ad koyma, adlandırma, isim verme. 2. Besmele çekme.
tesvīd	(Ar.):	1. Müsvedde yapma; karalama yapma; müsvedde. 2. Karartma, karartılma.
teşbīh	(Ar.):	Benzetme, benzetilme.
teşbīhāt	(Ar.):	Teşbihler, benzetmeler, benzetilmeler.
tetebbuʿ	(Ar.):	Bir şeyi etraflıca inceleme, tetkik etme; bir şey hakkında geniş bilgi edinme.
tetimme	(Ar.):	Ek; bir eksiği tamamlamak üzere katılan şey; bir şeyin tam olması için gerekli şey.
taṭvīl	(Ar.):	Uzatma, uzatılma.
tevārīḥ	(Ar.):	Tarihler.
Tevārīḥ-i Āl-i ʿOsmān (öz. is.):		Āşık Paşazade' nin eseri. Osmanlı Devleti'nin 1299-1478 yılları arasındaki durumu anlatılır.
Tevārīḥ-i Timur Gūrgānī (öz. is.):		Şerefeddin'in yazdığı eser.
tevātūr	(Ar.):	Bir haberin ağızdan ağıza dolaşarak yayılması.
tevbe	(Ar.):	Tövbe, işlenmiş bir günah veya suçun bir daha işlenmeyeceğine dair verilen söz.
teveccüh	(Ar.):	1. Güler yüz gösterme, yakınlık duyma; hoşlanma, sevgi. 2. Çevrilme, yönelme, doğrulma. 3. Bir yere doğru hareket etme. 4. Nasip ve müyesser olma.
tevfīk	(Ar.):	Elçilikle yollama.

tevḥīd	(Ar.):	1. Allah'ın birliğine inanma. 2. Allah'ın varlığına ve birliğine dair yazılan manzume. 3. Bir kılma, bir etme, birleştirme, birleştirilme.
tevķi'ī	(Ar.):	Padişah buyruklarına nişan işareti yapan memur,.
tevlıyet	(Ar.):	1. Mütevellilik, vakıf işlerine bakma vazifesi. 2. Yüz çevirme, yüz döndürme.
te'vzī'	(Ar.):	1. Dağıtma, dağıtılma. 2. Üleştirme.
te'ehhül	(Ar.):	1. Ehlileşme. 2. Evlenme.
te'ḥir	(Ar.):	Sonraya, geriye bırakma, geciktirme, geciktirilme; erteleme.
te'līf	(Ar.):	1. Kitap, eser yazma; yazılmış, ortaya konulmuş eser. 2. Uzlaştırma, barıştırma.
te'sīs	(Ar.):	Esas koma, temel atma, kurma; kuruluş, kurum.
te'(y)bīn	(Ar.):	1. Ölmüş bir kimsenin iyiliklerini hatırlayıp söyleme. 2. Bir kimseyi yüzüne karşı ayıplama.
teyemmünen	(Ar.):	Uğur sayarak, uğur kabul ederek.
tezāyüd	(Ar.):	1. Sıkışma. 2. Çoğalma, artma.
tezķire	(Ar.):	1. Bazı meslek sahibi kimseler için yazılan biyografi. 2. Hatırlamaya vesile olan şey. 3. Hükûmetten alınan izin kağıdı.
tezķiretü'ş-şu'arā	(Ar.):	Şâirler tezkiresi.
tezyīn	(Ar.):	Süsleme, süslenme.
tıbb	(Ar.):	Hekimlik, tabiplik, doktorluk.
tıfl	(Ar.):	Küçük çocuk.
tılısm	(Ar.):	1. Sihir, büyü. 2. Tılsım, esrarlı bir güç taşıdığına inanılan şey, kimse. 3. Çare, tedbir.
tırāz	(Ar.):	1. Süs. 2. Üslup, tutulan yol. 3. İpek ve sırma ile işleme.

-tırāz	(Far.) :	“ Donatan, süsleyen“ anlamlarına gelerek birleşik kelimeler yapar.
ticāret	(Ar.) :	Ticāret, alım-satım
tīġ	(Far.) :	Kılıç.
tīmār	(Far.) :	1. Beslediği sipahilerle birlikte harbe giden beylere – öşrünü almak üzere- ayrılan arazi. 2. Yara bakımı. 3. Ağaç bakımı. 4. Hayvanı temizleme, tımar.
Timur	(T.) :	1. Demir. 2. Timur Devleti'nin kurucusu Timur-leng.
tin-	(T.) :	Sona ermek, bitmek, durmak.
tīr	(Far.) :	Ok.
tīr-endāz	(Far.) :	1. Ok atıcı. 2. mec. Şık giyinmiş, güzel görünüşlü.
tīrāş	(Far.) :	Tıraş.
tis' a	(Ar.) :	Dokuz.
tīz-refṭār	(Far.) :	Çabuk yürüyen, yürüyüşü çabuk.
ṭob(p)ṭolu	(T.) :	Büsbütün dolu.
ṭoġ-	(T.) :	1. Doğmak. 2. Ufuktan görünmek. 3. Meydana gelmek.
ṭoġru	(T.) :	Doğru.
ṭoḫuz	(T.) :	Asıl sayı sıfatı, dokuz.
ṭol-	(T.) :	Dolmak, kaplamak.
ṭola-	(T.) :	Dolamak, sarmak.
ṭolan-	(T.) :	Dolaşmak, gezmek, etrafını dönmek, sarılmak.
ṭolaş-	(T.) :	1. Gezmek, gezinmek. 2. Zor çözülür duruma gelmek. 3. İlişmek, sataşmak.
ṭon	(T.) :	Giysi, kıyafet.
ṭon-	(T.) :	1. Çok üşüme. 2. Soğğun etkisiyle katı duruma gelmek, buz tutmak. 3. mec. Bir durum, olay karşısında şaşırarak, hareketsiz kalmak.

top	(T.) :	1. Glle veya şarapnel atan büyük, ateşli silah. 2. Kumaş, kağıt gibi şeylerin belli miktardaki bağı. 3. Yuvarlak biçimde olan, toparlak.
topla-	(T.) :	1. Bir araya getirmek, düzene sokmak, düzeltmek. 2. Devşirmek, devşirip kaldırmak. 3. Dağınlıktan kurtarmak.
toprak	(T.) :	1. Yurt, il, memleket. 2. Mezar toprağı. 3. Yeryüzünün kara parçası olan yüzey bölümü.
toy	(T.) :	1. Ziyafet. 2. Gençliğı sebebiyle deneyimsiz, acemi, beceriksiz olan.
toy-	(T.) :	Doymak, kanmak.
toyla-	(T.) :	1. Ziyafet vermek, yedirip içirmek, ağırlamak. 2. İsteklendirmek, özendirmek. 3. Kandırmak.
toyuk	(T.) :	Sersem, aptal.
toz	(T.) :	1. Çok küçük ve hafif parçacıklara bölünmüş toprak. 2. Bir şeyin ufalanmış, ufak parçaları.
töhmet	(Ar.) :	Birine isnat olunan suç, suçlama; işlenildiğı sanılan fakat gerçekliğı henüz meydana çıkmamış olan suç.
tb	(Ar.) :	Tuğla, kiremit.
tb	(Ar.) :	Güzellik, iyilik, hoşluk; rahatlık.
tufeyl	(Ar.) :	1. Küçük çocuk. 2. Yemeğe gelen misafir. 3. Dalkavuk zümresinin pri.
tğ	(Far.) :	Tuğ, padişahların ve vezirlerin başlarına taktıkları tüy veya püskül biçimindeki ss, belirti nişan.
tuğr	(T.) :	Padişahların imzası, almet, nişn.
tuğr-şebh	(T.Far.) :	Padişah tuğrasına benzeyen.
tuğfe	(Ar.) :	1. Hediye, armağan. 2. Yeni , çıkma, hoşa gider, güzel şey.

ṭulūʿ	(Ar.) :	Doğma, doğuş.
ṭuman	(T.) :	Duman.
Ṭuman Bay	(öz. is.) :	Mısır'da Çerkes lideri Tuman Bay. (14. asır.) bk. 17a9.
ṭumār	(Ar.) :	Tomar, dürülmüş nesne.
Tuna	(öz. is.) :	Tuna nehri.
ṭur-	(T.) :	Durmak.
ṭūr	(Ar.) :	Dağ.
ṭurna	(T.) :	Sürü halinde yaşayan, göçebe, iri bir kuş.
ṭurre	(Ar.) :	1. Alın saçı. 2. Kıvrıkcık saç lülesi. 3. Süs.
ṭuş	(T.) :	1. Güreşte oyun arasında iki omzun aynı anda yere değmesiyle oluşan yenilgi. 2. Mağlup olma, yenilme.
tūşe	(Ar.) :	Ölmeyecek kadar yenecek şey, azık.
ṭut-	(T.) :	1. Elde bulundurmak, ele almak. 2. Ele geçirmek, yakalamak. 3. Yanında bulundurmak. 4. Varsaymak, farzetmek. 5. Sunmak. 6. Benimsemek. 7. Gereğini yapmak, yerine getirmek.
ṭutuş-	(T.) :	Alevlenmek, yanmaya başlamak.
tüt-	(T.) :	1. Duman veya buhar çıkarmak. 2. mec. Yaşamak, varlığını sürdürmek.
tühem	(Ar.) :	Töhmetsler, suçlar, kabahatler.
Tütünsiz Aḥmed Beg	(öz. is.) :	Ahmed Bey. bk. 36a7.
tüken-	(T.) :	1. Bitmek, sona ermek, kalmamak. 2. mec. Güçsüzleşmek, bitkinleşmek.
tünd	(Far.) :	Sert, şiddetli, haşin.
türāb	(Ar.) :	Toprak.
Türābī	(öz. is.) :	Altıncı tabakada bahsedilen şairlerdendir. bk. 88a7.
türbe	(Ar.) :	1. Mezar. 2. Mezar üzerine çatılmış yapı.
Türk	(T.) :	Türk.

Türk-ne(i)jād	(T.Far.) :	Nesli Türk olan, Türk soyu.
Türkī	(T.Far.) :	1. Türkçe yazılmış eser. 2. Türk'e ait, Türk ile ilgili.
Türkiye	(T.Far.) :	bk. Türkī.
Türkmān	(T.Far.) :	Türkmen.
tūs ^ç emā	(Far.) :	Dokuz.

U

u	(Far.) :	ve.
uc(ç)	(T.) :	Son, netice; sınır, kenar.
uç-	(T.) :	Uçmak, havalanmak.
uğra-	(T.) :	1. Yola devam etmek üzere, bir yerde kısa bir süre kalmak. 2. Kötü duruma konu olmak. 3. Yaklaşmak. 4. Bir yerin yanından, yakınından, içinden geçmek. 5. Tesadüf etmek, karşılaşmak, rastlamak.
uğurla-	(T.) :	Yolcu etmek, selametle göndermek.
uğra	(Ar.) :	Başka, diğer.
uğrevī	(Ar.) :	Ahirete ait, ahiretle ilgili.
ulaş-	(T.) :	1. Varmak, gelmek. 2. Elde etmek, erişmek. 3. Yetişmek. 4. Sahip olmak.
ulaşdur-	(T.) :	Ulaştırmak, yetiştirmek.
ulu	(T.) :	1. Erdemleri bakımından çok büyük, yüce. 2. Çok yüksek, çok büyük olan şey.
ululan-	(T.) :	Büyüklenmek, kibirlenmek.
‘Ulūmī	(öz. is.) :	Sekizinci tabaka şairlerindedir. bk. 116b7.
‘Ulṽī	(öz. is.) :	Beşinci tabaka şairlerindedir. bk. 63a12.
um-	(T.) :	Ummak, beklemek, temenni etmek, bir şeyin olmasını istemek.

umur	(Ar.):	1. İşler, hususlar. 2. Önem verme, aldırış etme, önem verme, iş sayma, iş edinme.
umūr-dīde	(Ar. Far.):	İşten anlar, tecrübeli.
unut-	(T.):	1. Unutmak, akılda kalmamak, hatırlamamak. 2. Bir şeyi dalgınlıkla bir yerde bırakmak.
unutdur- sağlamak.	(T.):	Unutturmak, unutmasına yol açmak veya unutmasını sağlamak.
ur-	(T.):	Vurmak, çarpmak.
urğan	(T.):	Keten, kenevir, pamuk gibi türlü dokuma maddelerinden yapılan ince halat.
Urla	(öz. is.):	Urla.
uşan-	(T.):	Usanmak, bıkmak, sıkılmak.
uşlu	(T.):	Ağırbaşlı, çevresini rahatsız etmeyen, edepli; yaramaz olmayan.
usta	(Far.):	1. Becerikli, mahir. 2. Bir zanaatı gereği gibi öğrenmiş olan ve kendi başına yapabilen kimse.
uş	(T.):	İşte, şimdi.
uş-	(T.):	Uçmak.
uyan-	(T.):	1. Uyku durumundan çıkmak. 2. Gerçekleri anlar, kavrar duruma gelmek.
uydur-	(T.):	1. Uymasını sağlamak. 2. Gerçek dışı bir şey söylemek, yakıştırmak.
uyku	(T.):	Uyku; rüya, düş.
uz	(T.):	1. İyi güzel. 2. İşe yatkın, becerikli, mahir.
uzan-	(T.):	1. Vücudunu yöneltmek veya vücuduyla birlikte kolunu uzatmak. 2. Gitmek. 3. Bir alana yayılmak. 4. Yetişmek, ulaşmak. 5. Bir şey boyunca sıralanmak. 6. Uzunlamasına yatmak.

Ü

ü	(Far.) :	ve.
üç	(T.) :	Asıl sayı sıfatı, üç.
üftâde	(Far.) :	1. Düşmüş, düşkün; biçare. 2. Āşık.
ülfet	(Ar.) :	1. Ahbablık, dostluk. 2. Görüşme, konuşma. 3. Alışma, kaynaşma. 4. Huy etme.
ümerā	(Ar.) :	Emirler, beyler.
ümīd	(Far.) :	Umut, umma.
ümmet	(Ar.) :	1. Bir peygambere inanıp bağlanan cemaat. 2. Bir dille konuşan insanların hepsi.
ümm	(Ar.) :	1. Kaynak, çıkış noktası; yol. 2. Ana, anne.
ün	(T.) :	Herkesçe bilinme, tanınma durumu, san, şan, şöhret.
ünās	(Ar.) :	Halk, insanlar.
Üsküb	(öz. is.) :	Üsküp.
Üsküdar	(öz. is.) :	Üsküdar.
üslüb	(Ar.) :	1. Yol, biçim, usul. 2. İfade yolu.
üstād	(Far.) :	1. Öğretmen; usta, sanatkar. 2. Bir ilim veya sanat alanında üstün yeri olan kimse. 3. Profesör.
üst	(T.) :	1. Bir şeyin yukarı, göğe doğru olan yanı. 2. Yüksek derecede olan. 3. Yukarı. 4. Giysi.
üstüvār	(Far.) :	1. Sağlam, kuvvetli, dayanıklı. 2. Güvenilir.
üt-	(T.) :	Utmak, kazanmak, yenmek.
üz-	(T.) :	Üzmak, üzüntü vermek.
üzeri	(T.) :	1. Bir şeyin yukarı, göğe doğru olan yanı. 2. Vücut, beden. 3. Bir şeyin
üzil-	(T.) :	Üzüntü duymak, kırılmak.

üzre (T.) : “Amacıyla, şartıyla, neredeyse, gibi“ anlamları taşıyan edat.

V

va‘de (Ar.) : 1. Ecel. 2. Bir iş için önceden belirlenen zaman. 3. Söz verme.

vādī (Ar.) : Vadi, iki dağ arasındaki uzun çukur, dere.

vāfir (Ar.) : Çok, bol.

vaḥdet (Ar.) : 1. Yalnızlık, teklik, birlik. 2. Allah’a yakınlık, Allah’a ulaşma.

Vaḥdī (öz. is.) : Yedinci tabakada vasfedilen şairlerdendir. bk. 104a6.

vaḥīd (Ar.) : Yalnız, tek.

vā‘iz (Ar.) : Dînî öğütlerde bulunan kimse. (İbadet yerlerinde.)

vaḳf (Ar.) : 1. Bir malı veya mülkü satılmamak kaydıyla bir hayır işine bağışlama. 2. Durdurma, alıkoyma.

vaḳı‘ā (Ar.) : Gerçek, gerçi, her ne kadar.

vaḳı‘a (Ar.) : 1. Meydana gelmiş, olmuş bir iş. 2. Rüya, düş. 3. Cenk, savaş.

vāḳıf (Ar.) : 1. Bir şeyi elde eden; bir işten haberli olan. 2. Duran, ayakta duran. 3. Arafat’ta vakfeye duran. 4. Bir şey vakfeden.

vāḳı‘ (Ar.) : 1. Meydana gelen, olan, düşen; olagelen, rastlayan. 2. Geçen, geçmiş olan.

vaḳt (Ar.) : 1. Vakit, zaman. 2. Saat, günün muhtelif saatleri. 3. Mevsim.

vālā (Far.) : Yüksek, yüce.

vālāyī	(Far.) :	Yükseklik, yücelik.
vālī	(Ar.) :	Bir vilayeti idare eden en büyük memur.
vālih	(Ar.) :	Şaşakalmış, şaşırılmış.
Vāmīk	(Ar.) :	1. Vamık ile Azra Hikâyesinin erkek kahramanı. 2. Āşık.
Vāmīk u ‘Azrā	(öz. is.) :	Lamî‘î’ nin eseri.
var	(T.) :	1. Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan, yok karşıtı. 2. Elde bulunan her şey.
var-	(T.) :	1. Erişilmek istenen yere ulaşmak. 2. Bir şeyi iyice anlamak veya duyurmak. 3. Gitmek, gelmek, yanaşmak.
varağ	(Ar.) :	1. Kağıt veya kitap yaprağı. 2. Yazılmış kağıt.
Vardar	(öz. is.) :	Yer adı, Vardar.
vārid	(Ar.) :	1. Gelen, vasıl olan, erişen. 2. Bir şey hakkında çıkan, söylenen, olması beklenen.
vāridāt	(Ar.) :	1. Gelir. 2. Hatıra gelen, içe doğan şeyler.
vāriş	(Ar.) :	1. Mirasçı, kendisine miras düşen. 2. Allah.
vaşf	(Ar.) :	1. Nitelik, hâl, sıfat. 2. Övme.
vāşıl	(Ar.) :	Erişen, ulaşan, kavuşan.
vāşıta	(Ar.) :	1. Aracı, arada bulunan, araya giren. 2. Araç, alet. 3. Soy. 4. Birimleri bağlayan vasıta beyti.
vaşl	(Ar.) :	1. Ulaştırma, birleştirme; ulaşma, birleşme. 2. Kavuşma.
vaşşāf	(Ar.) :	Vasıflarını bildirerek anlatan veya öven.
vaţan	(Ar.) :	Yurt.
vay	(T.) :	Şaşma, ağrı, acı anlatan ünlem.
vayli	(Ar.) :	Vay, yazık, vah vah!
vaz‘	(Ar.) :	1. Tayin etme. 2. Kurma, icat etme. 3. Meydana getirme. 4. Koyma, konulma.
va‘z	(Ar.) :	Dîni öğüt, nasihat.
vazīfe	(Ar.) :	Ödev, görev, bir kimsenin yapmak zorunda olduğu iş.

ve	(Ar.) :	“ve, dahi, de, hem, ile “ anlamlarına gelen edat.
vech	(Ar.) :	1. Üslup, tarz. 2. Sebep, vesile, münasebet. 3. Vasıta. 4. Yüz, surat, çehre.
Vechī	(öz. is.) :	Sekizinci tabakada bahsedilen şairlerdendir. bk. 118b5.
vecīh	(Ar.) :	1. Güzel, hoş, latif. 2. Uygun, münasip. 3. Bir kavmin büyüğü.
vefā	(Ar.) :	1. Sözünde durma. 2. Dostluğu devam ettirme. 3. Yetişme. 4. Ödeme.
vefā-dār	(Ar. Far.) :	Vefalı; sözünde, sevgisinde duran.
vefāt	(Ar.) :	Ölüm, ölme.
vehle	(Ar.) :	1. Dakika, an. 2. İrkilme, ürkme.
velāyet	(Ar.) :	1. Velîlik, ermişlik. 2. Başkasına sözünü geçirme. 3. Dostluk, sadakat. 4. Tanrı dostluğu.
veled	(Ar.) :	Çocuk, erkek evlat.
velī	(Far.) :	Velakin, amma, fakat.
veliyy	(Ar.) :	Ermış, eren.
velīkin	(Far.) :	Amma, lakin, fakat, ancak, şöyle ki.
ver-	(T.) :	1. İletmek, ulaştırmak. 2. Başkasına bırakmak. 3. İhsan etmek. 4. Satmak. 5. Ortaya koymak. 6. Tespit etmek.
verd	(Ar.) :	Gül.
vesā'ir(e)	(Ar.) :	Ve başkaları, ve bunun gibiler, ve benzerleri.
vesāyir	(Ar.) :	bk. vesā'ire.
veyā	(Ar. Far.) :	Veya, yahut.
Veys-i Rāmin	(öz. is.) :	Cürcanî'nin eseri.
vezīr	(Ar.) :	Valilik, vekillik gibi yüksek rütbelerde bulunan “Paşa“ unvanını taşıyan kimse.
vezn	(Ar.) :	1. Vezin, ölçü. 2. Tartma, tartılma; tartı.
vezne	(Ar.) :	1. Tartı, terazi. 2. Para alınıp verilen yer. 3. Barutluk.

vezzān	(Ar.) :	Vezneden, tartan.
vilāyet	(Ar.) :	1. İl. 2. Bir şeyi elde etme. 3. Dostluk, muhabbet. 4. Kefil olma.
vildān	(Ar.) :	1. Yeni doğmuş çocuklar. 2. Kullar, köleler.
vir-	(T.) :	bk. vermek.
vīrān	(Far.) :	1. Yıkık, yıkılmış. 2. Kederli, üzgün.
vīrāne	(Far.) :	Yıkılmış veya pek harap olmuş yer, yapı.
virāšet	(Ar.) :	Varislik, mirasçılık, mirasta hak sahibi olma.
Vire	(öz. is.) :	Yer adı, Vire.
vişāl	(Ar.) :	1. Ulaşma, bitişme. 2. Sevgiliye kavuşma.
vi(e)zāret	(Ar.) :	Vezerlik, paşalık.
Vize	(öz. is.) :	Yer adı, Vize.
vur-	(T.) :	bk. ur-
vuşlaṭ	(Ar.) :	1. Bir şeye ulaşma, yetişme. 2. Sevgiliye kavuşma.
vü	(Far.) :	bk. ve.
vücūd	(Ar.) :	1. Bulunma, var olma, varlık. 2. İnsan veya hayvan gövdesi. 3. Ten.
vüzāret	(Ar.) :	bk. vezāret.
vüzerā	(Ar.) :	Vezerler.

Y

yâ	(Ar.) :	Ey, hey!
yābān	(Far.) :	1. Çöl, sahra. 2. Yabancı.
yād	(Far.) :	1. Hatırlama, anma. 2. Hatır, gönül.
yād(i)gār	(Far.) :	Yadigar, bir kimseyi veya nesneyi hatırlatacak şey.
yağ-	(T.) :	1. Yağmur, kar, dolu gökten düşmek. 2. mec. Üst üste ve çok gelmek.

yağmā	(Far.) :	Çapul, zorla mal kapma.
yağma	(T.) :	Yağmak işi.
yağmur	(T.) :	Yağmur, baran, rahmet.
ya‘nī	(Ar.) :	1. Demek, şu demek. 2. Sözün kısası, doğrusu, senin anlayacağın.
yaḥşı	(T.) :	İyi, güzel, değerli.
yāhte	(Far.) :	1. Eş, benzer. 2. Oda.
Yaḥyā	(öz. is.) :	Sekizinci tabakada bahsedilen şairlerdendir. bk. 119b12.
yağ-	(T.) :	1. Yanmasını sağlamak, tutuşturmak. 2. mec. Güçlü sevgi uyandırmak.
yağa	(T.) :	1. Giysilerin boyna gelen bölümü. 2. Kıyı, kenar, taraf.
yağın	(T.) :	1. Az bir ara ile ayrılmış olan, uzak karşıtı. 2. Aralarında sıkı ilgi bulunan. 3. Yaklaşmış olan.
Yağīnī	(öz. is.) :	Yedinci tabkada bahsedilen şairlerdendir.
yağlaş-	(T.) :	1. Arada az bir aralık kalacak biçimde ilerlemek, aradaki uzaklığı azaltmak veya ortadan kaldırmak için ileri gitmek. 2. Benzemek, andırmak.
yāḳūt	(Ar.) :	Yakut, değerli süs taşı.
yalabu(ı)r	(T.) :	Parlamak.
yalan	(T.) :	1. Doğru olmayan, gerçeğe uymayan söz. 2. Uydurma.
yalancı	(T.) :	Yalan söyleyen.
yalbır	(T.) :	Parlak.
yalın	(T.) :	Gösterişsiz, süssüz, sade.
yalı	(Rum.) :	1. Sahil. 2. Su kıyısında yapılmış büyük, görkemli ev.
yalñuz	(T.) :	1. Tek başına. 2. Şu şartla ki, yalnız.
yaluñuz	(T.) :	bk. yalñuz.
yalvar-	(T.) :	Yalvarmak, dua etmek.

yaman	(T.) :	1. Alışılmadık, olağın dışında. 2. Güç, etki veya beceri bakımından alışılmışın üzerinde olan kimse. 3. Kötü, korkulan kimse.
yan	(T.) :	1. Bir şeyin ön, arka, alt ve üst dışında kalan bölümü. 2. Birlikte, beraberinde olma.
yan-	(T.) :	1. Yanmak. 2. Āşık olma, tutulma. 3. Üzülme, perişan olma.
yanak	(T.) :	Yüzün göz, kulak ve burun arasındaki bölümü.
yap-	(T.) :	1. Ortaya koymak, gerçekleştirmek, oluşturmak, meydana getirmek. 2. Onarmak. 3. Bir dileği, bir isteği yerine getirmek, uygulamak, ifa etmek.
yapış-	(T.) :	1. Sıkıca yakalamak, tutmak, sarılmak. 2. Yapışkan bir madde ile bir yere tutunup kalmak. 3. İyice yaklaşmak, sokulmak. 4. mec. Birini rahatsız etmek, sataşmak, peşini bırakmamak, musallat olmak.
yaprağ	(T.) :	1. Kitap, defter vb. şeylerde ön ve arka yüzü oluşturan kağıtlardan her biri, varak. 2. Bitki yaprağı.
yār	(Far.) :	Dost, sevgili.
yar-	(T.) :	Bölüp ayırmak, yara açmak, yarık açmak.
yara	(T.) :	1. Keskin bir şeyle veya bir vuruşla vücutta oluşan derin kesik, yarık. 2. mec. Dert, üzüntü, acı.
Yaradan	(T.) :	Allah.
yaramaz	(T.) :	1. Uygun ve yararlı olmayan, bir işe yaramayan. 2. Söz dinlemeyen, uslu durmayan, haşarı. 3. Çapkın.
yarar	(T.) :	Bir işten elde edilen iyi sonuç, fayda, avantaj.
yaraş-	(T.) :	1. Yakışmak, uymak. 2. Yatkın olmak.

yarat-	(T.) :	1. Allah'ın olmayan bir şeyi var etmesi. 2. O zamana kadar görülmeeyen yeni bir şey ortaya koymak. 3. Olmasına, ortaya çıkmasına yol açmak.
yardım	(T.) :	Kendi gücünü ve imkanlarını başka birinin iyiliği için kullanma, katkı, destek.
yarı	(T.) :	Bir bütünü oluşturan iki eşit parçadan her biri, bir şeyin yarısı kadar olan, yarım olan.
yarın	(T.) :	1. Bugünden sonra gelecek ilk gün. 2. Gelecek zaman.
yarun	(T.) :	bk. yarın.
yaş	(T.) :	Ölüm veya bir felaketten doğan acı ve bu acıyı belirten davranışlar, matem.
yaşak	(T.) :	1. Yapılmaması istenmiş olan, yok, haram. 2. Bir işin yapılmasına karşı olan yasal veya yasa dışı engel.
yaşdan-	(T.) :	Yaslanmak.
yāsemen	(Far.) :	Yasemin.
Yāsın	(Ar.) :	1. Kur'ân'ın 36. suresi. 2. Erkek adı.
yaş	(T.) :	1. Doğuştan beri geçen ve yıl birimi ile ölçülen zaman. 2. Hayatın çeşitli evrelerinden her biri, çağ.
yaş	(T.) :	1. Nemli, ıslak, kuru karşıtı. 2. Gözyaşı. 3. Taze.
yaşam	(T.) :	Ömür, hayat.
yaşlu	(T.) :	Yaşlı, ihtiyar.
yaşmak	(T.) :	Gözleri açıkta bırakan, ince yüz örtüsü.
yat-	(T.) :	1. Bir yere veya bir şeyin üzerine boylu boyunca uzanmak. 2. Uyumak ve dinlenmek için yatağa girmek.
yatağ	(T.) :	Uyuma, dinlenme vb. amaçlarla üzerine veya içine yatırılan eşya, döşek.
yay	(T.) :	1. Ok atmaya yarayan, iki ucu arasına kiriş gerilmiş, eğri ağaç veya metal çubuk. 2. mec. Sevgilinin kaşları.

yaz	(T.) :	Bahar mevsimi, ilkbahar.
yaz-	(T.) :	1. Söz ve düşüncüyü özel işaret veya harflerle anlatmak. 2. Nakşetmek, resmetmek, süsleyip bezemek.
yazıl-	(T.) :	1. Yazma işi yapılmak. 2. Kaydolmak.
yazıcı	(T.) :	Yazar, işi yazı yazma olan kimse.
yedi	(T.) :	Asıl sayı sıfatı, yedi.
yeğ	(T.) :	Daha iyi, yeğ.
yek	(Far.) :	1. Bir, tek. 2. Birlik, bir oluş.
yek-dest	(Far.) :	1. Tek çeşitte olan. 2. Bir elli.
yek-dâne	(Far.) :	Eşi benzeri olmayan, tek.
yek-tâ	(Far.) :	Eşsiz, benzersiz.
yeler	(T.) :	Yel gibi hızlı, çabuk kimse.
yemîn	(Ar.) :	1. And. 2. Sağ, sağ taraf, sağ el.
yenbağî	(Ar.) :	Şâyân, münasip; icap eder, lazım gelir.
yeni	(T.) :	1. O güne kadar söylenmemiş, görülmemiş, gösterilmemiş, düşünülmemiş olan. 2. Kullanılmamış olan, eski karıştı.
Yenice	(öz. is.) :	Yer adı, Yenice.
Yeniceköy	(öz. is.) :	Yeniceköy.
yeniçeri	(T.) :	Orhan Gazi tarafından 1362'de kurulan, İkinci Mahmut zamanında 1826'da Nizam-ı cedid asker ocağının kurulmasıyla ortadan kaldırılan Osmanlı Devleti'nin piyade sınıfı, bu asker sınıfından olan er.
yer	(T.) :	1. Bir şeyin, bir kimsenin kapladığı veya kaplayacağı boşluk, mahal, mekan. 2. Bulunulan, yaşanan, oturulan bölge. 3. Görev, makam.
yesâğ	(Far.) :	Yasak.

yeşil	(T.) :	1. Sarı ile mavinin karışmasından ortaya çıkan, bitki yapraklarının çoğunda görülen renk, bu renkte olan. 2. Kurumamış, taze.
yet-	(T.) :	1. Bir gereksinimi karşılayacak, giderecek nicelikte olmak. 2. Başkasına gereksinim duymamak, kendine yeter olmak. 3. Ulaşmak, erişmek.
yetim	(Ar.) :	1. Babası veya anası-babası ölmüş çocuk. 2. Yalnız, tek, eşsiz, bir tek.
Yetim	(öz. is.) :	Sekizinci tabakada zikredilen şairlerden. bk. 116a3.
yetiştir-	(T.) :	1. Ulaştırmak, ulaşmasını sağlamak. 2. Vaktinde hazır olmasını sağlamak, tamamlamak, bitirmek. 3. mec. Eğitim, öğrenim sağlamak; gelişip büyümesini sağlamak.
yıkıl-	(T.) :	1. Yıkma işi yapılmak veya yıkma işine konu olmak. 2. Herhangi bir sebeple çökmek, göçmek. 3. Devrilmek, yığılmak.
yıl	(T.) :	Sene, 365 gün, 5 saat ve 49 dakikalık zaman.
yıl-	(T.) :	1. Bıkmak, usanmak. 2. Bir işten gözü korkup vazgeçmek.
Yıldırım	(öz. is.) :	Bayezid'in unvanı, Yıldırım Bayezid.
yılduz	(T.) :	Yıldız; baht, talih.
yigirmi:	(T.) :	Yirmi.
yigit	(T.) :	1. Delikanlı, genç erkek. 2. Güçlü ve yürekli, kahraman. 3. mec. Gözü pek, düşüncelerini açıkça söylemekten çekinmeyen.
yigitlik	(T.) :	1. Gençlik, delikanlılık. 2. Yüreklilik, cesaret.
yil	(T.) :	Yel, rüzgar.
yi-	(T.) :	Yemek yeme, karın doyurma işi.

yine	(T.) :	Yeniden, bir daha, tekrar, gene.
yir	(T.) :	bk. yer.
yiryüzi	(T.) :	Dünya, yer kabuğu.
yit-	(T.) :	Kaybolmak, ortadan kalkmak, kaybolmak.
yitişdür-	(T.) :	bk. yetiştir-.
yitiş-	(T.) :	1. Ulaşmak, ermek, varmak, vasıl olmak. 2. İş görebilecek yaşa gelmek, büyümek, olgunlaşmak. 3. Yetmek, yeter olmak, kâfi gelmek. 4. Vaktinde tamam olmak, bitmek, hazırlamak.
yitür-	(T.) :	Yitirmek, kaybetmek.
yok	(T.) :	Yok; olmayan, bulunmayan şey.
yoğun	(T.) :	1. mec. Artmış, çoğalmış bir durumda olan; dolu, sıkı, sıkışık, çok. 2. Koyu, kalın. 3. Etkisi güçlü olan. 4. Hacmine oranla ağırlığı çok olan, kesif..
yoğsa	(T.) :	Yoksa, aksi takdirde.
yokluk	(T.) :	1. mec. Fakirlik, yoksulluk. 2. Yok olma, bulunmama durumu, adem, ademiyet.
yol	(T.) :	1. Bir yerden bir yere gitmek için aşılacak uzaklık, tarik. 2. Davranış, tutum, gidiş veya davranış biçimi. 3. Uyulan ilke, sistem, usul, tarz, tarik. 4. mec. Bir amaca ulaşmak için başvurulması gereken çare, yöntem.
yoldaş	(T.) :	1. Yol arkadaşı. 2. Arkadaş, dost. 3. mec. Ortak bir görüşü benimseyenlerden her biri.
yönlendir-	(T.) :	Bir kimsenin davranış, tutum, yapacağı iş vb. alanlarda izleyeceği yolu göstermek.
yuf	(T.) :	Kınama, üzüntü, nefret bildiren bir söz.
yufka	(T.) :	1. Zayıf, ince, dayanaksız. 2. Oklava ile açılan ince, yuvarlak hamur yaprağı.

yumuşat-	(T.) :	1. Sertliğini gidermek, yumuşak duruma getirmek. 2. mec. Kabalığını, katılığını, sertliğini veya acımasızlığını ortadan kaldıracak duruma getirmek.
yun-	(T.) :	Yıkanmak.
Yūsuf	(Ar.) :	1. Yusuf u Zeliha Hikâyesinin erkek kahramanı. 2. Hz. Yusuf.
Yūsuf u Zelihâ	(öz. is.) :	Tevrat'ta, İncil'de ve Kur'ân'da da bahsi geçen, Yusuf peygamber ile Mısır kraliçesi Zeliha arasında geçen aşk olayını anlatan eser. İlk olarak Ali, Şeyyad Hamza ve pek çok şair bu Hikâyeden etkilenererek Yusuf u Zeliha mesnevileri yazmıştır. Eserde zikredilen Çakerî Sinan Bey, Mevalana Hamdi, Müfti Ahmed Çelebi de ayrı ayrı Yusuf u Zeliha Hikâyelerini nazm etmişlerdir.
yuva	(T.) :	1. Ailenin oturduğu yer. 2. Hayvan barınağı. 3. mec. Bir şeyin öğretildiği yer. 4. mec. Bir şeyin çok bulunduğu yer.
yüce	(T.) :	Büyük, ulu, yüksek.
yügrî(ü)ş-	(T.) :	Koşuşmak.
yük	(T.) :	Ağırlık, eşya.
yüksecek	(T.) :	Yüksekçe
yüksek	(T.) :	1. Yukarıda, üst tarafta olan yer. 2. Derece ve makamı bakımından üstün. 3. mec. Erdemli, faziletli. 4. Güçlü, şiddetli.
yümn	(Ar.) :	Uğur, mut, bereket.
yürek	(T.) :	1. Kalp. 2. Bir kimsenin ruhsal yönü, gönül.
yüri-	(T.) :	Yürümek, gezmek, dolaşmak, hareket etmek, iş yapmak.
yüz	(T.) :	1. Çehre, surat 2. Dış görünüş, cephe.
yüz	(T.) :	Asıl sayı sıfatı, yüz.

Z

zabıt	(Ar.) :	1. İdaresi altına alma, kendine mâl etme. 2. Silah kuvveti ile bir yeri alma. 3. Sıkı tutma. 4. Kaydetme, özetini yazma. 5. Anlama, kavrama.
zāde	(Far.) :	1. Evlat, oğul. 2. İnsaniyetli, doğru adam. 3. “doğmuş, meydana gelmiş“ anlamlarıyla birleşik kelimeler yapar.
zafer	(Ar.) :	1. Bir çok emek neticesinde maksata ulaşma, başarıma. 2. Düşmanı yenme, üstün gelme.
zağar	(T.) :	Bir cins çoban köpeği.
zāhib	(Ar.) :	1. Gidici, giden. 2. Bir fikre uyan, kapılan.
zāhid	(Ar.) :	Çok, aşırı sofı; kaba sofı.
zāhir	(Ar.) :	1. Görünen, açık, belli, meydanda. 2. Elbette, şüphesiz, öyledir ya. 3. Galiba, zannederim, umulur ki. 4. Görünüşe göre, anlaşılan, meğer. 5. Dış yüz, görünüş.
zahīr	(Ar.) :	Arka çıkan, yardımcı.
zāhir	(Ar.) :	Parlak.
zāḥir	(Ar.) :	Taşkın, coşkun (deniz).
zāḥir	(Ar.) :	Bol; semiz; tavlı.
zāḥire	(Ar.) :	Gerektiği zaman harcanmak üzere anbarda saklanan hububat, yiyecek.
zāhiri	(Ar.) :	1. Görünen, görünürdeki. 2. Ebû Dâvûd-ı Zahirî'nin kurduğu mezhebe mensup.
zaḥm	(Far.) :	Yara.
zaḥm	(Ar.) :	İri, kalın, büyük.
zaḥmet	(Ar.) :	1. Sıkıntı, eziyet, rahatsızlık. 2. Zor, güç. 3. Yorgunluk.
za‘îf	(Ar.) :	1. Zayıf, güçsüz, kuvvetsiz, arık. 2. Tembel. 3. Gevşek.

Ẓā'ifī	(öz. is.) :	Beşinci tabakada bahsedilen şairlerden. bk. 58b6.
ẓalūm	(Ar.) :	Çok zalim olan.
zamān	(Ar.) :	bk. zemān.
zamīr	(Ar.) :	1. Gönülde gizli olan sır. 2. Kalp, vicdan. 4. İsmi yerini tutan kelime.
ẓānn	(Ar.) :	Zannedici, zanneden, sanan.
-zār	(Far.) :	İsmlere eklenerek yer adı bildirir.
zār	(Far.) :	1. Ağlayan, inleyen. 2. İnleme, ağlayış. 3. Zayıf, dermansız.
zarar	(Ar.) :	1. Bir menfaatin bozulması veya kaybolması. 2. Zıyan, eksiklik, kayıp.
zārī	(Far.) :	Ağlayıp, sızlama.
ẓarīf	(Ar.) :	1. Zerafetli, güzel, şık. 2. Nazik, ince, beğenilir tavır ve edalı. 3. İnce, nükteli.
zarūret	(Ar.) :	1. Çaresizlik. 2. Muhtaçlık, yoksulluk; sıkıntı.
zarūrī	(Ar.) :	Mecburî, zorunlu, ister istemez olacak olan.
zāt	(Ar.) :	1. Kendi. 2. Asıl, öz, cevher. 3. Saygıya değer kimse.
zāt	(Ar.) :	Sahip, malik.
zāten	(Ar.) :	Aslında, asıl olarak, esasen.
Zātī	(öz. is.) :	Yedinci tabakada bahsi geçen şairlerdendir. bk. 97b8.
zāviye	(Ar.) :	1. Küçük tekke. 2. Birinin ibadet etmek üzere çekildiği تنها yer. 3. Köşe.
zāyic(ç)e	(Far.) :	Yıldızların belli zamandaki yerlerini ve durumlarını gösteren cetvel.
zāyi'	(Ar.) :	Elden çıkan, kaybolan, zarar, zıyan, yitik.
ze'āmet	(Ar.) :	Sipahilere verilen en büyük tımar.
zeber-dest	(Far.) :	1. Mahir, becerikli. 2. Eli üstün.
zeḥḥār	(Ar.) :	Dolu, taşkın, coşkun (deniz).

ze(i)hī	(Ar.) :	1. Ne güzel, ne hoş. 2. Aferin, bravo.
zehr	(Far.) :	Zehir, ağu.
zekāt	(Ar.) :	İslam'ın beş şartından biri olan, mal ve paranın, paklığını ve helalliğini sağlamak üzere, kırkta birinin her yıl sadaka olarak dağıtılması.
zekāvet	(Ar.) :	Zeyreklik, çabuk kavrama.
zekāvet	(Ar.) :	Zeka, zekilik.
zekī	(Ar.) :	Temiz, halis; hali temiz olan kimse.
zekī	(Ar.) :	Zeka sahibi, çabuk anlayışlı.
Zelīhā	(Ar.) :	1. Yusuf ile Zeliha hikyesinin kadın kahramanı. 2. Hz. Yūsuf'un refikası.
zelīl	(Ar.) :	Sürçüp düşen; yanılan.
zelīl	(Ar.) :	Hor, hakir, alçak, aşağı tutulan, aşağılanan.
zemm	(Ar.) :	Yerme, kınama, ayıplama.
zemān	(Ar.) :	1. Zaman, vakit, çağ, devir. 2. Süre. 3. Mevsim.
zemāne	(Ar.) :	1. Devir, vakit. 2. Baht, talih, felek.
zemīn	(Far.) :	1. Yeryüzü. 2. mec. Temel, dayanak. 3. Mevzû, tema, ortam.
Zemīnī	(öz. is.) :	Sekizinci tabakada bahsi geçen şairlerden. bk. 117b6.
zemzeme	(Ar.) :	Ezgili, nağmeli ses; nağme.
zenahdān	(Far.) :	Çene.
zenāne-reng	(Far.) :	Kadın tabiatlı.
zencīr	(Far.) :	Zincir.
zencīrī	(Far.) :	Zincirlik deli.
Zencirī	(öz. is.) :	Yedinci tabkada bahsedilen şairlerden.
zeng	(Far.) :	1. Zil. 2. Zenci.
zerre	(Ar.) :	Pek ufak parça, molekül.
zerrīn	(Far.) :	1. Altundan yapılmış, altın. 2. Altın gibi sarı. 3. Parlak.

zevā'il-iḥtirām	(Ar.) :	Saygısı kalmayan, hürmet edilmeyen.
zevī' l-iḥtirām	(Ar.) :	Saygı sahipleri, saygıdeğer kişiler.
zevḳ	(Ar.) :	1. Tatma, tad; hoşça giden hal, haz. 2. Manevi haz. 3. Eğlence, eğlenti, eğlenme, cümbüş.
zeyl	(Ar.) :	Ayırma.
zeyl	(Ar.) :	1. Çok uzun söz, yazı. 2. Bir şeyin altı, devamı, eki. 3. Son. 4. Etek.
zeyn	(Ar.) :	Süs, bezek.
Zeyneb Ḥātūn	(öz. is.) :	Eserde adı geçen iki kadın şairden biri. bk. 109b2.
Zeynel Paşa	(öz. is.) :	Yavuz Sultan Selim dönemi şairlerindedir. bk. 26a7.
zıll	(Ar.) :	Gölge.
zıllu'llāh	(Ar.) :	Allah'ın gölgesi (Halifeler, hükümdarlar için kullanılır.).
zırh	(Far.) :	Zırh, demirden örme veya dökme savaş elbisesi.
zī	(Ar.) :	“Sahip“ anlamında kelimelerin başlarına getirilerek birleşik kelimeler yapar.
zīb	(Ar.) :	Süs, bezek.
zībā	(Far.) :	1. Süslü, yakışıklı. 2. Yakışıklı, güzel.
zıhn	(Ar.) :	Zihin, anlama, bilme.
zıhnī	(Ar.) :	Zihne ait, zihinle ilgili.
zıkr	(Ar.) :	1. Anma, anılma. 2. Bildirme.
zıkrī'n-nisā'ī	(Ar.) :	Kadınların anılması.
zīn	(Far.) :	Eyer.
zindān	(Far.) :	1. Yeraltı hapisanesi. 2. Pek karanlık, sıkıntılı yer.
zīnet	(Ar.) :	Süs, bezek.
zinhār	(Far.) :	Asla, sakın, olmaya, aman!
zīrā	(Far.) :	Çünkü, şundan dolayı ki.
zīrā' at	(Ar.) :	Ekincilik, çiftçilik; tarım.
zırve	(Ar.) :	Doruk, bir şeyin en yüksek noktası, tepesi.

zīver	(Far.) :	Süs, bezek.
ziyāde	(Ar.) :	1. Artma, çoğalma. 2. Artan, fazla kalan.
ziyāde-idrāk	(Ar.) :	Anlayışı bol olan.
ziyān	(Far.) :	Zarar, kayıp.
ziyāret	(Ar.) :	Görmeye gitme, görüşmeye gitme, gidilme.
zī(y)net	(Ar.) :	bk. zīnet.
zū-fünūn	(Ar.) :	Bilgi sahibi, bilgili, fenler sahibi.
zuhūr	(Ar.) :	Görünme, meydana çıkma, baş gösterme, türeme.
zulm	(Ar.) :	Zulüm, haksızlık, eziyet.
zulmet	(Ar.) :	Karanlık.
zulümāt	(Ar.) :	Karanlıklar.
zürefā	(Ar.) :	Zarif, nazik, ince duygulu, hoş konuşmayı bilir zeki kimseler.
zübān	(Far.) :	1. Dil, lisan. 2. Lehçe, lügat.
zübde	(Ar.) :	1. Bir şeyin en seçkin parçası. 2. Öz, özet, sonuç.
zühd	(Ar.) :	Her türlü zevke karşı koyarak kendini ibadete verme.
zühdī	(Ar.) :	Zühde mensup, zühd ile ilgili.
zühre	(Ar.) :	Çobanyıldızı, Çulpan, Venüs.
Zülālī	(öz. is.) :	Altıncı tabakada bahsi geçen şairlerdendir. bk. 74b2.
zülġ	(Far.) :	1. Sevgilinin saçı. 2. Yüzün iki tarafına sarkan saç lülesi.
zülġī	(Far.) :	1. Zülfe ait, zülüfle ilgili. 2. Sevgilinin saçına ait.
Zū'l-ķarneyn	(Ar.) :	1. Kur'ān'da adı geçen velī mi nebī mi olduğu net olarak bilinmeyen mübarak zāt. 2. Büyük İskender.
zümre	(Ar.) :	Bölük, takım, cemaat, topluluk, sınıf, cins, grup.
zūnnār	(Ar.) :	Uçları sarkık, ipten örme kuşak.
zū'l-iķtidār	(Ar.) :	İktidar sahibi.
zū'l-fi(e)ķār	(Ar.) :	Hz. Ali'nin kılıcı.

KİŞİ ADLARI İNDEKSİ

A

- ‘ Abdullāh: 23a3, 74b10, 74b13.
- ‘ Abdurrahmān-ı Cāmī: 3b10-11, 27b7, 43a4, 46a6, 48b1, 87b3.
- ‘ Abdü’l-‘ azīz Çelebī: 44b12.
- ‘ Abdü’l-kādir: 67b6.
- ‘ Adlī (Yıldırım Bāyezīd): 14b11.
- ‘ Adnī: 23a3, 24a1.
- Āftābī: 78b11, 79a4, 79a6, 79a12, 79b8 .
- Āhī: 98a11.
- Aḥmed: 87a10.
- Aḥmed (Sultān): 16b11, 78b11, 109b8.
- Aḥmed Beg: 36a7, 37a6.
- Aḥmedī: 52a8, 52b4, 52b9.
- Aḥmed-i Dāi: 54a5, 54a6, 55a5.
- Aḥmed Pāşā: 21a9, 21b11, 22a3, 22a6, 60a6, 93b4.
- ‘ Ahdī: 89b7.
- Akşemseddīn: 47a11.
- ‘ Alī (Hz.): 74b6, 74b7.
- ‘ Alī: 116a3.
- ‘ Alī Beg: 36b2, 101b10.
- ‘ Alī Dede: 99a2, 103a7.
- ‘ Alī Pürtik: 90b1.
- ‘ Alī Şīr (Mīr): 4a8.
- ‘ Amrū: 77a3.
- Areṣto: 10b9, 97a12.
- ‘ Arifī: 113a10, 113b2.
- ‘ Aşcıoğlu: 43b1.
- ‘ Aşķī: 64b6, 67b2, 119b5.

‘Aḩā: 102a3.

‘Aḩāyī: 56a5, 56b8, 56b10.

‘Azrā: 48a10.

B

Baba ‘Alī: 112a13, 116b10.

Baba ḩasan: 87a1.

Baba Nedīm: 59b2.

Bahārī: 111a9.

Baḩṣī: 97b9.

Bākī: 115a10.

Bāyezīd(Yıldırım): 12b8, 14b10, 15a11, 15b2, 15b7,15b10, 16a1, 16b10, 18b12, 19a5, 19a8, 22a12, 24b8, 25b4, 27b11, 28b2, 28b4-5, 28b9, 28b12, 29a4, 29a8, 30a12, 31b7, 32a3, 35b10, 45b1, 46b1, 46b4, 46b10, 46b12, 53b11, 65a1-2, 65a1-2, 71b13, 72b9, 75a12, 76a6, 78a4, 86a12, 87a11, 87b7, 88a1, 89b7, 100a3, 100b13, 105a12,115b2.

Bāṣīrī 105a10.

Bāyezīd ḩelebī: 118b1.

Beñlü ḩasan: 98a11.

Beñlü Memi: 102a10.

Behiṣṡī: 87a10.

Behrām-ı Güstehem: 79a11.

Bezmī:107b10.

Büzürcimihir: 25b12.

C

Ca‘ fer: 80a6, 104a6.

Ca‘ fer ḩelebī: 29a13.

Celīlī: 103a11.

Cem (Sulḫān): 15a,10, 15a12, 15b3,15b5, 15b6, 15b10, 16b6, 65a1,65a2, 65a1, 88a7, 88b1, 88b2, 88b6, 88b7, 88b11, 89a5, 89a8, 89a9.

Cemālī: 102b6.

Cemīlī: 120a12.

Cemṣīd-i Key 10b12, 19b10.

Cenānī: 89a12.

Cendercioglu: 32a2.

Cihānī: 106b12.

Cüvānī: 106b8.

Ç

Çağşurcu Şeyhī: 108b7, 108b11, 109a6.

Çākerī Sinān Beg: 35b10.

Çırāg: 79a4, 79a6, 79a7, 79b8.

D

Dāfī: 81a4.

Daḫlī: 26b7.

Dāvūd (Hz.): 17a5.

Dāvūd Pāṣā: 69a1.

Deli Luṭfī: 40a13.

Dellāloglu: 115a10.

Delü Bürāder: 80b12.

Derūnī: 120a2.

Dervīṣ: 112a1.

Du' āyī: 86b8, 86b9.

E

Ebū ‘Alī Sīnā: 97a12.
 Ebūbekir (Hz.): 25a13.
 Ebū Müslim: 75a3.
 Emīr Devletşāh 4a4.
 Emīrī: 46b1.
 Emrī: 117a6.
 Erjeng: 57b2.
 Eyyūb(Hz.): 57a5.
 Eyyūb-i Enşārī: 39b13, 41b5.
 Eyyühüm Erik: 83a12.

F

Farazdağ: 97a11.
 Fārīsī: 115b11.
 Faḥrī Çelebī: 45b7.
 Fā‘ iğ Pāşā: 91b4.
 Fazlī: 32b12.
 Fehmī: 94a2.
 Fenārīoğlu Aḥmed Pāşā: 28b6, 28b9.
 Fenāyī: 67a8.
 Ferdī: 117a3.
 Ferhād: 2b5.
 Ferīdī: 91a10, 91b2.
 Ferrūḥī: 101a7.
 Fettāḥī Nīşābūrī: 48a11.
 Fiğānī: 112b10.
 Fikrī: 112a1.
 Firdevsī: 71b9.

G

Garībī: 104b2.

Ġazālī: 80b12, 81a6.

Ġazzāz ‘ Alī: 90a11.

Geyüklü Baba: 81a6.

Ġübārī: 84b9.

Ġulāmī: 85a3.

Güyinde Usta Şems: 67b3, 90a13.

Gülşenī: 61b3.

Güre Kedi: 109a8, 109a10.

H

Ḥabībī: 91b3.

Ḥacı Bektāş: 59b3.

Ḥadım ‘ Alī Pāşā: 94b9, 99b8.

Ḥadım Sinān Pāşā: 103b6.

Ḥāfız-ı Şirāzī: 23a8, 34a12.

Ḥacı ‘ İvāz Pāşā: 56a6, 56a12-13.

Ḥadīdī: 93a5, 93a6, 93a12.

Ḥafī: 65b5.

Ḥākī: 95b3.

Ḥakīm Sinān: 50a2, 83a3.

Ḥalīlī: 62a5.

Hamdī: 47a11.

Ḥammāloĝlı: 109a2, 109a7.

Ḥatem-i Tay: 6b7.

Ḥaraccı Ḥüssām: 91a10.

Harīmī(Sultān Korkud): 19a10.

Hasan (Hz.): 69a6.

Hassan: 57a6.

Hayālī: 32a10, 112a13.

Hayātī: 66a2, 66a5, 66a8.

Haydār: 88b11.

Hayre' d-dīn: 68b9.

Hayretī: 113a4.

Hersekoğlu Ahmed Pāşā: 36b3.

Hıfzī: 95b9, 95b11.

Hiṭābī: 118b7.

Helālī: 119a9.

Helākī: 119a13.

Hevesī: 94b3.

Hoca Faḫih: 63a2, 63a11.

Hümāmī: 55b7.

Hüseyin (Hz.): 69a6.

Hüseyin: 113a10.

Hüseyin Baykara 4a10, 87b2, 87b5.

Hüsrev: 36b13, 39b8, 50b3, 51a11, 51b7, 52a6, 54a3, 82b5, 98b4.

Hüsrev-i Dehlevī 17b9.

Hızır Beg: 39a5.

İ

İdrīs-i Bitlisī: 15a3, 72b4.

İdrīs Beg: 36b10.

İlyās: 86a1.

İsā (Hz.): 34b11, 40b12, 41a8, 71a12.

‘İsā Fākīh: 85b2.

İshāk Çelebî: 44b1, 117b6.

İskender-i Zülkarneyn: 10b10, 19b11, 55a3.

‘İzārî: 39b8, 89a12.

K

Ķandî: 89a5, 89a11, 118b12, 118b13.

Ķansu Gavrî: 17a6.

Ķarıřduran Süleyman: 87a10.

Ķāmî: 111b10.

Ķāsım Beg: 34b12.

Ķāsım Pāşā: 24b4, 46a10.

Ķāsımî: 34b13.

Ķātībî: 92b7, 92b8, 102a5.

Ķātīb Dāvūd: 105b13.

Ķātīb Ħasan: 103b5.

Ķātīb-i Niřābūrî: 69a3.

Ķātīb Şevķî: 75a4, 75b4, 84b1.

Ķemāl-i İřfāhānî: 18b8.

Ķemāl Re’is: 68b1.

Ķemāl Pāşā: 42b3, 42b8.

Ķeşfi: 100b13.

Ķıvāmî: 69b12.

Ķudsî: 118b1.

Ķaraca Pāşā: 37a6, 37a9, 37b1, 37b2.

Ķorkud (Sulţān) : 18b12, 19a1, 19a3, 81a1, 81a2, 82b2, 106a13, 106b2.

Ķānūnî Sulţān Süleymān: 21a5, 33b11, 59a1, 103b12, 123b7.

Ķurbî: 120b10.

L

La' lî: 88b6.

Lâmî' î: 47b12, 48b8.

Laṭîfî: 121a2.

Le'âlî: 69a10, 69b11,

Leylî (Leylâ): 23a1, 32b3, 36a1, 37a1, 37a4, 47b3, 85b10, 116a1.

Likâyî: 91a1, 91a6, 91a8.

Lütfî Pâşâ: 26b8, 27b5.

M

Maḥmūd: 47b13.

Maḥmūd Çelebî: 104b2

Maḥmūd Pâşâ: 23a2, 24a3, 24a4, 24b7, 66a9, 66b2-3, 74a6, 74a10.

Maḥvî: 36b11, 116b3.

Maḳâmî: 96a5, 96a6.

Malḳoçoğlu Bâlî Beg: 89b1.

Mecnûn: 2b5, 18b5, 23a1, 31b3, 32b3, 32b7, 36a1, 37a1, 37a5, 44b10, 47b3, 63a1.
85b10, 113a3, 116a1, 116a12.

Melîhî: 59b10, 60b10, 60b12.

Mesîḥ: 31b4.

Mesîḥî: 99b5.

Meşrebî: 116b10.

Mevlânâ 3b10.

Mevlânâ Âmrevî: 77a3.

Mevlânâ ' Abdü'l-vâsî Çelebî: 30a12.

Mevlânâ ' Abdurrahmân Çelebî: 28a13.

Mevlânâ ' Abdurrahmân Ḥatîfî: 36b13.

- Mevlānā ‘Abdü’l-vehhāb Çelebî: 32a9.
- Mevlānā ‘Alî: 66b12.
- Mevlānā Ca‘fer Çelebî: 29a3.
- Mevlānā Cefāyî: 86a12.
- Mevlānā Ebu’l-fazl Çelebî: 32b9.
- Mevlānā Hâcî Hasan: 27b6.
- Mevlānā Hafîz: 44a4, 119a5.
- Mevlānā Hamdî: 67b12.
- Mevlānā Hasan Çelebî: 43b1.
- Mevlānā Hocâ Çelebî: 31b5.
- Mevlānā Kadirî: 85b2.
- Mevlānā Kadri Çelebî: 31a10.
- Mevlānā Kebirî: 83b4, 83b9.
- Mevlānā Kemâl: 74a3, 74a5.
- Mevlānā Kerimî: 85a8.
- Mevlānā Kuṭbî: 41b11.
- Mevlānā Luṭfî. 40a12, 40b9.
- Mevlānā Me‘âlî: 82a1.
- Mevlānā Muḥammed Çelebî: 43b10.
- Mevlānā Muḥyi’d-dîn Çelebî El-Fenârî: 30b10.
- Mevlānā Nihânî: 80a6, 94b8.
- Mevlānā Niyâzî: 85b13, 114a9.
- Mevlānā Nizâmî: 62b2.
- Mevlānā Şadrî: 82a13.
- Mevlānā Saḳî: 79b9, 79b10.
- Mevlānā Sevdâyî: 84a1.
- Mevlānā Seyyid Maḥmûd: 46b3.
- Mevlānā Şubḥî. 83a3.

Mevlânâ Şâh Çelebi El-Fenârî: 29b9.

Mevlânâ Şemsî: 56b11.

Mevlânâ Şevkî: 83b8, 91a5.

Mevlânâ Şeyh İdrîs: 32b10.

Mevlânâ Vaşfî: 73a11.

Mevlânâ Vaz'î: 73b12.

Mevlânâ Veliyyü'd-dîn: 21a11.

Mevlânâ Vişâlî: 84a7, 84b2, 84b5.

Meylî: 107a12.

Miceklioğlu: 82b2.

Miḡâl: 101b10.

Mihrî Hâtûn: 109b7, 110a2.

Mîr Nevâ'î: 114b3.

Monlâ 'Alî: 61a3.

Monlâ 'Abdü'l-kerim 32a9, 77a3.

Monlâ Fenârîoğlu 'Alî Çelebî: 29b10.

Monlâ Fenârî: 30a2, 30b10.

Monlâ Hâfız: 114a9.

Monlâ Hünkâr: 24a2.

Monlâ 'Işkî: 92b7.

Monlâ İdrîs: 72b6.

Monlâ Lütfi: 40a4, 40a5, 40a6, 40b7, 40b12, 41a7.

Monlâ Mâşî: 112a2.

Monlâ Velî'ddîn: 58a3,4, 60a5.

Monlâ Velî: 62b3.

Monlâ Vildân: 85b13.

Monlâ Hâmdî: 77b13, 94a2.

Muḡammed: 77a13, 94a8, 95b9, 106a3.

Muḥammed (Hz.): 6a10, 68b8.

Muḥammed(Fatih Sultan Mehmed): 12b8,9, 13a7, 14a9, 14b10, 15a9, 15b11, 18b13, 21b1, 21b6, 22a2, 22a11, 23b2, 24a4-5, 24a10, 25b3, 28b4, 28b7-8, 29b11, 29b12, 40b1, 40b3, 40b6, 41a5, 41a6, 41a9, 41a12, 42b4, 60a10,60b1, 60b9, 63b2, 63b13, 64a3, 64b6, 67a8, 67b6, 67b7, 69a13, 92b12, 115a11.

Muḥammed Pāṣā: 24a2.

Muḥammed Çelebî: 32a2, 78a2.

Muḥyî (Pilavcı): 95a5, 95a9.

Muḥyî'd-dîn: 111b3.

Mu'îdî: 117b11.

Muṣlaha'd-dîn: 46a2, 110b13.

Muṣtafâ (Hz. Muhammed): 35b9.

Muṣtafâ: 115b11.

Mü'eyyed: 28b1.

Müftî ' Alî Çelebî: 113b3, 117b11.

Müftî Aḥmed Çelebî: 42b2.

Müftî Sa'dî: 103b13.

Mü'eyyedoğlı ' Abdurrahmân Çelebî: 28a13, 28b7, 28b10.

Murâd (2): 12b8, 13a9, 21a11, 50a7-8, 50b1, 51a13, 56a5, 56b5, 56b11, 57a6, 57a11, 57b7, 63b2.

Muṣtafa: 12a11.

N

Nacaḳ: 75a1.

Nāḥîfi: 67b3.

Naḳḳâş Bâlî: 115a4.

Nāmî: 102a10.

Naşûḥî: 92a4, 92a8.

Naẓmī: 118a3.

Necātī: 35a3, 39a13, 71a11, 71b9, 71b12, 72a3, 72a7, 84b3, 101a13, 120b10.

Neġāhī: 107a3.

Nigāhī: 116b13.

Niḡābī : 111b3.

Nevāyī: 4a12.

Nezārī: 107b4 .

Nihānī: 74b10, 75a3, 80b11.

Niṣāncı Ca' fer: 45a12-13.

Niṣāncı Muṣtafā Çelebī: 33a9.

Niṣānī: 24a5, 24b3.

Niyāzī: 86a3.

Nizāmī: 50b2, 52a10.

Nücūmī: 59a8.

Nūṣī: 117a11.

Nūṣınrevān: 19b10.

O

Orḡān (Sulṭān): 101b2.

‘Oṣmān Çelebī: 47b12.

Ö

‘Ömer Beg: 36b10.

P

Pāṣā Çelebī: 41b11.

Penāhī: 102b2.

Pirī Pāṣā: 25a13, 43b10.

R

Raḥīkī: 120a7.

Raḥmī: 115a4.

Rāzī: 43b11.

Rāfezī: 95a4.

Ramazān: 112b10.

Receb: 84b6.

Refīkī: 100a2.

Remzī: 110b13.

Resmī: 93b2.

Revānī: 75b13, 100b6, 100b7, 100b8, 111a11, 111b2.

Rıdvan: 36a8.

Riyāzī: 83a11.

Rūḥī: 113b3.

Rūṣenī: 61a, 61a7, 61b4.

Rüstem 7a1, 12a12.

Rüstem Beg: 34b12.

S

Şabāyī: 68b9 , 101a2.

Sa' dī: 67b2.

Sa' deddīn-i Taftāzānī: 42b6, 42b10, 52b7.

Sa' dī Çelebī: 45a12.

Sa' dī-i Sirozī: 64b13.

Şafāyī: 68a7, 68b8.

Şafi: 57b2.

Şafi (Kāsım Pāşā): 24b4.

Saġārī: 90a11, 90b9.

Saġbān: 97a11.

Şaru Memi: 95b10.

Şa' yī: 77b12, 78a4.

Sebzī: 117b2.

Seġhāyī: 88b1.

Sehī (Dervīş) 5b9, 7b4, 26b2, 26b4, 72a4.

Selīm (Yavuz Sultan Selīm): 16b9, 17a7-8, 18b13, 26b9, 32a10, 36b3, 77b4, 78b4, 109b8.

Selmān: 34a10, 50a4, 50a7, 52a11, 52b2, 54a6, 54a12.

Hız. Süleymān: 8b12, 9b9, 9b11, 55a3.

Selīkī: 116a13.

Selimī (Yavuz Sulţān Selim): 18a9.

Selīm (Yavuz Sultan Selim): 19a8-9, 25b5, 26a8, 26b7, 29a9, 30a3, 37a7, 37a9, 46b1-2, 76a13, 90a5, 100a3, 100b6.

Serīrī: 106a13.

Seyyid Şerīf Cürġānī: 42b7, 42b10, 48a8, 49b13, 52b7.

Seyyid-i Hüseyin Aġlāţī: 46a6-7.

Seyyid Kāsım-ı Nıksārī: 89b13.

Seyyid Yaġyā: 61a8.

Sezāī 105a11.

Şıdkī: 93b10.

Siġrī: 106a3 .

Şıfāţī: 108b2.

Sulţān Maġmūd: 71a13, 71b9, 71b10, 72b5, 77b2, 101b2.

Şun'ī: 101a13, 121a9.

Surūrī: 46a2.

Sūzī: 101b7.

Şübütî: 118a8.

Sücûdî: 100b3.

Sühâyî: 94a8.

Süvârî: 108a9.

Ş

Şâh 'Alî: 63a12.

Şâh Çelebî: 30b11.

Şâh İsmâ' il 17a3, 17a4.

Şamî: 35a5, 35b3.

Şamluoğlu Muştafa Beg: 35a5.

Şebâbî: 107a7.

Şehdî: 63b13, 64b5.

Şehîdî: 89b13.

Şemsî: 32a3.

Şem'î: 98b13.

Şeyh Cemâl. 11b10.

Şeyh İbrâhim: 61b3.

Şeyh Kirâmî: 50b1.

Şeyh Kuştbeddîn: 41b12, 82a13.

Şeyh Muşlaḥa' d-dîn: 99a5.

Şeyh Sa' dî: 67b13.

Şeyh Vefâ: 39a13, 68b9-10, 98a4, 98b13, 103a6.

Şeyh Yavsi: 31b6.

Şeyhî: 49b8, 50a9, 50b2, 51a6, 51a10, 52a6, 52b3, 53a9, 54a2, 54a4, 98b5

Şirâzî: 55a6.

Şîrî: 36b2.

Şîrîn: 36b13, 39b8, 50b3, 51a11, 51b8, 52a7, 54a3, 82b5, 98b4.

T

Ṭabīb Şāh Muḥammed: 112b10-11.

Tācī Beg: 29a3, 29a5, 45a12.

Ṭalibī: 95a12.

Ṭālī'ī: 77a13.

Timur Gürgānī: 15a7 .

Ṭopuḳlu: 109a7.

Tuman Bay: 17a9, 17a11.

Turaḳ 105b11.

Ṭurḫān Beg: 36b10.

Türābī: 88a7.

Tütünsiz Aḫmed Beg: 36a7.

U

Uḡurluoḡlı Muḥammed Mīrzā 105a10,11,13.

‘Ulūmī: 116b7.

‘Ulvī: 63a12, 63b9, 66a2.

Ü

Ümmü Veled: 44b12.

V

Vaḫdī: 104a6.

Vāmıḳ 48a9.

Vaṣṣāf. 33b5.

Vechī: 118b5.

Y

Yaḥyā: 119b12.

Yaḳīnī: 102b10.

Y āreḥiṣāroġlı: 82a1.

Yazıcı Tursun 66b5, 66b8.

Yetīm: 116a3.

Yunus Pāṣā: 99b9.

Yūsuf: 26b12, 36a1, 43a1, 47b3, 47b5, 49b8, 55a3, 75a5, 95b3, 120a7.

Yūsuf-ı Mıṣr: 9b10.

Yūsuf Şeyḫī: 39b9.

Z

Za' ifi: 58b6,11.

Zātī: 97b8.

Zeliḥā: 36a1, 43a1, 47b3, 47b5.

Zemīnī: 117b6.

Zencirī: 108a2,3.

Zeynel Pāṣā: 26a7.

Zeyneb Ḥātūn: 109b2.

Zülālī: 74b2.

KİTAP ADLARI İNDEKSİ

A

Ana Bacı: 104a9.

B

Bahāristān: 3b11, 43a5.

C

Cemşid ü Hurşid: 52a13.

Ç

Çeng-nāme: 54a12.

D

Dāfi'ül-ğumūm ve Rāfi'ü'l-hümūm: 81a4.

Derd-nāme-i 'Alī: 67a2-3.

E

Enīsü'l-uşşāk: 42a9.

F

Ferhād-nāme: 48a9.

Firāk-nāme: 62a8, 62a9.

G

Gül ü Hüsev: 73a3 98b4.

Gülşen-i Rāz: 55b4.

H

Hallakanî : 33b8.

Hamse-i Nizâmî: 36a11, 50a12, 51a11, 88a2, 103a13.

Hamse-i Rûmî: 76b10.

Hâr-nâme: 51b6, 51b8.

Heşt-Behişt: 9a1.

Heşt-Ravza: 43a5.

Heves-nâme: 29b3-4, 42a9.

Hurşîd ü Ferâhşâd: 16b7.

Hurşîd ü Mihr: 112a6.

Hüsn-i Dil: 48a10, 98b7.

Hüsrev ü Şîrîn: 36b13, 39b8, 50b3, 51a11, 51b7-8, 52a6-7, 54a3, 82b5, 98b4.

Hurşîd ü Ferâhşâd: 53b12.

İ

İskender-nâme: 52a10, 52b1, 52b2.

İşret-nâme : 76b11.

K

Kelile-i Dinme: 33b7-8.

Çorçudiyye : 19a11.

L

Leylî vü Mecnûn: 32b3, 36a1, 37a1, 47b3.

M

Mecâlisü'n-nefâ'is: 4b4, 4b10.

Münâzara-i Gül-i Hüsrev : 73a3.

N

Nigāristān: 43a5.

P

Penc-Genc: 50b2.

S

Sī-nāme: 55b12, 56a2.

Ş

Şehnāme : 64a3, 64a4, 54a6.

Şem^c ü Pervāne : 97b11.

Şütr-Hücre: 69a3.

T

Ṭabaḳātü'l-memālik ve Derecātü'l-mesālik : 34a3.

Tācü'l-me'āşir : 33b7.

Taḳvīm-i Naşūhī: 92a8.

Tevāriḥ-i Āl-i 'Oşmān: 12b9, 13a8, 15a6, 32b9, 43a2, 64a3, 66b4, 72b4, 75b10.

Tevāriḥ-i Timur Gürgānī: 15a7.

V

Vāmıḳ u 'Azrā: 48a9-10.

Veys-i Rāmin: 48a8.

Y

Yūsuf u Zelīhā: 36a1, 43a1, 47b3, 47b5.

SONUÇ

Türk dilinin ve Türkiye Türkçesi'nin tarihi gelişimini anlama yolunda Eski Anadolu Türkçesi'nden Osmanlı Türkçesi'ne geçiş döneminde yazılan ve türünün ilk örneği olmasının yanı sıra, Osmanlı Türkçesi döneminde yazılmış ilk nesir örneği olma özelliğini de taşıyan Sehi Bey'in Heşt-Behişt adlı eserini ele aldık. Çalışmamızda eserin kapsadığı dönemlerdeki dil özelliklerini tespiti çalışarak, Türk dilinin gelişimini ve uğradığı değişiklikleri belirlemeye çalıştık.

İnceleme- Transkripsiyonlu Metin-Sözlük olarak üç bölümden oluşan çalışmamızda, eseri gramatikal olarak ele alarak, dilbilgisi açısından tahlil etmeye ve burdan hareketle Türk dilinin gelişimindeki seyri göstermeye çalıştık.

İncelemeye çalıştığımız Heşt-Behişt, şairler tezkiresi olması bakımından geniş bir dönem, sahayı kapsamaktadır. Eserde farklı yerlerde, farklı zamanlarda yaşamış olan şairlerden bahsedilmesi ve bu şairlerin şiirlerine örneklerin verilmesi bizlere eserin yazıldığı dönem olan XVI. asrın dil ve üslup özelliklerinin yanısıra XIV. ve XV. asırdaki Türk dilinin özelliklerini de tespit etme, anlama şansı vermektedir. Bu özelliğinden dolayı çalışmamız, Eski Anadolu Türkçesi ile Osmanlı Türkçesi'nin ve bu iki dönem arasındaki geçiş döneminin özelliklerini bizlere sunmakta ve günümüz Türkiye Türkçesi'nin nasıl bir süreçten geçerek geldiğini bizlere göstermektedir.

Çalışmamızın giriş bölümünde ise Sehi Bey ve çalışmamıza konu olan Heşt-Behişt hakkında bilgi vererek, nesir alanındaki ilk çalışmanın içeriğini ve biçimsel özelliklerini ortaya koymaya çalıştık.

Çalışmamız; Eski Anadolu Türkçesi ile Osmanlı Türkçesi arasındaki geçiş döneminin (XVI. asrın ilk yarısının.) dil özelliklerini göstermekte, Eski Anadolu Türkçesi'nin XIV. ve XV. asırdaki özellikleri hakkında da çıkarımlarda bulunmamızı sağlamaktadır.

İncelediğimiz eser ve çalışmamız; bahsi geçen dönemlerin dil ve anlatımının yanı sıra bu dönemlerin kültürü, sanat anlayışı, sosyal ve siyasal yapısı hakkında da bilgi sahibi olmamıza vesile olacaktır. Sonuçta, çalışmamızın Türk diline ve kültürüne hizmet etmesini ümit ediyoruz.

KAYNAKÇA

- Ahmet Vefik Paşa (2000); *Lehce-i Osmanî*, Recep Toparlı, TDK yay., Ankara.
- Banguoğlu, T. (2004); *Türkçe'nin Grameri*, İlpres Basım Yayın Yay., İstanbul
- Caferoğlu, A. (1983); *Türk Dili Tarihi*, Enderun Kitabevi Yay., İstanbul.
- Devellioğlu, F. (2000); *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat*, Aydın Kitabevi Yay., Ankara.
- Ergin, M. (1998); *Türk Dili*, Bayrak Yay., İstanbul.
- Gabam, V. A. [Çev: Mehmet Akalın (1995)]; *Eski Türkçe'nin Grameri*, TDK Yay., Ankara.
- Gülsevin, G. / Boz, E. (2004); *Eski Anadolu Türkçesi*, Gazi Kitabevi Yay., Ankara.
- Gülsevin, G. (2007); *Eski Anadolu Türkçesi'nde Ekler*, TDK Yay. Ankara.
- İsen, M. (1998); *Sehî Bey Tezkiresi Heşt-Behişt*, Akçağ Yay., Ankara.
- Kanar, M. (2003); *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Say Yay., İstanbul.
- Kılıç, M. (1999); *Sehî Tezkiresi Üzerine Bir Sentaks Çalışması*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Çalışması, KSÜ, Kahramanmaraş.
- Korkmaz, Z. (2007); *Türkiye Türkçesi Grameri*, TDK Yay., Ankara.
- Kut, G. (1978); *Heşt-Behişt, The Tezkire By Sehî Beg*, Harvard.
- Levend, A. S. (1988); *Türk Edebiyatı Tarihi*, TTK Yay., Ankara.
- Muallim Naci (1987); *Lugat-ı Naci*, Çağrı Yay., İstanbul.
- Sami, Ş. (1989); *Kamus-ı Türkî*, Enderun Kitabevi Yay., İstanbul.
- Sehi Bey (1538); *Heşt-Behişt*, Süleymaniye Kütüphanesi Ayasofya Bölümü'nde 3544 numarayla kayıtlı olan eser, İstanbul.

Seymen, E. (2000); *Sehî Beg ve Latîfî Tezkirelerinde İstitrâd*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans çalışması, Çukurova Üniversitesi, Adana.

Şükri, M. (1315); *Asâr-ı Eslâfdan Tezkire-i Sehî*, Amidî Matbaası Yay., İstanbul.

Tarama Sözlüğü (1983); TDK Yay., Ankara.

Tarama Sözlüğü, C. I-VII (2009); TDK Yay., Ankara.

Timurtaş, F. K. (2005); *Eski Türkiye Türkçesi*, Akçağ Yay., Ankara.

Timurtaş, F. K. (1999); *Osmanlı Türkçesi Grameri*, Alfa Basım Yayım Dağıtım Yay., İstanbul.

Toparlı, Prof. Dr. R. (1992); *İrşâdü'l-Mülûk Ve's-Selâtîn*, TDK Yay., Ankara.

Türkçe Sözlük (2005); TDK Yay., Ankara.

Vural, Yrd. Doç. H. (2004); *Çoban-nâme*, Gaziosmanpaşa Ü. Fen-Ed. Fak. Yay. No: 15. , Tokat.

Yazım Kılavuzu (2005); TDK Yay., Ankara.

ÖZGEÇMİŞ

05.10.1979 tarihinde Kahramanmaraş'ta doğmuşum. İlk, orta ve lise öğrenimimi Kahramanmaraş'ta tamamladıktan sonra, 1997 yılında, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'ne girmeye hak kazandım. Bu üniversiteden 2001 yılında mezun oldum. Mezun olduktan sonra, aynı yıl Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullarda Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni olarak görev yapmaya hak kazandım. İlk olarak Tokat ilinin Başçiftlik ilçesine bağlı Hatipli beldesinde Türkçe öğretmeni olarak atandım. 2001-2006 yılları arasında burada görev yaptıktan sonra, 2006 yılında Başçiftlik Şehit Murat Kılınc Lisesi'ne Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni olarak atandım. Halen bu okulda Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni olarak görev yapmaktayım.